

BÁCSKA TÁRSADALMI ÉLETE

EZER ARCKÉPPEL

BÁCS-BODROG VÁRMEGYE JÓTÉKONYSÁGI ÉS KULTUREGYESÜLETEINEK
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTETTE

CSOÓR GÁSPÁR

KIADJA
A JÓZSEF KIR. HERCEG SZANATÓRIUM EGYESÜLET
BUDAPEST

Őfelsége, Augusztia főhercegasszony,
a József kir. herceg Szanatórium-Egyesület legmagasabb védnöknője.

Erzsébetvárosi dr. Lukács György, csász. és kir. kamarás, v. b. t. t., stb. stb. stb.,
a József kir. herceg Szanatórium-Egyesület elnöke.

Keresztül a Bácskán.

KÜLÖN világban járunk Magyarországon, mihelyt a halasi határból átlépünk a bácskai homokba. Azt hiszi legalább mindenki, aki átröppent vagy egyszer Bácsországon, vagy hallott felőle. Mindenről, ami bácskai talajban gyökeredzik, oly különös fogalmak uralkodnak ma is országszerte. Specialitás ott minden, mondogatják; föld és ember, kultúra és társadalom, életrend és szokások, erények és bűnök. Bácskai valamennyi. Amilyenből más nincs sehol Kárpátoktól az Adriáig, csak épp ott, azon a rengeteg birodalomban, melyet jobbról, balról és alul bezár a hon két legnagyobb folyója, északról meg határol az ország első vármegyéje.

A dicsekvő kivétel, a becézgetés, a nemzeti öserővel való hivatkozás egyfelől, a néminemű capitis diminutio is azonban másfelől — mind benne bujkál a kifejezésben, mikor a magyar ember azt mondja, hogy bácskai. A szépség, az erő, a gazdagság, a romlatlan naivság, az erős hazafiság fogalmát teszi ki a bácskai cognomen; de bizonyos szelid kicsinylés, meg a modern haladástól való elmaradottság jelzésével is akar csipkelődni az éles magyar nyelv, mikor kimondja valamire, hogy az a valami bácskai. Majd igazán, majd tulzottan szerte röpködnek az ország köztudatában Bácska felől a legtarkább kiszólások, melyek közül egész sereg a közmondás tekintélyére s általános hitelére emelkedett. Teszem a bácskai asszony alatt a tüzről pattant és szép menyecskét; a bácskai ember alatt a nyers erőből duzzadt és duzzadó pugyilláriszal megbélelt férfit; a bácskai kultúra alatt az Árpádházi királyok korszakának intellektuális szintjét, a bácskai buza alatt a legjobb magot, a bácskai ló alatt a legkényesebb, de legkitartóbb paripát érti az általános közhiedelem, a bácskai karcos meg a magát itató, de lopva alaposan kikészítő borocskát jelenti országszerte. A Józsa Gyurik, Baczur Gázsik, Mokány Bercik és Németh Bercik közismert jellemvonásai pedig e mondásban kumulálódnak a köztudat előtt: bácskai virtus. De füszerelve egyben az igazi virtus birodalmába tartozó jellemvonásokkal is: egyéni kedvességgel, áldozatkész barátsággal, páratlan vendégszeretettel és puritán becsületességgel. Mindez a valódi, avagy talmi ékkő pedig fel van tüzdelve a bácskai virtus gerincét tevő vörös fonálra, a szilaj bátorságra. A mint hogy még ma is ez a vonás a legjellegzőbb virtusa a bácskai embernek, köznyelven a bácskai oroszlánnak.

A többi, a szépséget és gazdagságot kivéve, lecsiszolódott lassacskán már róla, vagy kipallérozódott. Modern nép ma már a bácskai is, a legtöbb tekintetben. Még pedig a legszebben beilleszkedve az új Magyarország hatalmas kulturtestébe. Tanult az intelligenciája, szemfüles a kereskedője és okos a parasztja. A 32 levelű biblia uralmát Bácsországszerte kiszorította a könyv s a duhaj társaséletet a szalonképzett uri modor. A háromnapos versenyívások legénykedése is leenyhült a zónagulyás és fröccs ártatlan napi uzusára, valamint a vagyonokat forgató és elrabló ferbli helyébe is a szelid „alsós” nyomult be a maga veszélytelen polgári filléreivel. A társas szórakozás egyéb ágaiban is, valamint a háztartásokban is csak régi mese már a hirhedt bácskai pazarlás, ellenben megmaradt a bőség, de a modern igények válogatott izlésével raffinálva. Fenn az ernyő, de megvan a kas is hozzá, egész Bácskában.

Aki hát még ma is keresi azt a bizonyos „külön világot” a Bácskában, alaposan, de örvendetesen csalódik. Különb világot, azt talál Bácsországban, mert boldogabb világot talál, mint bárhol másutt e hazában; de külön, vagy hát külön világot immár nem. Az a múlté. Meghalt a soha föl nem támadás reményében. Megölte a modern kultúra, mely ez országrész csodás vasuti fejlettsége, meg az országos sajtó hódító diadalutja révén keresztül és kasul járta az őt Bácskát is. Gyurt belőle olyan vármegyét, aminőből kívánatos lenne igen sok és formált benne olyan társadalmat, aminőnek már igazán hetedhét országon sincs párja.

*

Ebben a pompás bácskai társadalomban akarunk elidőzni egy kicsinység. Ennek hű, beszédes képét szándékozik az ország előtt bemutatni könyvünk is. Úgy, ahogy valójában föst ez a bácskai társaság, nem úgy, ahogy fantasztikus színezésben hiszik is, terjesztik is felőle még ma is a hamis fogalmakat az avatatlanok.

Legjobbnak tetszett evégből végigmenni Bácsországon s megállani minden érdemesebb stációján. Ott aztán szétnézni, szemlét tartani s fölvételeket gyűjteni írásban és képen a modern társasélet legfőbb szervei és leghűbb tükrei: az egyesületek közt. Ezek légiójában is főleg amaz egyletekre vetettünk súlyt, melyek a nemzeti kultúra és a jótékonyosság terén buzgólkodnak. Mert az egyesületi életben ez a két ág termeli a társadalom lelkének legdrágább és legillatosabb virágait: a hazaszeretet és humanizmus két pompázó flóráját. És nézzétek meg e könyvet: egész virágos kertet ápol e két nemes flórából a bácskai uritársadalom páratlan jószíve, finomult lelki világa. Nincs e nemzetnek egyetlen oly kulturtörekvése, mely buzgó zászlótartóját és áldozatkész táborát meg nem lelte volna Bácsbodrog vármegye társaságában; és nincs a szenvedő emberiségnek egyetlen segínyt kérő szava, mely előtt meg nem nyílt volna a bácskaiak jó szíve. A hatalmas Bácska minden városában, sőt minden valamirevalóbb községében is se szeri, se száma az emberbaráti és kulturális célokért harcoló egyesületeknek, melyeknek kebelében nemzetiségi, vallási és társadalmi különbség nélkül összefog a vármegye derék népe, hogy a nemzeti közművelődés előbbre viteléhez odahordja a maga építő tégláját, vagy a szenvedők könnyeinek fölszáritására elvigye a maga áldozatfilléreit. Hagyomány odalenn, hogy nem szabad annak megbuknia, ami nemzeti vagy jótékonyági cél, ha egyszer már propagálására a zászlót egyik-másik

bácskai vezéregyéniség kibontotta. És nem lankad ez a nemes hevületük a jó bácskai-aknak, bárha napról-napra egyre több áldozatot és fáradozást kívánnak is tőlük a kulturális és jótékonyági mozgalmak, intézmények.

Boldog az a megye, melyet ilyen társadalom diszit és büszke lehet az a nemzet, melynek ilyen vármegyéje van!

*

Igy haladván keresztül a Bácskán, másik jóleső érzés is eltölti szívünket, ha figyelemmel nézzük társadalmi életét az egyesületeinek tevékenységében és népes tagsági táborában. Együtt van ott mindenütt a közös munkára a vármegye egész társasága, a nagybirtokos a kereskedővel, a lateiner az iparossal, az egyházi a világgal, s a magyar az idegen ajkúval. A magyar nemzeti egység ösztönszerű öntudata s átérzése bár kicsiny, de hű tükörben megbizonyítja magát épp e bácskai egyesületekben. A közös nemzeti munkára ez egyesületeikben különböző nyelven bár, de együttérző szívvel serénykednek a bácskaiak. A szerb papot a római katolikussal, a sváb gazdát a magyar tanítóval, a zsidó rabbit a katolikus iskolaszéki elnökkel egy társaságban, napi érintkezésben és egy célért fáradozva találjuk. A nemzetiségi béke és vallási türelmesség oly szép példányképei ezek a tünetek, a melyekért nagyon sok kevert ajku és vallású vármegye társadalmi élete megirigyelhetné az ős Bácskát. A mint hogy a politikai életbe se viszik itt be soha a faji vagy vallási torzsalkodást. A kik ily mérgező tendenciákkal próbálkoztak, mindannyiszor épp az a faj, vagy felekezet járatta le őket, melynek alapostolai gyanánt feltolakodtak. Csöndes emberré tették például a nagy Lázót, Szabadka egykori kiskirály polgármesterét maguk a bunyevácok, kiknek pedig korlátlan egyeduralmát kürtölgette volna Szabadkán ez a vérbeli bunyevác vezér. Ugyszintén jórészt az egész megye szerbsége közömbösen nézte végig Szerbiának most téli rugaszkodását ellenünk s nagyszerb-egyesítő, elszakító és bekebelező handabandázásait. Mindössze itt-ott a köznép körében izgatott akkor néhány átszökött agitátor, vagy itteni megtévedt nemzetiségi tanító, de erőlködésük csaknem nyom nélkül ért véget. Egész Bácska, ez a különben erősen nemzetiségi vármegye, nyugodt maradt. A nehéz próbát, a kísértő csábítást derékul megállták bácskai nemzetiségi testvéreink. Ebben a szerencsés eredményben egyenlő rész illeti meg az elismerésből a megye kitűnő adminisztrációját és azokat a társadalmi vezéralakokat, akik épp egyesületi tevékenységükkel hangadók a bácskai társaséletben és irányítók a közhangulatban.

CSOÓR GÁSPÁR.

Zombor.

Írta VÉRTESI KÁROLY.

BIZONY mire megvénülünk! Csak nézdegél, tapogatózik maga körül és tipeg-topog már az ilyen deresedő polgár a tulajdon városában is, mint vándor az idegenben s akkor kezd csodálkozni, hogy ime, jóformán magad vagy itt a multból, öreg robotos, legfeljebb az emlékeid kísérnek még. Körötted új minden, arcok, házak, viselet, szokások. Új a föld is, melyre tapodsz; a régit, a jó, öreg, puha, bácskai feketét is befödte előtted a haladás még feketébb, de kemény aszfaltja, melyen oly furán kong vissza lépteid nyoma . . .

Alig egy emberöltője pedig, hogy még tegnap volt. Mikor még a főiskolai palota helyén ütött-kopott házikóban szorongtak a muzsafiak s a nagyvárosi parkok köve helyén porfelhőt vert föl az apatini sváb forduló szekere. A gyönyörű megyeház zengugaiból furulyaszóval csalta ki a patkányok százezreit a Lovászy vicispán favágó rabja s vitte be egy szálíg a cincogó, ugráló fekete sereget a Ferenc-csatornába, hogy ott pusztuljanak el egy szálíg. Még korábban pedig, tegnapelőtt, a rác vojvoda ráüzent az édesapámra, hogy a Kari diákokgyerek pedig menten vesse le az atillát, meg a Kossuth-kalapot, mert különben zsandárral huzatja le róla. És az alacsony, földszintes házikókból mindenfelől a tamburát hallottad csak és a cégérekről mindenünnen Cyrill és Method szarkaláb betűi hirdették, hogy itt nem ismerik Magyarországot, ez már Rácország s épp itt, ez a terpeszkedő poros nagy fészek, annak fővárosa.

Mennyi ezek lankadatlan hangya-munkája, mennyi lelkes és önzetlen törekvés, mennyi lángoló honfiérvzés kellett hozzá, hogy a mai Zombort megláthassátok a réginek helyén, fiatal polgártársaim. A fák városát a portenger fölött, a szép, kacér, modern várost az ősi alföldi fészek helyén! És a magyar Bácska magyar metropolisát az idegen vojvodina szerb főhadiszállása helyett.

Még vagyunk jó néhányan, akik végig küzdöttük a szent, nagy, ujjáteremtő munkát s mily jól esik most, napunk alkonyatján, végig tekintenünk a szorgalom és kitartás gyönyörű alkotásán, mai szép Zomborunkon. A szomorú multból átléptünk a virányos jelenbe s büszkén hirdetjük nektek minden siker örökigazságát: Viribus nostris! Mert valóban a tulajdon erőnkéből kellett itt minden téglát összehordanunk, nekünk, a zombori polgárságnak. Hogy város lehessünk s magyarok a városunkban.

Egészen magunkra hagytak, sőt évtizedeken át következetesen mellőztek is. Nemzeti segítséget e város nagy nemzeti missiójának betöltéséhez soha nem kapott, sem guvernális támogatást. Míg a szomszéd versenytársat megbetegítésig dédelgették, dugták-tömték, szemlátomást a célzatból, hogy megyebeli hegemoniánkat is elcsikarja tőlünk, a jó öreg Zombornak tulajdon mankóin kellett felbicegnie modern várossá is, megmaradnia székvárosnak is. Megtette emberül mind a keitőt! Polgárai energiájából, polgárai áldozatkészségéből.

Oda lejjebb, egy csomó történelmi feljegyzésből meglátjátok, hogyan? A zombori egyletek, társulatok bölcsőjéhez vezetnek el e feljegyzések — mindenike egy-egy város-fejlődési, kulturtörténelmi adatunk. Mert ezek az egyesületi mozgalmak és folyton lüktető törekvések teremtették meg a régi helyén az új Zombort — azokban beszél hozzátok városépítő és városfejlesztő összes történelmünk. Ami polgári erény és erő, közszellem és hevület, áldozatkészség és haladni akarás e város jobbainak szívében itt évtizedeken át megtermett, mindaz eme társulásokban nyilvánult meg, dolgozott a közért s talált hasznóhajtó működési teret. Bennük, ebben a félszáznál több zombori egyesületben, tömörült mindenha a közszellem és közlelkedés s belőlük indult ki, hogy megmunkálja, átgurja s kipallérozza az ósdi Zombort minden eresztékében és porcikájában azzá a viruló, modern metropolissá, melyben boldog utódok, ti, ma laktok s büszke szívvel gyönyörködtek. Ám hadd beszéljen helyettem ez egyletek története!

A BÁCS-BODROG MEGYEI IRODALMI TÁRSASÁG. Kétségtelen, hogy napjainkban a hirlap a kulturának legégőbb fáklyája s a nemzeti előrehaladásnak legbiztosabb életereje. Ez azonban nem teszi még új irodalmi társaságok alapítását jogosulatlanná s célnélkülivé. És nem jelenti azt, hogy az ilyen szervezkedések illattalan fákát ültetnének a közművelődés szindus kertjébe. S ha az irodalom terén a társaságok ma kisebb tényezők is, mint voltak a múlt század első évtizedeiben, hivatásuk szellemi életünkben tiszteletreméltó s munkálkodásuk termékeny. De a cél, mely főképp az új társaságoknak létalapot ad, elvesztette egyoldalúságát s nem merülhet ki ereje csupán a szépírási fejlesztésében s „jó írók” nevelésében, mert ezeken a tereken a sokkal rugalmasabb, sokkal életerősebb hirlap vette át a vezetést. És ma már túl vagyunk azon, hogy a társaságok tagjaiban csak azért, mert társasági tagok, írók, műveikben pedig irodalmat lássunk. A társaságok tekintélye ebből a világitásból tagadhatatlanul csökkent. De nem kisebbedett az irodalmi társaságok tekintélye másik téren, sőt ezen a téren mindjobban gyarapodik. És ez a különböző népfajok és nemzetek nagyszerű, de végzetesen szomorú versenyében lép elének.

A latin, a germán s a szláv faj évezredes áldatlan küzdelme immár egy táborba gyűjtötte a nemzeti élet valamennyi erőforrását. A néplélekben élő őserő titokzatos működésével mélyen belevésődött ma már társadalmunk minden rétegébe, hogy annak minden szervét harcba vigye a másik, sokszor gyűlölt néplélek őserőjével szemben.

Fernbach Péter

Vértesi Károly

Alföldy Gedeonné

Vértesi Károlyné

† Falcione Lőrinc

ZOMBOR

Dömötör Pál

És ebben a harcban nekünk, kevésszámu magyarságnak is részt kell vennünk. Meg kell erősíteniünk bástyáinkat, hogy a néplelkek viharzó hullámcsapásai el ne mossák, le ne döntsék századok küzdelmes gyümölcsét.

És ezért minden intézményünket, minden szervezetünket át kell szöni az egyseges magyar szellem és összetartás nemes eszményével.

Az irodalmi társaságoknak is ma már elsősorban erre az alapra kell helyezkedniök s a magyar nyelv terjesztése, a magyar glória fényének fokozása kell, hogy legkiválóbb feladatunk legyen — politikai eszközök nélkül.

Aki ebből a világitásból nézi főképp az új irodalmi társaságokat — s így a Bács-Bodrog-Megyei Irodalmi Társaságot is — az értékelni tud majd minden törekvést és munkálkodást.

És csak üdvözlettel fogadhatta a nagyközönség azokat, kik a Bácska félmagyar földjén megkezdték szerény működésüket, hogy írásaikkal és felolvasásaikkal mindenkibe beleojtsák a magyar szellemet.

S az a négy év, mióta ez a fiatal társaság Vértési Károly író lankadatlan vezetésével működik, nem mult el eredmény nélkül s az elnök nemes ambíciója s a tagok szorgalma reményt nyújt a jövőhöz.

A Bácska 1904-ik évi március 25-ikén kiadott számában Muhoray aláírással jelent meg egy cikk, a „Bácskai írók egyesülete“ címen. A cikk Vértési Károlyhoz szólt s benne írója elmondja régi tervét: egy bácsmegyei irodalmi társaság alakítását. Elmondja, hogy itt az ideje egy irodalmi egyesületet önállólag szervezni s a megye összes, szép- és tudományos irodalmat művelőit tömöríteni; megnevezvén a bácskai írókat, felkéri Vértési Károlyt, „mint a kulturtörekvések egyik legagilisabb s legméltóbb bajnokát, hogy az egyesület szervezése végett a számottevő zombori írókat hívja össze értekezletre“.

Vértési Károly e nyílt levélre a „Bácska“ ugyanazon évi április 1-én kiadott husvéti számában válaszolt s mivel maga is foglalkozott az eszmével s tervét közölte már a hozzá közelálló irodalmi férfiakkal, az időt annál is inkább alkalmasnak találta az Irodalmi Társaság megalakítására, mert bácskai írók írásban is fordultak hozzá e tárgyban, és mert kulturegyesület egy sem felesleges. 1904-ik évi április 7-ik napjára lakására hívta meg a dolog iránt érdeklődő zombori írókat. Az értekezlet kíváncsnak tartotta az Irodalmi Társaság megalakítását s Vértési Károlyt kérte fel a szervezésére. Több tanácskozás következett, melyen részt vett Dömötör Pál, Rácz Soma, Pataj Sándor dr., Prokópy Imre, Buday Gerő, Trencsényi Károly, Szilágyi Lajos dr. és mások.

Az alapszabályok elkészülvén, Vértési Károly 1905-ik évi szeptember 10-ére a zombori városháza nagytermébe értekezletre hívta össze a bácsmegyei írókat, szám szerint hatvankilencet.

Megjelentek: Dömötör Pál, dr. Pataj Sándor, Rácz Soma, Trencsényi Károly, Janda Matild, dr. Kabos Márton, Türr Antal, dr. Lemberger Ármin, Buday Gerő, Latinovits Szaniszló, dr. Radvány Ferenc, dr. Kohlmann Dezső, Pető Lajos, Novákovits Izidor, Dömötör Győző, Kovácsfi Antal és dr. Szilágyi Lajos.

Levélben mentették ki elmaradásukat: Latinovits Géza Budapest, Iványi István Szabadka, Dudás Gyula Sátoraljaujhely, Gubitz Kálmán Monostorszeg, Fárász József Óbecse, Majzon Mihály Regőce, Szabó József Ujvidék, Radványiné Ruttkay Emma Zombor, Staudacher Mariska Zombor, Molnárné Radics Jolán Budapest, Spitzer Zoltán Baja. Lelkes hangon üdvözlötték a megvalósulásnak indult eszmét.

Az értekezlet elnökévé Vértesi Károlyt, jegyzőjévé dr. Pataj Sándort választották meg.

Megvitatták az alapszabályokat. Dömötör Pál felszólalására kimondották, hogy csak azok lehetnek az Irodalmi Társaságnak rendes tagjai, kik a magyar irodalom művelése körül érdemeket szereztek. A tagok összeírására az elnökön, jegyzőn és indítványozón kívül Rácz Soma, Lemberger Ármin, Budai Gerő, Milkó Izidor és Csillag Károly küldettek ki.

Az alapszabályokat 1906-ban a belügyminisztérium jóváhagyván, az ideiglenes elnök 1906 június 24-ére hívta össze az alakuló közgyűlést Zomborba, a városháza nagytermébe.

Dr. Pataj Sándor ideiglenes titkár felolvasta az alakuló közgyűlésre érkezett leveleket és meleg hangú üdvözlő táviratokat. Ilyeneket küldtek dr. Kalmár Antal, dr. Molnár Gyula és neje Kornis Aranka, Molnárné Radics Jolán, Kovácsfi Antal, dr. Gál Rezső.

Az elnök felkérte a közgyűlést, hogy válassza meg a tisztikart, választmányt és a számvizsgáló bizottságot. Az elnök a választás eredményét így hirdette ki: Vértesi Károly elnök, Rácz Soma Zomborban, Milkó Izidor dr. Szabadkán, Rohonyi Gyula dr. Ujvidéken, Lemberger Ármin dr. Baján, Érdujhelyi Menyhért Zentán alelnökök. Pataj Sándor dr. főtitkár. Prokópy Imre titkár. Trencsényi Károly könyvtáros. Zsoldos Benő pénztáros. Türr Antal alpénztáros. Balogh Ernő dr. ügyész.

Választmány: Helybeli: Alba Nevis, Donoszlovits Vilmos dr., Kabos Márton dr., Latinovits Szaniszló, Medgyesi Ferenc, Radványiné Ruttkay Emma. Vidéki választmány: Dudás Gyula Sátoraljaujhely, Evetovich János Bács, Janda Matild Bezdán, dr. Lovászi Márton Budapest, Majzon Mihály Regőce, Révész Ernő Szabadka.

Számvizsgálók: Jámbor Béla, Pető Lajos, Thim János dr.

Időközben lettek választmányi tagok: dr., Eperjesy Béla dr. Gál Rezső és Kolman Dezső dr. zomboriak. Vidéki választmányi tag lett Zsedényi Aladár.

Új számvizsgálók: Bárány Zsigmond, Novákovits Izidor és Závodszy Levente dr.

A Bács-Bodrog-Megyei Irodalmi Társaság megalakulása óta, a fényes sikerű Rákóczi-ünnepélytől, mint első felolvasó üléstől kezdve, eddig tizenkét felolvasó ülést tartott Zomborban a városháza nagytermében, vándorgyűlést Bácsban és Szabadkán, mindig telt ház előtt.

Eddig felolvastak: Vértesi Károly, Dömötör Pál, dr. Dombi Márk, dr. Kolman Dezső, Radványiné Ruttkay Emma, Galambos Margit, dr. Kabos Márton, dr. Závodszy Levente, dr. Pataj Sándor, Körmöczy Ernő, Trencsényi Károly, Latinovits Szaniszló, Ispánovits Sándor, Hannig Györgyné, Eretovich János, Patyi István, Aenglender Rezső (Gács Teri), Lukácsévits István, Dömötör Győző dr.

Frey Ferenc

Kapuszarevics Lyubomir

Sztrilich Zsigmondné

Késmárkyné Alföldy Flóra

Dr. Fischer Mihály, rabbi

ZOMBOR

Papp György

Felolvasásra adták műveiket: Zsoldos Benő, Janda Matild, Patyi József, Türr Antal, Tenus Tivadar, Milkó Izidor, Kovácsfi Antal, Molnárné Radics Jolán, Bello-sits Bálint, Révész Ernő dr.

A Bács-Bodrog-Megyei Irodalmi Társaság létjogosultságát legszebben igazolja az a tény, hogy elnökének indítványára kebeléből alkotta meg a Rákóczi-szobor-bizottságot. Az Irodalmi Társaság céljai magasztosak s a kulturában még csak most fejlődő Bácskában szép hivatást töltenek be.

No hát csak crescat, floreat!

DR. DÖMÖTÖR GYÖZÖ

KASZINÓI DALÁRDA ☞ Kulturális szempontból városunk első egyesülete; ahol
ÉS POLGÁRI KASZINÓ- a szépnek, a jónak kell áldozatot hozni, ott mindig jelen
EGYESÜLET. ☞ ☞ ☞ van, még pedig vezérszerepben. Fontos missziója mellett
sohasem zárkózik el attól, hogy fellépésével valamely
nemes, jótékony célnak anyagi hasznót teremtsen. A dalnak, az éneknek művelését oly
művészi tökélyre vitte, hogy az ország első dalárdái közé tartozik.

Zombor város zenekedvelői 1858-ban „Männer Gesang-Verein“ címmel alapították meg a dalárdát; tagjai a zenében jártas német tisztviselők voltak, így az egyesületnek igazgatási és előadási nyelve is a német volt. A politikai viszonyok megváltoztával 1861. év végén a Männer Gesang-Verein — legjobb tagjait elvesztvén — megszűnt.

Csakhamar megalakult utána a Zombori Magyar Dalárda, amely Koczik Pál volt alispán elnökle alatt 1869. évig működött. A dalárdának megalapítása Koczik Pál érdeme. Azt a zászlót, melyet nemes törekvéseivel egyetértő s fáradozásaiban kitartó lelkesedéssel résztvevő felesége a zombori nők közreműködésével himezett, ma is kegyeletes emlékként őrzik.

A Magyar Dalárda feloszlása után 1870 november havában Valter Nándor városi rendőrfőkapitány a „honoratior ifjuság“ élénk részvételével alakította meg az „Ifjusági Dalkört“, melynek sokoldalú tevékenysége (zene, ének, színészet) a tagokat csakhamar annyira kimerítette, hogy két évi fennállása után bomladozni kezdett. Megmaradt 15 működő tagjával 1872 októberében a már virágzásnak örvendő Polgári Kaszinó Egyesületbe lépett, hogy annak kebelében és támogatása mellett új életet kezdjen. Az egyesülés egyik főfeltétele az volt, hogy az „Ifjusági Dalkör“ estélyeinek összes tiszta jövedelmét a kaszinó pénztárába tartozik beszolgáltatni s ezért a kaszinótól énekgyakorlásra alkalmas külön szobát, fűtést, világítást és zeneművek beszerzésére évenként 30—40 frtot igényelhet. Ezen egyezség létrejöttével az újonnan szervezett Kaszinó Együleti Dalárda 1872 november hó elején Thim József elnöksége alatt kezdte meg működését 20 taggal. A két egyesület — Kaszinó és Dalárda — közötti viszony szabályozatlanságából nehézségek származtak. 1876-tól kezdve a dalárda estélyei jövedelmét már saját pénztárába gyűjti. Ekkor ismét Valter Nándor állott a dalárda élén, ki az elnöki tisztet 1877. év őszétől viselte. 1880 őszétől Pribil Ernő lett az elnök. Az ő buzgó vezetése alatt haladt a Kaszinói Dalárda sikeresen előre

kitűzött célja felé, erősödött erkölcsileg és anyagilag s kivívta a nagyközönség érdeklődését és pártolását.

A működő tagok száma az első 10—12 év alatt 20—30 volt. Később, különösen mikor nőtagokat is megnyertek, 50—60-ra emelkedett. Jelenleg 45 működő tagja van; ezek közül Staudacker József a Kaszinó Egyleti Dalárda megalakulásától kezdve még ma is működik. Az alapító és pártoló tagsági intézmény 1880. évben lépett életbe. A pártoló tagok száma 80—100 között váltakozik, 1897-ben, amikor a dalárda 25 éves fennállását ünnepelte, 169 pártoló tagja volt.

Tiszteletbeli tagjaiul olyan férfiakat választott, kik az országos dalosügy, vagy az egyesület érdekeinek emelése körül kiváló érdemeket szereztek. Számuk: 17.

1878. év óta jótékony- és egyéb közcélok előmozdításához e célra rendezett dalestélyei jövedelmével készségesen hozzájárult.

Igy 1878-ban a mozgósított katonák szűkölködő családtagjai, 1879-ben a szegedi árvizkárosultak, 1881 és 1883-ban a zombori színházalap és szintársulat, 1890 és 1891-ben a Zomborban létesítendő Zeneiskola, 1908-ban a gyermeknap és a József főherceg szanatórium ujszivácsi fiókja javára, 1909-ben a behívott tartalékosok családtagjainak felsegélyezésére a zombori iparos-, a gör. kel. szerb polgári- és gör. kel. szerb egyházi dalárdákkal hangversenyt rendezett.

A dalestélyeken kívül több ízben fellép a dalárda egyházi, világi, hazafias és társadalmi ünnepekkor és testvériesen támogatja a helybeli társasegyesületeket alkalmi ünnepségeik rendezése alkalmával.

De nemcsak városunk falai között tett tanubizonyságot a dalművészet terén elért előrehaladásáról. Már 1873-ban a szabadkai színházban rendezett hangversenyt; 1875-ben a bajai dalegylet zászlószentelési ünnepélyén Becker nagymiséjét énekelte; 1876-ban a szegedi dalárünnepélyen versenyzett és ezüst billikomot nyert; 1880-ban a kolozsvári, 1896-ban a budapesti milléniumi, 1898-ban az aradi országos dal-ünnepélyeken jegyzőkönyvi elismerésben és kitüntetésben, valamint dicsérő oklevélben részesült; 1895-ben az ujvidéki dalárda 25 éves jubileuma alkalmával rendezett dalárversenyen Ujvidék városa által felajánlott első díjat, remekművü karnagyi pálcát nyert.

A dalárda vagyona szerelvényekben és zeneművekben mintegy 15—20.000 K tehet ki, nem számítva a Männer Gesang-Vereinről a dalárdára 1879-ben átszállott Bösendorfer-féle zongorát.

A dalárda életének csakis fontosabb mozzanatai ezek, de mind olyanok, melyek az egyesület buzgó tevékenységét és sikeres működését eléggé megvilágítják.

A jelenlegi elnök bajsai Vojnits István alispán, alelnök: Major József pü. titkár, karmester: Tomcsányi Aladár vm. tb. irodaigazgató, titkár: dr. Ferencsik Lajos kir. főgymnáziumi tanár, zeneműtáros: Bárdos Ármin adótiszt, szertáros: Alföldy László vm. irattárnok.

A Polgári Kaszinó Egyesületet, amely azelőtt városunk előkelő polgárainak zömét egyesítette, ma már, miután az Iparos Kör, a Kereskedők Egyesülete, a r. kath. Legényegyesület és Függetlenségi Kör megalakult, jobbára tisztviselők látogatják. Nyilvánosan a város társadalmi, jótékonyági és közhasznu működésében alig vesz

Id. Heindlhofer Róbert

Rajcsich Károly

Csoór Gáspárné Derner Sarolta

Dr. Huber Józsefné

Szondy Mátyás

ZOMBOR

Kohut Henrik

részt, de erős védbástyája volt mindenkor a magyar állameszmének. Saját háza van, melyben a tagok megtalálják mindazt a kényelmet, mit társas egyesülés céljából alakult egyletek nyújthatnak.

Elnöke bajsai Vojnits István alispán. Alelnöke: Popovits Sebő. Jegyzője: Tomcsányi Aladár. Igazgatója: Krizmanits Imre. Aligazgatója: Petényi József. Pénztárosa: Mátrai Zsigmond. Ügyésze: dr. Buják József. Választmányi tagok: Baloghy Ernő dr., Bittermann Nándor, Diener János, Duchon János dr., Fejér Gyula, Frey Imre, Fodor Mihály, Hauke Imre, id. Heindlhofer Róbert, Kleiner Lajos, Mérő Ignác, Molnár István, Pálffy Dezső, Popp György, Rácz Soma, Rittinger Antal, Spitzer J. B., Spitzer Márk, Szauerkorn Károly, Szondy Mátyás, Sztrilich Zsigmond, Stankovits György, Tantner Ottó, Vértesi Károly. Számvizsgálók: Auth György, Czálínger József, Essigmann Károly.

A JÓTÉKONY MAGYAR NŐEGYLET 1872. évben alakult 67 alapító és 22 pártoló taggal. A tagok tagdíja évenként 12 korona; az alapító tagok ezenkívül egyszer s mindenkorra befizettek egyenkint 32 koronát. Az egylet tevékenysége főleg a város háziszegényeinek, a betegek, keresetképtelenek, vagyontalan özvegyek és árvák segélyezésére terjed ki, továbbá mindazon emberbaráti és jótékonyági teendőkre, melyek a női tevékenység köréhez tartoznak.

Fennállása óta az alapszabályszerű tagdíjakból, egyesek adományaiból, ugyszintén az egylet által időközönként rendezett műkedvelői szini előadások, bálók és táncvigalmak jövedelmeiből a nőegylet igyekezett azokhoz hozzáférközni, kiknek küszöbén a szegénység és nyomor áll őrt és a szenvedés napról-napra ott sóhajt és könyezik. Hogy a nőegylet fennállása óta mily tekintélyes összeget juttatott jótékonycélra, bizonyítják a következő adatok. Az 1872. évtől az 1908. év végéig:

Szegények felsegélyezésére	---	---	---	58602	kor.	43	fillér
Szegény iskolás gyermekek felruházására	30974	„	28	„			
A zombori kisdédóvoda létesítésére	---	15881	„	02	„		
Egyéb jótékony és kegyeleti célokra	---	2338	„	64	„		
Összesen tehát				---	---	107796	kor. 37 fillér fordittatott.

Az egylet vagyona, mely kamatozó betétként a zombori takarékpénztárban fekszik, az 1908. év végén 24582 kor. 45 fillér, tagjainak száma 128. Megalapítása Czedler Jánosné érdeme, ki 1872—73-ban az egylet ideiglenes elnöke is volt. 1874—1901-ig özv. Esztergami Istvánné, 1901—1906-ig id. Mihályi Jánosné viselték az elnöki tisztelet.

1906. évben Wundszám Idát választották meg elnöknek, ki jelenleg is élén áll az egyletnek.

Pénztárnoka Kirschner Károlyné, titkára dr. Moldován Lajos. Választmányi tagjai pedig: Czedler Jánosné, Decker Pálné, Fejér Eulália, Fernbach Károlyné, Falcione Árpádné, Gertinger Pálné, Hauke Imréné, Halm Ottóné, Hettesheimer Henrikné, Kozma Lászlóné, Kohut Henrikné, id. Mihályi Jánosné, PocsKay Sándorné, Rittinger Antalné, Szemző Jánosné, Szemző Istvánné, Stipits Istvánné, Szabó Lászlóné, Szondy Mátyásné, Szilágyi Mórné, Sztankovits Györgyné, Sztrilich Zsigmondné, Trischler Ferenczné és Vértesi Károlyné.

Dr. MOLDOVÁN LAJOS.

A D. M. K. E. A Délmagyarországi Közművelődési Egyesület 1906. évi december hó 8-án alakult meg Zomborban. Az alakulást apatini Fernbach Károly bácsmegyei főispán fáradozása tette lehetővé, ki buzgó közbenjárásával a D. M. K. E.-nek 17 alapító, 8 örökös, mintegy 560 rendes és több pártoló tagot gyűjtött.

A fiókegyesület tisztikara és vezetősége a következőkből áll :

Diszelnökök: dr. Várogy Gyula, Fernbach Károly, gróf Chottek Rezső, gróf Zichy Nep. János; tiszteletbeli elnökök: Eperjessy Béla, Fejér Gyula, Fernbach Péter, Hauke Imre, Karácson Gyula, Széchenyi József, Szemző Gyula, ifj. Vojnits István; elnök: dr. Baloghy Ernő; társelnökök: Dömötör Pál, Gräff Nikáz, Miehaiovits Kornél, dr. Pertschy Ferencz, Rittinger Antal, Vértesi Károly, Zsulyevits Ernő; alelnökök; dr. Alföldy Árpád, dr. Grüner Samu, Szondy Mátyás; titkár: dr. Ribiczey Kálmán; jogtanácsos: dr. Thurszky Zsigmond; tiszteletbeli jogtanácsosok: dr. Gaál István, dr. Gál Rezső, dr. Poór Béla, dr. Zátonyi Dezső; jegyzők: dr. Dömötör Győző, dr. Kés-márky Béla, Klemm Gyula, dr. Matzitz Gyula, Purmann Dezső, Szauer Sándor, dr. Szondy István, dr. Závodszy Levente; pénztárnok: Sztrilich Zsigmond; ellenőrök: ifj. Csávosi Lajos, Cservenka Lajos; felügyelő bizottság: Raisz Lajos, Essigmann Károly, Omelka Gusztáv, Zottományi Mihály; igazgatósági tagok: Bertolino Sándor, Bierbrunner Gusztáv, dr. Bruck Armin, Buday Gerő, Cziráky Zsigmond, dr. Donoszlovits Vilmos, Eigl József, Eördöghy Elemér, Ertl János, Evetovich János, Falcione Lajos, dr. Falcione Nándor, dr. Ferencsik Lajos, Fernbach Bálint, Fodor Mihály, Gubitzka Kálmán, Hegedüs Lénárd, Henneberg Sándor, Koczkár Zsigmond, Kozma László, Latinovits Géza, Lollok Alajos, Martin Tivadar, Mészner István, Mérő Ignác, Mihálovits Endre, dr. Mikosevits Kanut, dr. Molnár Károly, Novákovits Izidor, dr. Pavlovits Simon, dr. Pataj Sándor, Pilaszánovits József, Popp György, Prokópy Imre, Radány Péter, dr. Radvány Ferenc, Rácz György, Rácz Soma, Smausz Endre, Scultéty Ferenc, Szabó László, Szabó Péter, Szedressy Ödön, id. Szemző István, Szeberényi István, Szilágyi Mór, dr. Thim József, Trencsény Károly, dr. Wollheimer József és 100 tagu választmány. Hölgybizottság: Elnök: Fernbach Károlyné; alelnökök: Alföldy Gedeonné, Bruck Arminné, Popovits Istvánné, Spitzer Mórné, Wundszám Ida és 100 tagu választmány.

A SZERB JÓTÉKONY NÖEGYLET. ☞☞☞ A zombori szerb társadalom régi óhaja és valóságos szükséglete elégült ki akkor, mikor 1897. évi január 1-én megalakult a Zombori Szerb Jótékony Nöegylet.

Alapszabályainak hatósági jóváhagyása után első elnöknője, Vuits Katalin vezetése alatt nyomban megkezdette általános működését és leküzdvé a kezdet nehézségeit, már első évében is magas fokra emelte működési körét. Védnökéül néh. Brankovits György szerb patriarchát választotta meg, ki haláláig mindvégig magas pártfogásában részesítette az egyletet. Halála után a mostani patriarchát, dr. Bogdanovits Lucián öszentségét választották az egylet védnökéül.

Kezdetben az egylet működése a szegény özvegyek segélyezésére és a szegénysorsu iskolás gyermekeknek ruhával való ellátására szorítkozott. Ez a működési kör idővel mindinkábbágul.

Az egylet egyes kitünő tanulókat állandó segélyben részesítve, már számos jóra való leányt képeztetett ki tanítónővé és igen sok családnak megadta a megélhetéshez nélkülözhetetlen életszükségleteket. Egypár évi működése után azonban nagyobb intézmények felállítására is vállalkozott, még pedig teljes sikerrel, különö-

Donoszlovits József

Popovits Sebő

Wundszám Ida

Dr. Donhoffer Szilárdné Derner Gizella

Dr. Huber József

ZOMBOR

Blagojevits János

sen két irányban kifejtett munkálkodása érdemel figyelmet és dicséretet: a zombori szerb tanítóképzői tápintézet és a leánykör vezetése körül kifejtett működése. Az előbbinek alapítása az érdemeiért örökös diszelnökké választott Vukicsevits Katinka, utóbbinak alapítása pedig a jelenlegi elnöknő, dr. Popovits Istvánné szül. Drakulits Darinka nevéhez fűződik.

A zombori szerb tanítóképzői alumneumot 1900. évben alapította az egylet az iskolai hatósággal egyetértésben és ez idő óta állandóan vezeti ezen tápintézetet, felügyelve arra, hogy a tanuló ifjúság jó, egészséges és kifogástalan ellátásban részesüljön és megadva az anyagi lehetőséget ahhoz, hogy ötven és ennél több tanuló is részben ingyen, részben csekély havi 10—15 koronáért állandóan tápláló jó ellátást nyerhessen.

A tápintézetet az egylet választmányi tagjai közül kettő-kettő felváltva egy-egy hónapon keresztül vezeti. A pénztári kezelést a tápintézeti pénztárnoknő: Radits Petrovits Vjera urasszony látja el nagy gonddal és körültekintéssel.

Hogy az egylet megfelelhessen alapszabályai 3. § 7. pontjának, amely szerint „nyilvános előadásokat rendez az ismeretek terjesztése, a szív és a lélek nemestítése és a művészetek és minden szépnak megkedvelése céljából“, leány-tagjait külön körbe gyűjtötte össze. E kör a téli hónapokban kéthetenként üléseket tart, melyekben a kör tagjai az irodalom, a művészetek és iparművészetekből meritett tárgyakról felolvasásokat tartanak és az irodalom kiválóbb termékeiből szemelvényeket olvasnak fel. A kör meghívására vendégek is szoktak előadásokat tartani az említett tárgyakról.

A kör működésének vezetése Georgijevits Darinka urasszonyra van bízva, kinek tapintata, distingvált ízlése és széleskörű ismeretei a kör üléseit és felolvasásait a zombori szerbek egyik legkedveltebb élvezetévé teszik.

Ilyen sokoldalú működést fejt ki a Zombori Szerb Jótékony Nőegylet, melyet dr. Poppovits Istvánné szül. Drakulits Darinka elnöknő fáradhatatlan és jól átgondolt munkálkodása a zombori szerbek legtekintélyesebb kulturintézményévé tett meg.

Hogy a fejlődés eme magas színvonala elérhető volt, ebben nagy érdeme van Poppovits Mirkóné pénztárnoknőnek is, ki igaz lelkesedéssel viseli az egylet anyagi gondjait.

Tisztikar: Elnök Poppovits Istvánné. Alelnök Kálity Katinka. Pénztárnok Poppovits Mirkóné. Számvizsgálók Pávkovits Melánia, Konyovits Jovánka, Csánits Szida. A tanítóképzői tápintézet pénztárosa Radits Petrovits Vjera. A leányválasztmány vezetője Georgijevits Darinka. Első titkár Lallosevits János dr., másodtitkár Grigorjevits Emil dr.

A választmány tagjai: Bakmaz Zsófia, Brkits Lujza, Konyovits Olga, Gergurov Lenka, Gergurov Mila, Gruits Lenka, Jezdimirovits Lyubica, Joanovits Milica, Kupuszarevits Zsófia, Nikolits Zsófia, Ilkits Anna, Lallosovits Miléva, Georgijevits Darinka, Jeszarovits Erzsébet, Kovatsits Jelena, Krónits Jelena, Georgurov Éva, Vukicsevics Malka, Rádits Petrovits Vera, Konyovits Jelena, Arsenovits Zsófia, Borgyoski Katica, Zsivánovits Anna, Jankovits Vida, Karakasevits Katica, Masi-revits Zsófia, Milivojevits Perszida, Rádits Anna, Szimonovits Maja és Czvetkovits Leposzava.

DR. LALLOSSEVICS JÁNOS

A BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI HONVÉDEGYLET.

Az 1861-ik évben az egész országban az elnyomott nemzeti érzés uj erőre kelt, annak hatását Bács vármegye is megérezte s az 1848 49. évi szabadságharc életben maradt tagjai május hóban tanácskozásra összejöttek Zomborban és megalakították az 1848 49-iki Honvéd-Egyletet.

Kürthy István ezredest elnökké és Barthal József ügyvédet jegyzővé választották az agg harcosok. Az egylet nem sokáig működhetett, mivel csakhamar beborult hazánk ege, a bürokratikus idegen szellem elfojtott minden hazafias érzés-megnyilvánulást.

Kibékülvén a nemzet királyával, a koronázás után uj életre keltek a szunynyadó hazafias érzések; Kürthy István 1867 junius 30-án nagygyűlésre hívta össze a vármegyében szétszórva élő szabadságharcosokat és az alkotmányos éra egyik kimagasló eseménye volt a „Bácsmegyei Honvéd-Egylet“ végleges szervezése és megalakulása 87 tisztt, 409 altiszt és közvitézzel.

Kürthy István Zomborból elköltöztvén, az egylet ügyeit 1869-től 1885-ig Beke József ezredes, elnök, Hazlinger (Heves) Károly alvadász, jegyző vezette. Ekkor Beke József előhaladott koránál fogva leköszönt, Vujevits Zakár főhadnagy, elnök és Kalapsza József főhadnagy, jegyző az egylet élére álltak. Vujevits Zakár betegsége folytán leköszönvén, 1892. évben Gfeller Ferenc őrnagy lett elnöknek megválasztva. Gfeller Ferenc és Kalapsza 1894. év elején elhaltak, Beke Gyula őrnagy, elnök, Donoszlovits József hadnagy alelnök és Hambalek Jakab őrmester, jegyzőnek megválasztattak, — végre Beke Gyula elhaláloztván, helyette 1895. évi március 30-án Donoszlovits József elnöknek, Császár Péter és Lukácsevits Sándor alelnököknek, Hambalek Jakab és Burnách Márton jegyzőknek választattak. Hambalek Jakab jegyző 1908 január 1-én bekövetkezett halála után Denk Emil hadnagy — és ennek elhalálozása után Rajchits Károly lett az egylet jegyzője.

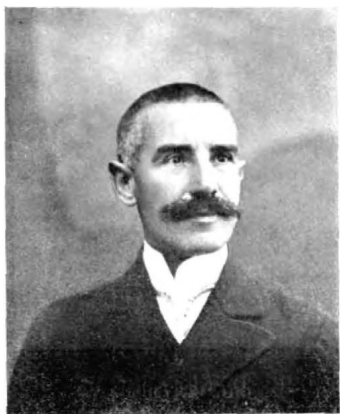
Mikár Zsigmond alszázados, a Honvéd Egyletek Orsz. Központi Bizottsága főjegyzője által 1891. évben kiadott honvéd névkönyv szerint

volt igazolt tiszt	---	---	---	---	---	---	---	39
altiszt és közvitéz	---	---	---	---	---	---	---	931
összesen	---	---	---	---	---	---	---	970

Gfeller Ferenc alatt igazoltatott	---	---	---	---	---	---	---	332
Beke alatt igazoltatott	---	---	---	---	---	---	---	132
Donoszlovits József elnöksége alatt igazoltatott	---	---	---	---	---	---	---	684

A régi időkből nagyon kevés irat maradt. Beke Gyula elnök iktató-könyvet kezdett vezetni.

Az egylet alapszabályai 1895 augusztus 16-án tartott közgyűlés megbízásából Zsulyevits Döme, Reiter Nándor és Donoszlovits József által készítették el, melyek azonban elvesztek. Az elnökség tehát 1898 október 2-án újabb alapszabályokat készített, melyek a m. kir. belügyminiszter által 120.119 v. b.—898. szám alatt jóváhagyattak. A szabályzat alapelve a 48-as honvédek erkölcsi elismerésének kivívása,

Zsuljevics Ernő

Rittinger Antal

Gyurisits Györgyné

Szemző Jánosné

Inhoff József

ZOMBOR

Petényi József

társadalmi állásuk lehető biztosítása, a vagyontalan és munkaképtelenné lett elaggott honvédeknek, úgy a hátrahagyott özvegyeiknek anyagi segélyezése.

A Zombor és vidéke mozgócsapatából alakult, Szegeden a kaponyai csata (1849. III. 4.) után alakult 138 zászlóalj a 34 zászlóaljba soroztatott és Budavár ostrománál résztvett.

Jelenleg még életben vannak Zomborban: Császár Péter, Donoszlovits József, Mihályi János, Hável József dr., Rajchits Károly, azonfelül van 1 őrmester, 2 tizedes és 12 közvitéz. Zákó István ezredes özvegye és 3 közvitéz özvegye nyugdíjat élvez.

A Mikár Zsigmond által 1890. évben kiadott „Honvéd névkönyvben“ Bács-megyére nézve 39 tiszt, 36 őrmester, 49 tizedes és 970 közvitéz van felvéve. Eme névkönyv összeállítása érdekében a megyei alispán a községi jegyzőknek a szükséges nyomtatványok megküldése mellett meghagyta, hogy a községben élő honvédek a nyomtatványokba bejegyezve, azonnal küldjék meg a Bács-megyei Honvéd-Egylet elnökének.

A Mihályi János hadnagy által vezényelt szakasz s 1849. évi névjegyzék a Bács-vármegyei Történelmi Társaságnál van letéve.

Bács-megyei főtisztek voltak: 1. Kürthy István ezredes, 2. Beke József ezredes, 3. Czintula Antal alezredes, 4. Járosy Ádám alezredes, 5. Beke Gyula őrnagy, 6. Gfeller Ferenc őrnagy, 7. Pál Antal, a fekete sapkások századparancsnoka. Baja, Szabadka és Zentának külön honvédegyletük van.

A Bács-Bodrog Vármegyei 1848-49. Honvéd-Egylet szerény viszonyok között élve, kegyelettel ápolta a multak emlékét, — istápolta és segítségére volt bajtársainak. Feljegyzésre méltó, hogy midőn bizonyos célzattal országos mozgalom indult meg, hogy a régi szabadsághősök rehabilitálják Görgei Arthur tábornok világosi fegyverlerakását — és e célból Mikár Zsigmond a Honvéd-Egylet tagjainál országszerte agitált, a Bács-Bodrog Vármegyei Honvéd-Egylet Görgeit nem rehabilitálta. Az akkori egyleti elnök, baróti Beke Gyula ezredes, a rehabilitálást tárgyaló iratokra nagy betűkkel rávezette az Egylet lesújtó ítéletét: „Görgei hazaáruló volt!“ — aláírva Beke Gyula ezredes.

A Honvéd-Egylet a hazafias mozgalmakban részt vett. Megüli március idusát, örülvén, hogy az általuk elvetett mag terebélyes fává nőtt és az utódok lelkesülnek az általuk karddal védett szabadságért; koszorúkkal kegyelettel adóznak október 6-án a vértanuk szent emlékének, testületileg vesznek részt úgy az istentiszteleteknél, mint Zombor város nagy szülöttének, Schweidel József tábornok emlékszoberának megkoszoruzásánál.

Az egyletet Donoszlovits József, Zombor város nyug. főszámvevője 1848-49. honvéd (Würtenbergi) huszárhadnagy elnök kiváló ügybuzgósággal vezeti, aki bajtársi szeretettel és odaadással a még életben lévő agg harcosok ügyes-bajos dolgait végzi. Nyolcvanhat éves kora dacára friss emlékező tehetséggel, ritka szorgalommal és mindig örömmel áll a 48-as szabadságharc még életben levő tagjainak szolgálatában, — állandó kontaktusban az Országos Honvéd Egylettel — úgy a hivatalos személyek-

kel, mint a társadalommal, melynek szerény, de állandóan munkás tagja volt minden közjában.

Alelnök: Császár Péter. Jegyző: Rajchics Károly. Választmányi tagok: Balits István, Mihelits Antal, Delits Mihály. A többi meghalt. v. k.

A VÁROSI KÖNYVTÁR a vegyesajku közönség szellemi szükségletéhez képest, magyar, német, szerb s egyéb nyelvű szépirodalmi, ismeretterjesztő és tudományos művekből áll s ma mintegy 35.000 kötettel rendelkezik. Magánvállalkozás vetette meg az alapját, majd a könyvtáregyesület vette át, 1859-ben pedig a város tulajdonába jutott, de ügykezelése ma is a könyvtáregyesület kezében van s a várostól és az államtól évi segélyben részesül.

Zombor szab. kir. város könyvtára tisztikarának és választmányának névsora:

Elnök: Fernbach Péter országgyűlési képviselő. Igazgató: dr. Falcione Nándor ügyvéd, a Zombori Takarékpénztár igazgatója. Könyvtárnok: Csetri Károly áll. főgimn. tanár. Pénztárnok: Raisz Lajos a Zombori Takarékpénztár főkönyvelője. Jegyző: dr. Závodszy Levente áll. főgimn. tanár. Választmányi tagok: Bárczi Iván pénzügyi tanácsos, Czinkler Gyula rk. tanító, Diener János ügyvéd, Magassy Antal áll. főgimn. tanár, Szabó József ny. kir. járásbíró, közjegyzőhelyettes, Szól Sándor áll. főgimn. tanár.

ÜGYVÉDI EGYLET. 1885-ben alakult meg Bács-Bodrog vármegye első ügyvédői egyesülete Zomborban „Zombori Ügyvédi Egylet” cím alatt, melynek célja volt a kar érdekeinek megbeszélése és megóvása, a testületi szellem fejlesztése és az ügyvédi tekintély fentartása. Reiter Nándor volt első elnöke és Perviny Sándor első titkárja. Az egyesület életében csakhamar pangás állott be, mert alig volt más teendője, mint egy-egy kartárs elhalálózása alkalmával a testületi kivonulást rendezni és koszorút tétetni a ravatalra. Azonban már a 90-es évek alatt, amidőn Szilágyi Mór lett az elnök és Paul Kálmán a titkár, élénkebb lett az élete és a működése, mert az igazságügyi tényezőknek az ügyvédi karral szemben sok esetben kitünő ellentéte, a vádhatóságnak a védelem fölé emelkedése, továbbá a törvényjavaslatokban mutatkozó ellenséges irányzatok élénk visszahatást keltettek. Gyakoriak voltak a tanácskozások, látogatottak az összejövetelek és csakhamar erélyes hangú feliratok mentek a hatóságokhoz, miniszterekhez, az ügyvédői érdekek megóvása céljából és azok megsértése elleni tiltakozásul.

A szabadkai ügyvédi kamara választásaiban élénk részt vett az egyesület, törekedett arra, hogy jelöltjei bejussanak a választmányba, sőt amidőn az új perrendtartási tervzetnek sérelmes intézkedései köztudomásúvá lettek és a kamarának ez ellen tiltakozó erélyes feliratát, amelyet dr. Révész Ernő titkár dolgozott ki és amelyet a mérsékelt és békülékenyebb szabadkai kartársak le akartak szavazni, a zombori egyesület majdnem teljes számban átment Szabadkára a közgyűlésre és a vidéki kartársakkal szövetkezve, többségre segítette a Révész-féle radikális javaslatokat.

Dr. Cserniczky Andor

Türr Antal

Bertolino Sándorné

Csernyus Béláné

Dr. Falcione Nándor

ZOMBOR

Tárczay István

Egy sajnálatos politikai incidens egy időre megbénította az egyesület működését, mert a szerb tagok kiléptek és ugyanakkor a régi vezetőség is leköszönt. Az utána következő elnök, Vértesi Károly vezetése alatt azonban az ellentétek megint elsimultak, a kilépettek mind visszaléptek és az egyesület most dr. Strasser Lajos elnöklete alatt folytatja működését, gondosan örködvén az egyesületi érdekre és a kollegiális szellemre. A jelenlegi tisztikar a következő:

Elnök: dr. Strasser Lajos. Alelnök: dr. Lallosevits János. Titkár: dr. Pataj Sándor. Pénztáros: dr. Buják József. Választmány: dr. Bruck Ármin, dr. Gaál István, dr. Pastrovits János, dr. Konyovits Dávid, dr. Gál Rezső, dr. Gombos Ignác, dr. Guttmann Zsigmond, dr. Mayer Nándor, dr. Czeisel Lajos, Paul Kálmán. Számvizsgáló bizottság: Halász Dávid, dr. Masirevits Sándor, dr. Zátanyi Dezső.

A RÁKÓCZI-SZOBOR. A Bács-Bodrog Megyei Irodalmi Társaság első nagyobb alkotása: a Rákóczi-szoborbizottság volt. Vértesi Károly irodalmi társasági elnök, mint Zombor város küldöttségének a tagja, Kassán járt Rákóczi temetésén 1906. évi október hó 28. és 29-ik napján. Az országos gyászon épülvén, a hazafiságon felbuzdulván, hazaérkezte után írásba foglalt, megokolt indítványt tett a Bács-Bodrog Megyei Irodalmi Társaságnak ez okon 1906. évi december hó 16. napjára összehívott közgyűlésén, Zomborban, a városháza nagytermében. Ugyanott, ugyanezen a napon, megelőzőleg volt az Irodalmi Társaságnak Rákóczi-ünnepélye, első felolvasó ülése, melynek minden tárgya Rákócziról szólt.

Az Irodalmi Társaság a kitűnően sikerült és legdiszesebb közönség által felette nagy számban látogatott Rákóczi-ünnepély után, az elért fényes sikertől felbuzdulva, lelkes hangulatban, egyhangulag fogadta el Vértesi Károly elnök indítványát s csakhamar hozzálátott a Rákóczi-szoborbizottság megalkotásához, habár voltak, akik merésznék tartották a tervet, mert országszerte több Rákóczi-szobor említéséről volt már akkor szó és csak alig egy éve mult, hogy a Schweidel-szobrot leleplezte Zomborban a Schweidel-szoborbizottság,

A Rákóczi-szoborbizottság így alakult meg: dr. Városey Gyula, kalocsa-bácsi érsek, valóságos belső titkos tanácsos, diszelnök. Fernbach Károly, Bács-Bodrog vármegye és Zombor szab. kir. város főispánja, diszelnök. Vojnits István, Bács-Bodrog vármegye alispánja, tiszteletbeli elnök. Hauke Imre, Zombor szab. kir. város polgármestere, tiszteletbeli elnök. Fernbach Péter, Zombor szab. kir. város országgyűlési képviselője, tiszteletbeli elnök. Vértesi Károly, a Bács-Bodrog Megyei Irodalmi Társaság- és a Rákóczi-szoborbizottság elnöke, Rácz Soma, Buday Gerő, szoborbizottsági alelnökök. Dr. Pataj Sándor főtitkár. Prokópy Imre titkár. Trencsény Károly titkár. Dr. Dömötör Győző, Petényi József, Zsoldos Benő, jegyzők. Vujevich Alajos, pénztáros. Dr. Baloghy Ernő, dr. Donoszlovits Vilmos, dr. Falcione Nándor, Henneberg Sándor, dr. Kabos Márton, Latinovits Szaniszló, Mayer István, Mérő Ignác, Radványiné Ruttkay Emma, Rittinger Antal, Steiner Lajos, Szondy Mátyás, Tautner Ottó, Zsulyevits Ernő szoborbizottsági tagok.

Valamint a Schweidel-szobor alapja más, hasonló célú pénzalapok bevonásából keletkezett, a Rákóczi-szobor alapja is azzal az 1322 korona 30 fillér tőkével kezdődött, melyet a Schweidel-szoborbizottság 1907. évi január 29-én tartott feloszló ülésén, mind a két szoborbizottság közös elnökének: Vértesi Károlynak írásban beadott, kellőkép megokolt kérelmére a Rákóczi-szobornak átadott.

A Rákóczi-szoborbizottság 1907. évi június hó első napjának keltével, Rácz Soma szoborbizottsági alelnök hazafias szellemben írt felhívásával küldötte szét az országban a gyűjtő-íveket.

Érkeztek az adományok törvényhatóságoktól, palotákból és gunyhókból, tisztviselőktől és tanuló ifjúságtól az ország minden tájékáról, úgy hogy a „Bácska“ és a „Bácsmegyei Függetlenség“ az időben a sok apró tételből álló nyilvános nyugtázást alig győzte helyadással.

Nem egészen két év alatt összegyűlt 11.616 koronánál több adomány. A szobor tehát közel áll az ércebe öntéshez. Zombor város és Bács megye társadalmától függ, a szobor javára rendezendő mulatságokkal és társasösszejövetellekkel a szobor ügyét előre vinni. Minden legkisebb adomány a Zombori Takarékpénztárba küldendő a „Rákóczi-szoborra“ megjelöléssel. Még mintegy 9000 koronára van szükség, hogy olyan Rákóczi-szobor ékesítse szép Zombort, mint a szép és nagy Schweidel-szobor. Nehány nagyobb, bőkezű adakozó sokat lendíthetne a szobor-ügyön.

Hisszük, hogy rövid pár esztendő múlva állni fog Zomborban a második szobor is, sőt azután talán még a harmadik és Zombor lesz Bácskában a szobrok városa.

—I —LY.

AZ ISKOLANÉNÉK INTÉZETE. ☒ ☒ Haynald Lajos dr., kalocsa-bácsi érsek és biboros, 50.000 frtot adományozott a Miasszonyunkról nevezett iskolanénék zombori zárda-iskolájának felállítására, Zombor város hitközsége pedig felemelte a diszes zárda- és iskolaépületet s ellátta minden szükségessel.

Az intézet elkészülvén, 1887-ik év szeptemberében nyitották meg. Frantz Mária Terézia főnökkasszony kíséretében Kalocsáról 12 iskolanéne jött. Szeptember 8-án Haynald érsek — kit a város közönsége ünnepélyesen fogadott — felszentelte a Zárdaiskolát s az Augusztá német császárné által neki ajándékozott s ezen alkalommal megáldott aranykeresztet a kápolna oltárának ékítésére adta. Fejér Gyula apát-plébános, utána Haynald biboros mondtak ünnepélyes alkalmi beszédeket a plébániai templomban. Onnét körmenet vonult a Zárdába a kápolna megáldására. A magyar Jótékony Nőegylet Esztergamy Borbála elnök vezetésével fogadta őket.

Az intézet disztermében a biboros érsek az iskolanénék magasztos hivatásáról beszélt s másnap a Zárda kápolnájában mondta az első szent misét.

Az iskolanénék azóta áldásosan és eredményes sikerrel működnek a tanítás, nőnevelés terén. Ezidőben elemi I—IV. a) b) paralell és V—VI. egyesített osztályuk, ezenkívül I—IV. polgári osztályban is tanítanak.

A leányiskolai tanulók alkalmi, hazafias, iskolai s egyéb ünnepélyeket tartanak a Zárdaiskola disztermében, Fejér Gyula intézeti igazgató névnapja alkalmával is. A közönség szívesen látogatja ez ünnepélyeket, melyeken ének, zene, szavalás, színi- s egyéb előadás van.

Az intézet személyzete: Lebel Mária Simplicia főnöknő, Faddy Mária Augustina, Klárik Mária Placida, Kinczel Mária Editha, Mátray Mária Ambrózia, Fábián Mária Eduárda, Róka Mária Florentia, Bischof Mária Cassilda, Bisshof Mária Conssilia, Wirrer Mária, Klotildi Zoglmann Mária

Gyurisits György

Csapó Kálmán

Georgievits Kosztáné

Stankovits Györgyné

Tautner Ottó

ZOMBOR

Czinkler Gyula

Baptista, Klemm Mária Aurea, Probojcsevics Mária Lucia, BicskeyMária Mauritia, Fábián Mária Katalin, Balassa Mária Athanázia, Bakos Mária Szimphoróza, Palásthy Mária Kamilla, Horváth Mária Albertina, Foki Mária Ernesta, Csepregi Mária Jácinta, Gillich Mária Gregória, Stemmer Mária Bibiána, Vojnits Mária Bóna, Simmet Mária Delphina, Baranyi Mária Krisztiána.

MÁRIA SIMPLICIA,
főnöknő.

A GÖR. KEL. SZERB Ez intézetet 1875. évben alapították. Feladata, hogy POLGÁRI LEÁNYISKOLA. benne a társadalom női tagjai nemük sajátlagossága és a társadalmi viszonyok által feltételezett s élethivatásukra szükséges általános műveltséget szerezhessenek.

A tantervet a gör. kel. szerb Iskolai Tanács Karlócán, mint legfelsőbb gör. kel. szerb iskolai hatóság állapítja meg és pedig az állami polgári iskolák tanterve keretében.

Az intézet felekezeti és 4 osztályból áll. Az előadási nyelve szerb.

Tanártestület: Blagoievits János igazgató. Gavrilovits Milutin pap, hitoktató. Kovacsits Boldizsár rendes tanár. Sztojacsits Szilárd rendes tanár. Petrovits M. Olga rendes tanítónő. Blazsek Károlyné óraadó francia nyelv tanításra.

A NAPKÖZI OTTHON EGYESÜLET.   A szegény gyermekek sorsa országos jelentőségű kérdés, melynek helyes megoldása a társadalom feladata. Zombor város közönsége átérezve e feladat magasztos voltát, 1903. év őszén mozgalom indult, mely a szegény tanköteles gyermekek nappali gondozását tűzte ki célul s a lelkes vezetők: Alföldy Gedeonné, Bertolino Sándorné, Löffler Emilné, Halász Gyuláné stb. urasszonyok pár hét alatt 730 koronát gyűjtöttek össze, majd Falcione Lőrinc ingyen átengedte egy óvodának épült házát a nemes cél javára, úgy hogy a jótékony egyesület 1904. évben tényleg megalakult és ezen év december hó 8-án működését megkezdette.

Az egyesület célja: Zombor város bel- és külterületén lakó, teljesen szegénysorsu és szűkölködő családok azon tanköteles gyermekeit, kik otthonukban sem meleg szobához, sem a testi erő fentartásához szükséges táplálékhoz nem juthatnak, — a tanítás szünetelése alatt, azaz a déli órákban — az egyesület rendelkezésére álló helyiségben felügyelet alatt tartani és ingyen táplálók, meleg étellel ellátni. Az első évben még csak 45 gyermek részesült ellátásban, de az utolsó évben már 100 gyermeknek nyújtott nappali otthont az Egyesület, melynek fokozatos fejlődését az egyesület vezetősége, úgy a közönség pártfogása feltétlenül biztosítja s hogy mily arányokban történik ez, mutatja már azon körülmény is, hogy a legutolsó elszámoláskor az egyesület már 6414 korona 50 fillér tiszta vagyonnal rendelkezett.

Az Egyesület védnöke: Fejér Gyula apátplébános. Disztagok: Latinovits Pál, Bozsóki Karácson Gyula, Hauke Imre, Popp György, Koczkar Zsigmond, Gozsdu Elek, Falcione Lőrincz, Gräff Nikáz, Falcione Gusztáv, id. Szemző István, id. Szemző Gyula, Ster Adolf, Petrovits György, Fernbach Károly, Fernbach Péter. — Alapító tagokul 100 korona lefizetéssel beléptek: dr. Alföldy Gedeonné, Fejér Gyula, Fejér Eulália, Falcione Gusztáv, dr. Falcione Árpádné, özv. Fernbach

Bálintné, özv. Fernbach Antalné, Fernbach Károlyné, Fernbach Károly, Koczkár Zsigmond, a zombori m. kir. pénzügyigazgatósági tisztviselők asztaltársasága, Gertinger Pálné, Fernbach Erzsébet.

Ezenkívül az egyesületnek több száz tagja van, kik az egyesület vezetőségét támogatják nemes feladatuk teljesítésében. Az Egyesület jelenlegi vezetősége a következőkből áll:

Elnök: Alföldy Gedeonné, alelnök: Bertolino Sándorné, titkár: dr. Németh Arthur, pénztárnok: Poór Béla dr. és a választmány: Falcione Nándorné, özv. Fernbach Antalné, özv. Gertinger Pálné, Hauke Imréné, Jovánovich Józsefné, Karácson Gyuláné, Kohut Henrikné, Komáromy Gyuláné, Fernbach Károlyné, Sztrilich Zsigáné, Németh Arthurné, Popp Györgyné, Rittinger Antalné, Szabó Lászlóné, özv. Sztipits Istvánné, Szemző Istvánné, Sztankovits Györgyné, özv. Mihelz Jánosné, özv. Szemző Jánosné és Mihailovits Kornélné.

A SCHWEIDEL Működését már befejezte a közelmúltban, de az emlékezést SZOBORBIZOTTSÁG. róla itt adjuk írásban s a szoborbizottsági tagok képével.

Schweidel József zombori születésű, aradi vértanu, neve zombori szobrának felállítása óta sűrűn hangzik. Ugy tudjuk, hogy Vértesi Károly, a március 15-iki ünnepet rendező állandó bizottság elnöke, Zomborban a városháza dísztermében 1902. évi március 15-én tartott szabadság-ünnepen mondott elnöki megnyitó beszédét ezzel a szavakkal végezte: „Éljen megdicsőült hőseinknek emléke, különösen éljen városunk szülöttének, a hazaszeretetben megdicsőült Schweidel József vértanu honvédtábornoknak emléke!”

Öt nappal később, a március 15-iki bizottság ülésén jelentette Vértesi Károly elnök, hogy tudomása szerint a Zombor-városi letéti pénztárban és a Zombori Takarékpénztárban kisebb-nagyobb összegek vannak elhelyezve, honvédemlékre, Schweidel és Kossuth szobrára. Célszerű volna, ugymond, ez összegeket, melyek egyikével sem lehet valamit csinálni csekélyisége miatt, alapul venni Schweidel szobrára, melyet létesíteni ajánlott a bizottságnak. Azt is ajánlotta a bizottságnak, hogy alakuljon át Schweidel-szoborbizottsággá.

Az indítványt egyhangulag elfogadták s az elnököt bízták meg, hogy az említett összegeket szerezze meg a Schweidel-szobor alapnak.

Vértesi Károly elnök eljárván tisztében, valamennyi összeget megszerezte a Schweidel-szobor javára s ezt a legközelebbi ülésen már jelentette a bizottságnak.

A „Schweidel-szobor javára” elhelyezve volt a Zombori Takarékpénztárban 32 korona 52 fillér. A „Zomborban 1848. évben elesettek siremlékére” a városi letéti pénztárnál elhelyezve volt 110 korona 06 fillér.

A Kossuth-szobor alapból 928 korona 36 fillért, tehát összesen 1070 korona 94 fillért és ennek a kamatait már át is adta Vécsey Károly bizottsági pénztárnoknak, hogy azt Schweidel József szobor-alapja javára kezelje.

A jó kezdet fokozta a Schweidel-szoborbizottság kedvét és megszerezvén a belügyministeriumtól az engedélyt országos gyűjtésre, hozzá látott a nagy munkához. Kibocsátotta 1902. évi október 6-án a gyűjtőíveket s az országos gyűjtést megkezdte, Magyarországon az első vértanu-szoborra. Előzetesen a Schweidel-szoborbizottság,

Ritinger Antalné

Szondy Mátyásné

Dr. Grigorjevits Emil

Id. Mihályi Jánosné

Dr. Poppovits Istvánné

Burnách Márton

ZOMBOR

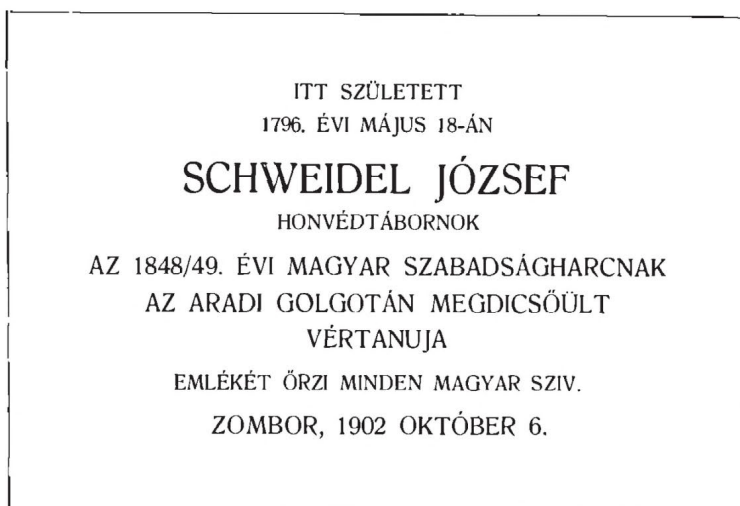
Schweidel József élettörténete írójának, Trischler Károly szoborbizottsági titkárnak indítványára, Schweidel József szülőházát — miután azt Vértesi Károly kikutatta — az érseki óvónőképző intézetet, aranybetűs, kő emlék-táblával jelölte meg s azt nagy ünnepély keretében ugyancsak 1902. évi október 6-án leplezte le.

Az ünnepélyen jelen voltak a hatóságok, továbbá az egyesületek, testületek, társulatok és a tanuló ifjuság zászlók alatt. Vértesi Károly elnök és Szobotka Rezső bizottsági tag főrendező, fogadták a vendégeket, akik között volt a vértanu leánya: Halász Gedeonné Schweidel Anna és a vértanu unokája: ifju Halász Gedeon Budapestről.

Fejér Gyula apátplébános ünnepélyes gyászmisét mondott. A templom zsúfolásig megtelt; a nagyközönség onnét özönlött az emléktábla felé.

A Kaszinó-egyesületi dalárda Ferencsik Lajos tanár igazgatása mellett elénekelvén a Szózatot, Buday Gerő hittanár mondta azt a meghatóan szép, gondolatgazdag emlékbeszédet, mely sokáig volt emlegetés tárgya.

Lehullván a lepel, ez a felírás volt olvasható:

Trencsény Károly felső kereskedelmi iskolai tanár saját szerzeményü „Schweidel József emléke” című ódáját szavalta el nagy hatással.

Rácz Soma gymn. tanár hangosan olvasta fel a Schweidel-család összes tagjainak köszönő levelét, melyet Balogh Sándor dr., a vértanu veje szépen irt meg. Megéljeneztek egyenkint a levelet aláíró Schweidel-családtagokat, akik között volt Halász Gedeonné Schweidel Anna és Balogh Sándorné Schweidel Sarolta, a vértanu leányai és Schweidel Béla, a vértanu fia.

Ezután Vértesi Károly elnök, ügyvéd, hazafias beszéd kíséretében átadta az emléktáblát gondozás és megőrzés végett Hübner Gyula dr. érseki megbízottnak, aki azt hasonlóképp beszéd kíséretében átvette.

A lélekemelő ünnepély után Hauke Imre polgármester és Vértesi Károly szoborbizottsági elnök vezetésével a szoborbizottsági tagok tisztelegtek Halász Gedeonné Schweidel Anna urnőnél a Vadászkürt szállóban és köszönetet mondtak, ez viszont az édesatyja emlékének ilyen nagyszerű megtiszteléseért.

Sok bizottsági üléstartás, tanácskozás után összegyűlt az összeg a szoborra, 20.000 korona és még pár ezer az országos ünnepély tartására.

A Zombori Iparos Dalárda 1903. évi április 26-án a városi színházban műkedvelői előadást tartott a szobor javára 114 korona tiszta jövedelemmel. A Zombori Magyar Nőegylet 1903. évi június 7-én a városi nagy parkban vásárral összekötött mulatságott rendezett 529 korona 81 fillér tiszta jövedelemmel. Az 1905. évi február 18-án a zombori három magyar nőegylet a Vadászkürt szálló nagytermében közvacsorával összekötött nagy táncmulatságot rendezett, mely tisztán 2400 koronát jövedelmezett.

A költségek együtt lévén, Mátrai Lajos György jóhirű szobrász-tanár felállította a megyeház előtti téren a kitünően sikerült, budapesti művészek által felülbírált szobrot, melyet a Schweidel-család és mindenki igen jónak talált.

Az országos ünnepély rendezésére Buday Gerő hittanárt és szoborbizottsági titkárt kérték fel, a ki feladatát mindenkinek legnagyobb elismerésével nagyon ügyesen oldotta meg. A szoborbizottság pedig Vértesi Károly elnöklésével az utolsó héten állandó tanácskozást tartott és határozatokat hozott.

Már 1905-ik év május 17-én délután jöttek a vendégek. A családtagok közül megjelent Vargay Mihályné, Vojnits Matild és Vojnits Domicella, a tábornok unokahugai, Balogh Sándor dr. a vértanu veje és neje Schweidel Sarolta, leányukkal Hegedüs Gyuláné Balogh Irénnel és ennek férjével Hegedüs Gyula dr. Schweidel Béla a vértanu fia, Irma, Toncsi és Vilma leányaival. Halász Gedeonné Schweidel Anna, a tábornok másik leánya, fiával Halász Gedeonnal.

Az esti vonattal jött Justh Gyula képviselőházi elnök vezetésével 19 országgyűlési képviselő, közöttük Kossuth Ferenc, Barabás Béla, Fernbach Károly, Mukits Simon, Mihálovits Endre, Piukovits Elemér, Varga Károly és a többi, akik országos ünnepé avatták a leleplezést. Rákosi Jenő főrendiházi tag, a leleplezési ünnepély szónoka is megjött. Latinovits Pál főispán a törvényhatóság nevében, Vértesi Károly elnök a szoborbizottság nevében üdvözölte őket. Justh Gyula mondott köszönetet. Az elszállásoló bizottság robogó hintókon vitte a vendégeket szállásaikra.

Este 8 óra után diszeloadás volt a színházban, melyet fáklyásmenet előzött meg. A függetlenségi pártiak tisztelegtek Kossuth Ferencnél. Szalay Frigyes „Haza-szeretet“ című, egyfelvonásos drámai képével, melyen mind a 13 aradi vértanu előfordult, kezdődött a színi előadás, az alkalmi darab írójának ügyes rendezésével. Csavojász János vezetésével műkedvelők Erkel Hunyadi nyitányát játszották. Azután Katona Bánk Bánjának második felvonása került színre, a leghatásosabb részlet. Prokópy Imre, Rác Soma, Zátonyi Dezső dr. tünnek ki a játékkal. Az „Él a magyar“ című melodramát Prokópy Imre szavalta, lelkesedtek tőle.

Május 18-án, Schweidel József születése napján 13 mozsárlövés jelezte a virradást. Zenekar járta be az utcákat, gyönyörű tavaszi nap volt, lombdiszben a fák.

Komáromy Gyuláné

Pékánovich Mici

Dr. Danninger Ádám

Ifj. Erlich József

Dr. Bruck Árminné

Kőrmendy Gyuláné

ZOMBOR

Ünnepi hangulatban gyülekezett a közönség, sok vidéki; 8 órakor alig lehetett eljutni a fentartott helyekre.

A vármegyeháza nagytermében diszközgyűlés volt, melyet Latinovits Pál főispán szép beszéddel nyitott meg. A közönség éljenzése mellett indultak a vármegyeházából a szoborhoz.

A két diszsátor betelt a családtagokkal és a törvényhozás küldöttségével.

A bezdáni, a zombori polgári kaszinói és Iparos Dalárda együttesen énekelték a Hymnuszt. Ezután Vértesi Károly, a szoborbizottság elnöke, diszmagyarban lépett a szobor előtti emelvényre és elmondta megnyitó beszédét, mely duzzadt a hazafiságtól; nagyon megéljenezték.

Utána Rác Soma szoborbizottsági alelnök mondta el nagyhatású leleplezési beszédét, amely alatt lehullott a lepel Mátrai Lajos György mester művéről.

Következett Rákosi Jenő ünnepi beszéde, mely lelkesedéssel ragadott magával mindenkit.

Trencsény Károly szoborbizottsági jegyző, alkalmi ódáját szavalta el hatással.

Végre Vértesi Károly szoborbizottsági elnök hazafias szép beszéd kíséretében átadta a szobrot Zombor város közönségének. Hauke Imre polgármester vette át a szobrot, lendületes beszéddel.

Következett a szobor megkoszorúzása. Ragyogott a sok szép magyar diszruha. Mintegy ötven koszorut tettek le: Justh Gyula, Kossuth Ferenc, dr. Balog Sándor, honvédegyletek, néppárt, Zombor város, Bács megye, Budapest székesfőváros, Arad város, (Barabás Béla), Baja, Baranyamegye, Nagyvárad, Pécs, Szeged, Szabadka, Torontál megye, Zenta, Hódmezővásárhely, Ujvidék, zombori törvényszék, pénzügyigazgatóság, iskolák, dalárdák, társaskörök stb.

Az egyesült dalárdák a Szózat éneklésével fejezték be a fényes ünnepélyt, melyet Zombor eddig még nem látott.

A diszgyűlést a megyeház nagytermében folytatták.

A szoborbizottság kérvényére a Vármegyeház-teret Szabadság-térnek nevezték el. Buday Gerő városi bizottsági tag ékes szavakkal pártolta az indítványt. Kozma László szép beszédére pedig az ünnepély lefolyásának történetét és az elhangzott összes beszédet a diszgyűlés jegyzőkönyvében örökitették meg.

A kaszinó egyesületi dalárda villásreggelivel vendégelte meg az összesereglett dalárokat Lung György szövetségi elnökkel.

Délután 2 órakor Prokópy Imre ügyes rendezésével nagy ebéd volt a Vadász-kürt szálló nagytermében és mellékhelyiségeiben; mintegy 350-en vettek részt rajta. Felköszöntőt mondtak: Latinovits Pál, Szondy Mátyás, Kossuth Ferenc, Udvary Ferenc, Vértesi Károly, Szalay Frigyes, Rákosi Jenő, Buday Gerő, Popovits Sebő, Rác Soma, Barabás Béla, Laehne Hugó, Schmausz Endre, dr. Balogh Sándor stb.

Táviratot küldtek: Petőfi Társaság, Szeged, a premontrei prépostság, Ujverbász, a körmőcbányai magyar egyesület stb.

Este Vértesi Károly lakásán fényes estély volt, melyen a Schweidel-család tagjai, a szoborbizottság, más vendégek és küldöttségi tagok vettek részt.

Trencsény Károly állította össze a szoborbizottság kérelmére az illusztrált „Emléklapok“-at Schweidel József szobrának leleplezésére. A szoborbizottság adta ki. A diszes, albumalaku füzet megmaradt példányait a szoborbizottság rendelete szerint Vértesi Károly elnök osztatta ki a zombori iskolák tanulóinak.

A Schweidel-szoborbizottság tagjai voltak: Vértesi Károly elnök. Rácz Soma, Zsulyevits Ernő alelnökök. Buday Gerő titkár. Kramp Vilmos, Prokópy Imre, Trencsény Károly jegyzők. Steiner Lajos pénztáros. Tagok: dr. Baloghy Ernő, Bárczi Iván, Czedler János, dr. Donoszlovits Vilmos, Gruda Pál, Hanke Imre, Heincz Kálmán, Henneberg Sándor, Husvéth Károly, Latinovits Szaniszló, Lukácsévits Sándor, dr. Pataj Sándor, Petényi József, Popovits Sebő, Pribil Ernő, Szalay Frigyes, Szondy Mátyás, Tantner Ottó, Vécsey Károly.

V. K.

SZERB EGYHÁZI DALTÁRSULAT. Ez agilis szerb kulturegyesület 1871. évben alakult. Előbb is fennállott ugyan, de csak mint dilettáns énekesek csoportja, dr. Maximovits Miklós volt zombori képviselő karmesteri vezetése alatt. 1871-ben nyerte hatóságilag jóváhagyott alapszabályait és első elnöke Lugumerszki Miklós városi tanácsnok volt, karmestere pedig Blazsek Dragutin képezdei zenetanár, aki immár 40 évig működik nagy eredménnyel az egyesületnél.

Virágzásának tetőpontját érte el a daltársulat dr. Drakulics Pál elnöksége alatt, amikor is a zombori szerb intelligencia legelőkelőbb tagjai működtek közre, mint tényleges énekesek. 1892-ben az egyházi ének művelése körül szerzett érdemeiért az egyházi hatóságok az „egyházi daltársulat“ címét adták neki és állandó pénzbeli dotációban is részesítették. Ez időből való társulati zászlaja is, melyet Vukityevits Miklós képezdei igazgató ajándékozott a társulatnak, korán elhunyt leánya, Szida emlékére, aki az együletnek lelkes tagja volt. Utóbb azonban bizonyos lanyhaság vett erőt az együleten, majd egyideig be is szüntette tényleges működését. Azonban Ilkits István, jelenleg nagyikindai szerzetes, a daltársulat sok éven keresztül volt érdemdus alelnöke és Pánits Koszta, az egyület lelkes és agilis pénztárnoka csakhamar újra életre ébresztették az alvó daltársulatot, dr. Bikár Voin elnök köré csoportosítván az éneket kedvelő fiatalságot. Dr. Bikár Voin éveken keresztül vezette a társulat működését, megalapozva további fejlődését és haladását.

Jelenleg dr. Lalloševits János elnök és dr. Grigorijevits Emil alelnök vezetik a daltársulat ügyeit, amely ma körébe gyűjti a szerb intelligens fiatalság mindkét nemét. A vezetőség nagy erőfeszítést tesz, hogy ezen egyik legrégibb zombori szerb kulturintézményt anyagilag, erkölcsileg is a fejlődés magas fokára emelje. A pénzügyminiszter engedélyével állandó székházának emelésére tárgysorsjátékot rendez, melynek segítségével már is szép összeget gyűjtött a székházalap javára.

Tisztikar és választmány. Elnök dr. Lalloševits János, alelnök dr. Grigorijevits Emilián, titkár Apostolovits Péter, pénztáros Panits Koszta. Választmányi tagok: Gyurisits György, dr. Masi-rievits Brankó, Gavrilovits Milutin, Kolarits Milán, Czevits György, Novákovits Izidor, Tomits Pál, Pajtits György, Dusanits Szvetozár, Kiriják György.

DR. L. J.

Németh Arthurné

Gács Teri

Dr. Turányi Zsigmond

Csavojázt János

Danninger Ádámné

Karakásevics Milivojné

ZOMBOR

A FÜGGETLENSÉGI KÖR. A Zombori Függetlenségi Kör története szerves kapcsolatban áll a zombori függetlenségi párt életével, miután a párt fejlődése hozta életre ezt a társadalmi szervezetet is. Alapításának célja is az volt, hogy állandó társadalmi érintkezést teremtsen a függetlenségi párt tagjai között s otthonául szolgálva a függetlenségi pártnak, ezzel karöltve működjön a függetlenségi eszme terjesztése érdekében.

1903. évben alakította meg a zombori függetlenségi pártot néhány lelkes függetlenségi s két évi fennállása után már oly rohamosan felszaporodott a párt tagjainak száma, hogy a párt úgy a városi, mint az országos politikai mozgalmakban vezető szerephez jutott s 1905. évi március 15-én tartott közgyűlésén Mérő Ignác pártelnök elnöklése mellett dr. Pataj Sándor indítványára kimondotta, „hogy a párt tagjainak összetartása s a függetlenségi eszme hatékonyabb terjesztése érdekében függetlenségi kör alapítását tartja szükségesnek, — hol a párt tagjai egymással állandóan érintkezve, egymásra buzdítólag hassanak, szellemi és társasági szórakozást találjanak“. A kör szervezését a párt intéző bizottsága oly gyorsan végezte, hogy ugyanazon évi ápril 30-án a kör alakuló közgyűlését is megtartotta. A kör elnökéül Fernbach Károly, a kerényi választókerület akkori országgyűlési képviselője választott meg, aki időközben Bács megye és Zombor szab. kir. város főispánjává kinevezetvén, ezen állásában is megtartotta elnöki tisztségét s a kör ügyeit nagy elfoglaltsága dacára lelkes buzgalommal irányítja. Mellette Mérő Ignác elnökhelyettes, a tisztikar és 60 tagu választmány buzgólkodnak a kör élet fejlesztésén.

Egy ideig a kör a csendes-utcai bérhelyiségben talált otthont s már itt szépen berendezett olvasó- és játéktérrel állott a kör tagjainak rendelkezésére. Itt zajlott le nagy ünnepélyességgel a párt zászlószentelési ünnepélye 1906. évi május havában apatini Fernbach Péterné zászlóánya és Fernbach Péter orsz. képviselő védnöksége mellett. Ugyanez évben költözött a kör az Erzsébet-köruti saját házába, hol kényelmesebb helyiségeket, nagy kertet és kuglizót is bocsájthat tagjai rendelkezésére.

Fernbach Péter orsz. képviselő áldozatkészségének, ki képviselői tiszteletdíját felében a függetlenségi pártnak és felében a függetlenségi körnek ajándékozta, köszönheti a kör, hogy 6 korona évi tagdíj mellett sok kiadással dolgozó költségvetését egyensúlyban tarthatja. Emellett kiveszi a kör részét a jótékonyág gyakorlásában is, több száz koronát fordít évente szegény iskolás fiúk felruházására és a jótékony egyletek támogatására.

A kör élet fejlesztését célozzák a havonta rendezett kör vacsorák, melyeket Vértesi Károly elnökte mellett buzgólkodó vigalmi bizottság rendez. Sok lelkes felköszöntő hangzik el a vacsorákon, ébren tartva a kör tagok érdeklődését a politikai kérdések iránt s megerősítve lelkükben hazánk teljes önállósága és függetlensége iránti törekvésüket.

A Zombori Függetlenségi Kör tisztikara: Elnök: Fernbach Károly. Elnökhelyettes: Mérő Ignác. Alelnökök: dr. Jovánovits József, Sztrilich Zsigmond. Jegyző: dr. Turányi Zsigmond. Aljegyzők: dr. Agyich János, Burnách Márton, dr. Henneberg Géza. Ügyész: dr. Gombos Ignác. Könyvtáros: Mayer István. Pénztárnok: Thim Adolf. Ellenőr: Szuppek Gyula. Gazda: Hermann József. Számvizsgálók: Buday Gerő, dr. Novák Elemér, Tantner Ottó. Választmány: Adamovits Mihály, Amon Ferenc, Angyal János, Balassa Szilveszter, dr. Baloghy Ernő, Bárczy Iván, Baumann

Nándor, Bosnyák Benő, Bosnyák József szat., Cséser Ferenc, Czettl Dezső, Darázs Márk, Diener János, dr. Donoszlovits V., Dragodán Pál, Dzsiniits József, Falcione Lőrinc, Federer András, Fratricsevits-Aszt Vince, Gombos Nándor, Gräber Mihály, Hajosevits András, Heiszinger Antal, Henneberg Sándor, Holpert Simon, Járos Gusztáv, Kalmár József, Kandler József, Kiss Sándor, Kovács Imre, Krizmanits Imre, Kubatov Márk, Loógó József, Matzitz Gusztáv, dr. Mayer Nándor, Markovits József, Mátrai Zsiga, Mérey Gyula, Metz József, Németh Arthur, Novák Gyula, Parcsetich Mihály, Petényi József, Petonszky Imre, Puskás Ágoston, Rados Márkó, Schlieszer Sándor, Schnur Lajos, Szabadka Károly, Szelmann Péter, Szemes József, Sztrilich István, Sztolisits Márton, Szauerborn Károly, Tóth Ernő, Ugry Mihály, Vujevich Alajos, Veliczky István, Vértesi Károly, Weigand Ferenc.

Dr. TURÁNYI ZSIGMOND.

NÖTISZTIVISELŐK EGYESÜLETE. Az egyre jobban tért hódító feminista és szociális eszméktől vezérelve bocsátott ki Grünberger Ida ajánlatára néhány lelkes nőtisztviselő 1908 február havának első felében egy tagsági gyűjtőívet, melynek szűkszavu, de tartalmas szövegében tömörülésre hívták föl a Zombor város területén működő állami, városi és magánhivatalnoknőket.

A felhívás meglepően gyors eredményeképp 1907 február hó 26-án 25 taggal megalakult a Zombori Nőtisztviselők Egyesülete, mely alakuló gyűlésen a közös munkára serkentett tagok a nőtisztviselők érdekeinek előmozdításán és ápolásán kívül humánus eszméknek is szegődtek szolgálatába.

Az alakuló gyűlés egyhangú lelkesedéssel választotta meg Schlieszer Sándorné urasszonyt tiszteletbeli elnöknőnek és dr. Pataj Sándort ügyésznek, az ő lelkes munkásságukba vetett reményhez fűzve az egyesületi élet sikerét.

Alapszabályaik jóváhagyásáig az egyesület ideiglenes tisztikar vezetése alatt működött, melynek tagjai voltak: Elnök Gács Teri, alelnök Mócs Ella, titkárok Klein Erzs, Scheerer Anna, segédtitkár Nemes Ella, pénztáros Schäffer Jolán, ellenőr Mezei Irén, jegyző Hecht Aranka.

Működésük rövid idejét arányban messze tulszárnyalta az elért eredmény. A kezdet nehézségeivel való küzdés mellett gyors és egészséges intézkedések történtek a kitűzött célok megközelítésére. A nőtisztviselők szakművelődését előmozdító tanfolyamok indultak meg, melyek között első helyet foglaltak el a Rác Soma főgimnáziumi tanár vezetése alatt álló gyorsírási órák. Német társalgásban Grünberger Ida vezetett. Német nyelvtant Gács Teri tanított. Volt az egyesületnek több szórakoztató és oktató előadása, melynek előadói voltak: Rác Soma főgimnáziumi tanár, Lévai Gyula színművész és dr. Strasser Henrik.

Az 1908 június hó 28-án lezajlott országos hírű gyermeknapon is kivették a nőtisztviselők részüket a munkából, lelkes fáradozással rendezett virágpostával tetelesen szaporítva a nap erkölcsi és anyagi sikerét.

Szeptember hava meghozta az alapszabályok jóváhagyását s az új alakulógyűlés valóságos örömmünnepe volt az immár jogaiban megerősített zsenge egyesületnek, melyen az eddigi ideiglenes tisztikart ez váltotta fel:

Elnök Grünberger Ida, alelnök Scheerer Anna, titkár Steinfeld Olga, jegyző Szimits Mariska, pénztáros Weinfeld Ella, ellenőr Ibásek Terka.

Dr. Dömötör Győző

Argay Bálint

Sárói Szabó Lászlóné

Buják Józsefné

Mészáros Béla

ZOMBOR

Szigethi István

Az új tisztikar az anyagi könnyebbség előmozdításával kezdte meg működését és szorgalmas előmunkálatok után 1908. december hó 12-én anyagiakban és erkölcsiekben egyaránt fényes sikerű estélyt rendezett.

Rövid egyéves fennállása alatt ilyen tartalomdús életre tekinthet vissza a Zombori Nőtisztviselők Egyesülete s erősen bizunk benne, hogy a zombori nőtisztviselők az elmúlt esztendő munkássága után ítélve mint a feminizmus és szocializmus humánus katonái a jövőben is számottevő támaszai lesznek a forrongó kulturharcnak.

GÁCS TERUS.

MÁRCIUS 15-IKI ÜNNEPÉLYT RENDEZŐ ÁLLANDÓ BIZOTTSÁG. A márciusi szabadságünnepet már régebben is megülték Zomborban, de csak kisebb, külön társaságok, igaz magyar hazafiak.

Nagyobb arányokat akkor kezdett öltetni ennek az ünnepélynek rendezése, mikor Bárczi Iván pénzügyi titkár az 1895. évben összehívta a Zombori Polgári Kaszinó tanácskozó helyiségébe az ünnepély rendezése iránt érdeklődőket.

Bárczi Ivánt, ki a hazafias ügy iránt buzgólkodott, választották meg elnöknek, mellette egy lelkes kis csapat évekig tartott ki s 1898-ban, az 50-ik évforduló alkalmával, az egész város fényes kivilágításával, a tanulmányi verseny lámpiónos-menet tartásával, zászlók sokaságának kitűzésével, fényes pompával ülték meg a szabadság ünnepét.

Zsulyevits Ernő, a felső kereskedelmi iskola hazafias érzésű igazgatója, mindig készséggel adta át hivatalos szobáját tanácskozási helyül.

Ott tette meg lelkes szavakkal az indítványt Donoszlovits Vilmos dr., hogy adakozás útján vegyen a bizottság ezüst serleget, melyből a hazafiságnak állandóan lehessen áldozni a márciusi disztrakción.

A serleg 100 forintért megvételén, Pribil Ernő javaslatára ezt a felirást kapta : Március 15.

A március 15-iki ünnepélyeket rendszerint a Polgári Kaszinó helyiségeiben ülték meg, 1895-ben a színházi vendéglő nagytermében.

Az ünnepély matinéből és diszvacsorából állt, ez alatt is hangzottak hazafias beszédek, mondtak többen felköszöntőket.

Vacsora után rendesen tánc következett, melyre az anyák szerették elvinni serdülő leányaikat, első megjelenésre a társaságban.

Többen állandósítani kívánták a szabadság ünnepének rendezését, megülését, azért maguknak küldetést kívántak arra nézve, hogy Zombor városának hazafias polgársága nevében rendezhessék évenként a márciusi ünnepélyt.

E célból 1902-ik évben a városháza tanácstermébe összehívták a város polgárságát, hogy határozzon e tárgyban.

Ekkor alakult meg a százas-bizottság, melynek tagjai a társadalom minden rétegéből vették.

Bárczi Iván elnöknek 1898-ban történt lemondása után, az ugyanakkor már elnöknek választott Vértesi Károly ügyvédet és író-t választották meg újból elnöknek, aki ezen idő óta vezeti folyvást a márciusi ünnepi tanácskozásokat.

Csakhamar lehetett azonban látni, hogy nehézkes mozgása van a százas nagy választmánynak, azért ez maga kívánt a saját kebeléből egy 25 tagu kisebb bizottságot alkotni, mely egészen állandó legyen, saját hatáskörében járjon el teljesen, szükség esetén pedig magát ki is egészíthesse, küldetéséhez képest rendezze évről-évre a szabadság ünnepének tartását a hazafias polgárság nevében.

Vértesi Károly, a nagybizottság elnöke, maradt a kisebb bizottság elnökének is, mellette Krump Vilmos, felső kereskedelmi iskolai tanár buzgón töltötte be éveken át a jegyzői tisztet.

A bizottság 1900-ik évben megszerezte a városháza nagytermét az ünnepélyek tartására s azóta ott is folyik le évenként; este a Polgári Kaszinóban szokott diszvacsora lenni.

Az 1903-ik és 1904-ik években a Szentháromság-téren folyt le a márciusi ünnepély; a városháza feldiszített erkélyéről hangzottak a beszédek.

Ez a márciusi bizottság rendezte 1902-ik évi szeptember 19-én a Kossuth-ünnepélyt, ugyancsak a városháza erkélyéről hangzó beszédekkel. Kossuth Lajos születése napjának századik évfordulója alkalmából tartották ezt nagy közönség jelenlétében. Az Ország Világ 1902-ik évi 43-ik száma hozta róla a képet.

A következő évben is ez a bizottság rendezte a városháza nagytermében a Rákóczi-ünnepélyt. És ez a március 15-iki bizottság alkotta meg 1902-ik évben önmagából a Schweidel-szobor bizottságot, mely Trischler Károly, bizottsági titkár indítványára ugyanabban az évben október 6-án nagy ünnepélylyel leplezte le a Schweidel születési házán a kőből való, aranyfelirásos emléktáblát. Vértesi Károly elnök és Popovits Sebő bizottsági tag Budapesten jártak küldöttségben Császká György kalocsai érseknél, hogy kieszközljék az emléktáblának az érseki óvónő-képző intézet falán való elhelyezését.

A március 15-iki bizottság, mint Schweidel-szoborbizottság állította fel országos gyűjtéssel a Schweidel József zombori születésű aradi vértanu, honvédtábornoknak ércszobrát, a vármegyeház előtti Szabadságtéren. Az 1905-ik évi május 18-ik napján Schweidel születési napján volt országos ünnepélylyel ennek a szobornak leleplezése.

Ezek szerint a március 15-iki ünnepélyt rendező állandó bizottságnak szép a multja és elévülhetlenek az érdemei. Eredményes működése van a hazafiság terén. Valóban rövid idő alatt sokat tett. A tisztikara és a jelenlegi bizottsági tagok névsora :

Vértesi Károly elnök. Rác Soma, Zsulyevics Ernő alelnökök. Dömötör Győző dr., Petényi József, Ribiczey Kálmán dr. jegyzők. Vujevich Alajos pénztárnok. Választmányi tagok: Balogh Ernő dr., Bárczy Iván, Buday Gerő, Czedler János, Czettl Dezső, Donoszlovits Vilmos dr., Gombos Ignác dr., Gruda Pál, Hauke Imre, Heincz Kálmán, Henneberg Sándor, Herrmann József, Krump Vilmos, Latinovits Szaniszló, Lukácsevits Sándor, Mayer István, Pataj Sándor dr., Popovits Sebő, Prokopy Imre, Steiner Lajos, Szlávy Péter, Szondy Mátyás, Tantner Ottó, Trencsényi Károly, Vécsey Károly.

Zabik László

Weidinger Lajos

Halász Dávidné

Kohut Henrikné

Csovits Velimir

ZOMBOR

Lederer Mihály

BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI TÖRTÉNELMI TÁRSULAT. Alakult 1883-ik évben s a vármegye régiségeinek, történelmi és földrajzi multjának és jelenének, valamint néprajzának tanulmányozását tűzte feladatául.

Elnöke Kozma László, alelnöke Latinovits Géza. A társulat „Évkönyv“ című negyedéves folyóiratot ad ki, melyet Trencsén Károly titkár szerkeszt. Hivatalos helyisége és muzeuma a vármegyei palotájának második emeletén van. Gazdag és értékes muzeumi gyűjteményei mintegy 4000 régészeti, 3000 érem és pénz s 1100 néprajzi tárgyat foglalnak magukban. A régiségtárban különösen érdekesek a vármegyei gazdag kő- és bronzkori leletek; az ereklyetárban pedig a Schweidel Józsefre, Zombor szülöttére vonatkozó reliquiák, minők: Schweidel Józsefnek, apjának és anyjának eredeti olajfestésű arcképei, a vértanu imádságos könyve, mit a vesztőhelyen is a kezében tartott, történetképe s néhány rávonatkozó okmány. Ott van még Reményi Edének egy ceruzával hevenyészett hangjegylapja s pár sor írása. A muzeum gyűjteményei kéthetenként díjtalanul nyitva állanak. Régészeti ásatásokra s a néprajzi gyűjtemény gyarapítására az állam évi segélyt ad a muzeumnak. A gyűjtemények őre s a régészeti ásatások vezetője Gubitza Kálmán. (BÁCS-BODROG VÁRMEGYE MONOGRAFIÁJÁBÓL.)

A tisztikar. Elnök: Kozma László. Alelnök: Latinovits Géza. Titkár: Trencsény Károly. Másodtitkár: dr. Závodszy Levente. Ügyész: dr. Grünér Samu. Pénztáros: Buday Gergely. Muzeumőr: Gubitza Kálmán.

A választmány. a) Zombori tagok: Dömötör Pál, Fejér Gyula, Fernbach Károly, Frey Imre, Gräff Nikáz, Hauke Imre, Karácson Gyula, id. Mihályi János, Rácz Soma, Szemző Gyula, Széchényi József, Vértesi Károly, ifj. Vojnits István. b) Vidéki tagok: Bellosics Bálint, Cziráky Gyula, Evetovics János, Frankl István, Iványi István, Latinovits Pál, dr. Rohonyi Gyula, Schmausz Endre, dr. Thim József, dr. Vojnits István báró, Weigang János.

A FELSŐVÁROSI ÓVÓ-EGYESÜLET. A törvény azon világos intézkedése dacára, hogy minden község kellő számú kisdédóvót köteles felállítani, alig van város, ahol ne lettek volna a szülők kénytelenek vagy magánóvodát fentartani, vagy egyesülettel óvodát alapítani. Zomborban 1885-ben alapított Zalai Horváth Matild okl. óvónő magánóvodát, amelyet azonban pártolás hiányában fentartani nem bírván, dr. Pataj Ármin gyakorló-orvos kezdeményezése folytán ezen kisdédóvó pártolására egyesület alakult, amely „Zombori felsővárosi óvóegyesület“ címe alatt alapszabályait miniszterileg jóváhagyatván, 1888 november 11-én tartotta meg első közgyűlését, elnökévé Weidinger Sándornét, jegyzőjévé Schön Adolfnét választván. Az egyesület tagjainak fillérei teszik lehetővé, hogy vagyontalan gyermekek díjtalanul részesülnek gondozásban. Az izraelita iskolaszéknek óvodája nem lévén, az egyesülettel, amely különben nem felekezeti, olyan megállapodásra lépett, hogy ingyen helyiséget ad az egyesületnek, aminek fejében az izraelita vallású szegény gyermekeket tartozik gondozni bizonyos számban. A derék egyesület élén asszonyok állanak. Jelenleg dr. Bruck Árminné az elnöke, Kohlmann Dezső tanár a titkára és Schön Adolfné a pénztárosa.

AZ ORVOSEGYLET. Alakult 1896-ban. Első elnöke dr. Hável József orvostudor, törvényszéki orvos, titkára: dr. Kabos Márton volt. Az egyesülés célja a Zomborban működő orvosok érdekeinek megvédése és előmozdítása, mely cél szolgálatában már eddig is igen üdvös eredményeket ért el és jelenleg is hathatósan működik.

Jelenlegi elnöke dr. Sági Samu, a központi járás orvosa, tartalékos ezredorvos, titkár Wohlheimer József gyakorló orvos.

Érdeme ezen orvosegyesületnek, mely a saját érdekeinek előmozdításán kívül a legtisztább altruista működést fejt ki, hogy 1908 szeptember havában a magyarországi orvosok egyeteme Zomborban tartotta meg az orvoskongresszust.

Tagjai az egyesületnek az összes zombori orvosok, kiknek különös dicséretére elmondhatni, hogy valóságosan ideálisnak mondható az az érintkezés, amely ezen egyesület tagjai között fennáll. A szó igaz értelmében testvéri egyetértés uralkodik tagjai között és ebből magyarázható az a siker, melylyel működésében minden téren találkozunk.

A SOROMPÓ. Legújabb egyesület a városban, a Tulipán Szövetség Magyar Védő Egyesület ifjusági osztálya. Kezdeményezte Vértesi Károly, a Tulipán Szövetség Magyar Védő Egyesület elnöke, szervezte Prokópy Imre, ugyanazon egyesület tagja. Megalakult a városháza nagytermében 1909-ik évi június 6-án tartott diszgyűlés keretében, melyen dr. Téglás Edé az Országos Iparvédő Liga elnöke is jelen volt.

A diszgyűlésnek ez volt a programja: Az Iparos Dalárda Szántó Károly vezetésével elénekelte a Himnusz. Vértesi Károly diszgyűlési elnök megnyitó beszédet mondott. Radicsevi Sándor gimnáziumi tanuló szavalt. Prokópy Imre az előkészítő bizottság elnöke ünnepi beszédet mondott, dr. Téglás Géza buzdító beszédet intézett a tanuló ifjúsághoz. Az ifjak fogadalmat tettek a magyar ipar pártolására nézve, mire a tisztikar és az osztályok megalakultak.

Olvasták Fernbach Károly főispán üdvözlő sürgönyét, továbbá a gróf Somsich Tihamér társelnök és Dobieczy Sándor ügyvivő tanácsos által a Tulipán Szövetség Magyar Védő Egyesület részéről küldött üdvözlő sürgönyt. A diszgyűlés határozatából pedig Apponyi Albert és Batthyány Lajos grófoknak, Kossuth Ferenc és Justh Gyulának a Sorompó fővédnökeinek, továbbá Dobieczy Sándornak, mint a Sorompó elnökének küldöttek üdvözlő sürgönyöket.

Vértesi Károly záróbeszéde után a Szózat éneklése mellett oszlott el a közönség.

A választás körfelkiáltással történt ezzel az eredménnyel:

Védnök: Fernbach Károly, főispán. Diszelnökök: dr. Alföldy Árpád, h. polgármester, Rittinger Antal főgimnáziumi igazgató, Vértesi Károly a Tulipán Szövetség Magyar Védő Egyesület elnöke, Zsulyevits Ernő, felső kereskedelmi iskolai igazgató, elnök Prokópy Imre, alelnök dr. Novák Elemér, főtitkár dr. Szondy István, titkár Briedmann Andor, főjegyző Klemm Gyula, jegyző Csávosi Sándor, pénztáros Schön Samu Dezső.

Kleiner Nándor

Dr. Szonty István

Grünberger Ida

Halász Magda

Staudacher József

Sztolisits Márton

ZOMBOR

Az állami főgimnázium tanulóifjúságából alakult osztályoknak ügyvezető alelnöke dr. Kovács Antal, tanár, titkára Radicseviits Sándor, jegyzője Bárczy Géza, pénztárosa Danninger Kornél.

A felső kereskedelmi iskola tanulóifjúságából alakult alosztálynak ügyvezető alelnöke Sauer Sándor tanár, titkára Hubert János, jegyzője Schweiger Vilmos, pénztárosa Tuna József.

A katolikus legényegyesület kebelében alakult alosztály ügyvezető alelnöke Magyarits Mihály, titkára Krizsák Ferenc, jegyzője Csik Imre, pénztárosa Ugry Károly.

A TULIPÁN SZÖVETSÉG. A budapesti anyaegyesület Vértesi Károly ügyvédet és íróit kérte fel 1906 februárjában, hogy Zomborban alakítsa meg a Magyar Védő Egyesületet, melynek célja: „a hazafias társadalom minden tényezőjének egyesítése, hogy a hazai ipari- és mezőgazdasági termelést a külfölddel szemben megvédje és fejlessze” s a Tulipánkert Szövetséggel 1907 február 3-án történt egyesülése után további céljai: „állásfoglalás minden nemzeti eszme, mozgalom és törekvés mellett s minél hathatósabb közreműködés arra, hogy semmi ezzel ellenkező irányzat a társadalomban érvényesülni ne tudjon, továbbá a megalkuvást nem ismerő nemzeti érzés ápolása a családi életben és főként a nevelés terén”.

E magasztos cél lebegvén Vértesi Károly szemei előtt, készséggel vállalkozott a Magyar Védő Egyesület megalkotására Zomborban. Előbb értekezletet hívott össze 1906 március 3-án a kereskedelmi iskola tanácstermében, a hol megjelentek a vezető-férfiak és tanácskoztak a Magyar Védő Egyesület megalkotása felett, azután Vértesi Károly elnöklété alatt szervező-bizottságot küldtek ki.

Prokópy Imre tanár, a Polgári kaszinó helyiségeiben tartott március 15-iki látogatott diszvacsoara alkalmával a márciusi serleggel kezében, lelkes szavakkal buzdított az Egyesületbe való belépésre, mire legott nagyon sokan jegyezték nevüket a körözött ivre. Időközben a szervező-bizottság is elkészült a munkálatokkal és már 1906 május 26-án a városháza nagytermében megtartották az alakuló közgyűlést, melyen az összetoborzott 286 tag közül 120 lelkes nő és férfi vett részt.

Elnöknek egyhangulag Vértesi Károlyt, a hazafias ügyek lelkes munkását választották meg, ki azóta buzgó működésével, hasznos tevékenységével, hazafias szellemben vezeti az egyesület ügyeit. A sajtóban buzdító cikkekkel, a gyűléseken lelkes szavakakal igyekszik az egyesületnek tagokat szerezni s a budapesti anyaegyesület, igazgató tanácsában gyakran részt vevén, az ott hangoztatott elveknek és eszméknek törekszik barátokat nyerni.

Az egyesület kebelében a Jovánovits Leona elnöksége alatt ügybuzgón működő leányosztály 1907 decemberben hazai iparcikkekből erkölcsi haszonnal nagy karácsonyi vásárt tartott a megyeház disztermében és mellékhelyiségeiben.

Hazai iparunk fellendítésére nézve áldásosan működik Zomborban a Tulipán Szövetség Magyar Védő Egyesület, mely legutóbb, új ügyrendje alapján 1909 április 28-án tartotta évi rendes és tisztújító közgyűlését, mely következőleg alakította meg a tisztikart és választmányt:

Elnök Vértesi Károly, alelnökök Máté Ignác, Rácz Soma, Spitzer Sándor, Steiner Lajos, ügyvezető-igazgató Zabik László, titkárok dr. Fratricseviits-Aszt Vince, dr. Turányi Zsigmond,

dr. Henneberg Géza. Jegyző: Parcsetch Ernő: Ügyész: dr. Gál Rezső. Pénztáros: Knípl János. Számvizsgáló bizottság: elnök Raisz Lajos. Tagok: Czettl Dezső, Lederer Mihály.

Választmányi tagok: Balassa Szilveszter, Buday Gerő, dr. Cserniczky Andor, Diener János, dr. Donoszlovits Vilmos, Fernbach Károly, Fernbach Péter, Frey Imre, Goldfáhn Bernát, Henneberg Sándor, Hermann József, dr. Jovánovits József, Karakasevits Milivoj, Kollár József, Krizmanits Imre, Listyevits Titusz, Mátrai Zsigmond, Mayer István, dr. Novák Elemér, dr. Pataj Sándor, Prokópy Imre, Sauer Sándor, Spanyol József, ifj. Stempel Samin, Szabó Nándor Péter, Szondy Mátyás, Szuppek Gyula, Sztrilich Zsiga, Vujevich Alajos, Zsulyevits Ernő.

Zabik László ügyvezető igazgatósága alatt, aki meggyeszerzte gyűjt tagokat és lelkesen terjeszti a hazafias eszmét, reményteljes jövőnek néz elé az egyesület.

HERMANN JÓZSEF.

A SPORT-EGYLET. Egy negyed századdal ezelőtt alakult meg városunkban a „Zombori Sport-Egylet“, melynek nevéhez és működéséhez a dicsőséges győzelmek hosszú láncolata fűződik. Az egyesület lelkes és buzgó működése eredményezte azt, hogy egyesületünk színei nemcsak hazánkban, de külföldön is szerepeltek. Dr. Gerencsér László prágai és bécsi szereplései és győzelmei, melyeket mint a Zombori Sport-Egylet tagja aratott, egyesületünk történetének legkiemelkedőbb és legdicsőségesebb korszaka.

A Zombori Sport-Egylet 1897—1898. években országos atlétikai versenyeket rendezett a fővárosi atléták nagyszámu részvételével, amelynek keretében szereplő 100 yardos és $\frac{1}{4}$ angol mérföldes bajnoki versenyekkel dr. Gerencsér László gyarapította győzelmeit s öregbítette egyesületünk dicsőségét. Ez időre esik az egyesület vagyoni gyarapodása. Akkori elnökünk, néhai szigeti Györffy Géza lelkes buzgósága alapító tagjaink révén mintegy 8000 koronát hozott az egyesület pénztárába.

1903. évben Szabadka, Baja és Ujvidék atlétáit gyűjtötte egybe Zomborban egyesületünk, mely alkalommal Délmagyarország 100 yardos bajnokságát Csávosi László egyesületünk tagja nyerte el.

Egyesületünk évenként rendezi házi versenyeit, amelyen tagjaink mérik össze erejüket. Az utóbbi években a fősúlyt a vívásra helyezi egyesületünk. A tavalyi — 1908-ki — év nyarán Santelli Italo lovag, a jeles olasz mester, az idén pedig Falchetto Ettore vezetése mellett működnek vívóink s az elért siker legszebb bizonyítéka az 1909 május 15—16-án rendezett „Délmagyarország kardvívó bajnoki versenye“, melyen Arad, Nagybecskerek, Hódmezővásárhely, Baja, Szabadka, Szeged és Zombor huszonkét versenyzője között a második, harmadik és hatodik díjat egyesületünk tagjai, Szücs Ervin, Csávosi Lajos és Csávosi László nyerték meg.

Egyesületünk jelenlegi vezetősége és tisztikara a következő: dr. Falcione Nándor elnök, Raisz Lajos alelnök, dr. Szondy István titkár, Csávosi Lajos pénztáros, dr. Gaál István ügyész, dr. Duchon János orvos és Csávosi Sándor szertáros. Választmányi tagok: dr. Alföldi Árpád, dr. Falcione Árpád, Falcione Lajos, Fernbach Károly, dr. Frank Mihály, dr. Henneberg Géza, Herczegh Sándor, dr. Késmárky Béla, dr. Klemm Gyula, dr. Novák Elemér, Szücs Ervin, Weidinger Lajos.

Ezen lelkes tisztikar buzgó működése mellett halad egyesületünk a testedzés és testnevelés útján előre.

Dr. SZONDY ISTVÁN.

Gruda Pál

Blazsek Dragutin

Ivanovits Leona

Vojnits Ilonka

Kalcsán János

ZOMBOR

Briedman Andor

A BÁCS-BODROG VÁRMEGYEI ALAKULT Pál Antal nemesmiliticsi földbirtokos, GAZDASÁGI EGYESÜLET. ☐ vármegyei alispán elnöklete alatt 1871-ben. Első titkára és pénztárosa Karácson Gyula — jelenleg ny. alispán — volt. Elnök 1876-ban Magyar Imre Szabadka, titkár 1877-ben Rácz Vilmos okl. gazda volt, Rácz György közgazdasági előadó öcsese.

Az egyesület 1877-ben Szabadkán gép- és állat-kiállítást rendezett. Az érdeklődés a vezetőség agilis munkálkodása mellett is csekély volt.

1879-ben Gromon Dezső, 1880-ban ismét Magyar Imre, majd 1882-ben báró Rudich József az elnök. Titkár 1883-ban Zsuffa Vince, 1884-ben Rombay Dezső. Utóbbi fektette meg rendszeresen a tevékenyen működő egyesület alapját. „Gazdasági Értesítőt” indít, szakkönyvtárt létesít, mintagazdaságot tervez, cukorrépa termelésre buzdít, gyáralakitást kezdeményez, segédkeze 1885-ben az új elnök, Schmausz Endre alispánnak.

Magvizsgáló állomás, különféle díjazások és kiállítások rendeztetnek már. 1884-ben alakulnak a lótenyésztési bizottságok. Új életerőt önt az egyesületbe 1890-ben kinevezett közgazdasági előadó Latinovits Pál, ki jelenleg ny. főispán. Ez évben van Verbászon az első lóverseny Schmausz Endre elnöklete alatt. 1891-ben Latinovits Pál kezdeményezésére a homoki szőlőkre tereltetik a gazdák figyelme. Ekkor alakítják egyesületi támogatással a községi kerteket. 1892-ben Zomborban zöldojtási és peronospora elleni védekezési tanfolyam. Kísérlet létesül Zomborban tejszövetkezet iránt. Épül a lóverseny-tribün.

1893. Rombay Dezső titkár a Néplaphoz megy, utóda Halász Gyula, szintén okleveles gazda. Nagy Vince kísérletez a tejszövetkezetek megalakításával. Ingyen fajbaromfi kiosztás. Központi és járási mezőgazdasági bizottságok megalakulása, mezőhegyesi tanulmány-ut.

1896. Néptanítók mezőgazdasági tanfolyama.

1897-ben elnök dr. Alföldy Gedeon. Halász Gyula titkár ker. állattenyésztési felügyelő lesz. Takarékosági szempontból nem töltik be a titkári állást, titkár-helyettes: Szalay Frigyes. Elnök: Latinovits Pál. Ügyvezető alelnök: dr. Falcione Nándor.

1898. A palánkai állatdíjazásra 2 tehenet hajtottak föl.

1899-ben szakügyekben a titkári teendőket Szobonya Bertalan látja el.

1901-ben ismét megindul az egyesület Közlönye. Szerkesztő és kiadó: Pető Lajos.

Feltűnik Galambos Sándor óbecsei gazda — ki új életet önt az egyesületbe — beutazza a vármegyét, tejszövetkezeteket szervez, kezdeményezésére Szabadkán vajgyár épül. Latinovits Pál és Latinovits Géza lelkes támogatásával tehénkölcsonőket, segélyeket eszközöl ki, megalakul a Bács-Bodrog Vármegyei Gazdasági Szövetség. Ügyvezető elnöke Latinovits Géza, igazgatója Galambos Sándor, titkára Inhoff József, pénztárosa Falcione Lajos. Utóbbi modern tejtelepet létesít, a vajkereskedelem terén reformokat teremt. A Szövetség több ezer tarka marhát importál, a tejszövetkezeteket vezeti, kiállításokat, tanulmányi kirándulásokat rendez.

Inhoff József megindítja az „Alföldi Gazdát”.

1901-ben az egyesületi ügyész, Gyorgyovánszky György végzi a titkári teendőket, rendeztetnek népies gazdasági előadások. Zabik László megindítja a háziipari tanfolyamokat.

Wissinger Richárd hódási állatorvos, Hesz Márton szentfülöpi tanító, szervezik a hódási fiókegyletet, amelyben társulnak a szomszédos községek gazdakörei.

1902-ben Latinovits Géza hitelszövetkezetek és gabonarakár-szövetkezetek létesítésén fáradozik. A Gazdasági Szövetség tojásértékesítő szövetkezeteket létesít. A komlótermelés nagyban fejlődik Petrőcz vidékén.

1903-ban Gyorgyovánszky György ügyvezető-igazgatói címet nyer.

Wissinger Richárd és Hesz Márton megindítják a magyar-német nyelven megjelenő „Bácskai kisgazdát“, így erősödik a hódási fiókegylet.

1904-ben magasabb fokú gazdasági előadások.

1905-ben Latinovits Pál főispán, elnök, az egyesületet népiesebb alapra akarja helyezni, indítványára a vármegye törvényhatósága, 14000—14000 korona évi segélyt szavaz meg 2 gazdai intézményünknek.

Latinovits Géza Inhoff Józsefet tanulmányutra küldi, utóbbi memorandum alapján a Szövetség beolvad az egyesületbe.

1906. Elnök Latinovits Pál, ügyvezető-elnök Latinovits Géza, igazgatók: Galambos Sándor és Gyorgyovánszky György, titkár Inhoff József.

A „Bácskai gazdát“ Galambos Sándor szerkeszti. Felépül az egyesület modern székháza 150.000 korona költséggel. Gazdakörök szervezése, kiállítások rendezése, tagok gyűjtése. Megalakul a fogyasztási és értékesítő szövetkezet.

Gyorgyovánszky György meghal, Galambos Sándor leköszön. Új ügyvezető igazgató: Günther Ferenc.

1907. Latinovits Géza leköszön. Új ügyvezető társelnök: Falcione Lajos, társelnök: Törley Gyula.

1908-ban az egyesületnek 40 gazdaköre van, a szövetkezet 160.000 korona áruforgalmat bonyolít le.

1909-ben megindul Inhoff József szerkesztésében a „Bácskaer Bote“ hetilap. A „Bácskai Gazda“ szláv nyelven is megjelen.

Megalakul a tejszövetkezetek szövetsége, az üggető-versenyegyesület, tartatnak gazdasági előadások. Tenyészbarmfi, házinyul, gyümölcsfa, katonai rizskorpa kiosztása. Gazdasági kirándulások, kiállítások, díjazások rendezése, az egyes mezőgazdasági ágak intenzív fejlesztése.

Az egyesületnek közel 5000 tagja van. Évi budgetje túlhaladja a 6000 koronát.

Latinovits Pál elnök, Törley Gyula társelnök, Falcione Lajos ügyv. társelnök, Koczár Zsigmond alelnök, ifj. Vojnits István alelnök, Matkovits Béla alelnök, dr. Lelbach László alelnök. Igazgató-választmányi tagok: Bachrach Lajos Bezdán, Basch József Csantavér, dr. Balaton Gyula Óbecse, gróf Chotek Rezső Futak, Dungyerszky György Bács, dr. Dungyerszky Gedeon Dunacséb, Eördögh Elemér Futak, dr. Falcione Árpád Zombor, Falcione Gusztáv Zombor, Falcione Sándor Zombor, ifj. Faragó József Kossuthfalva, Frankl Bódog Ada, Fernbach Bálint Szond, Fernbach János Roglatica, Fernbach Károly Zombor, Galambos Sándor Óbecse, Geyer Péter Cservenka, dr. Gombos Dezső Óbecse, Gräber Gyula Szond, Gräber Ferenc Szond, báró Hammerstein Richárd

Kemény János

Demetrovits Sándor

Predragovics Linsy

Stojits Piroška

Gräff István

ZOMBOR

Varga Kálmán

Knipl János

Répits Ferenc

Pekanovich Katicza

Jusits Margit

Tomits Pál

Bárdos Ármin

ZOMBOR

Sáripusztá, Hauke Imre Zombor, Kiss Gyula Óverbász, Kiss Károly Kishegyes, Kiss Lajos Topolya, Kleiszner Károly Futak, Korény Béla Hódság, Lányi Mór Szabadka, Lollock Alajos Regőce, Lelbach János Szabadka, Lelbach Gyula Topolya Zobnatica-pusztá, Lelbach Antal Roglatica, dr. Molnár Károly Zombor, Marton István Palánka Csikótelep, Merkl Károly Szivác, Pavlovits György Zombor, Pilaszánovits József Kossuthfalva, dr. Perschy Ferenc Szentfűlöp, Piukovits József Szabadka. Paukovits Ernő Óbecse, Rausch Ede Hódság, Rockenstein Nándor Gádor, Regényi Lajos Szabadka, dr. Schneider Károly Kula, Schadl Ignác Kossuthfalva, Schmausz Endre Apatin, Szauernborn Károly Zombor, id. Szemző Gyula Zombor, id. Szemző István Zombor, legifjabb Szemző István Kerény, ifj. Szemző Gyula Sztapár, gróf Széchenyi Emil Vajsza, Tripolszky János Óbecse, báró Vojnits István Szabadka, Vermes Vince Temerin, Vojnits Béla Zobnatica (Topolya), Vermes Károly Szabadka (Ludaspusztá), Vujits János Braca Zombor, Wámoscher Mihály Szabadka, dr. Zákó István Zenta. Hivatalból tagjai az igazgató-választmánynak: Heszt Márton tanító egyesületi megbízott Szentfűlöp, Zabik László, házi ipari miniszteri megbízott Zombor. Az egyesületnek ügyvezető igazgatója Günther Ferenc, titkára Inhoff József, ügyésze Poór Béla, pénztárnoka Parcsetch Mihály. Számvizsgálók: Trischler Gyula, Szalay Zsigmond, Halm Ottó, Csávossy Lajos, Wámoscher Áron.

INHOFF JÓZSEF.

A SZERB OLVASÓKÖR alakult 1845. évben. Magyarországon ez a legrégebb szerb olvasókör. Alapszabályait 1845. év március hó 12-én maga V. Ferdinánd erősítette meg. Célja az alapszabályok 1. §-a szerint minden politikai cél feltétlen kizárásával a társasélet fejlesztése s tagjai részére hasznos és szép olvasmány kiszolgáltatása (újságok, könyvek révén). Alapítása körül legnagyobb érdemeket szerzett magának első elnöke, Konyovits Dávid, az olvasókör jelenlegi igazgatójának, dr. Konyovits Dávid zombori ügyvédnek nagyatyja, aki a múlt század negyvenes éveiben a zombori szerbek közt előkelő szerepet játszott. 1909. évben az olvasókörnek volt 73 alapító és 85 rendes tagja. A zombori szerbség társadalmi s kulturális életének egy jelentékeny része e körben folyik le, mely különben a helybeli magyar kulturális egyletekkel szívélyes összeköttetést tart fenn.

A tisztikar és választmány: Elnök: dr. Kosztits Lázár. Igazgató: dr. Konyovits Dávid. Titkár: dr. Masirevitz Bránkó. Ügyész: dr. Bugarszki Koszta. Pénztárnok: Grujits Dusán. Ellenőr: Papházi Elek. Választmányi tagok: Kupuszárevits Lyubomir, Gyurisits György, Arszenovits István, Georgievits Koszta, Panits Koszta, Vukicsevits Vladimír.

A TROUBADOUROK. A poétikus című egyesület Zombor város zenekedvelő ifjuságából alakult 1908. évi március hó 1-én. Rövid életében is meglepő eredményt ért el, amennyiben megyeszerte nagy rokonszenvvel kíséri működését a közönség, mely működés minden kulturális és jótékony cél felkarolásában nyilatkozik meg.

Meghívások folytán a megye több községében rendezett már a zsenge egyesület magas színvonalu zene- és jóízlésre valló kabaret-előadásokat. Zomborban fellépett a magyar háziipar-kiállítás, a gyermekvédő liga, a kath. legényegyesület javára; a téli szezonban a Tulipán Szövetség, Magyar Védő-Egyesület leánybizottsága javára rendezett fényes sikerű bált, mely a híres megyebálok hangulatát elevenítette fel.

Jelenleg egyesíti magában Zombor város zenész és egyéb előadó műkedvelőinek legjavát. Tagjainak száma mintegy 50, a pártoló tagoké 250.

Az egyesület szervezete afféle kis köztársaság, melyben minden tisztviselő és tag a neki megfelelő munkakörben eléggé nehéz kötelezettségekkel találkozók.

Elnöklő karmester Szántó Károly, helyettese Szondi István, titkár Klemm Gyula, háznagy Karsai Elemér, pénztáros és ügyész dr. Henneberg Géza, kik mellett a többi tag is párhuzamban buzgólkodik a nemes szórakozás és szórakoztatás, továbbá a jótékonyág szolgálatában.

SZÁNTÓ KÁROLY.

A KERESKEDELMI TESTÜLET. Aránylag rövid idő óta (1902) áll fenn e testület, mely a kereskedelem érdekeit óvja minden irányban. Alakulásának indoka az a törekvés volt, hogy az agrár irányzattal szemben meg kell védeni a kereskedelem érdekeit.

Ebben a működésében a kereskedelmi és iparkamarával válllvetve igyekszik a kinövéseket lenyesni és a támadásokat tompítani. Érdekes és erős polemiát folytatott a szövetkezetek kereskedőellenes irányzata ellen, kimutatva, hogy a szövetkezetek pártolása jogi és pénzügyi szempontból egyaránt káros.

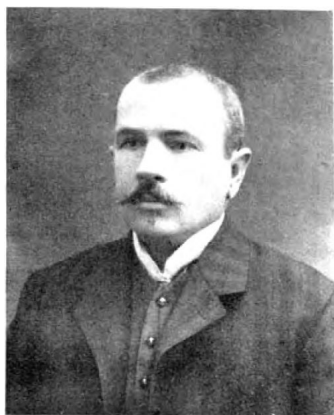
Emellett a testület élénk társadalmi és egyesületi életet él. Vasárnap délelőtt helyiségei telve vannak a kereskedelem érdekeit megbeszélő kereskedőkkel. Letőri a tisztességtelen versenyt és üldözi kérlelhetlenül a tisztességes elveket megsértő kereskedőket. Legujabban a vezetőség ingyenes jogvédelem szervezésével foglalkozik.

Elnöke a testületnek dr. Falcione Nándor, a zombori takarékpénztár igazgatója, míg lelke és igazgatója Spitzer Sándor. Alelnökök: Holländer József, Karakásevits Milivoj. Titkár: dr. Gál Rezső. Helyettes titkár: Weidinger Lajos. Pénztáros: Lugumerszki Szvetozár. Ügyész: dr. Turányi Zsigmond. Választmány: Antits Miksa, Bárány Zsigmond, Baits Vitomir, Falcione Gusztáv, Bindhofer Robert, Kerényi Sándor, Novákovits Izidor, Löwy Vilmos, Schlieszer Sándor, Szabó Nándor Péter, Sztrilich Zsigmond, Stein Jakab, Mayer István.

A FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA. Zombor sz. kir. város közönsége alapította ezt az iskolát az 1888. évben. Osztályonként fokozatosan fejlődött. Az állam évi 10,000 koronával segíyezi. Végzett tanulói a keresk. és közgazdasági és kis részben a köztisztviselői pályán működnek és szerb nyelvismereteik miatt is nagyon keresettek. Az intézet hazánk déli, főleg külföldi kereskedelmének fontos szükségletét elégíti ki; társadalmilag is előkelő helyet foglal el. Az iskola saját épületében van elhelyezve. Tanári könyvtára 1520 drb könyvből áll 8846.— K, a tanuló ifjuság könyvtára 1464 drbból áll 4319.— K értékkel, felszerelésének értéke pedig közel 20,000.— K. Van az ifjuságnak Széchenyi-önképzőköre, ének- és zenekara. Értesítőt az intézet évről-évre ad ki.

Tanári kar: Igazgató kezdettől fogva Zsulyevits Ernő, az intézet szervezője; rendes tanárok: Krump Vilmos, Novákovits Izidor, Prokópy Imre, Sauer Sándor, Trencsény Károly.

Major József

Gräber Mihály

Hajnal Ida

Predragovics Constancia

Marschall Béla

ZOMBOR

Cvejits György

Papp Györgyné

Gábor Izidorné

Stankovits György

Szabó József

Id. Mihályi János

ZOMBOR

Faragó János

A KERESKEDELMI ALKALMAZOTTAK EGYESÜLETE. ☐

Az egyesület 1906. évi december hóban alakult s jelenleg a Deák Ferenc-körut 4. sz. a. tart fenn a Kereskedők Testületével közös helyiséget. Az egyesület célja a kereskedelmi alkalmazottak részére hasznos szórakozás, szakképzés, önművelés és segélyezés nyújtása. A választmány 15 rendes és 5 póttagból áll; a tagok száma — tekintve, hogy az egyesület nemrég alakult — ez idő szerint 45. Az egyesület vagyonát alapítványok, adományok, felvételi- és tagsági díjak, valamint egyéb (mulatságok, felolvasások stb.) jövedelmek alkotják. Eddigi fontosabb tevékenységei kifelé: a záróra kérdésének rendezése Zomborban, valamint az országos vásároknak vasárnapról hétköznapra történő áthelyezése érdekében indított magyaranyu mozgalom.

Elnök: Weidinger Lajos. Alelnök: Matarits István és Ratkov János. Titkár: Kallós Sándor. Segédtitkár: Bellosevits István. Pénztárnok: Steinfeld Ödön. Háznagy: Wiener Rezső. Jogtanácsos: Dr. Gál Rezső. Számvizsgálók: Hegedüs Oszkár, Singer Sándor, Joszimov Szvetozár. Választmány: Singer Ferenc, Dvorrák Vazul, Hartmann István, Józsa Gábor, Masirevits György, Vukovits Tódor, Dsinitz István, Pap József, Raits Miklós, Kovács Ferenc, Lárits Milán, Betyin György, Pataricza Lajos.

AZ ÁLTALÁNOS IPARTESTÜLET.

Megalakult az ipartörvény életbeléptetését követő harmadik évben: 1887. év szeptember hó 7-én a városi közgyűlési teremben az érdekelt iparosok élénk részvétele mellett. Elnökké Frey Imre aranyműves lett egyhangulag megválasztva, előljárósági tagokként Ekkert Pál, Ódri János, Remlinger Ignác, Szabó János, Máyer Ignác, Bikár Kuzman, Vranya András, Bácsér János, Husvéth István, Müller Vilmos, Pekánovits András, Horváth István; jegyzőül Dr. Nikolits György; pénztáros Remlinger Ignác; irodatiszté pedig Adamkovits István.

Az alakulással járó erősebb mozgalmak a jegyzői állás körül felmerült nehézségek és elnökválság leküzdések után Husvéth lett az elnök, kinek működése idején a már megerősödött testület megvette az akkori vásártéren (ma Erzsébettér) lévő első székházát és ugyanekkor Husvéth Istvánné zászlóanyasága mellett felszentelte egyleti zászlaját. Harmadik elnöke volt a testületnek Krizmanits Imre, a negyedik Müller Vilmos, majd ismét Frey Imre.

Az időközben vagyoniilag megerősödött testület Frey Imre elnöksége alatt 1906. évben a régi székházat értékesítette s megvette a jelenlegi diszes székházat a Deák Ferencz és Erzsébet-körut sarkán, azt modern berendezéssel, felszereléssel látta el. Helyet talált az új székházban az Iparos Kör és az állami munkásbiztosító pénztár is.

Élénk testületi életre, az összetartozandóság érzetére és a közérdekek fejlesztésére irányuló tevékenység dicséretes érdeme a mai vezetőségnek.

A testület ezidőszerinti elnöke: Frey Imre. Alelnöke: Steiner Lajos. Jegyzője: Mayer Károly. Az előljáróság tagjai: Angyal János, Buják János, ifj. Ehrlich József, Gráber Mihály, Gubicza György, Hajosevits András, Jung János, Jakobb Lajos, Kulits Mátyás, Kovácsévits Miklós, Mattas András, Mándits Tosa, Novák Gyula, Rell János, Raits Ferenc, Stebler Pál, Szemes József, Tuna Adolf, Ugry Mihály, Varga István, Wallner Ferenc, Will Ede. Számvizsgálók: Czeznér József, Czuczónits Sándor, Szuppek Gyula. Pénztárnok: Ullrich Ferenc.

A SZERB POLGÁRI DALÁRDA. A dalárda, alapszabályai szerint, köteles a görög keleti szerb egyházzene és világi énekeket művelni. A dalárda évenként négy mulatságot rendez, tagjainak száma jelenleg 47.

Kovacsits Miklós elnök, Konyovits Dusán alelnök, Mándits Tivadar pénztárnok, Sztójácsits Szilárd titkár, Czvejits György karmester, Szticsevits Milán levéltárnok. Igazgató választmány: Erdélyanovits Milán, Saresanszky István, Maniu István, Bokits Boldizsár, Jósits Péter, Radanov Szilárd, Morokvasits Péter, Belyanszky Dusán, Plávsits Szilárd, Konyovits Lázár, Brkits György és Vrszajkovits Milán.

ZOMBORI IPAROS DALÁRDA. Alakult 1887 szeptember 8-án. Alakulásától számítva mintegy másfél évtizeden át egyedüli organuma volt az iparososztálynak, mely kulturális és jótékony célok szolgálatában állott. Mint ilyen, az általa rendezett daletélyek, színelőadások és egyéb ünnepélyek révén az iparos-ság magyarosodásának hatalmas tényezőjévé vált. 1897-ben a kikindai dalversenyen első díjat nyert, 1904-ben tartotta zászlóavatását.

Jelenleg évenként három alapszabályszerű s több jótékonycélu daletélyt és színelőadást rendez s ezenkívül minden hazafias és társadalmi ünnepélyen közre-működik; évi fellépéseinek száma 10—14 között váltakozik.

Zászlájának védője Frey Imréné urasszony. Elnök Tantner Ottó, igazgató Gruda Pál, kar-mester Szántó Károly, pénztáros ifj. Ehrlich József, szertáros Répits Ferenc, jegyző Krieg Károly. Választmány: Bogdán István, Hrabovszky István, Japánovits Mihály, Pártics Károly, Stehler Antal, Varga Kálmán. A tagok száma 32.

Sz. K.

A VOLT IFJUSÁGI DALKÖR. A Zombori Ifjusági Dalkört alakították Karváry Domonkos, Koczkar Zsigmond, Pribil Ernő, Valter Nándor és Virter (Vértesi) Károly, kik a budapesti egyetemen végzett jogi tanul-mányaik befejezése után állandó tartózkodásra Zomborba kerültek vissza 1870-ik² évben.

Zombor városának akkori pangó, közművelődési és társadalmi életében nagy tényező volt ez az Ifjusági Dalkör, felpozsditóleg hatott és nagyon rokonszenvesen fogadták. A nevezettek maguk köré gyűjtötték az akkori ifjuságot és majális, bálók, hangversenyek rendezésén kívül, műkedvelő hölgyekkel igen látogatott színi előadá-sokat is tartottak. A többi között az 1870-ik évi december hó 14-én előadták a Vadászkiált nagytermében Kisfaludy Károlynak a „Csalódások vigjátéka“ című 4 fel-vonásos vigjátékát. Csupor Gyula volt a rendező, Farkas Sándor az ügyelő, Uhlyarik Imre a sugó. Előadták továbbá ugyancsak Csupor Gyula rendezése mellett 1871-ik évi május 17-én ugyanott, Scribe és Dalavigne-nek „A diplomata“ című két felvonásos vigjátékát, melyet Pribil Ernő és Virter (Vértesi) Károly fordítottak franciából erre az előadásra. Ugyanaznap került előadásra Barriere „Tűz a zárdában“ című egyfelvonásos vigjátéka is.

Ezekben a darabokban a következő nők játszottak: Milassevits Nina, Balázs Matild, Alföldi Mariska, Sztrilich Bella, Simonovits Mariska, Reitter Aranka, Klusák Juszt. Férfiak: Dömötör Pál,

Kallós Sándor

Dr. Pataj Sándor

Pocskay Sándorné

Radvány Ferencné

Fodor Mihály

ZOMBOR

Pártlics Károly

Alföldi László

Kovacsits Tivadar

Donoszlovits Eryca

Özv. Cziedler Jánosné

Lallosevits Péter

ZOMBOR

Obláth Károly

Koczkár Zsigmond, Zsámbokréti Ágoston, Karvály Domonkos, Berecz Gyula, Virter (Vértesi) Károly, Kolozsváry Sándor, Nanicsék József, Schick Máttyás, Pribil Ernő, Uhlyarik Imre.

Az 1871-ik évi május 2-án a „Szőlőkert“ termében, saját műtára javára tartott dalestélyen közreműködtek az Ifjusági Dalkörön kívül: Reitter Aranka, Alföldi Mariska, Kuluncsics Hermin, Milassevits Nina, Staudacher József, Koratpatsinszky Ernő. Színház abban az időben nem volt még Zomborban, a belépti jegyek ára volt: Zártszék o. é. 1 forint, földszint (álló hely) o. é. 70 krajcár. A 92 tagból álló Ifjusági Dalkör névjegyzékében találjuk a nevezetteken kívül még ezeket: Alföldi Gedeon dr., Arany Károly dr., Birvalszy Milán, Bodnár Imre, Cservenka Lajos, Csarsch (Csávosi) Sándor, Esztergomy Károly, Falcione Gyula, Gräff Nikár, Gyorgyovánszky György, Krusetz János, Kleiner Adolf, Mokry Dezső, Pervir Sándor, Pilaszanovits Pál, Pinczehelyi Gábor, PocsKay Sándor, ifj. Punczmann (Pártos) Béla, Ribovitz András, Schmidt Jenő, Schuller Simon dr., Springer Lajos, Tessényi Albert, Zányi Antal és Zombory Lászlót, akik a későbbi köz- és társadalmi életben jelentékeny szerepet töltöttek be.

Az Ifjusági Dalkör első tisztikara ez volt: Elnök Natter Nándor, alelnök Berecz Gyula, titkár Staudacher József, jegyző Pribil Ernő, pénztárnok Virter (Vértesi) Károly. Karnagy Jauch Ferenc, alkarnagy Berger Antal. Választmányi tagok: Denk Emil, Jakobb József, Klug Antal, Koczkár Zsigmond, Karvály Domonkos, Kovácsfi Kálmán, Mráz Zsigmond, Pencz József, Szabácsy János, Sztrilich Sándor, Zsámbokréty Ágoston. Az Ifjusági Dalkör életét tovább folytatja a Zombori Polgári Kaszinói Dalárda néven, mely ma is virágzó egyesület és hazafiságának, életrelvalóságának már sok jelét adta.

V. K.

KATHOLIKUS LEGÉNY- EGYESÜLET. ☐ ☐ ☐ Agatity Boldizsár káplán, Csányi Lajos jh. és Matarits István kereskedősegéd kezdeményezéséből 1904. évi április hó 24-én alakult meg. Teljes címe: „Zombori Katholikus

Legényegyesület“. Célja: 1. a keresztény szellemű nevelés és önművelés, 2. a munkaadó s a munkás közötti családias jellegű jó viszony ápolása, 3. küzdelem a vallás- és hazaellenes áramlatokkal szemben. E hármasság cél megvalósítása érdekében székházának emeletén — Erzsébet-körut 9. sz. a. — 18 bennlakó részére legényegyesületi internátust tart fenn. Az önművelés s a szakképzés céljából különféle tanfolyamokat tartat. Magas színvonalon álló téli és böjti előadásaira a kath. nagyközönséget is meg szokta hívni s előadásainak válogatott műsorával rövid néhány év alatt a nagyközönség kedvenc vásár- és ünnepnapj szórakozó helyévé lett. Kulturfejlesztő munkásságát a vallás- és közoktatásügyi miniszter is dicsérőleg elismerte s szakelőadásai költségeinek fedezésére az 1909. évben 300 korona államsegélyt utaltványozott ki.

Emeletes székháza dr. Várossy Gyula, kalocsa-bácsi érsek bőkezűségéből épült fel s a modern kor igényeinek megfelelően rendeztetett be.

Az egyesület József kir. herceg öfensége világi és dr. Várossy Gyula egyházi fővédnöksége alatt áll.

Tisztikara a következő: Egyházi elnök Buday Gerő hittanár, egyházi másodelnök Mészáros Béla káplán, világi elnök Ugyr Mihály, világi másodelnök Magyarits Mihály, dékán Horn Mihály, számvizsgálók Sztrilich Zsigmond és Omelka Gusztáv, egyesületi orvos dr. Donoszlovits Vilmos, választmányi tagok Hirn Antal, Mándits János, Matarits István, Morteck Pál, Wálient Sándor, Muzsik István, Benzinger Ferenc és Hrabovszky István a legénység részéről, Gräber Mihály, Herrmann

József, Knipl János, Mayer József, Orschelbacher Pál, Szelman Péter, Sztrilich Zsigmond és Tuna Adolf a mesterek részéről. E mellett még egy tizenkétféle vigalmi bizottság is működik, mely az egyesületi multságokat rendezi.

A „VIDÉKI HIRLAPIRÓK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK BÁCSEMEGYEI VÁLASZTMÁNYA“ ZOMBORBAN. Csak az 1907-ik év folyamán alakult, de ifjú erővel fogott szép feladatainak megoldásához. Teljes tudatában ezek fontosságának, amelynek e nemzetiségi vidéken hatványozott jelentősége van. Tagjai között egyetértést, kifelé erkölcsi súlyt teremtett e rövid idő alatt. A zombori sajtó színvonalának emelkedését jelenti ez egyesület megalakítása.

A megalakításnak főérdeme dr. Pataj Sándor író, több külföldi és a mi irodalmi társaságunk buzgó tagját, illeti meg. Ő az egyesület elnöke. Az alelnöki teendőket Kemény János végzi hivatottással, aki egyszersmind a Zombori Sajtóiroda vezetője és akinek huszonhétéves elismert hírlapírói működése nyújt forrást az ügybuzgalomhoz.

Az egyesület tagjai a következők: Dr. Bugarszki Koszta, Briedmann Andor, Fehér Jenő, Inhoff József, Lithvay Béla jegyzők. Mészáros Béla ellenőr. Dr. Müller János jegyző. Dr. Knézy Lehel, Oblát Károly pénztárosok. Dr. Strasser Henrik, Tomcsányi Aladár, Sipos Ignác. Az egyesület alapító tagja: Fernbach Károly volt főispán.

A ZOMBORI ÖNK. Megalakult 1872-ben a testület és első főparancsnoka TŰZOLTÓ TESTÜLET. Czedler János volt, aki ezt a tiszteletet 1884. évig viselte s aki ez alkalommal örökös főparancsnokká választatott meg s a testület tényleges vezetéséről lemondott, helyébe főparancsnokká Vadas Kálmán orvos választatott meg, aki e tiszteletet 1888-ig viselte. Utána a testület Városi Lászlót választotta meg főparancsnokká, ki ezen minőségben 1896-ig működött, majd állásáról lemondván, helyébe újból Czedler János választatott meg, kinek főparancsnoksága alatt ülte meg a testület 25 éves fennállásának jubileumát.

A testület 1898-ban részt vett a Topolyán rendezett megyei tűzoltó szövetségi versenyen, ahol megnyerte a második díjat, 1903-ban részt vett Egerben az országos versenyen, ahol dicsőítő oklevelet s több egyéni díjat nyert s küldöttségileg részt vett 1908-ban a Szatmárott rendezett országos versenyen.

Czedler János nevéhez fűződik a testület minden nevezetesebb sikere, ki valóban megteremtője és eltető lelke volt a testületnek rövid megszokással a megalakulástól kezdve egész 1906-ig, amikor egészségi okokból az ügyvezetéstől visszavonulni lévén kénytelen, a testület ügyeinek vezetését Szigethi István alparancsnok, a megyei tűzoltó szövetség alelnöke vette át, mint ügyvezető alparancsnok.

1908. évben a testület, mely addig csaknem kizárólag önerejéből tartotta fenn magát, Buday Gergely testületi lelkész fáradhatlan buzgalma és lelkes agitációja folytán a várossal szerződésre lépett, melynek értelmében a testület kötelezte magát kebelében

Poppovits Mila

Skala Vilma

Dr. Jovánovits József

Pánits Koszta

Dr. Simonovics Radóné

Vértési Adrienne

ZOMBOR

Szántó Károly

Kirják György

Krúdy Gézané

Halász Gyuláné

Magyarits Mihály

ZOMBOR

Hrabovszky István

egy állandóan és kizárólag tűzoltói szolgálatot teljesítő, jelenleg 17 emberből álló fizetések szakaszt fentartani s ennek ellenében a város nagylelkűségéből évi 23.393 korona szubvenciót élvez. Ez alkalommal a testület módosította alapszabályait s ezek alapján megválasztotta elnökévé dr. Késmárky Béla ügyvédet, fizetések parancsnokká Szigethi Istvánt, alparancsnokká Török Károlyt, mérnökké Kohuth Henriket, pénztárossá Matritz Gusztávot, ügyésszé dr. Pataj Sándort, orvossá dr. Danninger Ádámot, szertárossá Karly Ferencet.

A ZOMBORI ALKOHOL- ELLENES SZÖVETSÉG. Alakult 1908. évi július hó 16-án. Alapszabályszerű célja „minden vallási és politikai irányzattól eltekintve egészségügyi és erkölcsi, társadalmi és nemzetgazdasági szempontból az alkohol mértékletlen élvezete ellen küzdeni“. Székhelye Marosvásárhely, hol az országos szövetség már 1907. évi február hó 17-én alakult meg. Tagjai két osztályba sorozhatók: 1. egészen tartózkodók (abstinensek), kik az alkoholtól való teljes megtartóztatásra kötelezik magukat; 2. mértékletesek (temperansok), kik pálinkát sohasem, bort és sört is csak csekély mennyiségben, tisztán üdítés céljából élveznek. A szövetség ez emberbaráti céljának megvalósítására már igen sok jót művelt és főleg a délvidéken terjeszkedik. Tagjainak száma az 1908. év februárjáig 5020-ra emelkedett.

A zombori alkohol elleni szövetség jelenlegi tisztikara a következőkből áll: elnök Mészáros Béla, alelnök Pomutz Sándor, titkár Schmidt L. József, jegyzők Grósz Ádám és Stenczl József, pénztárnok Bukovics Vince, könyvtárnok Csik Imre, számvizsgálók Jurisics István, Kassovits Ármán és Mészáros Lajos, választmányi tagok Czegléd János, Szende Géza, Hertelendy Dezső, Krizsák Juliska, Stenczl Aranka, Takács Béla, Takács Béla, Szende Géza, Magyarits Mihály, Veszelovszki Sándor, Vidákovics Dezső, Singer Sándor, Pécskay János, Engel Salamon és Szórád Pál.

A szövetség megalapítása Szende Géza vármegyei irnok érdeme, kinek nehéz munkájához Czegléd János és Kassovits Ármán nyújtottak önzetlen segédkezet.

A BÁCSMEGYEI JÓZAN EGYESÜLET. Alapította 1907 elején dr. Pataj Sándor, az „Igazság“ szerkesztője. Alapszabályai a szeszes italok elleni harcot írják kötelezőleg elő. De mert a Good Templar páholyokban fogadalmat kell tenni, és a fogadalom megszegése kizárással és esetleg nyilvános megrovással jár, az alkoholelles mozgalom vezetőinek egy része ezt az egyesületet alakította, amely, habár szintén teljes abstinenciát követel a tagjaitól, de a belépést nem köti fogadalomhoz és mindenkinek a józan belátására bizza, hogy mennyire tartja meg elveit és az egyesület szabályait.

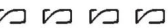
Tagjainak nagyobb része a Good Templar páholyokból rekrutálódott és oda is lépnek be utóbb. Az egyesület még egészen fiatal.

Elnöke dr. Pataj Sándor, ügyvédő jegyzője Spitzer Sándor kereskedő, pénztárosa Oblát Lipót nyomdász. Választmányi tagjai: dr. Knézy Lehel (Hódság), Ladányi Ervin (Kerény), Lukits

Gyula, Rác Soma, dr. Sági Samu, Weil Miksa, Stempel Samu, dr. Wollheimer József, Goldberger Mór, Kopping Keresztély. Alelnöke dr. Thim József (Apatin), akinek nagyszabású antialkoholista röpirata nagy hatással volt az egyesület megalakulására.

Tagsági díjat nem vesz az egyesület, csak beiratási díj fejében fizetendő 1 K egyszersmindenkorra.

MŰKEDVELŐ FÉNYKÉPEZŐK EGYESÜLETE. Alakult 1905-ben. Zajtalanul, de annál intenzívebben működő egyesület, mely a napjainkban mindinkább tért hódító műkedvelő fényképezésnek művészi mederbe terelésén munkálkodik. E célból havonként egy-egy vetítőestélyt tart, hol a tagok az időközben eszközölt felvételeket bemutatják, melyeket a tagok összességére barátságos eszmecsere útján megbirál, módot nyújtva így minden tagnak ezen nemes sportban való tökéletesbülésre.

Az egyesület évenként néhány kirándulást is rendez, eddigi gyakorlat szerint a dunamenti községekbe, továbbá a Fruska-Gora hegyvidékén fenmaradt romokhoz, eddig Erdőd, Ilok, Sarengrád váraihoz.

Ezen kirándulások a gép elé kerülő ritkaságú tájképi és néprajzi felvételek által oly jelentősek, hogy a megyei történelmi társulat Krump Vilmos felsőkeresk. isk. tanárt, a fényképező egyesület titkárát, egyenesen felkérte ily felvételek készítésére, melyek ma, nevezett társulat néprajzi gyűjteményének szerfelett becses részét képezik.

Dr. Szimonovits Radivoj, az egyesület elnöke és Krump Vilmos titkár az elmúlt 1908. év nyarán Boszniát gyalogszerrel beutazva, értékesnél-értékesebb felvételekkel tértek haza, melyeket az ugyanazon év őszétől a következő tavaszig Bosznia annexiója folytán bekövetkezett háborús kilátások közepett Krump Vilmos szenzációszámú előadás keretében mutatott be a zombori, majd később az újvidéki szabad-lyceum közönségének.

Az egyesület 1905-ben a Schweidel-szobor leleplezésével kapcsolatosan országos fényképező-kiállítást rendezett, mely alkalommal az ország legjobb amatőrjei versenyeztek a pálmáért, a művészi fényképezés terén addig nem képzelt haladást mutatva be Zombor város közönségének.

Az egyesület elnöke dr. Szimonovits Radivoj, titkár Krump Vilmos, pénztáros Vujevich Alajos, választmányi tagok Fernbach Károlyné, dr. Késmárki Béláné, Baumann Nándor, Eremics György, dr. Lallosevits János, Szántó Károly. A tagok száma 30.

Sz. M.

Popovics Mirkóné

Táruczay Istvánné

Dr. Novák Elemér

Sztrilich Zsigmond

Koráni Irma

Dr. Simon Ákosné Oláh Ida, Apatin

A SCHWEIDEL JÓZSEF-

1905. évi június

Petényi József Prokópy Imre Rác Zoltán
alpenztáros. jegyző. alelnök.

Dr. Pataj Sándor. Vécsey Károly. Tantner Ottó. Krump Vilmos Grudszky József
jegyző. gar.

Lukácsévits Sándor. Popovits Sebő. Zsulyevits Ernő Ifj. Mátrai Lajos Vértesi Károly
alelnök. szobrász. elnök.

hó 17-én.

hó 17-én.

Pál Vujevich Alajos Husvéth Károly Dr. Donoszlovits Vilmos.
da. számvizsgáló. számvizsgáló.

roly † Czedler János. Szondy Mátyás. Henneberg Sándor. Heincz Kálmán
számvizsgáló.

Baja.

Irta: MAGYARÁSZ FERENC.

EGYESÜLETI és társadalmi élet összetartozó, egymást föltételező fogalmak. Egyik, az utóbbi, a nem, a genus; a másik, az előbbi, a faj, a species. A társadalmi életnek fokmérője az egyesületi élet; mert csak ott lehetséges az igazi társadalmi élet, ahol a közös célok iránti érzék, az összetartás szükségének megértése, a közös munka sikerének fölismerése, a hasonló gondolkozású egyedeket egyesületekbe fűzi össze. Az egyesületi élet tehát közelebb hozza az egyes embereket és az egyes családokat egymáshoz, megadja a lehetőségét annak, hogy más nézetének megismerése, megbecsülése által saját ismereteinek körét kitágítsa az ember, hogy eszmét cserélve, folyton tapasztalva, újabb impulzusokat gyűjtve, hasznára legyen magamagának, a más bajának megismerése által pedig javát szolgálja felebbvalójának. E kettő pedig, saját műveltségünknek és kedélyi életünknek gyarapodása, valamint a mások szenvedései és testi-lelki szükségletei iránti fogékonyság az egészséges, meleg, benső társadalmi életnek biztos alapjai.

Az egyesületi élet azonban csak egy része a társadalmi életnek, melynek ezenkívül, amint többféle megnyilatkozása van, úgy számos egyéb előmozdító vagy hátráltató tényezője is lehet. A társadalmi élet élénksége nemcsak az egyesületeknek mondhatnók hivatalos keretein belül észlelhető; egyes szellemi mozgalmak fölkarolása, a korunkat mozgó eszmék iránti érdeklődés, a nyilvános összejövetelek és ünnepek rendezése, a jóbarátok társas együttléte, mind tartozéka a társadalmi életnek.

Ezen általános szempontokból ítélve meg Baja városának társadalmi életét, elég élénknek kell azt mondanunk. Az egyesületi élet ugyanis virágzó; számos egyesület gyűjti magába a különböző társadalmi rétegeket s ezen egyesületek működése a cél sokoldalúságánál fogva egymást kiegészíti s a közérdeket különbözőképen, de harmonikusan szolgálja.

Az egyesületi élet iránti érzék nem új keletű e városban. Baja régente hirneves ipari és kereskedelmi központja volt a Középduna vidékének. Hajóállomása messze

földre közvetítette a kereskedők áruit és a földnek termékeit. Piaca a gazdag Felsőbácskának kereskedelmi és ipari sulypontja volt. Csak volt, mert a vasuti hálózat a hajóforgalomnak s vele Baja városának jelentőségét, sajnos, roppantul alászállította. De bár a város ipara és kereskedelme az utóbbi időben tetemesen aláhanyatlott — 1840-ben pl. 1173 volt az önálló iparosok száma, manapság, mikor háromszor akkora a lakosság, nincsen ezer — a régi iparos és kereskedői világ céhrendszeréből a társulás iránti érzék mai napiglan megmaradt a városban.

Kár, hogy a társadalmi élet egy másik ágának és megnyilatkozásának, t. i. a szellemi életnek, nincsen Baján annyi segítő eszköze, amennyit a kulturális haladás megkívánna. Nincsen muzeuma a városnak, nincsen kulturpalotája, közkönyvtára. A kaszinók és olvasókörok könyvtárai e tekintetben nem pótolhatnak minden hiányt, hisz tudvalevő, hogy azoknak fő forgalmát a kikölcsönzött regények teszik. Nincsen színházunk, nincsen hangversenytermünk, a muzsák igen primitív hajlékokban kénytelenek meghuzódni.

A szellemi élet fölvirágozásán faradozó, buzgó és szakértő férfiak és nők tehát kénytelenek voltak a maguk erejéből és a rendelkezésükre álló privát eszközökkel tenni intenzívebbé a társadalomnak szellemi életét. Megindultak a szabadliceumi és ismeretterjesztő előadások a gimnáziumban, a polgári fiu-iskolában, az egyes egyesületekben, mely utóbbiaknak ezirányu tevékenységéről külön is meg fogunk emlékezni. A műkedvelő előadásoknak egész sora nemcsak a nőegyleti élite-bálokra, hanem a szociálista szakszervezetek helyiségébe is összegyűjti a megfelelő publikumot. Sportegyesületi versenyek a „mens sana in corpore sano“, az „ép testben ép lélek“ iránt keltenek mindinkább általánossa való érdeklődést. Szóval, a szellemi élet, ha nem is lépi tul a kisvárosi élet-szabta határokat, ha nem is oly produktív, mint egyik-másik vidéki kultur-központé, de nem is szegényebb, mint akármely hasonló nagyságu, s tegyük hozzá, hasonló anyagi bajokkal küzködő vidéki városé. Ha kisvárosi is, de van szellemi életünk.

A privát társadalmi érintkezés annál élénkebb. A különböző rendű és rangu kaszinók felekezeti és politikai tekintet nélkül nap-nap után megtelnek tagjaikkal. Ám a nők is megtalálják a maguk szórakozását, mely természetesen exkluzivabb, hisz magánjellegű, de annál bensőbb. Van számos kisebb-nagyobb kör, melynek tagjai rendes összejöveteleket tartanak és a maguk módja szerint szórakoznak.

A bácskai társadalmi életnek krónikásától persze sokan várnak egy-két jellemző adatot a híres bácskai murikról, három éjjel, három nap szakadatlan tartó dinomdánomokról, installációs, restaurációs bankettekről, egyhetes lakodalmakról, tamburásokról, trojaniczákról, talpatlan poharakról és a közkeletűvé vált bácskai fogalomnak egyéb zajos, vagy nedves járulékaikról.

Hát ezekről csak annyit, amennyit Istenben boldogult Kálmán királyunk mondott a boszorkányokról: De strigis vero, quae non sunt, nec mentio fiat. Amik nincsenek, azokról pediglen ne essék szó. Tagadhatatlan, hogy mulat a bajai ember, szeret is mulatni, még pedig a módja szerint; de legendákba illő excesszusok, melyek fejedelmi vagyonba kerülnek, nagystilú lumpolások, melyekről hőskölteményeket lehetne

nagymányai Dr. Koller Imréné

Dr. Beczásyné Lovich-Oláh Aranka

Dr. Ambrozovics Lajos, főispán

Vojnits Dániel, apát

Somogyi Emilné

BAJA

Weidinger Dezsőné

Özv. Rosenberger Mórné

Bernhard Annuska

Dr. Werner Adolf

Dr. Bruck Samu

Kollár Ágostonné

Beyer Aranka

BAJA

faragni, manapság már a „tempi passati“ rovatába tartoznak — ha egyáltalán igazak voltak valaha. S legyünk igazságosak, ha igazak voltak is, nem volt az tipikus bácskai szokás, előfordultak másutt is, és a Józsa Gyurik semmiben sem maradtak mögötte Baja város néhai hírneves földesurának, Czobor Józsefnek, ez ősi nemzetség utolsó sarjának, ki úgy nyerte meg azt a fogadását, hogy Mária Terézia bálján kinek lesz a legdrágább ruhája, hogy egy Rubens-képből csináltatott magának mellényt.

Van azonban a város társadalmi életének egy másik baja, rákbetegsége, mely a Bácskában szinte közmondásossá vált. Minden kisváros szereti a szenzációt, minden kisvárosban kelleténél jobban ismerik egymást az emberek, úgy hogy az egyik mindig többet tud a másikról, mint amennyi igaz; de a mások dolga iránti ezen meleg és hangos érdeklődés (magyarul ugyan más a neve!) ritka helyen van annyira kifejlődve, mint Baján. Olyant bajos másról mondani, amit Baján el nem hinnének, és ha nem is hiszik el, mégis tovább és tovább adják.

Tán nem helyén való ily diszműben az ilyen elevenbe vágó, kemény kritika; de aki Baja város társadalmi életéről híven, kimerítően, elfogulatlanul és úgy akar írni, hogy szavát bármikor és bárhol ne hízalgésnek, hanem komolyan vegyék: az nem hallgathatja el ezt a bajt, mely már ezerszer tépett szét régi baráti kötelékeket, mely számos hitvesi boldogságnak volt már sirásója, mely betolakodott a családi szentélybe, mely keserű könyeket fakasztott ártatlanul meghurcolt leányoknak szeméből és nem egyszer öngyilkosságba kergette azokat, kik ez ellen a százfejű hidra ellen védekezni nem bírtak.

Ezen nem éppen kellemes kitérő után nézzük immár külön is Baja városnak egyesületi életét.

Minden egyesületnek jellege attól a céltól függ, melyet szolgál. Városunk egyesületeit a cél szempontjából három főcsoportba oszthatjuk:

Vallásos egyesületek, a közjólétet előmozdító egyesületek és önművelésre, szórakozásra szolgáló egyesületek. A második csoportot ismét három szakaszba oszthatni: az elsőhöz soroljuk a par excellence jótékony egyesületeket; a másodikba a gazdasági haladás egyesületeit; a harmadikba a többi közérdekű egyesületet.

A vallásos egyesületek közül megemlítenéd az Oltáregylet, a Szent Ferenc harmadrendje és a főgimnáziumi Mária-kongregáció. A közjóléti csoport első osztályához tartozik a Bajai I. Kath. Nőegylet, a Bajai Izraelita Nőegylet, a Jótékonycélu Leányegylet, a szabadkai Gyermekekmenhelynek bajai lelenctelepe, a Sanatorium-egyesület. A második osztályba sorozzuk a Kőszegi-féle Talajművelőgép-R.-T., a Gyümölcsészeti Egyesületet és a Közös Konyhát, a harmadikba az Önkéntes Tűzoltó-Egyesületet, a Vöröskereszt Egyesületet, a Munkásbiztosító pénztárt, az Állatvédő-Egyesületet, a különböző temetkezési egyesületeket, az izraelita Chevra Kadisával egyetemben. A harmadik csoportba, melynek célja az önművelés, a közös érdekek védelme, a testi és lelki erők fejlesztése, a szórakozás, tartoznak: a Bajai Daloskör, a Sportegylet, a Céllovész-Társaság, a Bajai Kaszinó, a Kereskedelmi Kaszinó, a Polgári Olvasókör, az Ipartestület, a Kath. Legényegylet, a Kereskedő Ifjak Köre.

A felsorolt egyesületek működését a következőkben fogjuk egyenkint vázolni:

SZENT FERENC HARMADRENDJE. Éppen a most folyó esztendőben van hétszáz éves fordulója annak a mindenesetre nevezetesen mondható eseménynek, hogy a középkornak egyik legnagyobb szentje, a ritka erős akaratu, pregnáns egyéniségű, a mellett végtelenül finom költői lelkületű Assisi sz. Ferec megalapította az ő rendjét, melynek főleg a középkor második felében oly nagy volt a szociális, gazdasági és erkölcsi átalakító hatása, hogy a pragmatikus történetírás nem mellőzheti azt hallgatagon. Nem e soroknak feladata ennek a hatásnak részletesebb jellemzése; de rámutatunk arra, hogy midőn a keresztes hadak lezajlásával, új tengeri utak megnyitásával, szélesebb kereskedelmi perspektívák szerencsés kezű kiaknázásával, kivált az olasz városok meggazdagodása s vele a szinte örülésgajtott fényűzés a tetőpontjára hágott, míg a gazdag patriciusokkal szemben a földrögéhez kötött szegény embereknek olvasatlan milliói küzdöttek fojtott keserűséggel és irigységgel a szűkös mindennapi kenyérért, akkor ennek a férfiúnak föllépése, tanítása és példája, a rohamosan gyarapodó rendnek tökéletes szegénysége és lemondása egyfelől belátásra serkentette a gazdagot, másfelől az önként vállalt szegénység vonzó szavával vigasztalására szolgált mindazoknak, kik kényszerűségből nyomorogtak. Az u. n. kolduló rendeknek éppen az volt a legfőbb és legszebb hivatásuk, hogy kalapács és üllő közé állva, kiegyenlítették egy egész korszaknak társadalmi és gazdasági ellentétjét. Ez magyarázza meg a rendnek gyors elterjedését mindenfelé, a nagy tiszteletet, melyben a középkor a Ferenc barátokat részesítette, s azt az óhaját sokaknak, hogy e rendbe beléphessenek.

De mert ez nemcsak sok nehézséggel járt, hanem a legtöbb emberre nézve egyenesen kivihetetlen volt, azért sz. Ferenc, a rendalapító, maga gondoskodott arról, hogy szerzetével szerves összeköttetésben egy oly vallásos egyesület keletkezzék, melynek tagjai a világban élnek ugyan, állásuknak és hivatásuknak minden kötelmét rendesen és lelkiismeretesen teljesítik, szerzetes ruhát nem viselnek, de lelküket az imádság, a közös ájtatossági gyakorlatok, önsanyargatásnak bizonyos tényei által éppugy igyekeznek a maguk módjára teljesíteni, mint a fogadalmas szerzetesek.

Ezt a tágabb értelemben vett szerzetet a tulajdonképeni férfi- és női szerzettől, az első és második rendtől való megkülönböztetés céljából elnevezte harmadrendnek, és 1221-ben III. Honorius pápától megszerezte számára a legfőbb egyházi fórumnak hivatalos jóváhagyását is.

XIII. Leó pápa 1883-ban és 1896-ban kelt leveleivel a harmadrendet a modern kor követelményeihez alkalmazta és ugyanazokkal a bucsukkal gazdagította, melyekkel a fogadalmas első és második rendnek tagjai birnak.

A világtörténelemnek nem egy nagy alakja volt e harmadrendnek konfraterje. „Tertiarus“ volt többek között sz. Blanka francia királyné, a Valois-ház legnagyobb sarjának, a szintén harmadrendű IX. Sz. Lajosnak anyja. E harmadrendhez tartozott a középkornak egyik legszebb és legkimagaslóbb nőalakja, a keresztény asszonynak, feleségnek és anyának minden időre szóló példaképe, Árpádházi Sz. Erzsébet is. Dante, a Divina Commedia halhatatlan költője tertiárius volt, ebben a ruhában van eltemetve, ebben is szokták őt ábrázolni Giottonak az assisi-i rend birtokában levő képe

Spitzer Ilonka

Dr. Lemberger Árminné

Dr. Flórián Géza

Dr. Beczásy Gyula

Dr. Bruck Samuné

Koller Vilma

BAJA

Feuermann Sománé

Müller Józsefné

Dr. Hegedüs Aladár, polgármester

Túry Mátyás

Scharpf Elekné

Bauer Sárika

BAJA

nyomán. A harmadrendhez tartozott Lopez de Vega, Kolumbusz Kristóf, Merici sz. Angela, az Orsolya-apácák rendjének alapítója és sokan mások.

E harmadrendnek Baján, a városban kb. 150, a vidéken 300 tagja van, kik bizonyos imák elmondásával, gyakori gyónással és áldozással, hivatásbeli kötetelmeknek lelkiismeretes teljesítésével, a felebaráti szeretet gyakorlásával munkálják lelküknek üdvösségét. Vezetőjük P. Pesti Manó sz. Ferencrendi házfőnök.

AZ OLTÁREGYESÜLET. Az oltáregyesület 1840-ben Bruxellesben keletkezett és részben hitbuzgalmi, részben gyakorlati feladatot tűzött ki tagjai számára. Az első célra szolgálnak azok a szentségimádások, melyeket a tagok időszakonként, rendszerint a hónap első vasárnapján szoktak rendezni. A második cél abban áll, hogy az Oltáregylet tagjai csekélyke tagdíjakkal, kézimunkáikkal, ajándékaikkal hozzájárulnak a szegényebb templomok felszereléséhez, egyházi ruhákkal és készletekkel való ellátásához.

Az Oltáregyletet a főváros társadalmi és karitativ életében egykor bokros érdemű piarista tanár, Trautwein János telepítette Magyarországra. Az egyesületnek jelenleg centrális szervezete van; az egyes vidéki egyletek az egyházmegyei középpont alá, ezek viszont a budapesti országos középpont alá vannak rendelve.

Az Oltáregylet bajai fiókjának elnöke dr. Koller Imréné, kinek fáradhatatlan buzgalma több téren működik embertársainak épülésére és javára. Az egyházi vezető jelenleg Kuczka Péter Pál, kalocsa-főegyházmegyei áldozópap és bajai r. kath. segédlelkész. A tagoknak — ily nagy számnál mindig kissé hullámzó — száma a legutóbbi kimutatás szerint 784 volt.

A bajai Oltáregyesület tagjai az említett hitbuzgalmi célt a hónap első vasárnapján tartatni szokott, szentbeszéddel összekötött szentségimádással és a nagyhéten rendezett szentgyakorlatokkal igyekeznek szolgálni.

A másik, a praktikus célra szolgálnak azok a szerda délutáni összejövetelek a Miasszonyunkról nevezett zárdában, melyeken a tagok kézimunkával, ernyedti egyházi ruháknak javításával, vagy ujak készítésével foglalkoznak. Ezen kézimunka-délutánok vezetője özv. Szvató Józsefné. Dicséretes szokása az egyesületnek, hogy a munka komolyságának megóvására a társalgást valami hasznos könyvnek felolvasásával helyettesíti.

Az Oltáregyesület agilis elnöksége a társadalom minden rétegének érdeklődését azzal is iparkodott fölkelteni, hogy jól sikerült vallásos tárgyú színi-előadásokat rendezett. Ilyen volt a „Sz.-Ágnes“ 1906-ban, „Sz.-Erzsébet 1907-ben, „Sz.-Dorottya“ 1908-ban, melyeknek mindegyike tárgyának emelkedettebb hangjánál és előadásának kiválóságánál fogva egyaránt nagy tetszést aratott és számos új tagot szerzett az egyesületnek. A vallásos egyesületek során meg kell emlékeznünk végül a főgimnázium kebelében 1906 óta önálló s Magyarász Ferenc ciszt. r. főgimn. hittanár vezetése alatt álló ifjúsági Mária-kongregációról is, melynek célja Szűz Máriának intenzívebb, gyakorlatibb tisztelete által az ifjúság erkölcsi szintjét emelni és azon magaslaton megtartani, melyen az igazi „integer vitae scelerisque purus“ férfijellem kialakul.

A Mária-kongregáció kb. két gyűlést tart havonként, minden évnek december 8-án pedig fényes egyházi ünnep keretében ünnepélyes tagfelvételt. E kisdéd társulat azzal dicsekedhetik, hogy X. Pius római pápa 1906 november 20-án pápai áldásban részesítette. A társulatnak ez idő szerint 41 tagja van, közöttük 29 rendes és 11 jelölt.

JÓTÉKONY EGYESÜLETEK. Az a hatalmas költemény, mely az emberiség tragikus sorsát oly megragadó és szinte félelmetes vonásokkal ecseteli, gyönyörűen rajzolja meg a nőnek Isten-rendelte hivatását. Mikor a férfi már végigjárta a világtörténelmet és csak úgy gázolt a sárban, vérben: csalódottan, ön-bizalmát veszítve fölsóhajt:

„ Őh Uram, ki fog feltartani,
Hogy megmaradjak a helyes uton ?“

Az Ur pedig feleli:

Karod erős, szived emelkedett,
Végetlen a tér, mely munkára hív,
S ha jól ügyelsz, egy szózat zeng feléd
Szünetlenül, mely visszaint s emel,
Csak azt kövesd. S ha tettdús életed
Zajában elnémul az égi szó,
E gyenge nő tisztább lelkülete
Az érdekek mocskától távolabb
Felfogja azt és szíverén keresztül
Költészetté fog és dallá szűrődni.

(Madách, Ember tragédiája XV.)

Valóban, ha a férfi a létért való küzdelem tülekedésében, zajában nem hallaná azt az égi szót, melynek Szeretet a neve, akkor kezdődik a nőnek nemes hivatása, hogy megértse, magáévá tegye és megvalósítsa ezt az égi szót, s annak értelmében letörölje a könnyeket, elnémitsa a panaszt, elsimítsa a gondok barázdáit, vigasztalja a szomorkodókat, táplálja az éhezöket, ruházza a didergöket.

Ezt a nemes hivatást Baja városában több jótékony egyesület gyakorolja, melyeknek élén számarányánál, koránál és működésiterének nagyságánál fogva áll az:

I. KATH. NŐEGYESÜLET. Régi jegyzőkönyvei és más hiteles okmányai elpusztultak, elvesztek ugyan, de 1837-ig mégis vissza lehet vezetni az első nőegyletnek történetét. Nagy idő ez, melynek során egész nemzedékek élvezték a közjótékonság áldásait. Zajtalan működésében a régi világ nemeslelkű matrónáiból alakult nőegylet nem kereste a reklámot, a tömjént, hanem a serény és szerény munkásságot irván zászlójára jelszavul, nem hivalkodott annak írásbeli megörökítésével.

Hazánk közoktatásügyének legalsó foka, a kisdédóvó-ügy, tudjuk, egész a múlt század derekáig mostohagyermek volt a hivatalos köröknek, mind pedig magának a

Goldschmidt Katica

Dr. Nikolsburger Károlyné

Dr. Móder Géza

Gáspár János

Devits Alajosné

BAJA

Szabay Ferencné

Bernhard Ernőné

Pollák Jakabné

Dr. Lemberger Ármán

Magyarász Ferencz

Willmann Jánosné

Dr. Rosenberg Samuné

BAJA

társadalomnak, noha a boldogemlékezetű Brunszwik Terézia grófnő Budán, saját házában már 1829-ben állított fel ily irányú intézményt. Az a mozgalom, melyet ez a lelkes honleány megindított, Festetics Leó grófban talált legelső pártfogóra, ki 1836-ban Tolnán nemcsak kisedővő intézetet, hanem óvóképzőt is állított fel. Lassan-lassan aztán megmozdult előbb a társadalom, azután a közoktatásügyi hatóság. Az előbbi mozgalomnak eredménye az 1869-ben megalakuló „Kisedővő Intézeteket Magyarországon Terjesztő Egyesület“, melynek áldásos működése nagylelkű alapítványokkal támogatva, csakhamar számos ilyen intézetnek vetette meg alapját.

A Bajai I. Nőegylet megértette azt a fontos missiót, melyet a kisedővők a hazai nevelésügy terén hivatva voltak teljesíteni; belépett az országos egyesületbe, gyűjtést rendezett annak javára és mindjárt az első évben 252 adakozót tudott felmutatni. Sőt utóbb maga is alapított kisedővőket, és az 1885-ben megnyitott alapszabályaiba második pontnak felvette a város kisedővőinek támogatását úgy, hogy a városi hatóságnak ily irányú intézkedését jóval megelőzte. Az akkori alapszabályokhoz hiven az egyesület máig is e kettős célt szolgálja: segíyezi a város szegényeit és fenntart két óvodát és három menedékházat, sőt a város által fenntartott két másik menedékház felett is ő gyakorolja a reáruházott felügyeleti jogot.

A város egyéb ily hivatású egyesületeitől való megkülömböztetés céljából Berényi Dániel apátplébános, akkori titkár indítványára az egyesület felvette címébe a „Katholikus“ jelzőt, amivel azonban sem a tagokra, sem a segélyekre nézve nem kívánt felekezeti korlátokat felállítani. A közjótékonyosság terén való nemes verseny nem is sodorta soha ellentétbe a többi jótékony intézményekkel és egyesületekkel.

Az egyesület működéséből külön említjük fel a szegény óvóköteles gyermekeknek rendes évi felruházását. Mikor a tél már kopogtat fagyos ujjával a szegénység kunyhójának ajtaján, minden esztendőnek november havában a Bajai Kath. Nőegylet választmánya gyűlést tart, melyben megbizza azokat a választmányi tagokat, kik az óvónők és menházvezetők által segélyre felterjesztett gyermekek szükségleteiről személyesen győződnek meg. November hó végén azután megtörténik a ruhakiosztás, melyhez a város közönsége pénzbeli segítséggel, a kereskedők közül számosan természetbeli ajándékokkal szoktak hozzájárulni.

Az egyesület évenként egy téli és egy nyári multságot szokott rendezni, melynek attrakciói néha oly sikeresek, hogy messze földön utánzásra találnak.

A Bajai I. Kath. Nőegyletnek jelenlegi védnöke özv. Ambrozovics Béláné ő méltósága, Elnöke: dr. Koller Imréné. Alelnökei: özv. Michitsch Józsefné és dr. Bernhart Jánosné. Titkára: Magyarász Ferenc ciszt. r. főgimn. tanár. Pénztárosa Gáspár János főgimn. tanár. Választmánya: dr. Alföldy Lajosné, Bernhart Ernőné, Devich Alajosné, Gáspár Jánosné, dr. Klénántz Györgyné, Kollár Ágostonné, özv. Latinovits Gyuláné, dr. Magyarász Jánosné, Major Károlyné, dr. Makray Lászlóné, dr. Nikolausz Béláné, özv. Rosenberg Mórné, özv. Szaday Kálmánné, özv. Szutrély Lipótné. Tury Mátyásné, Vojnich Máténé, Weress Ilona, Wunderlich Józsefné, Vojnits Dániel apátplébános, dr. Hegedüs Aladár kir. tan., polgármester, rendes tagok, özv. Fogt Alajosné, Halász Károlyné, ifj. Szutrély Lipótné, Tüske Jánosné vál. póttagok.

A tagok száma 170. Az egyesületnek vagyona a rendes havi tagdíjakból befolyó összegek és egy 8000 kor. értékű ingatlanon kívül 30,000 kor. törzstőke.

AZ IZRAELITA NŐEGYESÜLET. Fél századnál régebb multnak nemes patinája vonja be ennek az egyesületnek címerét, melyre szintén a jótékonyosság van felírva jelszó gyanánt. 1852-ben alakult ez az egyesület, hogy a szegények havi segélyezése és felruházása által hozzájáruljon a köznyomor enyhítéséhez. Noha a jótékonytságot szintén csendben, minden hivalkodás és vásári zaj kerülésével gyakorolja, Baja város társadalmi életének mégis előkelő faktora. Az egyesület farsangi mulatságai a város elite báljai közé tartoznak és mindig nagy vonzóerőt gyakorolnak a közönségre.

Minthogy az egyesület kisdédóvót vagy gyermekmenhelyet nem tart fenn, tagdíjakból és 30,000 koronát meghaladó törzstőkéjének kamatjövedelmeiből teljes intenzivitással segélyezheti a szegényeket. Dicsérettel kell megemlékeznünk ezen egyesület tagjainak azon hagyományos szép szokásáról, hogy bizonyos szomorú vagy örömdetes családi emléknapokon kisebb-nagyobb összegeket juttatnak rendkívüli jövedelem gyanánt a jótékonyosság oltárára.

Még van egy ága ezen egyesület működésének, melyet nem szabad felemlítés híján hagynunk, s ez a szegény hajadonok kiházasítására szánt adakozás. Aki ismeri a családnak végtelenül fontos szerepét a társadalom egészséges életének szempontjából, aki egyuttal tisztában van a családalapítás minden anyagi nehézségeivel, az érteke szerint fogja becsülni az altruizmus megnyilatkozásának ezen minden ízében hasznos és közérdekű módját. A Bajai I. Kath. Nőegylet és az Izraelita Nőegylet között a legszebb egyetértés uralkodik; számos közös tagja van és az egyik egylet azzal tiszteli meg a másikat, hogy annak elnökét saját választmányába választotta.

Az egyesületnek jelenlegi, sok év óta működő elnöke özv. Rosenberg Mórné, alelnöke özv. Reich Bernátné, titkára dr. Lemberger Ármán, Arany János, „Toldi“-jának jeles német fordítója, I. pénztárosa Feuermann Sománé, II. pénztárosa Kovács Henrikné. Választmány: Berger Zsigmondné, dr. Bérczi Albertné, Boschán Károlyné, dr. Bruck Samuné, Deutsch Mátyásné, Erdélyi Gyuláné, Freund Lázárné, özv. Herczföld Jakabné, Hesser Gyuláné, dr. Koller Imréné, Krausz Jakabné, dr. Lemberger Árminné, Lemberger Rezsőné, Loschitz Béláné, Löwy Jakabné, Milkó Vilmosné, özv. dr. Nikolszburger Károlyné, Pollák Bernátné, özv. Pollák Jakabné, Pollák Lajosné, Reich Ignácné, özv. Reich Salamonné, Reich Vilmosné, özv. Rosenberg Jakabné, dr. Rosenberg Samuné, Schlesinger Gyuláné, özv. Schön Antalné, Taussig Jakabné, Weidinger Gyuláné. A tagok száma 180.

A JÓTÉKONYCÉLU „ . . . Hála, hála Isten, hogy kegyedben szép leányt teremtél.“
LEÁNYEGYESÜLET. Vörösmarty „Hedwig“-jének e szavait írjuk e soroknak homlokzatára. Nem a testi, hanem a lelki szépségnek zengik azok fenkölt dicséretét; a leányléleknek szépsége és nemessége pedig hol és hogyan tündökölnék szebben és ragyogóbban, mint az emberszeretetnek magasztos munkájában? Hiszen mi volna alkalmasabb a szeretetnél arra, hogy tartalmat adjon a fiatal leány életének? Nem a szentimentális, hanem a praktikus szeretet az, mely ezen egyesület tagjait lelkesíti, kik ritka gyakorlati érzékkel megkeresték azt a teret, melyet a közjótékonyagnak többi tényezői nem foglaltak le, mely azonban még mindig elég dolgot ad azoknak, kik a hasznos munkásságban örömeiket lelik.

Halász Károlyné

Jonitz Anna

Dr. Monostori Gyula

Beyer Ernő

Özv. Herzfeld Jakabné

Vojnits Máténé

BAJA

Dr. Klénántz Györgyné

Halász Riza

Vágó Rezső

Müller József

Michitsch Józsefné

Fischer Sárka

BAJA

1896-ban, Magyarhon millenáris évében, Erdős Jakab, a bajai izraelita polgári fiu- és leányiskoláknak igazgatója, mozgalmat indított meg egy népkonyhának javára, melyben a téli hónapok alatt szegény iskolás gyermekek valláskülönbőség nélkül ebédre gyűlhessenek össze. Ilyen eszmének hol volna természetesebb talaja a leánysziveknél, melyek nem ismerik az önzést, csak a részvétet, melyeknek lelkesedése gyakran állandóbb és következetesebb tud lenni a meglett férfiakénál is? Az eszme testet öltött és a szegény iskolásgyermekek népkonyhája megnyílt. És azóta esztendőről-esztendőre jó meleg étel, barátságos meleg szoba és ételnél, szobánál is sokkal melegebb érzés fogadja azt a 60—65 gyermeket, kik az egyesület rendes tagjainak személyes felügyelete alatt az egyesület helyiségében naponként végzik déli étkezésüket.

Az egyesület évenként egy táncmulatságot szokott rendezni, melyet nagy leleménységgel összeállított műsor szokott gazdagítani.

Ezenkívül a téli hónapok vasárnapjainak délutánján a Nemzeti Szálló nagytermében u. n. tea-zsurokat is szoktak rendezni, melyeket felolvasások, szavalatok, zene- és énekszámok fűszereznek. A megjelentek 1 korona 20 fillért fizetnek, amely összegbe egy csésze tea ára és a cigányzene költsége bennfoglaltatik, sőt marad valamelyes az egyesület pénztárának is.

Az egyesület jelenlegi elnöke Pollák Rózsika, alelnöke Spitzer Ilonka, titkára dr. Geiringer János. A rendes tagok száma 78.

JÓZSEF KIRÁLYI HERCEG SZANATÓRIUM-EGYESÜLET. Minél jobban belátta a társadalom azt a fenyegető veszedelmet, melyet az egyre terjedő tüdővész az egyénre, családra és társadalomra nézve egyaránt magában rejt, annál intenzívebb és annál általánosabb lett az a meggyőződés is, hogy legvitálisabb érdekeink követelik a céltudatos és egyetemes küzdelmet a mai társadalomnak réme, a modern lernai hidra ellen, melynek nem is száz, de százezer feje önti gyilkos mérgét szerencsétlen áldozatai felé. E műnek más helyén volt már szó a védekezés országos intézkedéseiről, quorum pars magna fuit a József Kir. Herceg Sanatorium-Egyesület; azért e helyütt csupán ezen épp oly szükséges, mint áldásos egyet bajai bizottságáról akarunk megemlékezni.

Ez a bizottság 1905. nov. 19-én alakult Baján. Fáradhatatlan, buzgó elnöke dr. Koller Imréné, mellette társelnökül áll dr. Alföldy Lajosné, az alelnöki tisztet dr. Lemberger Árminné és Major Károlyné tölti be. Titkár Szász János, jegyző dr. Reiter Emil, pénztáros Beyer Ernő, ellenőr dr. Reiser Antal, orvos dr. Róna Dezső, ügyész dr. Monostori Gyula. Választmányi tagok: dr. Bernhart Jánosné, dr. Bruck Samuné, özv. Gáspár Ferencné, Dropher Gyuláné, Ertl Józsefné, dr. Fehér Jánosné, Frankfurt Eugénia, Feuermann Sománé, özv. Fogt Alajosné, Freund Lázárné, Grünhut Miksáné, özv. Herczföld Jakabné, Hesser Gyuláné, dr. Klénántz Györgyné, Kollár Ágostonné, Kolossváry Sándorné, özv. Latinovits Gyuláné, Lemberger Rezsőné, özv. Krausz Jakabné, özv. Milbitsch Józsefné, Müller Józsefné, dr. Mikolauz Béláné, Pollák Lajosné, özv. Reich Bernátné, Reich Vilmosné, Reiter Jakabné, özv. Rosenberg Mórné, Scharpf Elekné, Szabay Ferencné, Schlesinger Gyuláné, Schmidt Adolfné, özv. Schön Antalné, Somogyi Emilné, Schwarcz Józsefné, Weidinger Benőné, Vojnich Máténé. A vigalmi bizottság elnöke Weidinger Dezsőné, társelnöke ifj. Szutrély Lipótné. Tagjai: Andorkó Zoltánné, Beyer Ernőné, Bernhart Anna, dr. Bruck Aurélné,

dr. Dömötör Kálmánné, Ertl Irma, dr. Fischhoff Zsigmondné, Fenyvesi Sárka, dr. Gyarmati Emilné, Halász Riza, dr. Kelemen Józsefné, Klénántz Aranka, Kollár Gizi, Koller Vilma, Kolossváry Leona, dr. Kósa Károlyné, Markovics Edéné, Mihályffy Erzsike, Milkó Mátyásné, dr. Monostori Gyuláné, Pajor Dóra, Peschke Irma, Pollák Rózsika, Rotschild Zsigmondné, Szász Ottóné, Scherer Károlyné, Schlesinger Ilonka, Schwarcz Elza, Tomcsányi Mariska, Willmann Jánosné, Alföldy László, dr. Biró Aladár, Bródy Jenő, dr. Csikás Imre, Dely Irnák, dr. Dely István, dr. Ertl László, dr. Freund Sándor, dr. Geiringer János, dr. Milkó László, Reich Béla, Székely Leó, Weinberger Ödön, ifj. Wunderlich János.

Az egyesület rendkívül élénk társadalmi akciót fejt ki; bazárokat, színelőadásokat, kabarékat, táncmulatságokat rendez, hogy forinttá növecsse a krajcárt és minél hathatósabban támogassa az országos érdekű jó ügyet. Viszont az egyesület elnöksége is azzal honorálta a bajai bizottság buzgóságát, hogy több szegény tüdővészestnek eddig is már ingyenes helyet juttatott a gyulai szanatóriumban.

AZ ÁLLAMI GYERMEK-MENHELY TELEPE. ☞ Olaszországnak legszebb vidékén, a Nápolytól Sorrentóig húzódó Valle di Pompei-ben Bartolo Longo ügyvéd egy árvaházat és nevelőintézetet alapított azoknak számára, kiket az olasz nyelv „gli orfanelli del diritto”-nak, a törvény árváinak nevez. Ama vidék hevesvérű lakosságánál ugyanis nem esett ritkaságszámba a véres verekedés, maga a gyilkosság is elég gyakori volt. Ennek következtében sok férfi ülte éveig a börtönt, míg családjuk otthon nyomorgott és züllött. A hosszú rabságra ítélt apának kóbor gyermekeit nevezi az olasz a törvény árváinak. Szegény és szerencsétlen árvák ezek, kikből a lazzarónik serege rekrutálódik; hisz a börtönviselő apa gyermekének számára csak keserű gunya van a társadalomnak. Sokáig tartott, míg ez az ideális lelkeletű ügyvéd egy emberéletnek megfeszített munkásságával nemcsak a szerencsétleneknek tudott otthont teremteni, de magának a társadalomnak fonák felfogását is meg birta változtatni.

És mégis, a törvény árváinál is vannak szerencsétlenebb teremtményei az Ur-istennek. Mert az árváról szeretettel gondoskodik az emberiség; de arról, aki árvább az árvánál, mert senkit sem szabad apjának szólítania, arról, ki ártatlanul viseli születése bélyegét, arról, kit sokszor saját szülőjének szívtelensége lök ki az utcára: a modern humanizmus is nagysokára kezdett gondoskodni.

Nem feladata e soroknak, hogy a gondoskodás mikéntjéről és méreteiről akadémikus értekezést tartson; hisz e kérdésben is „minden Demoszthenesznél szebben beszél a tett”. (Kölcsy). Annyi tény, hogy a lelencekről való gondviselés nem a törvénytelen születéseknek számát szaporítja, hanem csupán a gyermekgyilkosságokét apasztja; és bár esetről-esetre nem is éri el a gondoskodás a kívánt eredményt, mégis sikerült a lelencek nagyobb számát megmenteni az erkölcsi posványból a munkás életnek.

Ennek a társadalmi tevékenységnek bajai pionirja a Drescher Béla polg. isk. tanár és Beczásy Gyula városi tisztiorvos, teleporvos vezetése alatt működő felügyelő-bizottság, melynek tizenkét férfi és tizenkét nő tagja van.

Kollár Vilma

Gschösszer Anna

Dr. Hetényi János

Dr. Rona Dezső

Krausz Olga

Kollár Gizella

Pollák Lajosné

Ambrozovits Béláné

Somogyi Emil

Peschke Károly

Dr. Hetényi Pálné

Scherer Károlyné

BAJA

A férfibizottság tagjai az elnökön kívül: Bajay Péter, Demuth Gyula, Erdős Jakab, Gebhardt Dezső, Kollár Ágoston, Lengyel Manó (+), Lerner Antal, Mikolics Ignác, Müller József, Novoth István, Olácsy György. A hölgybizottság tagjai: dr. Beczásy Gyuláné, dr. Bruck Samuné, Frankfurt Eugénia, dr. Koller Imréné, Müller Matild, Pajor Jozefin, özv. Reich Bernátné, Milkó Vilmosné, Scharpf Elekné, Rotschild Zsigmondné, Schwarcz Ágnes, Weress Ilona.

A bizottságnak felügyelete alatt az 1909. esztendő első felében 263 különböző koru lelerc állott, kik egyes családoknál voltak elhelyezve. Az egész intézménynek lelke dr. Beczásy Gyuláné urasszony, ki az ő óriás „család“-jának minden egyes tagját személyesen ismeri, minden ügyes-bajos dolgukat szerető gonddal és szükséges komolysággal intézi.

Nem hagyhatjuk szó nélkül azt a minden tekintetben fényesen sikerült gyermekelőadást, melyet dr. Beczásy Gyuláné és Weress Ilona urnők 1909 június 22-én a „Bajai Ipartestület“ nagytermében rendeztek. Szinre került Tordai Grail Erzsinek „Virágalom“ c. tündérvjátéka, melynek 14 szereplője közül 8 lelerc volt, a többi hat pedig itteni előkelő uricsaládok gyermekeiből került ki. A kis csöppségek kedves játéka nemcsak felejthetetlen élvezetet nyújtott a publikumnak, hanem hatalmasan előmozdította a társadalomnak érdeklődését a gyerekvédelem iránt is.

A GYÜMÖLCSÉSZETI EGYESÜLET. ☞ ☞ 1889-ben Nádas Sándor, ez idő szcrint a bajai m. királyi állami tanítóképző intézetnek rendes tanára, egyesületet alapított a gyümölcsfák tenyésztésének előmozdítására. Az egyesület idővel nagy gondot fordított a gazdasági és diszfák, cserjék, virágok és konyhakerti növények tenyésztésére is. Agilis elnöke fáradságot nem kimélve apostolkodott ezen jó ügy érdekében, ingatlant szerzett, városi segílyt járt ki, tagokat gyűjtött, kertésztanulókat neveltetett, piacot teremtett az egyesület produktumainak, kiállításokat, versenyeket rendezett, szóval minden tekintetben megérdemelte az örökös diszelnökséget, melylyel nyugalomba vonultával az ő neve dicsőségét hirdető egyesület őt is, magamagát is megtisztelte.

Az egyesületnek jelenleg van három, minden szükséges épülettel kellőképen felszerelt ingatlanja, tudniillik az ugynevezett Rezső-telep, a Császárkert és a Petrovác-féle kert.

Az 1908-iki üzletév kimutatása szcrint volt az egyesületnek 2024 anyagyümölcsfája, 32,310 nevelés alatt álló, 17,002 kiadható csemetéje, 12,156 diszfa-csemetéje, ezenkívül a kilencszázazret meghaladó vadonca, gleditschiája, akáca és gyökeres szőlővesszeje. Faeladásból bevett az egyesület 12,640·21 koronát, rózsából 3339·69 koronát, gyümölcsből 4272·57 koronát. Ezen számok mindennél jobban igazolják nemcsak azt, hogy Nádas tanár eszméje mily életrevaló volt, hanem egyuttal azt is, hogy a fateyésztésnek kivált az itteni homokos talajban való művelése által mily nagy kulturmissziót is teljesít a Bajai Gyümölcsészeti Egyesület.

Az új elnök szerencsés gondolata volt a gyümölcsnek értékesítése a külföldön, egy itteni gyümölcsgyűjtő központ felállítására és a külföldi (Bécs, Berlin) nagy piacok-

kal való összeköttetés létesítése által. Az eszme bevált és esztendőről-esztendőre nagyobb mérveket ölt. E gyümölcs-gyűjtőközpontnak Baja város környékének gyümölcstermelésére s annak értékesítésére igen nagy befolyása lesz.

A Gyümölcsészeti Egyesületnek jelenlegi elnöke Kilbinger Ferenc, alelnöke Hesser Gyula, igazgatója Ujhelyi Géza, pénztárosa Kazal József, titkára Magyarász Ferenc, főkertésze Molnár Miklós. Folyó ügyeit egy 16 tagú választmány intézi.

A VÖRÖSKERESZT. Ez az egyesület tudvalevőleg az u. n. genfi szerződésnek praktikus megvalósítása. Dunant genfi orvos, ki nemrégiben halt meg, a solferinói csatatéren szerzett tapasztalait egy röpiratban örököltette meg, melynek eredménye volt az 1864-iki genfi konvenció. Ehhez manapság minden kultur-állam csatlakozott s így a sebesülteknek, az ápoló személyzetnek s a betegápoló helyiségeknek és felszerelésnek védelme nemzetközi egyezmény útján szabályozva és biztosítva van.

A Vörös Kereszt egyesület feladatának tekinti azt is, hogy béke idején is segítséget nyújtson mindannyiszor, ahányszor nagy elemi csapások, vagy sok emberáldozatot követelő szerencsétlenségek esetén gyors segélyre szükség van.

Az egyesület bajai fiókjának elnöke ifj. Szutrély Lipót, titkára dr. Flórián Géza. Választmányi tagjai: dr. Bernhart Jánosné, dr. Brück Samuné, Hesser Gyuláné, dr. Koller Imréné, özv. Michitsch Józsefné, özv. Natti Józsefné, Peschke Károly, Pollermann Bertalanné, id. Szutrély Lipótné ifj. Szutrély Lipótné, Somogyi Emilné urasszonyok. Dr. Bernhart János, Bernhart Ernő, dr. Brück Samu, Hesser Gyula, dr. Hegedüs Aladár, dr. Koller Imre, Latinovits János, dr. Ladányi Mór, Meskó László, Peschke Károly, Pollermann Bertalan, Scherer Sándor, Tury Mátvás, Vojnits Dániel, dr. Werner Adolf urak.

Elnök: ifj. Szutrély Lipót. Társelnök: Tury Mátvás. Parancsnok: Bolka Géza nyug. honv. huszárszázados. Pénztáros: dr. Flórián Géza. Gondnok: Horváth István. Sebesült vivő parancsnok: Gardalits Lajos.

Az egyleti tagok száma 167 volt. Alapítási év 1892.

AZ ÖNKÉNTES TÜZOLTÓ EGYESÜLET. ❧ ❧ ❧ ❧ Közhasznú intézmény ez is, és bár természete szerint nem nők a tagjai, mégis a közhasznú egyesületek között kell róla megemlékeznünk. A hatvanas évek elején megindult tüzoltó-mozgalom csakhamar visszhangra talált az akkor még igen virágzó dunamenti városban. 1871-ben, tehát ugyanabban az esztendőben, melyben a hazai tüzoltó-ügynek lelkes apostola, Széchenyi Ödön gróf megalapította az országos tüzoltó-szövetséget, Baján is megalakult az Önkéntes Tüzoltó Egyesület, mely a városi tüzoltósággal karöltve öröklik a polgárság vagyonzbiztonsága fölött és veszedelem esetén saját egészségének és életének bátor kockáztatásával siet annak védelmére.

Szinte emberfeletti munkát végzett az egyesület az 1905. évi május hó 6-iki nagy tüzvész alkalmával, mely 68 épületet döntött romba. A tüzoltóság önfeláldozó

Özv. Szaday Kálmánné

Grünhut Miksáné

Dr. Reiter Emil

nagymányai Dr. Koller Imre

Krausz Jakabné

Özv. Lövi Jakabné

BAJA

Freund Lázárné

Dr. Alföldy Lajosné

Müller Matild

Pollák Rózi

Boschán Károlyné

Frankfurt Eugenie

BAJA

munkásságának köszönhető, hogy a Szállás-városrész apró, nádtetős házairól a tűz nem terjedt a többi városrészekre és egyetlen emberélet sem esett áldozatul.

Az egyesület elnöke és főparancsnoka dr. Nyitrai János, alparancsnoka Bajay Péter, titkára dr. Fehér Lőrinc, segédtitkárja dr. Móder Géza, jegyzője Huber Károly, orvosa dr. Dömötör Kálmán, ügyésze dr. Szirmai Vidor. Örtisztek: Buday István, Stein József. Szerktáros Halász Béla, gépmester Mayer József. A választmány 12, az egyesület 50 tagból áll.

AZ ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET. A kis dalosokat pártfogoló egyesület igen serényen működik. Nem éri be az etető- és költő-házikók felállításával és fentartásával, hanem azonfelül élénk propagandát is csinál mindenütt, kivált az iskolában, az állatvédelemnek, főleg a madárvédelemnek. Lelkes ügyvezető-alelnöke, Ruppert Antal polg. isk. tanár a környéket is bejárja és a Felső-Bácska egyes községeiben ismeretterjesztő előadásokat tart a madárvédelem köréből.

Az egyesület december vagy január havában szokta tartani rendes évi közgyűlését, mely alkalommal egy-egy közérdekű felolvasást is rendez az egyesületi eszme hasznáról.

Az egyesületnek elnöke Hesser Gyula ügyvéd, alelnöke Ruppert Antal tanár, jegyzője Gáspár János tanár, titkára Toch Zsigmond tanár, pénztárosa Kovács Andor pénzügyi magántisztviselő. A hölgybizottság elnöke dr. Koller Imréné.

A KÖZÖS KONYHA. Minden nagyon is szépen hangzó és népszerű eszmének az az átka Magyarországon, hogy hamarosan lejárja magát. A híres magyar szalmaláng lobbanni ugyan nagyot lobban, de hovahamar ki is alszik megint.

Harmadik esztendeje, hogy Nagybecskerekéről egy új eszme indult hódító útjára széles e hazában; a modern gazdasági és családi élet két nagy bajának, a drágaságnak meg a cselédmizériának panaceaja gyanánt fogadta mindenki. Ez az eszme a közös konyha terve volt. Amily lelkesülten hirdették dicséretét, oly gyorsan csalódtak is benne s a pár jó forintjával szegényebb és egy keserves csalódással gazdagabb közönség felsóhajtott, hogy még nem jött el a kommunizmusnak Bellamytól annyira felmagasztalt korszaka. És azóta ennek az életrevaló tervnek valóságos vesszőfutást kell járnia, a közös konyhának a pusztaság neveze is egyértelművé lett a szegényes menünek még gyalóbb keresztülvitelével, a férjem-uraimék zsörtölődésével, a háziasszonyok örökös panaszával. Rendre meg is buktak ezek a közös konyhák mindenfelé s amennyire tudjuk, nincs is több az országban, mint a bajai.

Ez azonban csodálatosképen máig is virágzik, tagjainak legnagyobb része kezdettől fogva kitart mellette, vezetőségének körültekintő takarékosága, gazdasági személyzetének ügyessége és megbízhatósága előreláthatólag tartós életet biztosít számára.

És mi a titka, mi a nyitja ennek a jelenségnek? Hiszen másutt is van takarékos, beosztó ember, viszont Baján sem olcsóbb az élet?

Krausz Janka

Dr. Bérczi Albertné

Reiter Jakabné

Loschitz Béláné

Tury Mátyásné

BAJA

Schmidt Adolfné

Rothschildné Klauber Teréz

Major Károlyné

Mihályfy Erzsike

Peschke Irma

Özv. Fogt Lajosné

Scharpf Irén

BAJA

A KASZINÓ. A város társadalmi életének ezen nagyfontosságú tényezője sok évtizedes multra tekinthet vissza. Első nyomait már 1827-ben találhatjuk. 1884-ben az addigi „Uj Kaszinó“ és a „Nemzeti Kaszinó“ fuziója létrehozta a mostani kaszinót, mely új, diszes, igazán modern kényelemmel és kifogástalan izléssel berendezett, nagy, árnyas kerttel összekötött saját házzal bir, mely a város szívében, a Tóth Kálmán-szoborral szemben áll és nap-nap után gyűlőhelye a város férfitársaságának. A Zichy Bódog-téri homlokzaton van két nagyobb és két kisebb (olvasóterem, nagy könyvtárral, billiárdszoba) helyisége, a kert felől világos, tágas verandája.

Mivel a napi politikának ellentétei szépen elsimulnak és a nagyszámu társaságban a kontra- és rekontrán kívül más ellentét nem tapasztalható: azért keresik fel oly sokan s oly szívesen a kaszinónak barátságos termeit. A kora délelőtt az öreg uraké, kik az olvasóteremben végiglapozzák a sok ujságot és folyóiratot; a délutáni órákban a két nagyteremben van az élet súlypontja.

A kaszinó vigalmi-bizottságának agilis elnöke, dr. Makray László, időközönként felolvasások, szavaló- és zene-esték, táncmultságok és tombolajátékok rendezésével Baja város egész társadalmát belevonja a Kaszinó mágneses körébe. Kivált a Katalinbál, a Szilveszter-est és a hushagyó-keddi multság olyan hagyományos és sokaktól várva-várt dátumok, melyeken a fiatalság reggelig szokott áldozni Terpsichorénak, a tánc muzsájának. Március idusán pedig a kaszinó a nemzeti kegyelet oltárán áldoz, ősmagyar szokás szerint „magnum áldomás“-sal.

A kaszinónak jelenlegi elnöke Bodrogi Gyula kir. közjegyző, ki nagy anyagi válság idején került annak élére. Szerencsés tapintattal, személyének szeretetreméltóságával, gondos körültekintésével nemcsak a tagok számát emelte, de a válságból is kivette a kaszinót, mely hálából megfestette elnökének arcképét.

Elnök: Bodrogi Gyula. Alelnökök: dr. Bernhart János, Major Károly. Igazgató: Kolozsváry Sándor. Pénztáros: Müller József. Könyvtáros: Bellosics Bálint. Választmány: Drescher Gyula, Ertl János, Ertl József, dr. Hegedüs Aladár, Hesser Gyula, Kollár Ágoston, dr. Makray László, dr. Rajk Aladár, Reich Vilmos, Scherer Sándor, dr. Szirmai Vidor, dr. Werner Adolf.

POLGÁRI OLVASÓ-EGYLET. Az 1841-ben alakult „Polgáregylet“ a hatvanas évektől kezdve „Polgári Olvasókör“ címmel más társadalmi körnek ugyanazt nyújtja, mint a kaszinó. A Deák Ferenc-utca elején van szép emeletes háza, melynek földszintjét a Körnek helyiségei és nagy könyvtára foglalják el. Utóbbiban természetesen a szépirodalom dominál.

Az egyesület farsangi multságait rendkívül nagyszámu publikum látogatja. Gondoskodnak is művészi szinten álló színelőadásokról, hangversenyekről, ujabban persze kabarékról is.

Az egyesület tisztikara a következő:

Elnök: (lemondott). Alelnök: Lerner Antal. Ügyész: dr. Nicolaus Béla. Főkönyvtáros: Lakner István. Könyvtáros: Novoth István. Pénztáros: Neubauer Alajos. Jegyző: dr. Móder Géza. Gazda: Kovács

Andor. Választmány: Behavetz Antal, Drescher Béla, Bajay Péter, Ernszt Lipót, Gebhardt Dezső, dr. Fehér Lőrinc, dr. Hechtl József, Horánszky László, Király Béla, Lovas József, Nánay Lajos, dr. Móder Géza, Olácsy György, Ozvald István, Piukovics Antal, Sárdy János, Schmidt Gyula, Szélig Ferenc, Scherer Károly, Szabó Sámuel, Tomasits Sándor, Weisz Nándor, Wunderlich József, Wagenblatt Ferenc. Póttagok: Nagy Péter, Nádas Lajos.

KERESKEDELMI KASZINÓ. A pénzvilág gyűlőhelye, melynek otthona modern izléssel és kényelemmel van berendezve. A kaszinónak szintén van értékes könyvtára, amely idők folyamán vétel és adományok útján tekintélyesre szaporodott. Tagjainak száma 130. Elnök: Milkó Vilmos. Alelnök: Reich Vilmos. Titkár: Scheer Bernát. Pénztáros: Lamberger Rezső.

KERESKEDŐ IFJAK KÖRE. Egyik legrégibb ilyenmü egyesülete a városnak, 1881-ig vezetheti vissza történetét. És bár magának a városnak kereskedelmi viszonyai az utóbbi időkben, mióta t. i. a vizi-utak jelentőségét a vasuti hálózat alábbszállította, némileg aláhanyatlottak, maga ez az egyesület nemcsak hogy decadence-ba nem jutott, hanem vezetőségének körültekintő és buzgó gondoskodása. meg a tagoknak lelkes kitartása következtében saját otthont teremtett magának, puha, barátságos fészket a Deák-utcai csinos és kényelmes házban. Végzett napi munkája után ide gyűl a kereskedő ifjuság, hogy neki megfelelő társaságban szórakozzék, vagy lelkét olvasmányokkal, esetleg felolvasások meghallgatásával művelje. Mondanunk is fölösleges, hogy a farsang folyamán a fiatalság rangos táncmulatságot szokott rendezni, mely — a sok jó táncosra való tekintetből — igen kedves és várva-várt mulatsága a táncos kedvű leányoknak.

A változó taglétszám átlaga 200.

A kör elnöke Szász János, alelnökei dr. Kelemen József és Reich Béla, titkárai Székely Leó és Salamon Sándor, pénztárosa Klein Emil, gazdája ifj. Rehák György, jegyzője Deutsch Béla.

IPARTESTÜLET A KÖRREL. Ez a fontos intézmény Baja város ipari életének a fokmérője. Igaz ugyan, hogy erre az ipari életre, sajnos, nagyon ráillenek Kisfaludynak szavai:

„Miről apám nagy búsan szólt,
Hogy itt hajdan szebb élet volt,
Érzi szívem s felsóhajtok . . .“
(Rákosi szántó.)

Az élet tele van paradoxonokkal: Baja város iparát is, meg kereskedelmét is a vasut bénította meg. Annakelőtte ugyanis Baját messze vidékek kereskedelmének középpontjává tette a hajózás; a vasut ezt az élénken lüktető életet egyszerre elvezette másfelé. Tán az új hid majd szebb jövőt teremt a bajai ipar számára, melyre nézve „a mult csak példa legyen most.“

Wunderlich Juliska

Wunderlich Mariska

Fogt Tilda

Özv. Dobokay Jánosné

Odabassich Margit

Szász Ottóné

BAJA

Erdélyi Gyuláné

Hesser Gyuláné

Szántó Ilonka

Kovács Henrikné

Tessényi Oszkárné

BAJA

Latinovits Gyuláné

Az 1885-ben megalakult Ipartestületnek saját épülete van a Széchenyi István-utcában, benne egy nagy díszteremmel, melyet Weisz Nándor városi tanácsosnak, a Testület egykori iparhatósági biztosának képe ékesít. E terem az ő szinpadjával két szintársulat egy-egy szezonjában és évenként két ipartestületi műkedvelő mulatságon Tháliának is szolgált és fog is szolgálni templomul. Március 15-ikét, október 6-át a testület hazafias tagjai mindig fényesen megünneplik.

A testületi házban van nyári helyiség is tekepályával, van továbbá szállás, átutazó iparosok számára.

Az ipartestület jelenlegi elnöke Czérnay Imre, alelnöke Reichenberg Antal, iparhatósági biztosa Buday István.

Az egyesület cselekvő tiszta vagyonának értéke 23453·49 korona. Évi kiadása 8000 korona körül.

KATH. LEGÉNYEGYLET. Kolping Adolf, a cipészlegényből utóbb pappá lett alapítója a legényegyleteknek, rátette kezét a modern szociális élet lüktető erére, megismerte baját és orvosságot teremtett számára. Össze-
gyűjtötte a mesterlegényeket, kik a céhrendszer megszűntével annak számos jóté-
ményétől hirtelen elestek és a gépiparnak a kézműipar rovására való folytonos térfoglalása
következtében sokszor munka nélkül maradván, nemcsak terhére, de veszedelmére
kezdtek lenni a társadalomnak.

A kath. legényegylet szervezete nem a tulajdonképeni munkásszakszervezet, melyet a szociáldemokrácia teremtett; nem sztrájkkészítő, sem nem sztrájktiltó intézmény; a szó szoros értelmében vett vallásos egyesület. A legényegyletnek célját annak jelígeje körvonalozza legjobban: „Isten áldja a tisztességes munkát!” Tehát tisztességes munka, hozzá az Isten áldása, melyet a becsületes iparkodáson kívül a vallásosság biztosít: ez a legényegyletek célja.

A kath. legényegyletek tehát igen nagy szociális jelentőséggel bírnak. Megóvják a modern ifjú munkásnak legdrágább szellemi kincseit, a hitet és a becsületes munka szeretetét; azonfelül gondoskodnak továbbképzéséről, megfelelő szórakozásáról, anyagi segélyezik, munkáját közvetítik, átutaztában tisztességes hajlékot nyújtanak neki, egyszóval emelik intellektuális és morális szintjét éppen annak az osztálynak, melynek esetleges anyagi vagy erkölcsi züllése ezeket kergethet a nemzetközi szocializmuskarja közé. Hazánkban Szabóky Adolf, a boldog emlékü budapesti piarista tanár, a magyar iparnak e lelkes apostola volt az első, aki a Kolping-féle alapon szervezte a főváros iparos fiatalságát. Onnan azután az országnak minden részébe elterjedtek a kath. legényegyletek, s mindenütt kedvező fogadtatásra találtak mind a mesterek körében, kik az egyesületekben munkatársaik megbízhatóságának zálogát látják, mind a legények körében, kik azoknak áldásait legközvetlenebbül érezték, mind a nagyközönség körében, melynek az ifjuság önművelő tevékenysége számos élvezetes percet teremtett.

A bajai Kath. Legényegylet jelenleg 20 esztendő. Jelentős idő ez, mely alatt az egyesület első tagjaiból közmegebecsülésnek örvendő iparosok nevelkedtek, kik nemcsak

az egyesület vezéreszméjét vitték ki az életbe, hanem befolyásukkal a kezük alatt felerdülő ifjúságot is sok bajnak a mótelyétől képesek megóvni.

A lefolyt husz év alatt az egyesület a város legszebb utcájában, a Szent Antal-utcában házat szerzett egy nemeslelkű pártfogójának, néhai Leicsuk Jakab vendéglősnek hagyatékából. A nagylelkű örökhagyó képe disziti az egyleti háznak nagytermét.

Ennek a háznak helyiségeiben tán legélénkebb az egyesületi élet az egész városban. Az egyletnek van saját új zongorája, szinpadja, több tekeasztala, könyvtára, nyári helyisége, olvasóterme, vendégszobája. Esténként, vásár- és ünnepnap délután szépen megtelnek ezek a helyiségek békés, egyetértő fiatalsággal.

Lehetetlen külön ki nem emelnünk ennek az egyleti életnek négy fő tényezőjét, a vallásos, hazafias, kulturális és szórakoztató faktorokat. Az első ápolja az egyleti ifjúságnak az istentiszteleteken zászló alatti együttes megjelenése, a másodikat a nemzeti ünnepek kegyeletes megünneplése. Az utóbbi kettőről részletesen kell szólnunk.

Évek óta decembertől március derekáig minden vasárnap szabadliceumi előadások folynak az egyletben, melyeknek gazdag és változatos műsora minden egyes alkalommal a város összes társadalmi osztályaiból oly nagy számú közönséget vonz az egyleti házba, hogy rendesen szűknek bizonyul a nagyterem. Gimnáziumi, képző-intézeti és polg. iskolai tanárok, papok, ügyvédek, orvosok lépnek a felolvasó asztalhoz; van ének, zene, szavalat, humoros előadás, melynek férfi és női szereplői nemcsak a tagokból, hanem a város legelőkelőbb köreiből kerülnek ki.

A szórakozásról is bőven gondoskodik az egyesület. Évenként kétszer, farsang vasárnapján és Katalin táján egy-egy bált rendez, melyen a jeles műkedvelő gárda igazán meglepő eredménnyel játszik főleg népszínműveket, de sikerrel próbálkozott más műfajjal is. Van egy nyári, egy szüreti multság is, olykor-olykor meg egy u. n. házi bál. Nemcsak derűs hangulat, hanem igen tisztességes hang uralkodik a városnak ezen leglátogatottabb multságain, melyek mindig csak a késő reggeli órákban érnek véget.

1909 febr. 22-én fényesen ünnepelte meg az egyesület az ő 20 éves jubileumát.

Az egylet jelenlegi tisztikara a következő: Egyházi elnök Würtz Pál képző-int. hittanár, világi elnök Bocskay Kristóf ny. képző-int. tanár, világi alelnök Loforsch János, pénztáros Wildmann János, dékánok Varga Lajos és Földesi József, könyvtárosok Weisz József és Bogdán Mihály, karnagy Wilhelm Károly. A tagok változó száma megközelíti a 100-at, a pártoló tagoké a 200-at.

CÉLLÖVÉSZ TÁRSULAT. Ez Baja városának legrégibb egyesülete, jelenleg százhat esztendő. A céllövészlet szeretete mindenkor jellemző tulajdonsága volt a városi polgárságnak, s e nemes sportnak művelése Baján is lelkes pártolókra talált, kik már 1803-ban rendes egyesületté tömörültek. A városi tanács szívesen látta ezen hadügyi szempontból is fontos törekvéseket és jóindulata jeléül előbb saját epreskertjét engedte át helyiségül, majd pedig 1833-ban 10 hold telket ajándékozott a társulatnak, mely azt felszerelte három kuttal, tekepályával, jégveremmel,

Klénántz Aranka

Dr. Dömötör Kálmánné

Kovács Margit és Vilma

Peschke Károlyné

Kollár Ilonka

BAJA

Schvarcz Elsa

Wunderlich Józsefné

Berger Zsigmondné

Schwarz Józsefné

Tauszig Jakabné

Deutsch Mátyásné

BAJA

Kolozsváry Leona

stb., gondoskodott annak parkirozásáról és ekkép a város déli végén „Lő-kert“ néven egy szép sétá- és kirándulóhelyet teremtett a polgároknak. A nagy épület tánctermet, valamint a lövőház falait a „szeglövés“-ek emlékére ajándékozott, helylyel-közzel sajtáságos magyar és német fölírású képek diszitik.

Az egyesületnek ujjaszervezése dr. Ambrozovics Lajos főispánnak és dr. Móder Géza városi tanácsosnak, a társulat jelenlegi titkárának érdeme. Nekik köszönhető, hogy nyaratszaka majd minden vasárnap van kabaréval fűszerezett táncmulatság a Lő-kert helyiségében.

A társulat tisztikara és igazgatósága: Elnök: Dr. Ambrozovics Lajos, főispán. Titkár és lövész-mester: dr. Moder Géza. Tiszteletbeli főlövész-mester: Tury Mátyás. Lövész-mesterek: Gebhardt Dezső, Somogyi Emil, Somogyi Gyula. Pénztáros: Kovács Andor. Igazgatóság: dr. Bernhardt János, Bodrogi Gyula, dr. Bruck Samu, Drescher Béla, Erdélyi Gyula, Ertl József, dr. Hegedüs Aladár, Hesser Gyula, Latinovics János, Kollár Ágoston, Koller Dezső, Mikolics Ignác, dr. Makray László, Müller József, Pollermann Berci, dr. Rajk Aladár, dr. Szirmai Vidor, Ticsy Mátyás, Vojnits Dániel, Wagenblatt Ferenc, Wunderlich József, dr. Werner Adolf, dr. Fehér Lőrinc, Magyarász Ferenc. Számvizsgáló bizottság. Elnök: Weisz Nándor. Tagok: dr. Makray László, Kigerl János, Kocsis János.

DALKEDVELŐK EGYESÜLETE. Ezt az egyesületet nem érdeménél, csak koránál fogva tettük az utolsók helyére. Mert bár időre a legfiatalabb, a végzett munka és az elért eredmény dolgában felveheti a versenyt mindazon egyesületekkel, melyek a komoly munkásságot és a becsületes törekvést írták zászlajukra.

Amler Antal tanítóképző-intézeti tanáré az érdem, hogy ennek az egyesületnek létet adott. Sokan nem hitték, hogy városunkban meglegyen a kedv és kitartás ilyen együletnek a létesítéséhez és fenntartásához; sokan jósolgatták, hogy hiába üt Amler tanár a bácskai társadalom Zeüszének a fejére, abból inkább Bacchus ugrik ki, mint Pallas Athéne, a művészetek istennője . . . De a jósök, a Kasszandrák tévedtek, a Dalkedvelők Egyesülete 1908 karácsonyán megkezdte próbáit, 1909. év május hó 1-én egy gazdag műsoru és várakozáson felül szépen sikerült hangversenyt rendezett a Kaszinó nagytermében, melynek három eredménye volt: 1. magának az egyesületnek hivatalos megalakulása; 2. a tagok számának szaporodása; 3. a közönség érdeklődésének felkeltése, mely leginkább a pártoló tagok intézményének gyarapodásában nyilvánult meg.

Az egyesület rendesen szerdán este tartja próbáit a Kaszinó nagytermében; rendkívüli esetekben, hangverseny előtt szívesen gyűlnek össze gyakrabban is a lelkiismeretes dalkedvelők.

Az egyesület tisztikara: Elnök: Bodrogi Gyula kir. közjegyző. Alelnök: Scherer Sándor képző-int. igazgató. Karnagy: Amler Antal tanár. Titkár: Pócza József képző-int. segédtanár. Gazda: Gebhardt Dezső ékszerész. Pénztáros: Wagner Antal könyvkereskedő. Hangszertáros: Kiss Á. József képző-int. tanár. Választmányi tagok a nevezettekén kívül Marczell Andor m. kir. posta- és táviró-főnök, Mihályffy Ferenc, Magyarász Ferenc, Gáspár János tanárok. Az egyesület tagjai: I tenor: dr. Fülöpp Gyula, Mihályffy Ferenc, Olácsy Géza, Oswald István, ifj. Scharpf Elek, Scherer Sándor,

Szabó Árpád. II. tenor : dr. Bárdos József, Ehrlich Ferenc, Karig Emil, Kuczka Péter Pál, Magyarász Ferenc, Majorovics Lajos, Wagner Antal. I. basszus : Barcsai József, dr. Fehérvári Dezső, Kiss Á. József, Marczell Andor, Vigyázó József, Würtz Pál. II. basszus : Gáspár János, Gebhardt Dezső, Hárs Rikárd, Kocsis János, Pócza József, dr. Szeremley János, dr. Tordai Ányos.

SPORT-EGYLET. Nem szükséges részletesen kitérnünk a testedző egyesületek fontosságára. Nem is új keletű a nemes sport üzése városunkban. Már 1890-ben volt egy „Athletikai Klub“, mely harmadéve teljesen újjászerveződve, a fenti címen dr. Móder Géza elnök lelkes vezetése és a napról-napra szaporodó tagok kitartó munkássága mellett a sportnak minden ágát fölkarolja, a Lő-kertben, a Sugovica habjaiban versenyeket rendez, vivó-mestert szegődtet, birkózó-tanfolyamot rendez, azonfelül kerékpár-turokat állít össze, vándor-versenyekre küldi tagjait, maga is szívesen lát idegen versenyzőket, szép díjakkal honorálja nemcsak a saját versenyeinek győzteseit, hanem a helybeli iskolák tornaversenyeinek kiválóbbjait is, és — last not least — a tréfásan „műkedvelő alosztály“-nak nevezett tagokkal igen sikerült műkedvelő előadásokat rendez. Szóval, ez a főnixként megfiatalodott egyesület jelenleg éli virágkorát s mindenki, aki barátja a nemes sportnak, szívéből óhajtja, hogy ez a korszak ne is lásson hervadást, avagy hanyatlást sohasem. Vajha a juniorok mindenkör méltóképp illeszkedhessenek bele abba a keretbe, melybe a mostani tagok, élükön fáradhatatlan elnökükkel, egy igazán dicséretes törekvésnek és számos sikernek képét illesztették bele.

Az egyesület tisztikara a következő : Elnök : dr. Móder Géza. Alelnökök : dr. Nyirati János, Somogyi Emil. Titkár : dr. Bárdos József. Jegyzők : Buday István, Schwarczinger Sándor. Pénztáros : Huber Károly. Ellenőrök : Wenberder Ödön, Krausz Izsó. Ügyész : dr. Koller Imre. Orvosok : dr. Walleshausen Gyula, dr. Róna Dezső. Mérnök : Vadász Pál. Szertáros : Farkas Ödön. Választmány : Bogdány Mihály, Éber Sándor, Heller Rikárd, Kárig Emil, Magyarász Ferenc, dr. Makray László, Meskó Zoltán, Reich Vilmos, Wagner Antal. Póttagok : Ernst Béla, dr. Róna Dezső, Farkas Ödön. Számvizsgálók : Barcsai Józse, Timpauer Ferenc, id. Wunderlich József.

Dr. Makray Lászlóné

Schlézinger Ilonka

Milkó Vilmosné

Natti Józsefné

Dr. Hetényi Pál

Özv. Reich Bernátné

BAJA

Szabadka.

Írta: Dr. HAVAS EMIL.

DESZKAPALÁNKOK mögül por, meszes, tüdősorvasztó por szállt föl. A palánk mögött szorgos munkáskezek ledöntötték a régi Szabadka egyik jellegzetes épületét, amely nyolcvan esztendőig háborúk, forradalmak és szabadságküzdelmek ideje alatt otthona volt Szabadka város közigazgatásának.

Ambíciók szálltak és törtek le, vágyak küzködtek, intrikák szövődtek, — szóval az élet hullámozott a mállott falak körül. A nyolcvan esztendő alatt, míg a városház büszkén, majd megkopva szolgálta gazdáját, a várost, künn az országban nagy átalakulások szellője süvített végig, a nagy világban pedig új eszmeáramlatok küzdöttek a régiekkel, avatag irányokat buktattak meg a merész újak, hadakozott egymással a régi korhadt világnézet s a diadalmas új . . .

Az a lapos épület — a régi városháza — maga felé vonta az életerőtől duzzadó, az ambíciótól hevülő Szabadka minden energiáját. Azért küzdöttek karral, szóval, tollal, a gondolat erejével és az ékesszólás művészetével, abban merültek ki az ambíciók és a körül folytak az intrikák, hogy ki legyen ur a városházán. Ez volt a cél, mely szenvedelmes törtetést, elkeseredett küzdelmet kívánt. És e törtetés, e küzdelem volt olyan érdekes, hogy miatta lám, nem törődtek az emberek Nyugat szellemi küzdelmeivel, Kelet csatáival.

A derék, öreg városháza ekként kényelmessé tette az életünket. Nem kellett törődni mással, csak ami előttünk van. A gondolat és a képzelet nem szárnyalt századokkal előre, nem fogott át messzi tájakat, minden erő beleölelődött a korteskedés küzdelmeibe.

Ha a régi városháza a maga laposságával a régi Szabadkát jelképezte, jelezze az új épület a megújodót. Az ég felé törő magas torony allegorizálja azt, hogy céljaink megszűntek kicsinyesek lenni, a nagy világos ablakok hirdessék, hogy nem vagyunk ellenségei a világosságnak, hanem óhajtjuk és sóvárogjuk azt; a hatalmas, széles kapu mondja, hogy nem vagyunk elzárkózottak, hogy mindenkit szívesen fogadunk közénk, s hogy nálunk mindenki megtalálja az érvényesülés feltételeit, aki szívvvel, lélekkel,

észszel és edzett karral dolgozni akar, hirdesse azt, hogy szakítottunk azzal az ósdi és kisvárosias előítéllettel, hogy kiváltságosoknak tekintjük azokat, akik itt születtek, s jövevénynek, ellenségnek azt, akinek bölcsőjét nem itt ringatták és mégis ezért, a nem sok kellemest nyújtó városért dolgozik.

Hadd higgyük, hogy a régi városháza elmulásával mulni kezd a régi Szabadka és a város új házával együtt kezd kiépülni az új.

Az új Szabadka . . .

Látva a régit, a mostanit, bizony nehéz még csak elképzelni is az újat.

Mert hát milyen is a régi?

Csenevész, apró házak, csupán a templomok magasak. Az apró épületek közül szomorúan emelkedik ki néhány gyárkémény, amely bártortalanul ontja az ipari előrehaladás jelét — a füstöt. Mintha a gyárkémények bocsánatot akarnának kérni a földtől, amiért hogy ők is léteznek, mintha a füst, az a vékonyan kiáradó, szinte szomoru füst meg akarná nyugtatni a földet, hogy Szabadka nem iparos s nem kereskedő város, hogy itt még a föld az ur, s hogy az emberek élete, boldogsága erre még mindig kizárólag attól függ, hogy esik-e májusban elég eső, s nem veri-e el a szőlőt a jég.

Oh, mert a szabadkai mezőgazdaság sokkal inkább külterjes, semhogy a természet befolyásától csak némiképp is emancipálódhatnánk. A drága, nagyértékű humusz egy része parlagon hever, s talán seholsem terem annyit, mint amennyit belterjes gazdálkodás, okszerű művelés mellett megteremhetne. Csatornák nem szelik keresztül a szabadkai határt, s ha májusban nincs eső, kenyér nélkül marad e gazdag város koldus népe. A földművelés eszközei is jórészt olyanok, mint aminőkkel ősapáink turták a rögit. Nem volt itt haladás, nem volt itt változás még ebben sem.

A gazdáink kinevették aki mást és másként akart termelni, mint ahogyan ők az apjuktól tanulták; az iparosok huzódzkodtak attól, ki nyugatról, Európa többi államairól beszél nekik; a kereskedelem alig akar kimozdulni a maga patriarchális kereteiből.

A haladástól való ez az elidegenkedés lesirt egész Szabadkáról. Poros, rendezetlen, minden aesthetikai szépséget nélkülöző utcákból állt e város, mely otthona volt minden fajtájú bacillusoknak, s melynek utcáin jár — ez a szomoru igazság — talán legtöbb tüdővész ember.

Itt semmi sincs meg még egészen. De már sok minden megvan félig. Minket nem aggaszt, hogy csak lassu evolúcióval jutunk előre. Legalább elkerüljük a revolúció okozta megrázkódtatásokat.

Nem dicsekszünk történeti multtal, mint azt a többi városok teszik. Nem is mentségünkre, csak igazolásunkra hozzuk fel, hogy 1542-től 1686-ig a török uralom legborzalmasabb, legvéresebb garázdálkodásait itt vitte véghez, ez a város a legexponáltabb helye volt a délvidéknek, úgy, hogy a lakosság javarésze elmenekült, a másik — itt maradt — rész pedig szegény, kiuzsorázott pária lett és maradt csaknem két évszázadon át. Mikor pedig a török hódoltság megszűnt, még mindig állandó tere volt a város a törökök portyázásának és csak 1706 körül kezdett a lakosság — az állandó béke reményében — szervezkedni, ekkor kezdett Szabadka várossá lenni. Persze a régi értelemben.

† Bezerédj István főispán

Dr. Biró Károly polgármester

Birkássné Szuchich Adrienne

Milassin Macza

Gyelmis Gerő orsz. képviselő

SZABADKA

Dr. Mukits Simon orsz. képviselő

Ruffy Pálné

Csajkás Margit

Dr. Manojlovits János orsz. képvis.

Birkássz. Gyula

Dr. Biró Károlyné

Kunetz Józsa

SZABADKA

Mert aztán még vagy másfél századon át hanyódott a város lakossága ide-oda és ment át különféle belviszályokon, külső harcokon, kolerán és más sokfajta veszedelmen.

És nem tulzunk, ha azt állítjuk, hogy Szabadka elmaradottságának ugyanaz az oka, ami Magyarországé.

Inter arma silent musae.

De a fejletlenség nem jelenti az élet teljes megbénulását. A mai Szabadka joggal kecsegtet a legszebb reményekkel. Mert igaz ugyan, hogy az alföldi városok nagyon is kelletlenül, lépésről-lépésre haladnak és igaz, hogy Szeged az árvíz nélkül ma hátrább lenne, mint Szabadka, de mert ez így van, annál inkább hinnünk kell a város emelkedésében és jobb jövőjében.

Hogy általános kulturképünk megfelelő legyen és legalább megközelítő tájékoztatást nyújtsunk, fel kell sorolnunk a Szabadka sz. kir. város területén működő egyesületeket, u. m. : Vörös-kereszt egyesület, Fehér-kereszt egyesület, Szeretetről címzett nőegylet, Izraelita szent egyesület (Chevra Kadischa), Katholikus nőegylet, Szent Vince egyesület, Önkéntes tűzoltó egyesület, Szabadkai dalegyesület, Szabadkai Sport egyesület, Szabadkai Diana vadásztársaság, Szabadkai Nimród vadásztársaság, Szabadkai polgári temetkezési egyesület, Szabadkai temetkezési egyesület, Önszegélyző és gyámolító egyesület, Zion egyesület, Konkordia egyesület, Lóverseny egyesület, Nemzeti Kaszinó, Katholikus Kör, Pucka Kaszinó, Vasuti altiszti kör, Magyar asztaltársaság, A Szabadkai kereskedő ifjak társulata, Kőműves ipartestület, Szt István-, Szt Rókus-, Szt János- és Szt József temetkezési társulatok, Családgymolító egyesület, Szabadkai közkönyvtár egyesület, Szabadkai községi főgimnáziumi szegény tanulókat segélyező egyesület, Szabadkai szerb jótékony művelődési nőegylet, Szabadkai gazdasági egyesület, Szabadkai szállodások, vendéglősök, kávéosok, pincérek és kávésszegédek egylete, Szt Antal Szabadka sz. kir. város területéhez tartozó Közép-Tavankuti pusztá temetkezési egyesület, Függetlenségi kör, Füszeresek- és kereskedők egylete, Szabadkai katolikus legényegyesület, Szabadkai ált. ipartestületi dalárda, „Szabadság“ szabadkai iparos- és munkásképző egyesület, Szabadkai földművelők munkásképző egylete, Izraelita önszegélyző és gyámolító egyesület, Magyarországi szabó-munkások és munkásnők szakegyesülete, Magyarországi könyvnyomdászok és betüöntők szakegyesületének helyi csoportja, Bácska szabadkai atletikai klub, Magyarországi építő munkások szövetségének szabadkai csoportja, Szeged és vidéke sütőmunkások szakcsoportja, A magyarországi földmunkások országos szövetségének szabadkai csoportja, Magyarországi molnárok és malommunkások szakegyületének helyi csoportja, Délmagyarországi méhészeti egyesület, Szabadka Szt Györgyi katolikus olvasókör, Magyarországi borbély és fodrász segédek szakegyületének helyi csoportja, Szabadkai pincér egyesület, mint magán egyesületi betegségegyező pénztár, Szabadkai kereskedelmi egyesület, Magyarországi kereskedelmi alkalmazottak szakegyületének helyi csoportja, Pincér otthon, Nőtisztviselők egylete, Kelebiai keresztény szociálisták egyesülete, Müpártolók köre, Szabadkai leányegylet, Filharmonikus társaság, Szent Antal temetkezési egyesület, Izraelita nőegylet, Petőfi-, Kossuth- és Barátság asztaltársaságok, Vasutasok szövetsége, Mozdonyvezetők otthona, Asztalos munkások egyesülete, Földmunkások szövetsége, Szabad Lyceum egyesület.

Az összes egyesületek feladatuk magaslatán állanak és gyönyörűen teljesítik hivatásukat. Oldalakat írhatnánk külön-külön működésükről, de vezetőiket ugyis igyekeznünk kellőleg méltányolni és azok munkássága jelöli azt az utat, amelyen az egyesületek haladnak.

Első helyen áll minden tekintetben a Fehér Kereszt Egylet, amelynek helyi elnöknője Birkáss Gyuláné Szuchich Adrienne. Őt illeti az első hely nemcsak azért, mert neve ma fogalom Szabadkán, hanem azért is, mert a művelődés és a jótékonyosság tőle elválaszthatatlanok. Szeretnők őt lehetőleg hiven megrajzolni.

Nőkről írni nagyon nehéz dolog. Ha jót írunk, hizelgőknek látszunk; ha gyengeségeit tárjuk fel, udvariatlanság vádjával illetnek.

Még a fényképész is arra törekszik, hogy a nő vonásait szépitse, formáit hizelegve adja vissza. Egyik kiváló író társunk meg éppen arra oktat: Ha nőről írsz, szivárványba mártsd a tollad és egy lepke-szárny himporával szórd be soraidat.

Nem tehetjük egyiket sem. Mi krónikát rovunk egyrészt, másrészt egyéneket jellemezve, társadalmi-lélektani motívumokat keresünk.

Tollunkat tehát az igazságérzetben edzük és sorainkat a gondolkozás törvénye vezeti.

Az emberek önzőknek teremtettek. A legszebb önzés pedig az, amely az altruizmusban keres és talál kielégítést. Ilyen értelemben önző Birkáss Gyuláné.

Az élet viszontagságokkal, nehéz küzdelmekkel és szenvedésekkel teli ut. És az egyedüli, mi igazán boldogsággal tölti el a szívet és gazdag táplálékot nyújt a léleknek: a jóttevés.

Azonban az élet küzdelmeiből annyi jut minden halandónak, hogy igazán gazdag, szép léleknek kell annak lennie és magasan felül kell emelkednie a mindennapi emberek kicsinységén, hogy a maga küzdelmei között, az élet harcábani tusakodás dacára, képességgel és készséggel birjon a mások sorsának enyhítésére.

Igy aztán az emberek tulnyomóan gyarló részével benépesített óriási pusztaságban valóságos jótékony, áldást hozó oázisként jelenik meg a sok közönséges közül a magas röptű lélek, a más szenvedéseivel szemben közönyösk közül a más szenvedései iránt fogékony és azok enyhítésére kész.

Ezek azok, amikért a Birkáss Gyuláné neve köré glóriát fon nemes lelkének minden kiválósága, a jót tevésre való hajlam fönséges eszményisége.

Birkáss Gyuláné a szabadkai társadalom első tényezői közé tartozik. Minden lelkes mozgalom kezdeményezője. Valamennyi társas együtt cselekvés, ami a jóra irányul, összefűződik a nevével. Ő a nemes cselekedetek glorifikációja, vagy inkább a glorifikált nemes cselekedet.

De fényben, boldogságban, ellátva az élet minden javaival, boldogan élve szeretteink közt, ily helyzetben meghallani a panasz-szót, boldogan késznek lenni a boldogtalanon segíteni, jó sorsban enyhíteni a más balsorsán, oly lelki tulajdon, mely birtokosát a csodálatra, becsülésre és tiszteletre érdemessé teszi.

És hogy mindezt Birkáss Gyuláné kiérdemelte és elérte, azt bizonyítja, hogy társadalmunk még mindig tud jutalmazni.

Vermes Béla

Hegedüs Lénárd esperes-plébános

Vojnits Máténé

Prokess Ilonka

Vojnits Dezső plébános

SZABADKA

Sztojkovits Dusán

Gyelmis Gerőné

Wilhelm Rózsika

Szalay Mátyás rendőr-főkapitány

Vojnits Máté

Vámoscher Mihályné

Magyar Ilonka

SZABADKA

Birkáss Gyuláné nagyon sok egyesületnek elnöke, még többnek vezető tagja. Figyelmét nem kerüli ki a jótekonyság egy zege-zuga sem. Ő Szabadka „első asszonya“.

Amint első férfia volt — sajnos: csak volt — Bezerédy István főispán. Alig néhány hete, hogy a sirját behantolták. A kegyeletteljes szeretet szavaival szólunk róla. Nagyon sokat vesztettünk benne, amit nem könnyen lehet pótolni. Ha életére tekintünk vissza, így elmélkedhetünk róla:

A főispán legyen főispán, a politikát pedig hagyja másnak. Mert a főispánság disz-állás. A magyar közigazgatás ornamentikája. A magyar fényezés praegnans kifejezése.

A dologra, a politikára ott van a polgármester, az alispán, a szolgabíró és összes mellékleteik.

A főispán ellenben tudjon praesentálni, a közgyűléseken okosan elnökölni és minden valamire való helyen, amely a nyilvánossághoz tartozik, — tudja a nagyot adni. Még a bálók és hangversenyek fővédnökségében is.

Aki ezt megérti és nem különben cselekszik, az bölcs főispán és megmaradhat a helyén akár tíz kormányon át.

Mi szükséges hát mégis ahhoz, hogy valaki jó főispán legyen?

A jó főispánnak — így van ez a politikusok kis kátéjában — magyar urnak kell lennie. Azaz magyarnak is, urnak is.

Olyan jó magyar ember pedig lehetett egypár, mint Bezerédy István, de olyan ur, mint ő volt, — kevés. Ur a gallérja kihajtásától az utolsó cipőgombjáig. — Ur a megjelenésében, a gondolkozásában, a cselekvéseiben.

Nem volt diplomata, mert ennek simulnia kell. — A macska-természetet pedig a magyar ember gyomra be nem veszi.

Nem is volt politikus. Mert ehhez ármány és praktika szükséges. Ez meg az ur természetével nem fér össze.

De magyar is, ur is volt és többet nem kívánt tőle senki.

Dr. Biró Károly a város polgármestere. Exponált közigazgatási állásban lévő egyénekről nem lehet egy szempontból rajzot csinálni. Foglalkoznunk kell velük, mint emberrel, mint tisztviselővel és mint politikussal. Dr. Biró Károly egyéniségében viszont legkevesebb domináló rész jut az embernek, mert ezt a minőségét is a tisztviselő foglalja le. Ő mindenekelőtt polgármester és ez a par excellence foglalkozási ág nála többet jelent, mint bármely más vezető szerepre hivatott egyénnél, annyira nem akar ő más lenni, mint jó polgármester.

Ebben a szerepében is más felfogással, más eszközökkel játszik, mint azt sok eltérő példán látjuk. Annyira nem kothurnusos, annyira nem népszerűséghajhász, oly kevésbé törődik azzal, amit róla mondanak és oly sokat azzal, amit róla gondolnak, hogy feltétlenül népszerűnek kell lennie.

Az alkotás csodálatraméltó centralizációját vitte véghez a városnál. Szinte hibául lehetne felróni, ha kellő sikert nem tudna felmutatni, hogy minden tisztviselőt ugyyszólván megfosztott a kezdeményezés, az alkotás, a gondolkodás lehetőségétől és

csak a kivitelt bizza rájuk. Ő ismeri-e a tisztviselőit, vagy ezek őt, — elég az hozzá, hogy ezzel a helyzettel kölcsönösen meg vannak elégedve.

Az ember és a tisztviselő pedig a városi ügyekben differenciálódik benne. Mert mint magánember olyan gavallér lehet, mint amennyire takarékos és szűkmarku mint polgármester.

De takarékosága nem fősvénység. Pár év óta és a legközelebbi években a városfejlesztés munkájában kiváló áldozatkészséget mutat. Programja e tekintetben értékes és nem kiáltó. Mindent csendben és fölényes nyugodtsággal csinál. A városatyákat pedig, akik még nálánál is takarékosabbak akarnak lenni, úgy kezeli, mint a rossz gyermekeket.

Ilyetén módon mindent megcsinál, amit akar. És amit ő akar, az jó a városra. Annak jelentősége van a város kulturájára.

A vezető egyének közül a város két képviselőjét illeti a sor. Mukits Simon az egyik.

Ha a rómaiak korában születik, úgy bizonyosan néptribun lett volna belőle. Legrosszabb esetben közismert demagóg, kinek a tömeg feletti hatalma sok bajt okozott volna a néptribunoknak.

Hogy — mint élő anachronizmus — ide került a mai világba, lett belőle szükségképen modern népvezér és jó pár éven át tartotta kezében a tömeget, amely követte vakon, kritikátlanul, buzgón, mintha a város Messiása lett volna.

A népszellem — a szabadkai népszellem — valódi inkarnációja Mukits Simon. Modern életviszonyok között született és nevelődött maradi. Szívós elméjű, élesen gondolkodó fő, amit megköt a magyar föld tartózkodó konzervatív, halogató élettereje. Barátságosan rideg és visszautasítóan barátságos. Mindenkit szeret — egy kicsit, senkitől sem szeretetti magát — nagyon. Büszke a dacosságig, szereti a nép-szagot.

Lehet, hogy van valahol Nyugat és hogy ott szép szokások, fejlett kultúra, artistikus élet, magas irodalom és művészet van. De mi keletről jöttünk, Kelet népe vagyunk, szép szokások nélkül, paraszti módon, fél kulturával megéltünk többet ezer évnél és — magyarok maradtunk. Ez a lényeg. Emellett eltörpül a Nyugat minden disze, gyönyöre. Csak Magyarország van és csak magyarok vannak.

Igy gondolkozik Mukits Simon és ebből a gondolkozásból magyarázható mindent kizáró sovinizmusa.

Gyelmis Gerő a másik képviselő. Kitünő bankigazgató és így meg lehet bocsájtani neki, ha országos képviselő is. Hiszen Magyarországon sokan vannak, akik egy pályát sem töltenek be hivatottan és hozzáértéssel.

*

Azok közül, akik nálunk a kulturát csinálják, külön fejezetet kell szentelnünk a tollforgató embereknek. Ők azok, akik mindenütt „vérrel, könnyel“ szolgálják a művelődést, annak igazi harcosai, hát még a vidéken milyen nagy feladat vár rájuk. És milyen szizifuszi munkát kell végezniök Szabadkán, ahol a félkulturából kell egészet csinálniok és ahol az elődök sok mulasztását, semmittevését kell helyreépíteniok.

Dr. Wilhelm*Adolf

Dr. Manojlovits Vladisláv

Rukavina Nándorné

Budanovits Mariska

Dr. Békeffy Gyula

SZABADKA.

Dr. Vojnits Ferenc főjegyző

Dr. Manojlovits Vladislávné

Pollák Margit

Milkó Izidor

Regényi Lajos

Zombory Lászlóné Scossa Piroska

Wilhelm Mariska

SZABADKA

Az egész ország előtt téves fölfogás uralkodik rólunk. Olyan kicsinylőleg nyilatkoznak, hogy a legszebb név, amivel illetnek: a boros Szabadka. És sokszor hajlandók vagyunk magunk is csak ennyit tartani önmagunkról.

Mi is — Bácska fiai — állandó mámorban élünk. És úgy áll a dolog, hogy ha az ember tegnap ma feküdt le, a szobája a kileheléstől megtelik borgőzzel és mert égő gyomorral, meg lüktető agygyal nem tud aludni, hasadó hajnalon kíváncsian kukucskál be hozzá a kancsal nap, — hát akkor megcsömörlik a saját intelligenciájától. Képes lenne pofonokkal illetni magát, hogy emberi mivoltából bár csak órákra is kivetkezett. Akkor fekete sirássá válnak a még estéről fejében kóválygó melódiák. A törött pohár csörrenése meg éppen úgy hat, mint félelmetes kopogtatás a lelkiismereten.

Hát igen. Ilyenkor az ember elkeseredik gyenge mivoltán és hajlandó az egész környezetével elmélkedve foglalkozni. Imelygősen, kavarodva bugyborékol föl benne a filantrópia. Megkapja a szomorúság. Hogy uram isten így, uram isten úgy, ezt a várost tényleg eljegyezte magának Bachus és állandóan szesztől párolgó nászt ülnek a lakói. Meg hogy itt föl kell szaporodni az agylágyultak, örültek, idegbetegek számának és csökkennie kell az átlagos életkornak, nem lévén sem mese, sem legenda az, hogy vannak jó testes bunyevácok, akik nyolc-tizenkét liter lőrét isznak meg napjában. Világos, hogy itt diadalt kell ülnie a nemzetközi butaságnak. Nem lehet várni és remélni, hogy a város külső vagy belső képe fejlődjék.

Igen. Boros reggelen borzasztónak látja az ember a boros Szabadkát. A maga, meg az embertársai könnyet fakasztó sorsát. És elgondolkozván ezeken, hajlandó azt hinni, hogy ha ez elé a nagy város elé egy még nagyobb tükröt tartanának, derekasan kellene pirulnia. Hiszen még ott van arcán a nyoma, ahogy minden oldalról megpökdösték. Nincs is olyan vidéki újságírója, riportere, ija-fia ennek az országnak, aki ne kesergett volna felettünk. Bezzeg fájt mindeniknek a mi fejünk. És legjobban attól a bortól, amit mi iszunk meg.

De ideje már egyszer letörölni arcunkról a szégyenteljes nyomokat. És még inkább ideje odaszólni minden rendü-rangu tollas emberkének, hogy fogják a fejüket, ha fáj, de ne bennünket piszkoljanak be, ha rosszul vannak.

Hát hiszen igaz, hogy mi iszunk bort. De senki másét, hanemha a magunkét. Másnak zsebében nem kotorászunk. Aztán mi volnánk a Bácska néven nevezendő Eldorádónak a szive, vagy mi. Nem szólva arról, hogy bort isznak itt mindenütt köröttünk, azt ittak már vagy ezer éven át ennek a földnek a lakói. Aztán, hogy ez a kultura hiányára mutatna? Meg, hogy elisszuk az eszünket és végül, hogy sem kívül, sem belül nem fejlődünk?

Igen, mi bort iszunk. De adta németje meg sört iszik. Az angol meg whiskyt, a francia meg absinthe, az orosz groggot, vagy annál is rosszabbat. És mégis a francia találta fel a repülőgépet, Byron sem tagadta meg soha a maga szeszivó angolságát, Tolsztoj vagy Dosztojevszky sem az oroszságát. Aztán Byronon kívül egy-kettő-kilenc van a lángelmék közül, kik életükben sűrűn néztek a pohár fenekére. Nagyon becsülésre méltó a norvég megfagyott komoly méltósága, Ibsennek gerincig

ható rendszeres lélekismerete. De hát Verlain, vagy éppen Petőfi lázadóan eleven, pogányul hangulatos teremőereje sem fitymálandó éppen.

És talán tessénének egyszer ide tekinteni hozzánk, ujságíró uraimék. Hiszen mi türes-tagadás, van itt mit söpörni a ház körül. De hát kerüljenek beljebb is. Nézzék meg, hogy öltöztettük ezt a hamupipőke-várost ékes, meleg aszfaltköntösbe, hogy raktuk ki ragyogó gáz-diadémokkal, hogy varrtunk ruhájára, amely bizony nem is oly rég piszkos, szürke volt, diszes épület-csipkéket.

Végezetül pedig: akad itt okos ember, ha nem is sok. A műveltséget ugyan nem esszük nagy kanállal, csak szalmaszálon át szívjuk, de így mélyebbről jön és nincs friss ételszaga. És ha nincs is kész kulturánk, de minden jel arra mutat, hogy lesz. Ugy bizony. Mielőtt pöknének, azt is nézzék meg, hová. Jöjjenek csak közelebb és nézzék meg a boros Szabadkát.

Meg fogják látni, hogy itt már nagyon szépen terem és virágzik a kultura és egy-két érdemes ember dolgozik a fejlődésén.

A művelődés napszámosai között első helyen kell említenünk az ujságírók Nesztorát: Braun Henriket, aki 14 év óta szerkeszti — csekély megszakitással — a Bácskai Hirlapot és nevéhez fűződik Szabadkán a modern ujságírás megindulása.

Amit ő megkezdett, következetesen és igen szép sikerrel folytatta Fenyves Ferenc, a Bács megyei Napló felelős szerkesztője, aki rövid idő alatt egész ujságírógárdát nevelt maga körül. Lapjának helyettes szerkesztője András Ernő, modern gondolkozásu ujságíró. Mellettük Faragó Rezső és Hajnal József buzgólkodnak, hogy nivós, eleven lapot adjanak a nagyközönség kezébe. Faragó Rezső egyébként felelős szerkesztője a Tisztviselő Ujságnak, amelyet dr. Gál Lajos, kir. járásbíró alapított; most ő a főszerkesztője. Nemcsak kiváló bíró, de kitűnő ember, élénk szerepet visz a társaséletben és képzett jogi író. A tisztviselők ügyének pedig fanatikus előharcosa.

Dugovics Imre a Bácskai Naplót szerkeszti; komoly, tanult zszurnaliszta, aki mellett Mamuzsics Mihály jó iskolát nyer az ujságírásban.

Hirlapíróink közül tevékeny munkát végeznek még: Vajda József, Pusztai Béla és Havas Károly.

Művészeinkről és íróinkról szólván, külön a magunk emberének és dicsőségünknek követeljük Telcs Edét, a magyar Rodint, ki városunk szülötte és nemcsak az ország, hanem Európa elismerte jeles szobrász. Nem kevésbbé vagyunk büszkék Kosztolányi Dezsőre. Ő ma a fiatal magyar író-nemzedék egyik legkiválóbbja. „Négy fal között“ című versköteté, elbeszélései, melyeket „Boszorkányos esték“ címmel adott ki, Maupassant-fordításai, esztetikai munkái és legutóbb Wilde „Páduai hercegnő“-jének csodaszép fordítása az összes jelesek elismerését, a mi szeretetünket és nagyra-becsülésünket vivta ki.

Brenner József dr. kiváló fiatal orvos Csáth Géza írói neve már ismert az ország előtt, Pucciniról irt zenei tanulmánya révén pedig az első zene-eszthetikusok közé került.

Csak véletlenség, hogy a fiu megelőzte az apát. Az apa nem kevésbbé érdemes ember. Id. dr. Brenner József ügyvéd, tisztí ügyész. A szabadkai dalegyesület meg-

Vojnits András

Geier Péter

arkáts Mária, a tanítónőképző igazgatója

Lábás Juliska

Dr. Váli Dezső

SZABADKA

Domány Ödön törvényszéki bíró

Dr. Jócics Milorádné

Dominusz Ella

Telcs Ede szobrász

bajsai Vojnits József dr.

Regényi Lajosné

SZABADKA.

Magyar Györgyné

Dr. Török Béla

Pájer József

Derner Emmy

Paukovits Andorné

Jakobsics Imre

SZABADKA

Dr. Winkler Elemér

alapítója. Az ő kezdeményezésére alakult meg 1889-ben egy műkedvelő kis csapat lelkesedésből. Tizenkét évig volt az egyesület karnagya. A fiumei országos dalversenyre ő vezette a dalárdát, ahol becsületet szereztek dalosaink a városnak. A Nemzeti Kaszinónak évek óta könyvtárosa. A filharmóniai társaság alelnökévé választotta alakuló ülésén.

Egyébként egész zenei életünk összeforrott a Lányi Ernő nevével. Két évvel ezelőtt került hozzánk, mint a Városi tanoda igazgatója. Megalakította a Filharmóniai Társaságot, a színházi zenekart tökéletesítette, zenei életet teremtett a városban és így az általános kulturfelődést előmozdította. Gyönyörű magyar dalai közismertek. Ő nem csupán Szabadkáié, hanem az egész országé.

Két fia közül ifj. dr. Lányi Ernő a Leányegylet titkára, Lányi Viktor újságíró és kitűnő humorista; fiatal leánya: Csery Éva írói név alatt gazdagítja a tehetséges család sikereit.

Zenei krónikánkban méltó helyet kell találnunk György Mór zeneszerzőnek, aki nemrégben ünnepelte 25 éves zeneszerzői jubileumát. „Udvari Kaland” című operettje jelentős sikert aratott pár évvel ezelőtt.

Egy gyönyörű leány: Budanovits Mariska tartozik még ebbe a keretbe. Az Országos Zene-Akadémia magánének tanszakának növendéke. A város művészi tanulmányi ösztöndíjat szavazott meg kiképeztetésére. Akik hallották gyönyörű, pasztuózus, meleg és nagyterjedelmű hangját, szép és nagy jövőt jósolnak a fiatal művész-csemetének.

A művészetet kegyeletből, de hivatottan, a jótékonytságot tiszta szívvel és lelkesedéssel gyakorolja: Dr. Klein Mátyásné. Valamikor hatalmas sikerei voltak a színpadon; amióta a férje: Dr. Klein Mátyás, aki Szabadkának egyik keresett ügyvédje és társadalmi tényező, elhódította a színpadtól — műkedvelésből szokott fellépni hangversenyeken és minden szereplése ünnepe a művészetnek.

Fényes jövőt jósolnak Oláh Sándor festőművész földinknek, aki most Münchenben él és tanul és már is szép képeket festett. Csóvíts Ilona festőnő, aki nagy szeretettel hozzáértéssel kezeli az ecsetet.

Dr. Milkó Izidor író, a Szabad Liceum elnöke, igazi européer, lekötelezően szíves társadalmi ember, aki éppen olyan elismert, tisztelt tagja társadalmunknak, mint Dr. Békeffy Gyula, ügyvéd, a Filharmóniai Társaság elnöke és a szabad Liceum vezető embere.

Dr. Havas Emil, ügyvédjelölt és író, aki a lapok hasábjain szociológiai megfigyeléseivel érdemelt ki elismerést és minden társadalmi mozgalomban tevékeny szerepet játszik. A szabadliceum irodalmi osztályának is ő a titkára.

Azokkal kapcsolatban, akik leghivatottabb művelői és fejlesztői a kulturának, még sok irodalmi jelesünkről kellene megemlékeznünk. Van egynéhány komoly, derék emberünk, akik a nyilvánosságtól távol, csendes elvonultságban szolgálnak a művelődésnek.

Szabadkának ma négy napilapja, és több időszaki lapja van, valamennyi hozzájárul az általános műveltség emeléséhez.

A hivatalos képviselője és felügyelője a közművelődésnek: Vojnits Ferenc, városi főjegyző, aki kulturtanácsnok is egyuttal és ebben a minőségében fiatalos hévvel és ambícióval dolgozik munkakörében.

És mert a nyilvánosságot szolgáló sajtó mellett a nép műveltségi viszonyait leginkább a közrendészet szabályozza, itt kell emlitenünk Szalay Mátyás főkapitányt, aki erős szociális érzékkel, elismerésre méltó erélylyel és igazi szaktudással járul ahhoz, hogy a „bácskai virtus“ kinövéseinek útját szegje és a köznép gondolkozását nemesítse.

Gondolkozásuk előkelőségével, női finomságukkal és nemes intencióikkal válnak ki városunk jótékony hölgyei közül: Biró Károlyné és dr. Békeffy Gyuláné és hogy a csoport teljes legyen, a vezető urasszonyok között méltó helyet kell biztosítanunk Gyelmis Gerónének és Mukits Simonnnának; hazafias szellemű, emelkedett lelkű urnői a város társadalmának.

Amikor kulturáról van szó, nyomban előtérbe tódul az iskolák kérdése. Szabadka e tekintetben mindig mostoha gyermeke volt a minisztériumoknak és mégis — saját erejéből igen tekintélyesre nevelte közoktatásügyünket. Van a városnak gimnáziuma, fiu- és leány polgárija, felsőbb leányiskolája, leány- és fiu kereskedelmije és számos elemi iskolája; tanítónőképzőnk pedig egyik legjelesebb intézete az országnak, amiben jó része van az intézet igazgatónőjének: Barkáts Máriának, a jeles októnak, a művelt, képzett urinőnek, amint viszont a felsőbb leányiskola sikeres működését Vajda Gyula igazgató biztosítja, akinek fölfogását leghelyesebben és legtalálósabban a maga írta ez a néhány sor tükrözteti vissza: „Az állami felsőbb leányiskolák, a művelt magyar nőket nevelő intézetek, nemcsak a tudománynak elemeire tanítják a leányokat, hanem felébresztik bennök a tudatot, hogy a nőknek kell első-sorban arra törekedniök, hogy segítsenek szenvedő embertársaikon és jótékony nemtőjükké váljanak közintézményeinknek, így többek között a „József főherceg Szanatorium-Egyesületnek.“

Az elemi oktatás vezetése pedig Meznerits Ferenc igazgatóra van bízva és hogy jó kezekben van, arról meggyőző bennünket népoktatásunk gyors haladása.

Szinte példátlan az a fenkölt, nemes gondolkozás, amely szerb lakótársainkat vezet abbant, hogy minden kulturális és jótékonycélért együtt küzdjenek a magyarokkal. Különösen a hölgyek vetekednek gyönyörű versenyben azért, hogy minél többet teremtsenek a közjóért.

Hogy csak néhányat emlitsünk közülök: dr. Manojlovits Vladiszlávné, mint a nőiparegyesület alelnöke, Stojkovits Dusánné a Fehér Kereszt Egylet és a Szeretet Nőegylet alelnökeként fejtenek ki példás buzgóságot, nem kevesebbet tesz Jočics Milorádné sem.

Stojkovits Dusán, a Fehér Kereszt Egylet pénztárnoka, a Kereskedő Ifjak Egyletének alelnöke, Jočics Milorád törvényszéki bíró, dr. Manojlovits Vladiszláv a gör. kel. szerb nemzeti egyház kongresszusának képviselője, a szabadkai szerb egyház-község elnöke, dr. Manojlovits János országgyűlési képviselő, mind közismert szolgálja és hiva a művelődésnek és a jótékony-ságnak.

Lénárd Istvánné

Emánuel Győzőné

Ditélián István

Lelbach Gyula

Sztojkovits Dusánné

SZABADKA

György Mórné

Dr. Jocius Milorád

Dr. Brenner József

Kórosi Emilné

Özv. Váli Béláné

Dr. Piller Artur

Meznerics Ferenc

SZABADKA.

Polyákovits Mária

Paukovits Csilla

Dr. Gál Lajos

György Mór zeneszerző

Conen Vilmosné

Dr. Geréb Mihályné

SZABADKA

Az egyesületek vezetői közül alig lehet bárkit is kiemelni. A társadalom bizalma, szeretete és elismerése a legérdemesebbeket helyezte a tisztségekbe.

Emmanuel Győzőné, kir. táblabíró neje, a Nőiparegyesület elnöke lelkes női agitációval szerzett sok száz hivat a női művészi ipar-munkának. Vojnits Máténé, az Első Szabadkai Nőegyletnek, Hidegh Árpádné, az Első Szabadkai Nőegylet elnöke, Korossy Emilné az Evangélikus Nőegyletnek, Lénárd Istvánné a Katholikus Népkönyvtárnak, Polyákovits Mária az Oltáregyletnek, Vojnits Máté a Katholikus Körnek, Regényi Lajos a Gazda Körnek, Ditelián István a Katholikus Legényegyletnek, Pietsch Ferencné a Műpártolók Körének elnöke. Az összes említett egyletek gyönyörű munkásságot fejtenek ki; és ha ércszobrot nem is állíthatunk külön-külön a vezetőiknek, a társadalom szívében szoborként rögződik meg irántuk érzett hálánk és nagyrabecsülésünk. Az egyesületek vezetői közül jelentős pozíciót foglalnak el még: Paukovits Andorné, a Fehér Kereszt Egylet alelnöke, Jakobcsits Imre, a Kereskedelmi Egyesület elnöke, Vermes Béla, a Nemzeti Kaszinó igazgatója. A Kaszinó nemcsak egyesítője a város legelőkelőbb társadalmának, hanem fontos kultur- és jótékonyági tényező is. Pártolja az irodalmat és művészetet és minden szépet és jót felkarol. A társaséletben nagy összetartó ereje van — különösen a gentry-familiákat illetően — a Bácskai Agarászegyletnek, amelyben a megye notabilitásai összetalálkoznak és amelynek Vojnits Elemér a legelismertebb, legszeretetremlőbb tagja. És a legnépszerűbb is.

Az Izr. Nőegylet elnöke: Hartmann Rafaelné, akit jótékonyága miatt általánosan becsülnék és e becsülésben osztozik Kunetz Ignácnéval és az egylet pénztárnoknőjével: Freudenberg Zsigmondnéval.

Utolsóelőttinek hagytuk az egyletek közül az özv. Váli Béláné vezetése mellett nagygyá lett Szeretet nőegyletet. Azért tettük, hogy külön szólhassunk özv. Váli Bélánénak a közegészségügy terén kifejtett munkásságáról. Csak aki tudja a művelődés előfeltételei között a közegészségügy megszilárdulását és aki ismeri a szabadkai speciális betegséget: a tüdővést, az méltányolhatja eléggé a nemes urinő alapította Tüdőbeteg-gondozó intézet (Dispensaire) jelentőségét, amelynek súlyt ad az, hogy az alapító uriaszony fia: dr. Váli Dezső törvényszéki orvos az igazgató-főorvosa és egyik erőssége az intézetnek dr. Török Béla, a fiatalon is elismert, jeles belgyógyász.

A közegészségügy fejlődésének jelentős tényezője: dr. Wilhelm Adolf, a köz-kórház igazgató-főorvosa, akit a minap 25 éves jubileuma alkalmából melegen ünnepelt az egész város társadalma.

A gyermekvédelem terén nálunk is nagy nevet szerzett Ruffy Pál miniszteri tanácsos, neje: Ruffy Pálné az Oltár-egyletnek is elnöke és bár nem él állandóan közöttünk, meleg szeretettel és hódolattal valljuk őt magunkénak.

A gyermekvédelem főmestere különben az Állami Gyermekmenhely igazgatója, dr. Lévai Ödön. Csak nem régen került közénk. Fanatikusa a gyermekvédelemnek.

Európai műveltségű ember, sőt több ennél. Mert az egész világot bejárta és mindenütt gyarapította ismereteit.

Igy aztán valóságos élvezet vele beszélni. Ha kissé belehevül, jó órán át a legváltozatosabb, legszínesebb képeket állítja elénk. Mert nemcsak sokat látott ember,

de írói vénája is van és szebben, jobban lát mindent, mint az ide-oda kóborló filiszterek.

De hogy önmagáról sohasem feledkezik meg, az csak természetes. Ő pedig : a gyermek. Így aztán bármiről lett légyen is szó, a sujet középpontjában mindig a gyermek áll. Ebből indul ki, ide tér vissza és állandóan e mellett tart a tárgya. És nincs az a téritő, aki melegebben, odaadóbban beszélne a hitéletről, mint ő a maga hitvallásáról.

Az egyletek közül utoljára szólunk a Szabadkai Leányegyletről. Egy éve alakult meg és máris bevette magát a közgondolkodásba és nélkülözhetetlenné tette magát, Nem csoda. Két gyönyörű arcu, gyönyörű lelkű lány : Csajkás Margit és Kunetz Ella az elnökei és ha számos tagja közül bemutatjuk Kunetz Józsa, Paukovits Csilla, Dominus Ella, Derner Emmy, Pollák Margit arcképeit és azok közül, akiknek képeit nélkülözzük, de buzgóságukat ismerjük, felemlítjük Freudenberg Erzsit és Milassin Macát, megindokoltuk az egylet nagy népszerűségét és közkedveltségét.

Azok közül, kik minden társadalmi, kulturális és játékonysági mozgalomban résztvesznek, légiót tudnánk összegyűjteni. Hirtelenében csak néhány jól ismert nevet említünk : Regényi Lajosné, Conen Vilmosné, Prokesch Ilonka, Wámoscher Mihályné, a Fehér Kereszt Egyletnek választmányi, illetve rendes tagjai ; Birkás Gyula, egy igazi grand seigneur, tipusa a nobilesen gondolkozó és érző magyar urnak ; Vojnits Dezső Szt. Rókusi és Kuluntsits Pál Szt. Györgyi plébánosok ; dr. Piller Arthur, jeles kriminalista, dr. Winkler Elemér, a jeunesse d'orée vezetője, Hartmann József, az igazi „arany-ifju“, Vojnits Antal anyakönyvvezető, Pájer József máv. felügyelő, mindannyian közkedvelt tagjai helyi társadalmunknak. Schádl Ignác, Kossuthfalvai plébános, atyja népének és a környék igazi jótévője.

És ha ehhez a gyönyörű névsorhoz hozzáfűzzük Vojnits Elemérné nevét, aki gyermekkorától a jótékonyság szolgálatában állott és éppen olyan gyönyörű asszony, mint amilyen tüneményesen szép leány Návay Margit és akik csak úgy buzgók a jótékonyságban, mint a „legkedvesebb“ Magyar Ilonka, — úgy a gárdánk egy kis részét felvonultattuk. Az egészszel nem szolgálhatunk, mert ahhoz külön album kellene.

*

Amint a hölgyek közül Birkáss Gyuláné, úgy a társadalom vezető férfiai közül Piukovits József az éltető lelke minden intézménynek, jótékonysági és kulturakciónak. Mint a színügyi bizottság elnöke, gyönyörű eszméket valósít meg a színészet terén, de mindenütt jelen van, ahol jót lehet tenni, e mellett kitűnő nemzetgazdász és magas műveltségű, mélyen gondolkozó uri ember.

Vojnits Lukácsné az összes egyleteknek alapító tagja, érdemeit nem lehet kellőleg méltányolni. A hölgyek közül jeles és elismerésre feltétlen érdemes szerepet töltenek még be : Tárnok Lászlóné, Mamuzsits Lázárné, ifj. Vojnits Istvánné, Magyar Györgyné és Rukavina Nándorné, aki Szabadka egyik legszebb asszonya. És akik tudják, hogy a szépség milyen fontos tényező a jótékonyság gyakorlásánál, azok — minden érdek nélkül — szívesen honorálhatják a tüneményes szépségű uriasszony kiválóságát.

Dr. Klein Mátyásné

Aczél Henrikné

Dr. Csáth Géza

Vojnits Antal

Dr. Békeffy Gyuláné

Kunetz Ella

SZABADKA

Lányi Ernő

Mamuzsich Mihály

Dr. Tausig Izsóné

Hardtmann Rafaelné

András Ernő, lapszerkesztő

SZABADKA

Kosztolányi Dezső, író

Dr. Lévai Ödön

Hartmann József

Vermes Ella

Földeáki Návay Margit

Dr. Klein Mátyás

SZABADKA

Dr. Havas Emil, író

A Leányegylet tagjai között még fel kell említenünk Lábás Juliskát és Wilhelm Mariskát, akiről ha minden szépet és jót elmondanánk, csak ismert szerénységét sértenők.

A gentry-társaság tagjai közül Vojnits András, Vermes Ella, Geyer Péter, az Agarász-egylet elnöke és Vojnits József, az egylet titkára válnak ki.

Szigethy József a Fehér Kereszt Egylet titkári minőségében szerzett érdemeket, Tillmann Zoltán szintén ismert joviális gondolkozásáról.

Aczél Henrik festőművész, a D. M. K. E. szabadkai titkára, a Szabad Lyceum működő tagja, az 1908. évben rendezett ipar-kiállítás elnöke. Sok irányban fejt ki nemes buzgóságot; ebben társa és támogatója hitvestársa: Aczél Henrikné.

Scossa Piroska volt a város legszebb lánya; csak sajnálhatjuk, hogy mint asszonyt, tőlünk igen messze vitték: Amerikába. Szerencsére még igen-igen sokan maradtak itt a szép, kedves és okos asszonyok közül, akik között Geréb Mihályné jelentős helyet vivott ki magának.

Két orvost említünk még meg a névsorban. Dr. Günther József városi főorvos nem régen jött közénk.

Reformálta rövid idő alatt egész közegészségügyünket; lelkes, művelt emberbarát és bár az ország első bírájának, a Kuria elnökének fia, demokratikus érzései és szeretetreméltósága máris az egész város rokonszenvét biztosították számára.

Dr. Sántha György kórházi osztályorvos, elsőrendű operateur, a dalárda elnöke, minden tekintetben kiváló gondolkozás és nemes érzések jellemzik.

Hegedüs Lénárd. Született Szabadkán. Pappá szentelték 1896 június 24-én. Működött mint káplán Csantavéren, Hercegszántón és 1897 óta Szabadkán. Az előbbi két helyen rövid egy év alatt felejthetetlen emléket hagyott. A hivek hosszú évek múltán is szeretettel fölkeresték.

Népszerűsége tetőpontját mégis Szabadkán érte el. Itt a 60,000 hívőt számláló Szent Teréz-plébánián, b. emlékü Mamusich Mátyás prépost-plébánossal karöltve, ő virágoztatta fel a hitéletet, különösen az oltáregyesület révén, melynek Mamusich halála után hosszú időn át igazgatója volt. Ezenkívül az összes szabadkai társadalmi, jótékony egyesületekben tevékeny rész vett, hol mint elnök, igazgató, hol mint tanácsadó. „Mindenkinek mindene“ volt.

Szabadkán való kápláni működése idején kapta a pápai „Pro Ecclesia et Pontifice“ érdemkeresztet. 1906-ban megválasztotta Szabadka város közgyűlése bajmoki plébánosnak, 1908-ban pedig az érseki hatóság kinevezte a szabadkai kerület esperesévé a 36 éves fiatal papot.

Ruffy Pálné született Szép Blanka nagy érdemeket szerzett még a szabadkai Oltáregylet megalapításával is; azóta is Budapesten minden emberbaráti és jóléti intézmény lelkes pártolója.

Polyákovits Mária ritka buzgalommal, körültekintéssel és intelligenciával vezeti az Oltáregylet gazdasági ügyét, amiért általános tisztelet és népszerűség az osztályrésze.

Wilhelm Rózsika a leányegyletnek kiválóan kedves, agilis tagja.

Lelbach Gyula a bácskai gentryk legkiválóbbja, páratlanul szeretetreméltó egyéniség, széles látókörű, mélyen gondolkozó ember.

*

Ebből a névsorból, ebből a néhány képből és az általánosan, konturokban meg-
rajzolt vázlatokból is — hisszük — kibontakozik a maga valóságában a mai Szabadka.

Hogy méltó-e minden tekintetben „az ország harmadik városa“ címére, annak
megítélését ezek után az olvasóra bizzuk.

Dr. Vajda Gyula

Kuluntsits Pál, plébános

Csovits Ilona festőművész

Pietsch Ferencné

Dr. Günther József, főorvos

SZABADKA

Szigethy József

Vojnits Elemér

Aczél Henrik, festőművész

Vojnits Elemérné Jankovits Margit

Csery Éva, író

Dr. Lányi Ernő

Schadt Ignác, kossuthfalvi plébános

SZABADKA

Zenta.

Irta : GYERGYÓ-ZAÁRHEGYI VERESS ÁRPÁD.

LATINOVITS főispán Zentát Bács-Bodrogh vármegye gyöngyének nevezte. (Mókás ember, hátha hamis gyöngyöt gondolt?) Az bizonyos, hogy azon a földön, a hová a hatalmas megye keze elér — pedig ez beillik egy német fejedelemségnek — Zenta a legnagyobb város. A határa hatvanötezer hold s abból tízezer a város tulajdona. Nagy sor ez ott, ahol nem krumplit terem a föld, hanem acélos buzát. De azért ne tessék a kanaáni szőlőfürtökre gondolni . . . A felsőhegyi töke sem terem nagyobbát, mint a királyhalmi kadarka. Ami itt nagyon testes, az a pótadó . . .

A régi jó világban egy számvevőt tartott a város: az is győzte kiszámítani a jövedelmet és kamatot, amit nekünk fizetett más. Ma három számvevő töri a fejét az annuitásokon, amit mi fizetünk az osztrák-magyar banknak. A járásoosztás óta nincs legelő; ellenben a királylátogatás óta van aszfalt, van villany s még egy csomó kulturvirág, ami mind szép és jó, csak egy kicsit drága. A tamburások már tizedrész annyit se keresnek, mint hajdan. A névnap a két napos ivásból lesoványodott egy kurta gabelfrűstökre. És drága a hus is, a zöldség is, a ferbli is, s a női kalap is. A város toalettjei épp oly sokba kerülnek: a vashíd, egy kilométeres rakpart a Tisza mellett, szegényház, főgimnázium stb. sok százezret nyeltek el. És ami a legeslegfőbb, építettünk 400 munkáslakást: egy egész kisvárost.

Lám, már a célnál is vagyunk. A munkásházaknál a jótékony Zenta kezdődik.

Nem is csoda, ha a Bácska vezet a jótékonyágban. Itt a legbölcsebb mester, maga a jó Isten neveli rá az embereket a maga szentséges példájával. Ad és adat.

Zentán még a vasut előtt is, amikor távol esett a város a világmozgató eszmék országutjától, mindig élt a kultura megbecsülésének az érzése s ezzel együtt az emberbaráti intézmények felkarolása. Hálátlanság lenne, ha a régiek közül — ma már mind a sirok csendes lakói — fel nem emlitenők a Benedek apát, Vuits Szávó, Zsarkó közjegyző, Mikosevits József, Matkovics Lajos és Matkovics József nevét. Egy gazdagabb és jobb kedvű korszak emberei ők: ma csak regényben élő bácskai urak, akik egy ezrest (forintban) oly könnyedén adtak ki, mint a maiak egy tizest (koro-

nában). Ők ott voltak mindenütt, ahol tenni kellett a közért. Egyleteket alkottak, főgimnáziumot teremtettek, tűzoltó csapatot szerveztek, stb.

A közelmúlt időkből eszünkbe jut a nobilis, erős karakterű Szárich Bertalan főügyész, a lelkes Révai főorvos, az agilis Budai Dezső polgármester s a nagyműveltségű Vuits Vászó nagybirtokos. Mennyire hiányzanak ők a mai Zentának! Mielőtt főügyész lett volna, Mikosevits Kanut dr. zentai főszolgabíró, igazán apostoli működést fejtett ki a társadalmi élet felvirágoztatásában. Árböcként emelkedett ki közülünk. Vasenergiája boszorkányos sikereket ért el. Méltó a zentaiak soha el nem muló hálájára.

De nincs okunk különösen panaszkodni a jelenre se. A jótékonyságnak lelkes gárdája van ma is Zentán. Vegyük csak úgy futólag sorba a legkiválóbbakat:

Hát először is a papság. Hirdeti, vallja és cselekszi is: „Zörgessetek és megnyitjátok“. Megnyitja a szívét és erszényét egyaránt. A kiváló képzettségű Érdujhelyi plébános nevét, hiven a történeti igazsághoz, ki kell itt emelnünk. Gózon István plébános ritka szerencsés tapintattal harcol a humánus eszméért. Személye egymagában is képes kedvelté tenni azt a kulturális intézményt, a melynek élére áll. Munkájának lelkes támogatói az ő paptársai: Vermes, Pécsi, Pala és Dulósi. Vajda adminisztrátor még ujember Zentán, de a mennyire ismerjük, a jótékonyság erős munkást talál majd benne. A jótékonyságért folyó küzdelemnek edzett, kiváló katonája Katona István főgimn. hittanár. Csóti János, a tornyosi plébános lelkesen folytatja azt a nemes munkát, a melyért annyira becsülte káplán-korában a zentai közönség. De a papság rohamosan rövid méltatása nem volna teljes, ha Cziráky Zsigmond felsőhegyi plébánosról nem emlékeznénk meg. Jön, megy, költekezik és fárad az ő szegénysorsu hiveiért. Valósággal lelkiatya ő a szó legnemesebb értelmében.

A gör. keleti plébánosok: Prekajszy és Plestity rokonszenvvel kísérik és támogatják mind azt, ami a haladáshoz tartozik.

Az izr. főrabbi, Schweiger Hermann, igen művelt, szimpatikus ember: minden kulturális cél számíthat az ő támogatására.

A papság után a városházáé az elsőség, itt pedig a közkedveltségű polgármesteré, a Szárich Gézáé. A haladás embere; praktikus, határozott észjárása s a kivitelben energikus. Demokratikus gondolkodását, szociális érzékét és jó szívét semmi se dicséri jobban, mint az, hogy minden nehézségen keresztül a mi városunk az első, mely 400 munkásházat birt és mert építeni. Igaz, hogy nagyszerű segítői voltak a kiváló szónoki tehetséggel bíró Ellinger Jenő, a többségi párt feje és Berzenczey Domokos az agilis, városi mérnök, Zenta legelfoglaltabb embere.

Boromiza János nyug. polgármester, a Ferencz József rend lovagja, rendkívül kedves modorával, egyszerű, szívéből áradó humánus érzésével s ez érzés sugallta jócselekedeteivel bőséges érdemet szerzett a legjobbak elismerésére. A tanács tagjairól mind külön kellene megemlékeznünk, de sajnos, nincs terünk. Kiss Simon, ifj. Jedlicska István, Burány János és Helmberger György tanácsosok, Pollák Ignác főügyész, Burány Pál árvaszéki ülnök, Suber Endre bíró mindnyájan buzgó harcosai és szerepvivő tagjai a város kulturéletének.

Bajsa dr. Zákó Istvánné

Boromisza Jánosné, almási Kovachich Katinka

Szárich Géza, polgármester

Dr. Biró Károly

Berzenczey Domokosné

ZENTA

Sztrilich Béláné, főszolgabíró

Boromisza János, ny. polgármester

Gózon János, plébános

Dr. Tripolszky Aladárné, kir. közjegyzőné

Dr. Lovászy Andorné

Dr. Zákó István

ZENTA

Dr. Lovászy Andor, orsz. képviselő

Kovács Lászlóné, nagybirtokosné

Özv. Freund Ernesztinné

Prekajszki Milos, g.-kel. szerb plébános

Dr. Tripolszky Aladár, kir. közjegyző

Jovanovits Voislávné

ZENTA

Kuthyné Dubniczky Veron

Madary János

Szekfü György 48-as honvéd-hadnagy, ny. főjegyző

Mohácsy Pálné

Özv. Solymos Béláné

Heiszler Gyurgyovánszky Ferenc

Gyergyó-zaárhegyi Veress Árpád

ZENTA

A főkapitány, Madari János, már egyenesen kedvence a társaságnak. A gondolkozásmódja komoly és higgadt, de agilitása és kedélye még mindig ifju emberre vall.

A jótekonyság egyik legfontosabb tényezője Zentán a járásbiróság. Dr. Matsik Szilárd a vezető járásbíró hivatalában nagystilű jogász, a társaséletben páratlanul kedves egyéniség. Lelkes barátja minden kulturális mozgalomnak; rajong minden szépért és nemesért. Az agilis dr. Kopp lelke a tennisztársaságnak. A kiváló szép-érzéssel megáldott Jakó Sándor alelnöke a dal- és zeneegyesületnek. Dr. Tripolszky Aladár kir. közjegyzőről és Dobos Antal járásbíróról elég, ha annyit mondunk, hogy ők Zentán a legszimpatikusabb emberek. Hasonlót lehetne mondani Simonyi Sándor telekkönyvvezetőről is. Mindenki szereti és becsüli. Nem is hiába. Nincs az a kulturakció, ahol nem venné ki részét a munkából, elhárítva minden dicséretet és kerülve minden feltűnést.

A jótekonysági zóna nagy emelkedéssel fordul most a főgimnázium felé. Szücs Lajos igazgató azon legkevesebbek közé tartozik, akik hosszú áldásos működésük után nagy és maradandó alkotásokra tekinthetnek vissza. Mi többiek majdnem mindnyájan csak most fogunk a harcba, de ő már diadalmas csatákat nyert. Mindenütt elől volt, ahol a kulturának egy tenyérnyi földet kellett meghódítani és megművelni. A népszerű tudományos előadásokat ő honosította meg Zentán, s neki köszönhetjük a főgimnázium kifejlesztését. E nagy ügynek ő volt a vezére, a mozgató lelke. S tegyük hozzá, hogy harminc év óta nincs Zentán jótekonny estély, előadás vagy gyűjtés, ahol nem vezetne.

A tanári kar céltudatosan követi az igazgatót a jótekonyság zászlaja alatt. Tóth Lajos az ország legjobb hírű gazdakörét alapította meg. Fischer Sándor elnöke a dal- és zeneegyletnek. Mohácsi és dr. Hacker lelkes, őszinte pártolói minden humános és művészi vállalkozásnak. Dr. Fülöp, Mészáros, dr. Halmos, Schmidt, Mifka, dr. Teleki, Harsány és Vig mindenkor becsületesen kivették részüket az emberbaráti intézmények támogatásában. Orbán tanár régi kedvence a zentai közönségnek. Szellemes felolvasásai sok jótekonny előadásnak képezték fénypontját.

Végül e sorok írója is e csoportba tartozik, mint tanár. Többször olvasott fel jótekonny előadáson. Alapította a zentai Uránia egyletet s a munkásgimnáziumot. Tiszteletbeli titkára a szanatorium bizottságnak.

A polgári leányiskola tanári kara hűséggel csatlakozik minden jótekonnycélu mozgalomhoz. És ezért elsősorban Kuthy Lajosné igazgatónőt illeti meg az elismerés. De, hogy az iskolának e tekintetben nagy sikerei vannak, az az ő kvalitásain kívül segítőtársaira Bokodiné, Speizerné és Kovács Géza tanárookra is dicsőség.

De emeljük ki a magán polgári leányiskola tulajdonosát: Endreinét is, aki a szanatorium egyesület javára rendezett tavalyi estélyével nemcsak elkápráztatta a közönséget, de egyuttal bizonyosságot tett arról, hogy a jótekonyság szívének legbensőbb érzelmei közé tartozik.

A tanítótestületet sem érheti egyéb mint dicséret. Harsányi, Forrai, Novoszel, Bakosdi és Szupits igazgatók, Mezei, Lóti és Jung tanítók szóval, tollal és tettel küzdenek a nagy emberbaráti célokért s nélkülözhetetlen tényezői a város társadalmának.

De szaladjunk tovább s röptében nézzünk be egy-egy pillanatra a jótékonyág zentai műhelyeibe: a társaskörökbe.

Első állomásunk az Otthon. Zártkörű kaszinó, gócpontja minden jótékony gyűjtésnek és akciónak. Elnöke Lovászy Andor dr., országgyűlési képviselő. Uri ember a szó legszebb jelentésében. Nagy ambícióval szenteli munkaerejét a társadalmi tényezők egyesítésére. Pezsgő életet akar teremteni az Otthonban s hogy a siker ne maradjon el, arról gondoskodik a felesége. Eleven, agilis asszony, megáldva mindazzal a kiválósággal, ami a társaságban a szeretetreméltóságot, a nagyobb társadalomban pedig a népszerűséget jelenti.

Az Otthon kiválóbb tagjairól egyebütt emlékezünk meg. De fel kel már itt emlitenünk Sztrilich főbirót, a ki egy csapásra lett az uri társaság kedvence. Ő és a felesége mindketten művészi kvalitásokkal megáldva — vezérszerepre vannak hivatva a jótékonyági küzdelemben. A Rothmann-házaspár szellemes társasága már egészen odanőtt az elegáns multság fogalmához. Vuits János nemcsak kiváló archeologus és történetbuvár, de érző és áldozatra kész talpig férfi. Vuits György alelnöke az Otthonnak. Mint minden Vuits, ő is szereti a művészetet és a tudományt. De van szívében hely a könyörületre is. Érzelegni nem szeret, szatirikus, de ez a szatira meleg érzéseket takar.

Nem lenne teljes a névsor, ha oly derék ember említés nélkül maradna, mint dr. Flesch Miksa, a jótékonyág legnagyobb zentai gyakorlója. Szípkázó szellem és nemes szónoki talentum. Méri Sándor dr. a legszebb basszus hang s egy rendkívül nagy ítélőtehetség tulajdonosa. A Fuchs Laci minden jó ügyért tette készsége, dr. Salamon kifogyhatatlan jókedve s a Szabó Sándor vonzó egyénisége nélkül is hiányos volna az Otthon leírása. Pfeiffer István igazgató-főmérnök az Otthon legkedvesebb egyénisége.

A Kaszinó nagyérdemű elnökéről, Heiszler-Gyurgyovánszky Ferencről másutt beszélünk. Itt emeljük ki a Kaszinó többi notabilitásait: Braun Izsót, dr. Dénest, Frank Józsefet, Frankl Henriket, Berger Leót, ifj. Kohn Ignácot, Braun Vilmost, Schwarcz Lajost, Gróf Józsefet, Hirschfeld Ferencet, Habermannt. Ezek az urak komolyan veszik a jótékonyágot s valódi lelki szükségből istápolják a kulturális haladás intézményeit.

A Nőegylet előbbi és jelenlegi elnökei, özv. Mátéházi Matkovics Lajosné és Boromisza Jánosné, mind a ketten igazi példányképei a vallási, családi és társadalmi kötelességek iránt finom érzéssel megáldott uri nők.

Az izr. nőegyletet Freundné, Braun Izsóné és Kovács Lászlóné virágoztatták fel. Az ő buzgalmuké s energiájuk gyümölcse az, hogy ez a nőegylet ma Zentán a jótékonyág legelső tényezői között szerepel.

Van azonban három kiváló emberünk, akik vezetőtagjai minden egyletnek s a maguk személyében egy-egy egylettel érnek fel: dr. Zákó István, dr. Huszágh Nándor és Heiszler-Gyurgyovánszky Ferenc. Nevük varázsige, ami egyaránt nyit szívet és erszényt. Őket, sőt egyiküket megnyerni egy eszmének, ugyanannyit jelent, mint sikert aratni.

Bajszai dr. Zákó Istvánt nemes gondolkodás, puritán jellem s nagy áldozatkészség jellemzik. Az ő nevéhez fűződnek a Zentai Uránia Egyesület forró sikerei, a

Belovay Mihályné

Dr. Lendvai Mórné

Berzenczey Domokos

Dr. Glücksthal Adolf

Piszár Jánosné, nagybirtokosné

ZENTA

Braun Vilmosné

Lukácsévits Istvánné

Mészáros Lajosné

Dr. Matsik Szilárd

Dr. Salamon Imre

Ifj. Jedlicska Istvánné

ZENTA

Gyetvai Gézáné

Pléstity Dusánné

Burány Pálné

Burány Pál

Katona István, főgimnáziumi hittanár

Özv. Schwartzter Gyuláné

ZENTA

Klein V. Ignácné

Zentai Jánosné

Spitzer Henrikné

Harsány Lajos

Dr. Hável József

Braun Izsóné

Stolcz Dezsőné

ZENTA

Gazdakör föllendülése, az Atlétikai Klub virágzása kora, az Otthon önállósítása, a Munkás Gimnázium fényes sikerei stb. Dr. Huszágh Nándor meggyeszerzte híres kriminál-ista, elnöke a főgimnáziumi bizottságnak. Így a szegény gimnáziumi tanulók kerültek legközelebb az ő jó szívéhez. Ingyen kosztot ad évek óta a szegény diákoknak. Tavaly két szegény tanuló kirándulási költségeire pár nap alatt 501 koronát gyűjtött s most legutóbb háromszor huszonnégy óra alatt 100 koronát iskolai díjakra. Pedig válogatós a kérésnél. Visszautasítást nem tür, de a nehéz kezű gazdag is kapitulál egy ötletes fogásának. Minden szívhez tolvajkulcsa van.

Heiszler Gyurgyovánszky Ferenc gyógyszerész és nagybirtokos, elnöke a Kaszinónak s a tüzoltó egyesületnek. Rendkívül jószívű és épp oly mértékben mozgékony. Ha egy vezetése alatt álló egyeslet előadást tervez, ő szindarabot irat, szereplőket keres, valamelyik színháztól kosztümöket hozat, eljár a próbákra, nógat, korrigál, lelkesít és a végén — ölébe hull a siker. Kapacitálni senki se tud jobban, mint ő. Képes 3 nap alatt alakítani egy egyesületet.

Legutoljára maradt Zentának legsikerültebb egyeslete, a Szanatórium-egyeslet. A száraz statisztikai adatokból emlitsük fel, hogy 190 tagja van, 5 évi működése alatt 10 mulatságot rendezett s 7000 koronát küldött fel a szanatórium központnak. E rendkívüli siker első sorban is az elnökség érdeme.

Bajsa Zákó Istvánné nemes, fenkölt személyisége volt az a varázsszer, ami itt a lehetetlenséget is legyőzte. Csodálatos agitációs tehetségéhez diadalmasan járult páratlanul megnyerő modora s e nagyszerű harci készség legyőzött minden akadályt. Zenta e ritka nagy egyéniségtől megbüvölten nemcsak elfogadta az egyesület eszméjét, de azt édes gyermekének tekinti s jobban dédelgeti, mint a többit.

Szücs Lajosné társelnök, a régi magyar nagyasszonyok tipikus képviselője. Jóságos lénye, szívós energiája s a legkisebb részletekig menő gondossága minden szanatórium akció sikerét biztosították. És minden egyes jótékony multság fokozza azt a határtalan becsülést, amelylyel az egész egyesület az ő munkáját kíséri.

Braun Izsóné társelnököt már fennebb ünnepeltük. De ez a finom gondolkodású urinő a szanatóriumra nézve is megbecsülhetetlen értéket képvisel.

Ragadjuk meg az alkalmat, hogy az egyeslet orvosának, dr. Hável Józsefnek, őszinte köszönetet mondjunk. Dr. Hável maga a megtestesült szeretetreméltóság. Lelkével benső harmóniában áll az a békés, áldásos munkásság, amelyet a Szanatórium-egyesület fejt ki s amelynek Zentán ő a legerősebb oszlopa.

Dr. Tolmácsy és dr. Széchenyi egyl. titkárok a zentai aranyifjuság szellemi vezérei. Eddigi munkásságuk és vonzó egyéniségük garancia, hogy a jövőben is mindig számíthat közreműködésükre a jótékonyság.

A pénztárnok, Stolcz Dezsóné, maga a természetesség és a jókedv. A szanatórium anyagi sikereinek a titka tán abban rejlik, hogy a pénztárnok vig kedélyű. Az ő optimizmusa gyakran öntött bizalmat az elnökségbe, mikor a deficit réme kísértett. Nehéz teendőiben hü osztályostársa a férje, a szimpatikus Stolcz Dezső.

A választmányi tagok díszes gárdáját nem kezdetjük kiválóbb személyiséggel, mint özv. Schwarzer Gyuláné. Az ő rendező finom ujjai szőtték az egyeslet sok nagy

sikerét. Özv. Solymos Béláné áldozatkészsége és energiája nélkülözhetetlenek az egyesület feladataihoz. Hasonló erős támasza az egyesületnek Gróf Józsefné. Épp úgy nehéz lenne elképzelni az egyesület jövőjét a dr. Flesch Miksáné, dr. Méri Sándorné, Jovanovicsné és Milacski Lajosné működése nélkül. Megbecsülhetetlenül értékes a Piszárné lelkes tevékenysége. De az igazsághoz hiven hálás elismeréssel kell kiemelnünk dr. Huszágh Nándorné, dr. Glücksthal Adolfné, dr. Glücksthal Andorné, Miska Antalné, Malonyai főszolgabíróné, Horovitz Bertalanné, Mohácsi Pálné, dr. Biró Károlyné és Gyetvay Gézáné érdemeit, akik ott voltak segítő kezeikkel az egyesület minden lépésénél s az agitálás, gyűjtés és a jótékony vásár fárasztó munkáját friss ambícióval, törhetetlen akaraterővel teljesítették.

Gyergyó-zárhegyi Veress Árpádnéről is kellene említést tenni. De e sorok írója itt a feleséggel áll szemben. Arcképéhez alig tud egyebet írni, mint — verset.

A Szegfű-házaspár őszinte meleg érzéssel vesz részt minden jótékonyásban.

Heiszler—Gyurgyovánszky Ferencné, dr. Tripolszky Aladárné, Flesch Mártonné, Braun Vilmosné és Mezei Elekné nem hiányoztak sehol, ha áldozni kellett a jótékonyág oltárán.

Beretka Imréné kipróbált harcosa a jótékonyásnak.

Delovainé, ifj. Jedlicska Istvánné, Szorcsik Mártonné és Kreutle Stefánia a legifjabb tagjai egyesületünknek. Erős a hitünk, hogy az ő pártfogásuk igen jelentős sikerekhez fog juttatni.

A szanatoriumi koncertek műkedvelőire térve át, álljunk meg a boldogult Mészáros Lajosné emlékénel, Aranyos, jókedvű asszony volt, kedvence a társaságnak. Nagyszerű egyéni tulajdonságaival benső harmóniában állott művészi tudása. Gyönyörűen énekelt és zongorázott.

Dr. Matsikné művészi szereplése révén kerül e csoportba. Remekszép hangját sok országos híru művésznő megirigyelhetné. Énekével sok zajos ovációt váltott ki közönségünkől. De nem hagyhatjuk szó nélkül alkotó, szervező erejét és különös szépművészetét, amelyeknek a jótékony vásárok alkalmával oly gyönyörű jelét adta.

A karácsonyi és husvétii bazárokon méltán vergődött hírességre a dr. Hávelné és dr. Koppné izléses sátora. Egész látványosságzámba ment, amit e két finom érzékű asszony produkált: valósággal tündérkertet varázsoltak elő. Mint műkedvelők is zajos sikert arattak.

Dr. Lendvai Mórné kész színpadi művésznő. Ötletességét csak természetessége mulja felül.

És legvégül a legszebb zentai asszony, Berzenczey Domokosné előtt is emeljünk kalapot. Ő nemcsak lelkes munkása az egyesületnek, de nagyszerű énekszámokkal valóságos koncert-szenzációt csinált.

És most elértünk a zentai tündérkerthez: a lányokhoz. Zentának híres szép lányai egyszermind a segítő akcióknak is féltett kincsei, a jótékonyásnak bájos virágai.

Zákó Olga, Szücs Margit és Böske, Modosi Gabi és Anci, Schwarcer Irénke és Solymos Adrienne oly vonzerőt képeznek, annyi diszt és graciozitást árasztanak multságainkra, amelyért soha se lehetünk elég hálásak.

Szűcs Lajosné

Dr. Hável Józsefné mátéházi Matkovics N.

Szűcs Lajos

Széchényi István

Dr. Matsik Szilárdné

ZENTA

Szekfűné K. Etelka

Dobos Antalné

Beretka Imréné

Stolcz Dezső

Dr. Vig Lajos

Özv. Szabó Andrásné

ZENTA

Prekajszki Milosné

Gróf Józsefné

Dr. Biró Károlyné

Tolmácsy István

Mezei Elekné

Dr. Huszágh Nándorné

Dr. Kopp Istvánné

ZENTA

Bajsai Zákó Olgica

Solymosy Beatrix

Heiszler Gyurgyovánszky Irénke

Solymosy Adrienne

Szlávonyi Lenke

ZENTA

Milacski Rozinka

A Spitzer Erzsike kedves szinpadí játéka, Szlávnity Nádo és Lenke szenzációs bazári elárusítása mindig emlékezetesek maradnak.

A Heiszler—Gyurgyovánszky Irénke neve egy egész sikererdőt jelent.

Solymos Bea és Kovács Erzsike művészi becsü festményeikkel ajándékozták meg az egyesületet.

Kuthy Ilonka, Jedlicska Ilona és Tolmácsy Margit előkelő szerepet vittek az egyesület szimpátikussá tételében. Minden sikerben részük van, s nem érheti oly nagy dicséret e három szép leányt, amelyet jól ki ne érdemeltek volna.

A férfi szereplők közül első hely illeti a komikum vérbeli művészt: dr. Biró Károlyt. A művészetéből s a szellemes írói tollából külön-külön megtudna élni, ha véletlenül nem volna híres ügyvéd és nagybirtokos.

Másik nagystilü művészemberünkről dr. Rothmann Árpádról már fennebb beszélünk. Sajnos, hogy dr. Hajdu, a bonvivánt szerepek pompás személyesítője, eltávozott Zentáról. Ugy hisszük, hogy méltó utódját találjuk fel Schwarzer Jenőben. Gyetvai Géza egy komikus szerepben frappáns hatást keltett. Még sok kedves élvezetet várunk tőle.

A Dal- és zeneegylet készségesen lép fel koncerteinken. A zenekar minden tagja méltó hálánkra és dicséreteinkre. De fel kell említenünk itt Sommer Gézát és Fekete Gézát.

Sommer a legmunkásabb zentai fiatal ember. Jóformán a művészet minden ágában otthon van. Pompásan fest, farag, zenél és — vetít. Tudniillik ő és Fekete az Uránia-egyesület műszaki alfája és omegája.

Fekete Géza kész hegedüművész, szólói viharos tetszést aratnak.

* * *

Ime nagy vonásokban ez a jótékony Zenta! Ebben a névsorban dobog fel a város szíve, ebben foglaltatik a város eszményi tartalma. Oly fényes gárda ez, amely a legnagyobb reményekre jogosít fel.

Zentát az tette híressé, hogy itt győzték le a régi Magyarország legnagyobb ellenségét, a törököt. Bizunk benne, hogy épp oly fényes győzelmet arat itt a jótékony csapata, az új Magyarország legnagyobb ellensége: a közöny felett is.

Madari Gabi

Katona Ica

Szorcsik Mártonné

Flesch Mártonné

Szlávonyi Náda

ZENTA

Madari Anci

Jedlicska Ilonka

Kreutle Stefánia

Schwarzer Irén

Kuthy Ilonka

Tolmácsy Margitka

ZENTA

Spitzer Erzsike

Heiszler Gyurgyovánszky Ferencné

Gyergyószárhegyi Veress Árpádné

Dr. Rothmann Árpádné

ZENTA

Özv. Mátéházi Matkovich Lajosné

Ő szentsége, dr. Bogdanovics Lucián, karlócai g. kel. szerb patriárka.

Ujvidék.

Irta Dr. P. S.

MAGYARORSZÁG déli szegletében vagyunk, Ujvidéken. Egy rohamosan fejlődő városba értünk, ahol a lakosság válvett szorgalommal, lankadatlan kitartással teljesíti polgári kötelességeit, amiáltal csak hirnevét óhajtja emelni. Eltekintve Ujvidéknek messze földön híres iparától és pezsgő kereskedelmi életétől, maga a város közönsége, közművelődése, emberbaráti és jótékonyági intézmények tekintetében párját ritkító áldozatkészséggel teszi magát nevezetessé. Lassankint tűnőfélben van itt is a még néhol fel-felburjánzó kasztrendszer, amely mindent rombolni lenne képes, lenyűgözi és békóba szorítja azt az a demokratikus szellem, amelynek főképp ebben a városban van létjogosultsága és amelynek főcélja csupán az lehet, hogy a városnak minden polgárát egyívűvé tömörítse.

A Duna balpartján terül el városunk, szemben a hatalmas péterváradai erőddel. A római kor idejében itt lakhattak a jazigok, 358-ban ezen a tájon küzdöttek meg evvel a néppel Constantinus római császár hadai. A népvándorlás korában számos csatának színhelye volt ez a terület. Béla király névtelen jegyzője állítja, hogy az itt letelepedett törzsek főként szlávok voltak, akiket azonban a magyarok leigáztak, amiáltal ennek a vidéknek magyar jelleget biztosítottak. Kicsiny kis telep volt a mai Ujvidék helyén II. Endre király idejében. Ez volt Péter bánnak birtoka, aki tudvalevőleg a Gertrud királyné ellen tervezett összeesküvésben vitt jelentékeny szerepet. Itt voltak a bélakuti apátsághoz tartozó ciszterciták birtokai is. Alapító oklevelük 1237-ben, IV. Béla király idejében kelt.

Közelednek a török csapatok és végromlással fenyegetik ezt az országot. Majd elpusztítják ennek az országnak önállóságát és a nemzetnek Mohácsnál megássák a sírját. Számos apró csatározások folytak ez időben a magyar és török csapatok között a mai Ujvidék területén és annak környékén. Midőn azután a török itt mérgét kiöntötte, midőn mészárlását már ő maga is megelégette, eltávozott erről a vidékről; amely teljesen lakatlanná vált és ahol már csak a holló káromgása volt hallható. Mialatt pedig a templomokban zsolozsmák hangzanak fel, amelyben a Mindenhatót kéri az ájtatos lelkek, hogy a „törökök nyilaitól mentse meg az országot“ és mialatt

másutt a patakok vize honfivértől piroslik, addig Ujvidék területe csendes, nincs itt semmi élet. Nem volt itt sem aratás, sem szántás, sem vetés, a földművesek dalaitól nem visszhangzik a táj.

Igy telt el egy évszázad. Csak néha-néha huzódik meg az elpusztult tájon egy-egy szerb család, amely oltalmat keres itt a török támadás elől. Foglalkozásukra nézve halászok és marhatenyésztők voltak ezek leginkább. Lassankint azután ezek a szerb családok szebb külsőt biztosítottak ennek a vidéknek, sajnos, azonban a teljes felvirágzást késleltette a török, aki keserves adókkal sanyargatta az itt letelepedett népet.

Az országnak tehát fel kellett szabadulnia a török járom alól, előbb itt békés együttműködésről, haladásról szó sem lehetett. A 17. század vége felé ez is bekövetkezett és most már jobb napok virradtak a hazára. 1686-ban Buda szabadul fel, utána 1687-ben Pétervárad is. Abban az időben a mai Ujvidék területén álló községet Vásáros-Váradnak nevezték. 1694-ben kezdik építeni a péterváradi hidsáncot Péterváraddal szemben, amely ma is meg van és amelynek most már napjai meg vannak számlálva, mert leromboltatása csak napok kérdése. Ezekben a sáncokban nyernek letelepedést a határőrvidéki lakók. Ujvidéket is ebben az időben péterváradi sáncnak hívták.

A törökök csillaga letűnt és most már mindenfelé arról volt szó, hogy a lakosság előre haladását biztosítsák. 1746-tól kezdve lép előtérbe az a kérdés, hogy a „Péterváradi sánc”-nak nevezett község szabad királyi városnak rangjára emeltessék. Mária Terézia helyt is adott a lakosság ebbeli kérésének. A lakosság kérelmét az udvari kancellária 1748. januárius hó 26-án tartott ülésében vette tárgyalás alá, amely ezen a területen a katonai joghatóságnak fölényét megszüntetvén, nem vág utjába a mezőváros ebbeli kérésének, hogy a polgári joghatóságnak fölénye biztosíttassék a Péterváradi sáncnak nevezett területen, egyben beleegyezik, hogy a város szabad királyi városnak rangjára emeltetvén, új nevet is kapjon. Így kapta ez a terület az „Ujvidék” nevet. A lakosság rendkívül vegyesajku volt ebben az időben. Legtöbbször szerbek lakják Ujvidéket, de midőn 1739-ben Belgrád elesett, számos német, román, kath. vallású iparos és kereskedő költözött át Szerbiának fővárosából Ujvidékre. Ugyanabban az időben számos örmény család is telepedik le Ujvidéken, ezek is leginkább Belgrádból vándoroltak át. A XVIII. század végén telepednek itt le az oroszok és az izraeliták, a XIX. század első éveiben pedig az evangélikus vallású tótok és németek, továbbá a református vallású magyarok. Midőn ezután a városban a békés fejlődés biztosítva volt, egymásután jönnek be Ujvidékre újabb és újabb lakosok, köztük mindinkább több magyar. Egymásután vonultak ide a katolikus magyarok is, sokan a szomszédos Bácsföldváról és Temerinről.

Midőn azután a város a kért jogokat megkapta volna, egy vonással megsemmisítette a törekvéseket az 1848-49-iki szabadságharc, amelynek folyama alatt a mai Ujvidéknek jórésze elpusztult és aminek következtében hosszú időre volt ismét szükség, hogy ez a nép a szerzett sebekből felgyógyuljon. A gyógyulás néhány évtizedet vett igénybe, a városnak jórészt újja kellett építeni és egészséges társadalmi életet kellett teremteni. Sajnos, hosszú ideig hiányzott az a kapocs, amely ezen a polyglott vidéken

Dr. Bogdánovics Lucián karlócai g. k. szerb patriarka

Belohorsky Gábor

matheovicsi Piukovich Ferencné

Dr. Demetrovics Vladimírné

Dr. Demetrovics Viadimir polgármester

UJVIDÉK

Szalay Lajos ny. polgármester

a különböző ajku polgárokat összefűzte volna. Zengzetes magyar nyelvünket őszintén szólva csak nagyon ritkán lehetett hallani és a város legelőkelőbb polgárai vagy németek, vagy szerbek voltak. Nem akarjuk elődeink hazafiságát elvitatni vagy kétségbe vonni, távol áll ennek még csak gondolata is, de köztudomásu, hogy azt a néhány tisztviselőt kivéve, akiknek jórésze idegenből származott, nyilvános helyen magyar szóban nem igen volt része senkinek.

De mintegy varázsütésre háttérbe szorult az idegen szó, a világ nagyon sokat változott, most megfordítva áll a dolog, németajku polgártársaink ma boldogok, ha magyarul beszélhetnek, szerb polgártársaink pedig szívesen fejezik ki magukat magyar nyelven. Nem keresi most már senki azokat a pontokat, amelyek egymástól elválasztanak bennünket, hanem egymást megértve, egymást megbecsülve mindenki szeretettel karolja fel polgártársait, akikkel vállvetve kell törekednie arra, hogy monumentállissá tegye azt az épületet, amelynek homlokzatára aranybetűkkel írják fel, hogy „Kultura és előrehaladás.“

Azon sivár pusztulás után, amely a várost a szabadságharc lefolyása után majdnem teljesen tönkretette, rendkívül erős munkára volt szükség, hogy ezt a várost arra a magaslatra emelhessük fel, amelyen más városok már régóta állottak. Bizvást mondhatjuk, hogy Ujvidék versenytársait e rövid idő alatt nemcsak megközelítette, hanem igazán felül is multa. Gyermekekoromban emlékszem, mily sivár, puszta képe volt a mai főtérek. Néhány kicsiny emeletes ház, az elárusító kofák fabódéi, egy régies templom és néhány nem valami izléses tűzfal állott ott, ahol ma a római katolikus templom, a góth-stilusnak méltán megbámult remeke, a renaissance stílusával megható városháza épülete és három-négy csinos kétemeletes ház diszlenek. De menjünk végig Ujvidék bármelyik utcájában. Rövid néhány évtized alatt csinosabbnál csinosabb épületek váltották fel a rozzant kunyhókat. Felépült utóbbi időben a szép gör. kel. püspöki palota, a polgári fiu- és kereskedelmi iskola, a polgári leány iskola, a törvényszék, az izr. templom és ezekhez mint izléses bérpaloták csatlakoznak a főtéren a Wagner, Winkle, Menráth-házak, az örmény bérpalota, a szerb hitközség palotája és még más szebbnél-szebb épületek.

Ipara és kereskedelme mintaszerű. A városban 1889 óta légszeszvilágítás van, most pedig legujabban hozzákezdtek a villamos művek lefektetéséhez. Most készült el az új közkórház és az új artézi fürdő, amelynek gyógyhatása messze is nevezetes. És most a munkának, a kereskedelemnek és iparnak otthona e város, mely rohamos léptekkel nyomult előre mind fejlődését, mind gazdagodását illetőleg a magyarországi városok között.

A vonattal érkező idegen nyolc templomnak a tornyát és kupoláját látja mérészen az ég felé emelkedni; nyolc-féle oltárhoz seregeli a város lakossága, hogy Istenét imádják — bár különböző nyelven és különböző ritus szerint; de azért, amióta a város áll, semmiféle vallásfelekezeti villongás fejét fel nem ütötte, mindig a legteljesebb egyetértésben és megértésben éltek egymás mellett, mindannyian szívvelléléssel találkoznak a hazaszeretet, a közművelődés és jótekonyság oltárainál. Római, görög- és örmény-katolikus, gör. kel. szerb, ág. ev., ev. ref., izraelita, baptista és

nazarénus vallásu lakosai vannak e városnak ; és mégis, mikor a jótékonyság zászlóját tüzi ki egy vezető, mikor a hazafiság hurjait szólaltatják meg az emberek szívében, mikor egy közművelődési akció erkölcsi és anyagi támogatására hívják fel az arra hivatottak a város népességét, akkor nincsen közte válaszfal, hanem mindannyian versenyezve szolgálják a nemes célt.

Azért, mert a becsületes munka és tisztas kereskedelemnek városa ez az Ujvidék, nincs ott különbség nemzetiség és nemzetiség között sem.

Magyarok, németek, szerbek, tótok lakják a várost; képviselve van benne Magyarország szinte minden nemzetisége ; de itt az az átkos testvérharc, mely sajnos más városokban erősen dul s megosztja a polgárokat, Ujvidéken soha fejét fel nem ütötte.

És itt nem késhetünk rámutatni azokra a nagy érdemekre, melyeket ennek a társadalmi békének fentartásában és felhasználásában a legutóbbi kormányzat szerzett. Aki valamikor újra meg fogja írni Ujvidék történiáját, külön fejezetet fog kezdeni ott, ahol az utolsó pár esztendő fejlesztési munkásságáról fog szólni. E műben csak melleleg érintjük, hogy Ujvidék ez években nyerte meg a kormány támogatását milliós kórház építésére s internátussal kapcsolatos főgimnáziumot szerzett. Ez évek elévülhetetlen érdeme, hogy teljes harmóniát teremtettek a város lakossága között, békét a magyarok és szerbek között és nincs ma akár politikai, akár közművelődési, akár jótékonyági kérdés, amelyben a város lakossága nemzetiség és valláskülönbség nélkül nem találkozna.

És ebben a munkájában Ujvidék nagy támogatást nyert a vallásfelekezetek vezetőiben. Bogdánovich Lucián, karlócai érsek, görög-keleti szerb metropolita-pátriarka, az Ujvidéktől egy órányira fekvő Karlócáról, a szerb pátriarkák ősi székhelyéről gyakran rándul át a magyarországi szerbek „fővárosába“, hogy részben mint a Magyarországon levő egyetlen szerb főgimnázium patrónusa, részben mint a görög-keleti szerb egyház vezére a szeretet fegyverével, végtelenül művelt lelkének jószágával és igaz patriotizmusával a szerbek életére döntő és irányító befolyást gyakoroljon. És ebben a munkában vele van Sevics Mitrofán, bácsi görög-keleti szerb püspök, főrendiházi tag.

Ámon Pál dr. róm. kath. c. kanonok-plébános, Duka Dávid dr. örmény főpap, Csirics Milán szerb esperes, Belohorszky Gábor ág. ev. főesperes, a Ferenc József-rend lovagja, Molnár Hugó református lelkész, Pap Ignác dr., kerületi főrabbi, a koronás aranyéremkereszt tulajdonosa: mindannyian igaz lelki vezérei a nyájnak, melynek élén állanak és amelyet teljes eredménnyel vezetnek a béke útján a jó és nemesnek szolgálatában. És éppen a zsidó főpapnak az idén tartott negyvenéves lelkészi jubileuma is adott alkalmat a felekezetek és nemzetiségek közötti teljes megértés kimutatására.

*

Ujvidéken jó hosszú ideig nem tanították a magyar nyelvet az iskolákban, vagy ha itt-ott tanították is, ez nem volt oly intenzív, mint amilyent elvárni lehetett volna. Az a kir. kath. gimnázium, amely 1778 május 8-án nyílt meg, 1822 január

Totovics Jánosné

Dr. Horváth Gézáne, szül. Korény—Scheck Theodora

Profuma Béla

Gredits János

Koda Verica

Dr. Kassowitz Árminné

UJVIDÉK

2-án megszűnt. 1813-ban vetik meg alapját a görög-keleti szerb főgimnáziumnak, de a magyar gimnázium visszaállítása valóban igen sokáig tartott, mivel a hosszas utanjárásnak csupán csak 1873-ban volt foganatja, amely évben végre megalapították a kir. kath. magyar főgimnáziumot. Igaz ugyan, hogy 1857-től 1872-ig volt a városnak egy másik középiskolája, egy alreáliskola, de ez nem volt semmikép sem megfelelő, annál kevésbbé, mivel benne a tanítási nyelv a német volt.

Ha ezt a képet tekintetbe vesszük, kérdeznünk kell, hogyan lehetett három és fél évtized alatt oly csodát művelni, hogy a régi, elavult szellemet egy pezsgő, erőteljes magyar élettel lehetett felváltani. Hiszen ma már minden magyar és elismeréssel kell adóznunk szerb polgártársainknak, hogy iskoláikban a magyar nyelvnek mindig nagyobb és nagyobb teret biztosítanak.

Ma tehát a viszonyok lényegesen és előnyösen megváltoztak, ennek oka pedig egyrészt a társadalom lényeges és gyökeres megváltozása, azután az a körülmény, hogy városunk élén oly derekas egyének állanak, akik mindenkor meg tudták védeni minden egyes polgártársunk jogát és akik fáradságos munkájuk jutalmát élvezik akkor, midőn egyöntetű, friss társadalmi életben gyönyörködhetnek. De jórészüik van ebben a fordulatban a nevelőknek is; a tantestületek büszkeségére legyen mondva, minden egyes tanerőnk ebben a városban hivatásának magaslatán állva, bele tudja csepegtetni a még fogékony lelkekbe, mivel tartoznak vallásuknak, hazájuknak, feljebbvalóiknak és megtudja érteni azt, hogy ennek a hazának derekas, hasznavehető polgárokat kell nevelni. A magyarság déli végvárában tényleg minden tantestületben, nemes idealizmustól duzzadó, szakavatott egyének tanítanak, akik lelkük teljes erejével, szívének teljes melegével nevelnek, oktatnak.

Ezek az oktatók nem állanak meg tisztán annál a pontnál, amelynél a törvény rideg rendelkezései értelmében állaniok kellene, hanem kulturális téren is önfeláldozással iparkodnak oktatni, nevelni és ismereteket közölni. A továbbképző tanfolyam, továbbá a napokban megnyíló munkásgimnázium, az altiszteket továbbképző kurzus, mind szebbnél-szebb eredményekkel kecsegtetnek és csak azt bizonyítják, hogy a végvidéken egy hivatását nemesen felfogó tanférfiui testülettel van dolgunk.

Közművelődés terén már rendkívül sokat tett és tenni is fog a Délmagyarországi Közművelődési Egyesületnek újvidéki fiókja. Sehol nagyobb szükség nincs az ily intézményre, mint éppen ebben a városban. Meg is volt ennek az egyesületnek üdvös hatása. Mindössze hat éve működik, de máris kiváló eredményekre tekinthet vissza. Azok az ismeretterjesztő előadások, amelyeket ez az egyesület a téli hónapokban hetenkint tart, élénk látogatottságnak örvendenek, az egyesület könyvtárába valószínűsárgos zárandoklás folyik. Ennek az egyesületnek érdeme az, hogy a szomszédos szerb községek, továbbá a Horvátország hegyeibe beleékelte magyar telepek szebbnél-szebb könyvtárakat, majd nagyobb-nagyobb anyagi támogatásokat kapnak.

Számos egyesület van ezenfelül hivatva, hogy ennek a városnak különböző rétegeit egyívé hozza. A társadalmi egyesületek közül legrégibb az „Újvidéki polgári céllövész egyesület“. Ez már 1790-ben alakult. Eleinte itt csak német szót lehetett hallani, ez dominált itt. A könyveket német nyelven vezették, a lökörtben a rendel-

kezelések is német nyelven történtek, de egy évtized óta minden megváltozott, az ügykezelés nyelve tisztára magyar és az, aki egy évtized óta itt nem járt, csodálattal hallja, mily szép magyar társalgás folyik ezen a helyen. Egyet meg kell engednünk, a társadalom jórészenek Mekkája volt ez a hely, sokan keresték fel és ma is szívesen felkeresik a csinos lövészeti kertet a társadalom minden rétegéből. Igaz, hogy első-sorban polgárok látogatták ezt a helyiséget, de szívesen jelentek meg itt a legelőkelőbb körök is. A szorosan vett lövészeteken kívül az egyesület vezetősége más szórakoztató multságokról is gondoskodik. Minden vasárnap kedélyes összejövetelek vannak itt, amelyeken mindenkor jókedv honol.

1875-ben alakult meg az „Ujvidéki Magyar Kaszinó“. Szép feladatra vállalkoztak magyar érzelmű elődeink akkor, amidőn egy Tusculanum megalakításáról gondoskodtak, amelyben a társadalom megmagyarosítását tűzték ki feladatul. Ma, természetes, ez a cél önként megszűnt és nem maradt más hátra, minthogy ez az egyesület a társadalom tömörítését tűzze ki feladatául. Kétszázötven tagja van a „Magyar Kaszinó“-nak, legtöbbször az értelmiségi világból, de szívesen keresik fel helyiségeit a jobbmodu kereskedők és iparosok is. Minden hét csütörtökjén tart a téli hónapok alatt az egyesület tagjai és tagjainak hozzátartozói részére kedélyes összejöveteleket, amely alkalommal nem hiányzanak az ismeretterjesztő előadások sem.

Bár elsősorban vallási célt szolgál, de különben a társadalomnak egybehozását mozditja elő a városunkban működő két katolikus kör, az egyik az „Ujvidéki Katolikus Olvasó“-kör, amelyet 1902-ben alakítottak, a második pedig a „Beltéri Katolikus kör“, amely 1907-ben keletkezett. Az előbbinek tagjai első negyedbeli földművelő-, gazdász-, iparos- és kereskedőemberek, az utóbbiban a katolikus intelligencia, a kereskedő- és iparosvilág ad egymásnak találkát. Mindkét helyen gondoskodik a vezetőség ismeretterjesztő felolvasásokról és szórakoztató estéről, mondanunk sem kell, hogy egyik helyen sem hiányzanak a vetített képes előadások.

A kereskedővilág 1899-ben megalakította az „Ujvidéki Lloyd“-ot. Elsősorban ipari és kereskedelmi érdekek kielégítésére szolgál. Többször adott már véleményt fontos mercantilis és industriális ügyekben, szervezte a női kereskedelmi tanfolyamot, időközönként szakszerű felolvasások tartásáról is gondoskodik és már nem egy ízben hívott le a fővárosból előadások tartására elsőrendű szaktekinélyeket. Megalakította az „Országos Magyar Gazdasági Egyesület“, ujvidéki gócpontját is, amelynek első-rangu fontossága van az ily virágzó ipar- és kereskedővárosban. A legutóbbi időkg kedélyes estéket is tartott az „Ujvidéki Lloyd“, amelyek élénk látogatottságnak örvendettek.

A magyarosítás tekintetében kiváló érdeme van az „Ujvidéki Dalárdá“-nak is. Még német világban alakult 1869-ben. Eleinte „Männergesangverein“ volt a neve, benne németül énekeltek, de egyre jobban és jobban hódított tért a magyar ének és most már a német dalt az egyesület műsorából teljesen kiküszöbölte. 1897-ben a magyar polgárok az „Ujvidéki Polgári Magyar Daloskör“-nek vetették meg alapját, amely nemes misszióját a maga valójában felfogja és máris számottevő eredményeket ért el.

Vései Elek

Ernst József

Dr. Ofner Mórné

Mirka Lambertné

Dr. Papp Ignác főrabbi

Niedermayer Gyula

UJVIDÉK

Van szerb polgártársainknak gyűlőhelye is, de főként az utóbbi időben, igaz magyaros érzés hatja át ezen egyesületek minden tagját. Ilyen a „szerb olvasóköri” (alakult 1874-ben) „a földművelők és gazdászok egyesülete” (alakult 1904-ben), a „Neven” dalegylet, a „szerb földművelők dalegylete.”

Német polgártársaink a „Frohsinn” dalegyletben gyülekeznek, de nem feledkeznek meg a magyar dal kultiválásáról sem.

Ezenfelül még a következő társadalmi egyesületek működnek Ujvidék városának területén: „Ujvidéki vadászegylet.” „Danubius evezősegyet.” „Ujvidéki vadásztársaság.” „Ujvidéki vívőegylet.” „Ujvidéki dalkör.” „A vasutszövetség ujvidéki fiókja.” „Ujvidéki róm. kath. plébánia Coecilio énekegyesület.” „Mária kongregáció.” stb.

Amit a magyarok nem tettek meg, arról a szerbek már 73 évvel ezelőtt gondoskodtak, midőn egy irodalmi társaságnak a „Szerb Maticá”-nak (Matica Szobara) alapját vetették meg. Ez az egyesület előbb Budapesten székel, de 1851-ben székhelyét Ujvidékre tette át. A Matica elsősorban a szerb irodalmi művek ápolását tűzte ki feladatául, de nem feledkezett meg arról sem, hogy a magyar írók és külföldi írók kiváló művei jó fordításban kerüljenek a szerb nép kezeibe. Szerves egésznek képez ezzel az irodalmi egyesülettel a szerb szintársulat, amely műsorába magyar színmű írók kitűnő, fordított műveit is felvette.

Ennél a pontnál kívánjuk megjegyezni, hogy eltűnt az az idő, amidőn Ujvidék a vándorszintársulatok asyluma volt. Kár, hogy nem jár el rendszeren a téli hónapokra egy magyar társulat a városba és így csak a tavaszi hónapokban élvezhetjük Thália csarnokában a Magyar Muzsa termékeit. Szóba van egy állandó szinkör építése, mert a mai színházban a horribilis bérösszeg az ideális célokért küzdő magyar szintársulat igazgatóját anyagilag erősen sújtja és bár a város tekintélyes subvenciót biztosít a magyar szintársulatnak, ez a subvenció rámegy a színházi bér fizetésére. De reméljük a jobbat!

*

Habár Ujvidék városában sok tekintélyes és jómódu család lakik, mégis nagyon sok oly szegény ember akad, akinek alig van betevő falatja. Bár ujjabban állandó iparvállalatok felállításával, napközi otthon teremtésével némi javulás mutatkozik és a város maga is nagy áldozatokat hoz, zord hónapokban nagyon sokan vannak, akik nemeskeblű lelkek jótékonyására vannak ráutalva. A városi szegényházban és kórházban elég sinylődő nyer ugyan felvételt, de nagyon sokan vannak, akik támogatást igénylenek azoktól, akik azt jószívvel adják.

Városunkban tényleg át vannak hatva annak a tudatától, hogy „Tégy jót másokon, Isten téged is megsegít.” Elsősorban gyöngéd női kezek ápolják azokat a virágokat, amelyeket a szegények keblére kell tűzni, hogy itt ezek azután gyógyulást előidézzve, a nyomort, szegénységet enyhítsék.

1866-ban jött létre az „I. Ujvidéki Nőegylet.” Ma kétszáz tagja van. Vallás- és nemzetiségi különbség nélkül segíti a segélyezésre szorulókat. Mintegy 20,000 korona alaptőkéje van. Rendeltetését, hivatását miként a multban, úgy most is feltudja fogni. Balzsamot, gyógyítóirt nyújt mindfelé. Karácsonykor már évek hosszú sora óta számos gyermeket ruház fel meleg ruhával és számos szegényt ajándékoz meg

filléreivel, de ezenkívül a hozzáforduló, érdemes szegényeket mindenkor segélyben részesíti. Multságain estélyein, amelyeket a kiadások fedezésére szükségszerűen rendez, az előkelő társadalom jelenik meg, amiért is azok mindenkor a siker jegyében folynak le.

1872-ben az izraelita hölgyek tömörültek „Ujvidéki izraelita nőegylet“ címén. Szintén szép jelszavakkal kezdték meg működésüket és sikerült is céljuknak megfelelően a jótékonyosság terén szép eredményeket elérni. Ez az egyesület ezenfelül szegény tanulók iskoláztatására és ellátására is ügyel és már ezen a téren is számottevő sikerrel dicsekedhetik.

1880-ban a „Szerb jótékonyági nőegyesület“ alakításával a jótékonyági egyesületek száma egygyel szaporodott. A nőegyesületnek számottevő alaptőkéje van nemcsak készpénzben, hanem ingatlanokban is. Ennek elérésében elősegítik őt a nagy alapítványok, amelyeket az egyesület részére nemeskeblű szerb emberbarátok tettek. Ez a nőegylet óvodát tart fenn és szegény, érdemes tanulóknak tekintélyes ösztöndíjakat biztosít.

Az ág. ev. hölgyek sem maradtak tétlenek és egy évtized előtt „Tabitha nőegyesület“ címen állottak sorompóba, célul tűzvéni ki elsősorban a protestáns segélyre szorulókat gyámolítását. Ez az egyesület is szépen virágzik. Karácsonykor szintén szokott felruházni szegény gyermekeket és tekintélyes áldozatokat hoz egyébként is céljának elérésére. Évenként alaptőkéjének gyarapítására több multságot rendez.

Jótékonyagnál tartván, nem feledkezhetünk meg egy emberbaráti intézményről, az „Ujvidéki önkéntes tűzoltó egylet“-ről, amely 1871 óta működik. Ujvidéken nincs hivatásos tűzoltóság, derék polgártársaink fáradságot és időt nem kimélve, sietnek megadni a segélyt akkor, midőn Vulcanus izzó hevével fenyegeti egyesek lakhelyeit. Ott hagynak mindent, csakhogy annál derekasabban feleljenek meg annak a kötelezettségnek, amelyre önként vállalkoztak. Embertársaink vagyonának megvédésében ily emberfeletti munkát teljesítő tűzoltóink tehát kétszeresen érdemelnek elismerést. Városunk közönsége át is látta ennek az intézménynek fontosságát és hathatósan is támogatja az önkéntes tűzoltó egyletet. A legutóbbi városi törvényhatósági közgyűlés az évi subvenciót felemelte azon hozzáadással, hogy több hivatásos tűzoltói fizetési állás szerveztessék.

Elaggott katonák, katonai kötelezettséget teljesített, de megbetegedett és megrokkant polgárok anyagi támogatására van hivatva az „Ujvidéki hadastyán egyesület“, amely 1890 óta működik.

1898-ban több jószívű ujvidéki polgár az „Ujvidéki gyermekbarátok egyesületé“-nek vetette meg az alapját. Ez az egyesület szegény gyermekek karácsonyi felruházását tűzte ki működésének főcéljának és évenként áldásdus eredménnyel felel meg szép hivatásának. Tagdíjat az egyesület nem szed, tagjainak perselyeket ad, amelyekben a szegény gyermekek javára gyűjthetnek az illetők, perselyeket küld azonkívül nyilvános helyekre, hivatalokba, nagyobb vendéglőkbe és üzletekbe, azonfelül évenként több multságot rendez és végül évenként a főtéren egy nyilvános gyűjtést tart. Vagyon gyűjtésére nem törekszik és minden egyes évben a befolyt összeg nagyságáig teljesíti a karácsonyi felruházásokat.

Dr. Várnay Ernő kir. közjegyző

Dr. Piukovich Sándor

Sztrone Irénke

Özv. Stutlik Ferencné

Marczekovich Imre

Dr. Szlezák Lajos

UJVIDÉK

Emberbaráti intézmények még: a „Dobrotvor“ szerb temetkezési egyesület, a „Báró Hirsch Mór egyesület“ újvidéki fiókja, a „Szerb tanítói tápintézet“, a „Vasutas Napközi Otthon“, a munkásegylet, a munkásbiztosító pénztár, a keresztényszociális egyesület, a szent Vince egyesület és az Erzsébet egyesület.

1881-ben alakult meg a „Vörös Kereszt Egyesület“ újvidéki fiókja. Mindenki tudja, mennyire fontos hivatása van ennek az egyesületnek. Igaz, hogy nem szívesen vesszük, ha ez az egyesület áldásdus működését megkezdené a maga valójában, mert hiszen háborút senki sem kíván, ez az egyesület pedig első sorban a háboruban megsebesülteket veszi pártfogása alá. Városunk derék hölgyközönsége nem feledkezett meg erről az intézményről sem és válvetve több humánusan gondolkozó férfival ennek a városnak, jó előre gondoskodott, hogy adott alkalomra az ily intézmény szükségét se érezhessük.

Napról-napra ijesztőbbé vált azon áldozatok száma, amelyeket a tüdővész gyilkos betegsége szedett. Titkon lepte meg azokat a szerencsétleneket, akiket áldozatoknak kiszemeltek, akik azután tehetetlenül állottak itt segítség és jóakaró utmutatás hiányában. Jó hosszú ideig csak a gazdagok tudták magukat hova-tovább, ideig-óráig gyógyíttatni, ha tüdőbajba estek, a szegények életének fonálát pedig a mikrobák szivettépő kegyetlenséggel vágták el. A halál nem kérdezte, szükség van-e még arra az életre, amelyet egyszerre kioltott, sarlójával bekopogtatott oda is, ahová nem kellett volna eljutnia. Csak becsülnünk kell a „József kir. herceg szanatórium“ célját, mert fel tudta fogni, hogy a tüdőbaj gyógyítása tekintetében kell valamit tenni. Örömmel tett tehát Újvidék város közönsége eleget annak, hogy a helybeli fiókot is megalakítsa, ami annál is inkább szükségesnek bizonyult, mivel tudvalevőleg Újvidék alföldi város, ahol pedig a tüdővész nagyobb mértékben kér áldozatot. 1904-ben működik egy kis tábor ebben a városban, amely ezt a célt kívánja elősegíteni, sajnos, még csak kis tábor, de ha mindenütt oly kitartással, oly fáradhatlansággal ápolná minden egyes tag a szanatóriumkövetelte eszméket, úgy ez a mozgalom mindenesetre nagyon, de nagyon jelentős eredményeket érne el.

Ujabban a „Gyermekekvédő Liga“ fiókja is megalakult és már a helybeli „Patronage-egyesület“ is megkezdte működését.

*

Nem annyira jótékony, mint inkább hazafias feladat képezi létjogosultsági alapját az „Iparvédelmi egyesület“-nek. Ennek a megalkotása is éber gondját képezte Újvidék városának. Igaz ugyan, hogy a nagy felbuzdulás után némi lankadság következett és a munkát a közöny kezdte felváltani, de azért ez az intézmény sem fog elaludni, mert hiszen itt, Újvidéken, kell leginkább megmutatni, hogy nem szabad veszendőbe engedni a magyar ipar termékeit, hanem mindenkinek erkölcsi kötelessége ezen a téren erején felül is dolgozni. Adja Isten, hogy ez a szép intézmény a jövőben még fokozottabb erővel mozdítsa elő Újvidéken a magyar hazai érdekek istápolását.

*

Mínthogy a közművelődést első sorban a sajtó van hivatva elősegíteni, meg kell egyuttal emlékeznünk az Újvidék városában megjelenő hirlaporganumokról.

Magyar lap a hetvenes években jelent meg először „Ujvidék“ címen, ez politikai organum volt és 1907-ig maradt fenn. Mint szintén politikai lap szerepelt 1891-től 1905-ig az „Ujvidéki Hirlap“, amely dr. Nemes Sándor szerkesztő halálával megszűnt. Helyébe lépett 1905-ben a „Határőr“, szintén politikai lap. Megjelenik gróf Teleki Arvéd országgyűlési képviselő támogatásával hetenként kétszer. Társadalmi lapok még az „Ujvidéki Közlöny“ és az „Ujvidéki Napló“. Efemer jelentőségűek voltak még ezenfelül a „Közvélemény“ és az „Ujvidéki Híradó“ című lapok. Volt a városban az 1902. és 1903-ban egy művészeti folyóirat is „Művész Világ“ címen, de ez pártolás hiányában nem tarthatta fenn magát. Német lap a „Bács-Bodrogher Presse“. Szerb politikai lapok: a „Zasztava“¹, „Branik“²; társadalmi lap a „Srpski Sion“³; tanügyi lap a „Srpski Glas“⁴; élclapok a „Starmladi“⁵ és a „Vrac Pogagjac“⁶.

*

Térjünk most már a város előkelőségeinek bemutatására. Foglalkoznunk kell első sorban a város főispánjával, ireghi dr. Ballagi Aladárral, akinek négy évi főispán-sága alatt a város igen sokat köszönhet. A város igazlelkű barátja, ami nem is csoda, hiszen itt látta meg 1867-ben a napvilágot. Ügyvédi oklevelet 1894-ben szerzett és itt telepedett le, itt nyitott ügyvédi irodát. Széles látókörű ember, ismereteinek kiegészítése céljából hosszú ideig tartózkodott Angliában. 1902-ben polgártársainak bizalma folytán Ujvidék szab. kir. város főügyési méltóságát nyerte el. Bámulatos tevékenysége, magyar szíve, önfeláldozó szorgalma tették érdemessé őt arra, hogy az ujvidéki főispáni székbe ültette ő Felségenek kitüntetett kegyelme. Amint azután a város legelső embere lett, annál nagyobb lelkesedéssel dolgozott polgártársai érdekében. Ujvidék rövid idő alatt megszépült, a szebbnél-szebb városi építkezések, a hidsáncok lerombolása, az állandó hid előkészülete mind nevéhez fűződnek. De közművelődési és jótékonyági tekintetben is mindenkor fel tudta emelni hathatós szavát. Megtalálja módját annak, mily emberbaráti intézmények és mily mértékben nyerjenek erkölcsi és anyagi támogatást és számos kulturális alkotás fáradhatatlan munkálkodásának és tevékenységének sikerét dicséri. Ő Felsége kitüntetése nem maradt el, dr. Ballagi Aladárnak 1909-ben a magyar nemességet „ireghi“ előnévvel adományozta.

Hogy városunk közművelődés és jótékonyág tekintetében olyannyira előkelő szerepet játszik, annak nagy részben a város polgármestere, dr. Demetrovics Vladimir az előmozdítója. 1861-ben született Bács-Keresztúron. Középiskolába Pécssett járt, a jogot Budapesten végezte. Előbb mint joggyakornok működött az ujvidéki törvényszéknél, de ezt az állást 1889-ben felcserélte a város aljegyzői tisztségével. Ambíciója, munkaképessége már hamar feltűnt és 1892-ben már ő volt a város főjegyzője. Közben megszerezte az ügyvédi oklevelet, majd pedig 1896-ban ő lett a város főkapitánya. Ebben a minőségben a legnagyobb pontossággal működött 1908-ig, amidőn is a törvényhatósági bizottság óriási szótöbbséggel polgármesternek választotta. Puritán jellemű, lelkes ember, a magyarság igaz barátja, valódi gentleman. A tüzoltó egyesület elnöke, számos jótékony és közművelődési egyesület elnökségi és választmányi tagja. Neje,

¹ „Zászló“, ² „Határőr“, ³ „Szerb Sion“, ⁴ „Szerb Híradó“, ⁵ „Fiatal öreg“, ⁶ „Kitolódó ördög“.

Pušbrk Vazul

Id. Zambauer Ágoston

Teubner Jánosné

Kunwald Pál

Königstädter Dusan

Dussing János

UJVIDÉK

dr. Demetrovics Vladimírné szintén élénk szerepet visz minden jótékonyági mozgalomban. Bizottsági tagja a „József főherceg szanatórium“ egyesület fiókjának.

A város ügyeiben kiváló szakértelemmel munkálkodik a másodpolgármester, Profuma Béla. 1869-ben született Kölpényben. Gimnáziumi tanulmányait Ujvidéken, a jogot Budapesten végezte. Már 1893-ban Ujvidék szab. kir. város aljegyzői székében ül, 1896-ban városi főjegyző, 1908-ban pedig másodpolgármester. Mindig kiválik szilárd jellemével, nyíltságával és gyors, ügyes munkájával. Számos egyletnek tagja és több egylet választmányában is helyet foglal. A város neki igen sokat köszön.

Dr. Demetrovics Vladimír előtt jó ideig Szalay Lajos volt a város polgármestere. Szalay előbb ügyvéd volt, 1890-ben városi főügyész lett, 1902-ben pedig polgármesternek választották. Még polgármesterré választatásának évében ő Felsége a királyi tanácsosi címmel tüntette ki a józan, magyaros gondolkozásu, tetőtől talpig becsületes, lelkes férfit. 1908-ban maga kérte nyugdíjaztatását és a polgármesteri állást felcserélte ismét az ügyvédi pályával. Polgártársainak iránta való bizalmát mi sem bizonyítja jobban, mint az a körülmény, hogy rendkívül sok tiszteletbeli állásra érdemesítették. Tiszteletbeli elnöke a tüzoltó egyletnek, a függetlenségi pártkörnek, a vadászegyesületnek, főlövész mestere a polgári céllövész egyesületnek, hosszú időn át elnöke volt az „Ujvidéki Magyar Kaszinó“-nak, most ugyanitt választmányi tag, a róm. kath. hitközségben bizottsági tag, az „Ujvidéki Takarékpénztár“ igazgatósági tagja, az „Ujvidéki Beltéri Katolikus Kör“ választmányi tagja, az „Iparvédelmi egyesület“ fiókjának elnöke.

A városi főügyészi állást jelenleg kiváló sikerrel tölti be dr. Szlezák Lajos. Ujvidéki született, 1868-ban született. Ugyanitt végezte a gimnáziumot, ügyvédi oklevelet 1894-ben szerzett. Kiváló kriminálista, akinek védbeszédei mindenkor hatást keltettek. Élvezi polgártársainak igaz ragaszkodását és becsülését. A városi főügyészi tisztségre 1908-ban választották meg. Nagy szakértelmét mindenhol honorálják, ezt mutatja az a körülmény, hogy számos pénztintézetnek jogtanácsosa. Minden egyes ujvidéki egyletnek tagja, a jótékonyág oltárára mindenkor bő áldozatot hoz. Városunk történetébe nevét fényes betűkkel jegyezte be.

Jelenleg a város főjegyzője dr. Marczekevits Imre. Kiválóan képzett, vasszorgalmu ember, Ujvidék szülötte. Már fiatal korában nyerte el az adóügyi tanácsnoki állást, most pedig 1908 óta városi főjegyző. Ügyvédi oklevele van. Közbecsülésben részesül és önfeláldozó, lankadatlan munkájának, amely a közművelődésre és jótékonyosságra is éles gonddal kiterjed, ez a legnagyobb jutalma.

Ujvidék városának közegészségügye igazán elismerésreméltó, ami a szakképzett orvosi kar lelkiismeretes munkálkodásának és kiváló fáradságának a következménye. Az orvosi kar élén dr. Ofner Mór városi főorvos áll. Ha róla azt mondjuk, hogy a „kitartó munka embere“, evvel őt jellemeztük. Páratlan jószív, áldozatkész segítése embertársainak, ez képezte és ez képezi mindig életének főfeladatát. 1842-ben született Ujvidéken és már 1868 óta működik mint városi orvos, előbb mint kerületi orvos, utóbb pedig, 1905-től mint városi főorvos. A mintaszerű kórház élén dr. Schossberger Sándor áll. Ujvidéken született 1873-ban. Mint specialista kiváló jó névnek örvend,

szívesen keresi fel őt Ujvidék városának gyógyulásra szoruló közönsége. Betegeit páratlan szakavatottsággal, kiváló buzgósággal kezeli, ami által osztatlan bizalomra tesz szert. Ezenfelül mint törvényszéki és vasuti orvos is működik és nagy elfoglaltsága mellett is, társadalmi téren előkelő szerepet játszik.

Kiváló rendőrsége is van Ujvidék városának. A rendőrség egyik tagjának, Vészi Eleknek képét be is mutatjuk. Valósággal hivatásának él, páratlan ügyességgel tud vizsgálatot vezetni, ami által már felsőbb hatóságának elismerésére nem egy ízben tett szert.

Most pedig foglalkozzunk az egyházférfiakkal. Nem szorosan ujvidéki ember, hanem Ujvidék közvetlen közelében, Karlócán, tartózkodik a szerb metropolita, Bogdanovics Lucián. Gyakran látják a városban, különösen midőn valamilyen jótékony-sági ünnepségről van szó, az a segélyre szoruló egyület pedig, amely hozzá fordul, mindenkor meghallgattatásra talál és nem kopogtat hiába. Fiatal ember aránylag, hisz 1867-ben született. Ismeretes, hogy 1897-ben már budai püspök lett, 1908-ban pedig előbb a valóságos titkos tanácsosi méltóságot, utóbb pedig a karlócai metropolitai széket is elnyerte. Valóban megérdemelte. Impozáns megjelenése, igaz hazafiassága, lelkének jó tulajdonai méltóvá tették ennek a fényes stallumnak viselésére! — Ad multos annos!

Már félszázad óta működik az Ur kertjében Belohorszky Gábor ág. ev. főesperes. 1836-ban született Tótprónán, itt Ujvidéken pedig 36 éves működésével megmutatta, hogy mindenkor érdemes polgártársainak bizalmára. A Ferenc József-rend lovagja, több egyület tiszteletbeli, elnökségi és választmányi tagja. A polgári leányiskola gondnokságának elnöke.

Az izraelita hitközség élén dr. Pap Ignác áll, a hitközség főabbija. Ujvidéken 1881 óta működik. A koronás arany érdemkereszt tulajdonosa. Kiváló műveltségű férfit, ki számos egyházi jogi művével és sikerült tankönyvével keltett feltűnést. Számos együletnek választmányi és tiszteletbeli tagja. A polgártársaknak iránta való bizalma főképp 1909-ben tünt ki, midőn harmincéves papi jubileumát ünnepelte. Megjelentek itt a város és környék notabilitásai. Az ő érdeme az, hogy az izraelita hitközség oly szép otthont nyert. Magyaros jelleme, lelkiismeretes tevékenysége minden körnek méltánylását vonta maga után. Kiváló szónoklatai mindenkor nagy hatást idéznek elő.

Az állami felsőkereskedelmi iskola élén Niedermayer Gyula áll. 1859-ben született Ujvidéken, itt végezte középiskolai tanulmányait és középiskolai tanári oklevelet a budapesti egyetemen nyert. Előbb a helybeli felsőkereskedelmi iskola tanára lett, majd 1907-ben igazgatóvá nevezték ki. Nincs az a mozgalom, amelyből ő részt nem kérne. Lelkiismeretes, fáradságos tanügyi működése mellett még a társadalom terén is nem kis szerepet visz. Szervezte az iparosok továbbképző tanfolyamát, elnöke a gyermekbarátok egyesületének, választmányi tagja a „Magyar Kaszinó“-nak és a róm. kath. hitközségnek, a „Beltéri Katholikus Kör“-nek. Hivatását közmegelegedésre tölti be.

A polgári fiúiskola igazgatója Kardos Ignác. Itt 1908 óta működik. Előbb Németpalánkán, majd Hatvanon volt szintén polgári iskolai igazgató. Fiatalabb éveiben

Kardos Ignác

Witz Ferenc

Róth Vilmosné

Lehrer Irénke

Dr. Schossberger Sándor

UJVIDÉK

Dr. Polit Deuancsits Mihály

a magyarság részére számos áldozatot hozott, midőn sikeres módszerével a Felvidéken a nem magyar ajku növendékeket a magyar nyelv pontos elsajátítására tanította meg. Itt a végvidéken, lelkes magyarságával, pedagógiai tapintatával mindannyiunk elismerését vívta. Rövid itt léte alatt már számos egyesület elnökségében és választmányában foglal helyet.

A görög-keleti szerb főgimnázium igazgatói székében Pušibrk Vazul ül. 1838-ban született Zomborban. 1865-ben került az újvidéki gör.-keleti szerb főgimnáziumhoz és szakavatottsága révén 1871-ben már az igazgatói állásra lett érdemessé. Társadalmi szereplése mintaszerű, a városban mindenki csak tisztelettel, elismeréssel említheti nevét.

Az iparosvilágnak három tekintélyes tagja is szerepel képsorozatunkban; az egyik Dussing János, a másik Witz Ferenc, a harmadik Königstädtler Dusán. Dussing János, ág. ev. egyházfelügyelő, butorgyáros. Derék, jóra való, igaz jellemű férfiú, aki a jótékonyág terén mindenkor kiveszi a maga részét. Witz Ferenc a „munka embere“. Nagy elfoglaltsága mellett is tudja polgártársainak érdekeit szolgálni. Mintaszerű szitakéreg-, sodrony-fonat gyára van és emellett lövészmestere az „Újvidéki Polgári Céllovész Egyesület“-nek, elnöke a munkásegyletnek, munkásgimnáziumnak, munkásbiztosító pénztárnak, ipartestületnek, tagja a róm. kath. hitközség képviselő testületének, választmányi tagja a „Beltéri Katholikus Kör“-nek, az „Újvidéki Lloyd“-nak, szóval közbecsülésnek és szeretetnek örvend.

Mintaszerű gyára van Königstädtler Dusánnak. Előkelő pozíciója van a város társadalmában, munkásgimnáziumi elnök, számos egyesület elnökségének és választmányának tagja, a jótékonyág terén pedig minden egyes alkalommal kész áldozatokra.

Városunk társadalmában derekas munkásságot fejt ki Kunwald Pál, a „Pesti Magyar Kereskedelmi Bank“ fiókjának főnöke. Mint az „Újvidéki Magyar Kaszinó“ és az „Újvidéki Lloyd“ vezető férfiai fejt ki kiváló tevékenységet, de ott van mindenütt, ahová őt a társadalom hívó szava kéri. Épp úgy elismeréssel adózhatunk dr. Várnay Ernő, kir. közjegyző működése iránt is. Két évi ittléte alatt méltán bizonyította be fényes képességét és azt, hogy reá a város társadalma mindenkor számíthat. Neje, dr. Várnay Ernőné (szül. Kabdebó), az előkelő lelkű, finom műveltségű hölgy mintaképe, akit illő tisztelettel köszönt városunk előkelőségének minden egyes tagja.

Az izraelita hitközség élén Ernst József áll, aki egyébként az újvidéki kereskedővilágnak méltán doyenje. Magyar ember tetőtől-talpig, aki közbecsülésnek örvend annál is inkább, mivel társadalmi téren is nem vitatható tőle az az érdeme, hogy áldozni kész és áldozni akar.

Idb. Zambauer Ágoston, a tüzoltó egyesület főparancsnoka és a „Határőr“ szerkesztője. 1847-ben született Esztergomban és 1874-ben került az újvidéki főgimnáziumhoz, ahol mint rendes tanár 1902-ig működött. Több művet fordított magyar nyelvre, most pedig számos egyesület választmányában foglal helyet.

Dr. Piukovich Sándor főgimnáziumi tanár aránylag fiatal ember, de azért részt kér mindennemű társadalmi mozgalomból. 1879-ben született Baján, a főgimnáziumot Újvidéken végezte, az egyetemet Budapesten, hol 1901-ben bölcsészettudori, majd 1902-ben tanári oklevelet nyert. Szaktárgyai: latin, görög és szláv filológia. Az újvidéki

kir. kath. magyar főgimnáziumnál 1901 óta működik. Alelnöke az „Ujvidéki Katholikus Olvasó Kör“-nek, a Gyermekbarátok egyetértésének; titkára az „I. Ujvidéki Nőegylet“-nek, a „Magyar Kaszinó“-nak, a „József főherceg szanatórium egyesület“ és a Gyermekvédő Liga“ fiókjának, a „Plébániai Cecilia-egyesületnek; több egyetértés választmányi tagja. A lövészet-egyesület ügymenetének megmagyarosításához sokat és sikeresen dolgozott.

A szerb társadalomból hadd álljanak itt Hadzsits Antal, dr. Polit Mihály és Gresics János képei. Hadzsics Antal a „Matica Szrbszka“ elnöke, tagja a Kisfaludy-társaságnak és főképp az által szerzett érdemet magának, hogy a szerb néppel első sorban a magyar, de egyébként a külföldi irodalmi termékeket iparkodott fordításban megismertetni, de az által is, hogy a magyar népet a szláv irodalomban rejlő szépségekre is figyelmessé tudta tenni. Számos érdemrend tulajdonosa, elnöke a „Vörös-kereszt egyetértés fiókjának. Dr. Polit Mihály országgyűlési képviselő. Született 1833-ban Ujvidéken, 1863-ban osztrák, majd 1870-ben magyar ügyvédi diplomát szerzett. Irodalmi működése leginkább a montenegrói életnek közvetlen tapasztalatok alapján szerzett ismertetése volt. Ma a „Branik“ lapkiadó-társulat elnöke. Gresics János, nyug. szerb főgimnáziumi tanár, szerb író, a „Branik“ főmunkatársa. Mint író, kiváló érdemekre tett szert akkor, amidőn a magyar és külföldi termékek lefordításával iparkodott a szerb nép látókörét bővíteni. A zene terén is kiváló érdemei vannak. Több önálló szerzemény, főképp az egyházi zeneirodalom terén, hirdeti nem mindennapi tehetségét. Élénken foglalkozik a közművelődés és jótékonyosság különböző kérdéseivel, számos cikke jelent már meg, amelyek közül több a „József kir. herceg szanatórium egyesület“ érdekeinek ápolását ajánlja figyelmébe a népnek, amire főként a szerbeknél van szükség, ahol tudvalevőleg a tüdővész óriási mértékben szedi áldozatait.

Most pedig szóljunk valamit városunk tevékeny hölgyeiről. Fáradtság és lankadatlan szorgalom tekintetében az első helyett mateovicsi Piukovics Ferencné vívta ki magának, aki valóságos emberfeletti munkát végez a városban a jótékonyosság terén. 1883-ban lett választmányi tagja az „I. Ujvidéki Nőegylet“-nek, 1891-ben ügyvezető-alelnöke és 1899-ben elnöke. Mióta ő az egyesület élén áll, a tagok száma megkétszereződött. Páratlan leleménnyel tudja megtalálni azt a helyet, ahol segítségre szorulóknak vannak. Buzgó fáradtsággal iparkodott és iparkodik a „Vörös-kereszt egyesület“ fiókjának érdekeit előmozdítani. Elnöke a „József főherceg szanatórium egyesület“ helybeli fiókjának. Ezen a téren elért sikereinek elismeréséül Auguszt kir. hercegasszony emlékéremmel tüntette ki 1905-ben. Elnöke a „Gyermekvédelmi Liga“ ujvidéki bizottságának, ujabban pedig az ujvidéki „Patronage-egyesületet“ alkotta meg. A polgártársak bizalma 1907-ben az „I. Ujvidéki Nőegylet“ negyvenéves jubileumán nyilatkozott meg, midőn öt remek ezüst ajándéktárgyakkal ajándékozták meg. A nőegyletnek már 38 év óta választmányi tagja. Dr. Ofner Mórné, az elnöknő buzgó segitőtársa. Mint alelnökök működnek kiváló eredménnyel dr. Horváth Gézánné és Teubner Jánosnné; mint választmányi tagok buzgólkodnak özv. Stuchlik Ferencnné, Mirko Lambertnné, dr. Fischer Henrikné; minden gyűjtésben és mulatság rendezésben élénk szerepet játszanak Stroné Irén, Schwarz Alice és Schwarz Margit, Koda Verica (a híres hegedűművésznné), Lehrer Irén és Hermann Ella urleányok.

Hermann Ella

Dr. Várnay Ernőné

Dr. Ofner Mór

UJVIDÉK

Dr. Fischer Henrikné

Az izraelita nőegylet alelnöke Róth Vilmosné, aki finom lelkülettel, bámulatos szorgalommal vállalkozik minden emberbaráti ügy teljesítésére; mint választmányi tag kiváló buzgósággal dolgozik dr. Kassowitz Árminné.

Az ág. ev. Tabitha nőegyesület élén Dussing Jánosné áll, a ki az ügyeket a lehető legpontosabban, leglelkiismeretesebben teljesíti, kitűnő sikerrel dolgozik mellette Totovics Jánosné alelnöknő. Az említett hölgyek jórésze a „József főherceg szanatórium“ érdekében is számottevő akciót fejtenek ki.

Hermann Ella az ág. evang. „Tabitha“ nőegyesület tiszteletbeli kisasszonya és mint ilyen, rendkívüli tevékenységgel és fáradhatatlansággal iparkodott mindenkor az egylet céljainak keresztülvitelére. Ugyanő a „József kir. herceg szanatórium egylet“ javára rendezett multságokon, összejöveteleken, gyűjtéseken a munkából szintén kivette teljes erejéből a maga részét.

A Schwarz nővérek, Alice és Margit, az „I. Ujvidéki Nőegylet“ tiszteletbeli kisasszonyai. Megnyerő modorukkal, párját ritkító áldozatkészségükkel a jótékonyág terén mindenkor sikeresen munkálkodtak közre és nem vonták ki magukat semminemű mozgalomból sem, amely a jótékonyág érdekeit volt hivatva előmozdítani.

*

Ilyen ma Ujvidék társadalmi képe. Egészséges szellem hatja át ezt a társadalmat, amely áldásosan dolgozik. Az ily lelkes társadalom méltán megérdemli, hogy az érdektelen szemlélő elismeréssel honorálja önzetlen, hasznot nem ismerő fáradságos működését.

Hódság.

Írta KERESZTÉNY GYULA.

HÓDSÁGRÓL írni nem keveset, de sokat lehet, de minthogy a szerkesztő kötött utlevéllel bocsátott el, igyekezem rövid lenni; sőt lehetnék oly rövid is, hogy egyszerűen azt írnám: „Hódság Bácska szive“. De boncoljuk fel a szívet s lássuk, hogy mi van benne.

Hódság sik telepen épült, rendes, tiszta, szabályos és széles utcákkal bíró város. Társadalmi élete hasonló a boldog család életéhez, melynek lüktető erejét a minden társadalmi kötelezettséget elvállaló „Társaskör“ adja, mely gondoskodik minden nemes, jó és szép dolgok létesítésén azon célból, hogy ezeket tagjai szórakozására és művelődésére bocsássa. Ezek elérésében nagy segítségére van Hódság — itt arcképekben is bemutatott — igen szép hölgykioszoruja is. A nyár folyamán a reggeli és délutáni órákban röpi a labda, pattog a rakett a tenisz-pályán, hol nem ritka a fáradságos, de kellemes játék után a terített asztalok melletti pihenés és jó oszonna. De a pihenés csak arra való, hogy utána a „Társaskör“ helyiségeibe vonulva, annál frissebben járják a csárdást.

A téli hosszú esték unalmasságát elüzi a sok szépirodalmi ujság olvasása, cabaret-esték, felolvasások és műkedvelői előadások.

Ezek mind közös dolgok. De mi férfiak vagyunk oly önzők s külön is tartunk összejöveteleket, melyeken a jót a hasznossal kötjük össze.

Ezek az összejöveteleken megvitatjuk az egyes társadalmi kérdéseket s hogy mi hasznos és jó a városunkra nézve; ezen vitatkozásokat, melyeken a torkunk rendszeren kiszárad, egy borral öblögetett s kártyával tarkított kedélyes beszélgetés követi bácskai jó szokás szerint.

A földmivelés és iparral foglalkozók társadalmi életüket a 300 tagot számláló Polgári Casinóban élik.

A lakosság nevelését, művelődését a társadalom tagjai közül választott iskolaszék ellenőrzése mellett egy 12 tagból álló testület bonyolítja le oly szép eredménnyel, hogy az eredetileg német község apraja-nagyja ma már tisztán beszél magyarul.

A lakosság főfoglalkozása a földművelés és ipar. A földművelés egyik ága a kendertermelés, mely oly nagy terjedelmű, hogy Hódságon van a legnagyobb kenderpiac, a termelt kendert a helyi lakosság filléreiből épült 3—400 munkást foglalkoztató „Honi fonó- és kötélverő-gyár“ dolgozza fel, mely gyárhoz berendezés tekintetében nincs hasonló a continensen, általa előállított gyártmányok rövid idő múlva kiszorítják a hasonló gyárak cikkei.

Az ipar minden ága képviselve van, s iparosaink gépjeiket villamos motorral tartják üzembe, melyekhez — nemkülönben az utcák és terek világításához — az áramot a nagy kiterjedésű I. hódsági gőzmalom szolgáltatja.

Kereskedelme élénk és virágzó, mutatja az is, hogy áru- és érték-forgalom akadálytalan keresztül vihetésére még egy állomásra volt szükség. De ne többet, már úgy is utlevél nélkül utazom.

Willmann Mátyásné

Dr. Hofbauer Miklós

Dr. Szabó József, kir. közjegyző

Keresztény Gyuláné

Dr. Legrand Ferencné

Dr. Szabó Józsefné

HÓDSÁG

Willmann Mátyás

Dr. Knézy Lehel

Dr. Knézy Lehelné

Ertl Ferencné

Dr. Legrand Ferenc

Ertl Ferenc

HÓDSÁG

Rausch Alfrédné

Gyurcsányi Emilné

Dr. Lieli József

Szendy István

Szendy Istvánné

HÓDSÁG

Hauswirth Antalné

Rausch Alfréd

Dr. Trischler Aladár

Dr. Trischler Aladárné

Dr. Schutz Miklósné

Hansz Christian

HÓDSÁG

Hauswirth Antal

Rumbach Lajosné

Dr. Lieli Józsefné

Tuzman Lajos

Rausch Ede

Schwerer Jakabné

Hansz Paula

HÓDSÁG

Dr. Hofbauer Miklósne

Willmann Irmuska

Rumbach Lajos.

Schwerer Jakab

Willmann Janka

Korény Ella

HÓDSÁG

Bászler Annuska

Neumayer Magdi

Trischler Hermine

Váczy Riza

Huk Maca

Bászler Mája

HÓDSÁG

Bászler Rózsika

Váczy Irma

Huk Karola

HÓDSÁG

Tuzmann Lajosné

Temerin.

Irta LÉH FÜLÖPNÉ.

A mi kedves Temerinünk a déli Bácskában fekszik. Magyar lakóinak száma a legutolsó népszámlálás adatai szerint 9678, kik leginkább földmivelés- és állattenyésztéssel foglalkoznak. Hogy a világtól el ne legyünk zárva, van vasuti állomásunk is. Kultur-intézményeink közé számítjuk a különböző Olvasóegyletet, a Közs. Kath. polg. Olvasókört, Magyar Gazdakört, melynek elnöke vagy diszelnöke mátéházi Matkovits Béla, temerini nagybirtokos. Temerin jótékonyági egylete a József kir. herceg szanatórium egylet mátéházi Matkovits Béláné védnöksége alatt, ki szívéllyességével s kedvességével mindenkor buzdít és lelkesít a humánus cél felkarolására. Ez egylet alakulását kiválóan Bódy Gézané, Wolpert Györgyné és szerény magam fáradozásának köszönheti. Biz' igaz, hogy fáradságot nem ismerve jártuk a falut elejétől végig, míg végre 67 taggal megalakulhatott az egyesület. Utóbb még 24 tag gyűlt jótékony zászlónk alá. Az egylet élén mint elnök Nagy Kálmánné fáradhatatlan buzgóságot és tevékenységet fejt ki, ugyszintén a kabarék és műkedvelő előadások rendezésénél nagy buzgósággal működik. Vele együtt fáradozik Elme Irén és Léh Fülöpné is. A József kir. herceg szanatórium egylet ezer akadálylyal, sőt ármánnyal megküzdve, most már három éve fennáll és reméljük, hogy tovább is fenn fog állni, mert bámulatos a nők erős akarata, mely legyőz minden akadályt és szeretettel, jó szívvvel türi a sok megaláztatást és gúnyt. A jó Isten meg is fogja áldani buzgó fáradozásukért.

A község gazdasági intézményei közt első szerep a 20-ik évében működő Első Előlegezési Egyleté, melynek Mihalovits Endre temerini plébános, országgyűlési képviselő az elnöke, aki egyszersmint szeretett és nagyrabecsült lelkipásztora már 15 év óta a községnek. Mint pénztárnok Mező Ferenc, mint könyvelő Léh Fülöp működnek az egylet születése óta önzetlenül és odaadással. Másik bankunk a Temerini Takarékpénztár, Göbel Ferenc tapintatos vezérigazgatása alatt. A keresztény szövetkezeti boltokat és gazdasági tejgyárat Bódy Géza tanító vezeti.

A zsidó hitközség Reiter Vilmos példás elnöklete alatt működik s járul hozzá a maga részéről is a felekezeti békesség fentartásához.

Magyar tannyelvű elemi iskoláink kitűnőek, miről a tanfelügyelői dicséretetek tesznek bizonysgot. A temerini iskolák a magyarosítás terén valóságos missiót is teljesítenek, amennyiben a szomszéd német és szerb községek lakói ide küldik gyermekeiket a magyar nyelv elsajátítása céljából. Az iskolák Nagy Kálmán, mint legrégibb, 37 éve működő tanító, továbbá Leh Fülöp és Bódy Géza példás vezetése alatt állanak. Van továbbá leánygyermekek részére apáca-zárdája Temerinnek, végül iparos tanonc-iskolája Léh Fülöp igazgató-tanító vezetése alatt.

Községünk ez idő szerinti népszerű jegyzője Vermes Vince, derék bírása Tóth József, adóügyi jegyzője Volpert György, kik ez istenadta jó magyar nép mindenekben önzetlen, becsületes tanácsadói s vezetői. Adja az isteni gondviselés, hogy e község fölvirágoztatására örök időn át olyan lelkes vezetők legyenek, mint a maiak, akkor boldog lesz e nép és vele az egész Temerin.

*

Érdekes megszívlelni, hogyan alakult meg Temerinben például a József kir. herceg szanatórium-egyesület. Történetét ide írjuk, hogy ex uno discite omnes!

Temerinben az 1907. év február havában hosszas taggyűjtés után, melyben Bódy Gézáné, Volpert Györgyné és Léh Fülöpné buzgólkodtak, 62 taggal alakult meg a József kir. herceg szanatórium-egyesület s ugyanakkor a fenti lelkes hölgyek adományokat is gyűjtöttek, 68 korona 80 fillért. Az első adományozók a következők voltak: mátéházi Matkovits Béla, Majoros Pál, Vermes Vince, Janik István, Hacker Jakabné, Sztutlik Mária, Schverer Imre, Kákonyi Ferenc, ifj. Hajtman János, Horváth Ferenc, Kókai János, Tóth József, Bernhard Nándor, Uracs József, Göbel József, Horváth Gusztáv, Stein Ferenc, Géhl Jakab, Bálint János és Áman Mihály. A megalakuló gyűlésen diszelnökül mátéházi Matkovits Bélánét választották, ki igen sok jót tett már a szanatórium céljai iránt, anyagilag támogatta férjével együtt és kedves, szívélyes modorával lelkesít, buzdit, kitartásra serkenti az egyesületet. Elnöknőnk, a jó és kedves Nagy Kálmánné, fenn lobogtatja azon zászlót, melynek egyik oldalára a szeretet, a másikra a küzdelem és kitartás van írva. Alelnöknőnk, Reiter Vilmosné, ki szintén már sokat áldozott a szeretet oltárán. Pénztárnok Bódy Gézáné, titkár Léh Fülöpné, kik a taggyűjtés nehéz munkáját végezték, nem elégedve meg 64 taggal, még utólag gyűjtöttek 18 rendes és 5 rendkívüli tagot. Régebbi lelkes és kitartó tagjaink: Kohn Dávidné, Schossberger Ignácné, Sósberger Simonné, ifj. Guszman Vilmosné, Vidrich Sománé, Göbel Ferencné, Horváth Józsefné rendes tag; Horváth József rendkívüli tag, Guszmán Albertné, Fisler Nándorné, Halmos Ernőné, Horváth Gáspárné, Czilcer Dezsőné, Kohut Salamonné, Erdey Gyuláné, Vig Ágostonné, Döme Ferencné, Uracs Józsefné, Bujdosó Jánosné, Herman Ninuska. Újabb tagok: Hemrich Antalné, Szilágyi János, Hivizi Mátyásné, Sif Gyuláné, Nagy Rezsőné, Czilcz Emilné, Bernhard Nándorné, Tóth Mártonné, Khón Józsefné, Jakobecz Katalin.

Adakoztak még a szeretet oltárán dr. Városov Gyula kalocsai érsek és dr. Sveitzer Ferenc káplán.

Matkovics Béla és neje

Szilágyi János

Léh Fülöpné

TEMERIN

Nagy Kálmánné

Erdey Gyuláné

Kovács Gáspárné

Liptay Antalné

Hemrich Antalné

TEMERIN

Bujdosó Jánosné

Halmos Ernőné

Nagy Dezsőné

Fischler Nándorné

Kohn Dávidné

Tóth Mártonné

TEMERIN

Kohut Salamonné

Hivizi Mátyásné

Czilczer Emilné

Bernhard Ferdinándné

Guszman Albertné

Bódy Gézáné

TEMERIN

Döme Ferencné

Reiter Vilmosné

Kohn Józsefné

Widrich Etelka

Uracs Józsefné

Cilcer Dezsőné

Volpert Györgyné

TEMERIN

Göbel Ferencné

Schossberger Simonné

Ifj. Guszmán Vilmosné

TEMERIN

Schiff Gyuláné

Óbecse.

Irta FÁRBÁS JÓZSEF.

BÁCSKÁNAK legnagyobb, legnépesebb és legkiválóbb községe Óbecse. És ez nagy szó, ha tudjuk, hogy eme hatalmas vármegyének, amelyet büszkélkedve és önérzettel „Bácsország“-nak emlegetnek, nagyon sok olyan községe van, amely népességre sok felvidéki szab. kir. várossal vetekedik.

Óbecse huszezernyi lakosságával, hatalmas vagyonával és figyelemre méltó kultur-alkotásaival, habár nem is város, csak község, de azért olyan tekintélyes helyet foglal el, amivel nemcsak Bácskában, de az országban is az első nagyközségek sorában áll.

Az alsó Tisza mentén tekintélyes gócpontként helyezkedik el ez a nagyközség, mely kereskedelmével, iparával és kulturájával nagy területet ural, de magához is vonz. A régmúltban úgy, mint most is, társadalmi alkotásai, jótékonyági mozgalmi példaadással hatottak és a környék nem egy közérdekű felbuzdulása innen nyerte az indító erőt.

Ezen a vidéken, ahol a török pusztítás elsöpört mindent a föld színéről, ahol a szabadságharc küzdelmei megritkították a lakosságot és elharácsolták az anyagi javakat, ahol a nemzetiségi féltékenység és elzárkózottság gátat vetett a magyar művelődés terjedésének; ezen a vidéken, ahol a közelmúltban is csak nagy paraszt-városokról lehetett szó, itt Óbecse elüljárt mindenha a kultura terjesztésében és a közművelődési intézmények megalapozásában. Óbecsének gyors, kulturális újabb fejlődése az 1860—70-es évekre esik és a rohamos kialakulás szép eredménynyel tartott mindaddig, míg a százezreket jövedelmező nagy közvagyon (járásföld) egyénenkénti felosztást nem nyert. Ez nagy rázkódtatást szült minden téren és irányban, ámde csak átmeneti volt ez a lökés, mert végre is a nagy vagyonérték, a föld, nem sülyedt el, megvan az, csakhogy egyesek birtokában. Ma már lassankint helyreáll a megzavart egyensúly és úgy a közéleti, mint kulturai fejlődés ujfent nagy lendületet vesz.

Óbecsének kulturális kialakulásairól szólva, lehetetlen meg nem emlékeznünk két ismert névről, kik a legnehezebb időkben dicséretes tevékenységet fejtettek ki ez irányban. Ezek: Szulik József volt prépost-plébános, országos hírű egyházi költő, aki

fenkölt szellemével, rendkívül nagy népszerűségével előharcosa volt Óbecse társadalmi és közművelődési mozgalmának és Csupor Gyula ügyvéd, Bácskában előnyösen ismert szónok és író, aki ideális lelkesedéssel volt zászlóhordozója mindannak, ami a közélet nemes iránya kifejlesztését célozta. Mindketten már néma emberek, a temető-kert lakói, de emléküket nemcsak a sirjukat jelző ékes emlék hirdeti, melyet a közbecsülés filléreiből emelt a hálás utókor, hanem örzi még inkább az a sok hasznos, közérdekű és jótékony intézmény, amelynek megalkotásában, felvirágoztatásában vezéreként működtek.

Ezeknek a nyomdokain haladva, az általuk elszórt nemes eszmék magvait locsolva, élesztgetve működnek a társadalom mostani vezérei és előmunkásai, akik méltán érdemlik meg az elismerést, amely egyedüli jutalma az ilyen köztevékenységnek.

Óbecsének társadalmi élete lendületes s élénk és dacára annak, hogy közel harminc közművelődési és jótékonsági egylete van, ez azért nem vezet széttagoltságra, mert bár mindenik külön körben szolgálja az üdvös eszmét, de ha hazafias, vagy közérdekű felbuzdulásról van szó, úgy valamennyi kör és egylet mint egyetlen nagy testület tömörül és impozáns módon jelen meg. Innen van, hogy Óbecsén március 15-ikének mngünneplése évről-évre oly impozáns, hogy Bácskában szinte példaként említik. Felvonul ilyenkor a sok diszszászokkal rendelkező egylet népes sorokban és kihívja így az egész hazafias és lelkesedni tudó közönség érdeklődését. És ez az elragadó jelenet megismétlődik más hazafias irányu mozgalmak idején, avagy egyik-másik testvér-egylet ünnepeltetése alkalmával is.

Mint legrégibb társadalmi egyletünket, a Magyar Népkört kell első helyen emlitenünk, mely közel félszázados multtal bir és mindenha nyílt és hűséges ápolója volt a hazafias megnyilatkozásoknak. Ez a Népkör vezeti a hazafias ünnepek megülésében a közönséget, tartja együvé a magyar polgárságot, ápolja házi estélyein a magyar dalt, irodalmat és szolgálja a közművelődést hatalmas könyvtárával. Egy egyszerű polgár ember, Lázár József volt a megalapítója és ma is polgár ember, Reisli Sándor iparos áll az élén, mint elnök, aki azonban józan higgadtságával, bámulatos élettapasztalatával közmegelegedésre tölti be eme tisztét évek óta. Mellette Losonczy Antal tanító a jegyző, aki sokirányu elfoglaltsága mellett is le nem törő lelkesedéssel szolgálja a Népkört évtizede, és ott sok üdvös eszme megvalósítása fűződik nevéhez. A Magyar Népkör mindenkori hazafias vezetőségének érdeme, hogy a Magyar Dalkörrel egyesülten Szabadságoszlop ékesíti Óbecse főterét, hogy a 48-as honvédek sirja a belvárosi temetőben diszes siremlékkal van megjelölve és megvédve a feledéstől; hogy Óbecse nagynevű szülöttének, Than Mór, kiváló festőművésznek szülőházát emléktábla jelöli, hogy a szabadságharc idején itt táborozott Damjanich János oroszlánbátorságu tábornok akkori szálló-helyét emléklap ékesíti.

Mig a Magyar Népkör a társadalom középosztályát egyesíti, addig a Társaskör a lateinerek és a vagyonosok találkozó helye. Ennek az ugynevezett uri kaszinónak elnöke Hetessy Kálmán kir. járásbíró, aki higgadt modorával, józan elfogulatlanságával szép eredményyel kormányozza a kört. A megalakításban és irányításban azonban el nem vitatható érdemei vannak dr. Galambos Pál ügyvéd- és lapszerkesztőnek, aki

Vissy Károlyné

kisfalusi és gombosfalvi Gombos Iréne

Dr. Balaton Gyula

Sztcfanov Jován

Szmik Gyuláné

Dr. Vojnovics Vladánné, báró Jovics Olga

ÓBECSE

Vissy Károly kir. közjegyző.

Jauch Ferenc plébános

Vissy Károlyné

Özv. kisleusi és gombosfalvi Gombos Béláné

Szmik Gyula

ÓBECSE

Reisli Sándor

Milovánov Lyubóné

Özv. Jóczits Emilie

Losonczy Antal

Fárbás József

Szűts Jánosné

Mátéházi Matkovits Béláné

ÓBECSE

mint társaséletünk egyik legagilisebb tagja, bámulatos utánjárással küzdötte ki a Társaskör megalakítását és oly nivóra emelését, amelylyel bármely nagy város igényeit is kielégítheti. A Társaskörnek nagy jelentősége különben abban van, hogy Óbecsén ez az egyetlen közművelődési és társadalmi egyesület, amelyben a szerbek, kik a lakosság egyharmadát teszik, a magyarokkal egyesülten vesznek részt. Ez az első lépés arra a helyes és kívánatos irányban való haladásra, amely megtörni óhajtja azt a rideg különválást, amely eddig tartózkodóan elkülönítette a szerb társaséletet a magyartól. Mennyivel erősebb, mennyivel tekintélyesebb volna Óbecse társasélete és tevékenysége, ha minden téren együttesen küzdenének annak üdvös előmozdításán!

E két legtekintélyesebb olvasó-egylet mellett van még több is, amelyek közül említésre méltók a Katholikus Olvasókör, elnöke Jauch Ferenc plébános; a „Csitaonica“ (Szerb Olvasókör), elnöke dr. Popovits Milán orvos; az Alsóvárosi Polgári Olvasó-egylet, amely főleg földmivesteket tömörít; az „Egyetértés“ olvasókör, ahol a gazdálkodó nép szerzi az olvasás áldásos gyümölcseit; az Iparos Olvasókör az iparosság gyűlhelye, elnöke a hazafias érzelmű Knecht András asztalosmester; a Kereskedelmi Kör, továbbá a Kereskedő Ifjak Egylete, a Földmivelők Egylete és egyes ipari szakszervezetek köre. A Vendéglősök Egylete élén Gerber Nándor sörgyáros áll. Van még Gazdakör is, amely a vármegyei Gazdasági Egyesületnek fiókja és főleg gazdasági érdekeket szolgál. Állatdíjazásokat, versenyeket rendez. Elnöke Szonomár Elek földbirtokos és bankigazgató. A szerbeknek külön földmivelő egylete van és létezik egy Méhész-Egylet is, amelynek a község területet engedett át telep létesítésre.

A művészet és az ének-kultúra művelését szolgálják a dalegyletek. Ilyen az Óbecsei Polgári Magyar Dalkör, amely 20 éves multjában sokszor és nagyban járult hozzá a hazafias és társadalmi ünnepek fényének és sikerének emeléséhez. A dalkör tevékeny elnöke Osztrogonác Ferenc tanító, míg lelke és fáradhatlan művezetője, karnagya Losonczy Antal, aki nem egy diadalt aratott ugy helyben, mint a vidéken az ő buzgó dalos katonáival. A szerb egyházi dalárda 25 éves multtal bir és nemcsak a templomi ének művelésében, hanem nyilvános hangversenyek rendezésében is szép sikerrel működik vegyes kara dr. Popovits Milán, közs. orvos elnöklete alatt, aki maga is pompás énekes és nagy zenepártoló. Van még egy szerb iparos dalárda is, mely főleg a népies dal művelésével tűnik ki.

A Magyar Dalkör kebelében van műkedvelői osztály, amely különösen régebben évente több nagysikerű színelőadásával szolgálta a nemes szórakozást kedvelő közönséget. Igazgatója most Szmik Gyula gyógyszerár-tulajdonos, aki végtelen ügyességgel szerepelteti Óbecse műkedvelőit.

A közművelődés hathatós szolgálatában állanak ifjusági egyleteink. Ezek között első helyen említendő a Róm. kath. földmivelő ifjuság egylete, amelynek alapítója és vezetője Jauch Ferenc, belvárosi plébános, aki emberfeletti buzgalommal és bámulatos áldozatkészséggel fárad a földmives ifjuság művelésén, erkölcsaik szelidítésén, félszeg szokásaik eltüntetésén. Ez az egylet nemcsak a kultúra szolgálatában áll, hanem egyenesen áldása, megmentője az ifjuságnak. Alig pár éves az egylet, de azért minden téren észlelhető áldásos kihatása. Rövid idő alatt milyen óriási változás a legény-

erkölcsökben! Régebben a legény-virtus abban tündökölt, hogy ki tud durvább lenni, ki mer kiállani a bicska elé, ki tudja botrányosabban végig duhajkodni az utcát. Nem mulhatott el vasárnap vérengzés nélkül és nem ünnep ember-halál nélkül. A félvad, őrző legény-óriás leszurta a csendesen szembejövőt szó nélkül, ok nélkül. És most az egyesület kebelében tömörült legények emberhez méltóan szórakoznak, mulatnak és ma már az a legény-virtus, hogy melyik olvas többet, melyik tud szavalni, avagy ügyesen alakítani a műkedvelői előadásaikban. A 250 főnyi legénység illetlen megszelídítése Jauch Ferenc elnöknek az érdeme, aki, hogy ezt elérhette, ugyyszólván minden szabad idejét ennek az ifjusági egyesületnek szenteli. Minden hazafias és ünnepi alkalommal a paraszt legények és leányok színi előadást, vagy szavaló-estét adnak, amelyek rendkívüli látogatottságnak örvendenek és amíg nemesen foglalkoztatják a szereplőket, kellemes és szellemes szórakozást nyújtanak a szülőknek, öregeknek és ifjaknak.

Ugyancsak üdvös eredménynyel működik a Kath. iparos legény-egyesület, amelynek tagjai önművelés mellett szórakoztató előadások rendezésében is szép sikerrel buzgólkodnak. Legsikerültebbek az évente tartatni szokott szüreti mulatságai, melyeken a tagok magyar viseletben jelennek meg.

A társasélet alakulatai között megkülönböztetett helyet foglalnak el a jótékony-ság szolgálatában álló nőegyleteink, melyekről, mint a társadalmi gyűrű gyémántköveiről kell megemlékeznünk.

Óbecsének három nőegylete és egy leányegylete van.

Legtöbb taggal bir és legnagyobb tevékenységi körre terjed ki a Jótékony Magyar Nőegyesület, amely az elhagyatottak rendszeres segélyezése mellett évente a szegény iskolás gyermekek felruházását karácsonyfa-ünnepély keretében eszközli. A nőegyesület elnöknője Vissy Károlyné Szép Iréne urasszony, aki szeretetteljes modorával, bámulatos tevékenységével, csodálatos leleményességével és elismerésreméltó áldozatkészségével oly sikerdus eredménynyel kormányozza ezt a nemes egyesületet, hogy a folyton nagyobb-művi segélyezés mellett is mindjobban erősödik anyagilag ugyanarra, hogy ma Óbecsének legnagyobb tartaléktőkével rendelkező társadalmi egyesülete. Minden évben ünnepszámba megy a nőegyesület mulatsága, de feledhetetlen sikerű és emlékezetes lesz az a nyári multság, amely mintegy székfoglalója volt a hódolattal és szeretettel övezett elnöknőnek, aki leleményességének bő tárházával és bájos hadseregével tekintélyes tőkét varázsolt elő; — meg az a tündér-est, amelyet a József kir. herceg Szanatórium Egyesület javára rendezett a nőegyesület szép anyagi sikerrel. Legbuzgóbb támaszai a kiváló elnöknőnek: özv. Gombos Béláné, Szücs Jánosné, Szonomár Elekné, özv. Karakásevits Mariska, dr. Kovachits Kálmánné, Szmik Gyuláné, özv. Wéber Miklósné pénztárosnő, dr. Tripolszky Jánosné stb.

Negyedszázados multra és nem kevésbbé áldásos tevékenységre tekint vissza az Izraelita Nőegyesület, amelynek rajongással körülvett elnöke dr. Milkó Ignácné urasszony, akit jó és érző szíveért, lekötélvező, szívélyes modoráért mindenki tisztelettel támogat emberbaráti sikeres tevékenységében. Az Izr. Nőegyesület farsangi mulatsága úgy Óbecse, mint a környék előkelőségének kedves találkozó helye szokott lenni, amikor

Losonczy Antalné

Ivánovits Sándorné

Füzesabonyi Császár Gézáné

Lévai Lajos

Wéber Miklósné

Vihovszky Árpádné

ÓBECSE

Dr. Balaton Gyuláné

Dr. Tripolszky Jánosné

Szűcs Maca

Milkó Erzsi

Vörös Béláné

ÓBECSE

Szabados Károlyné

Özv. Grünbaum Fulöpné

Sztepanov Jovánné

Özv. Karakásevits Simonné

Osztrogonác Ferenc

Dr. Popovics Milánné

Csupor Iréne

ÓBECSE

az elnöknő az ő bájos hölgyserégével a mulatságon résztvevők kellemes időtöltéséről előzékenyen és vetélkedve gondoskodnak. Pár év előtt ülte meg e nőegylet 25 éves fönállását igen szép és nagyszabású ünnep keretében, amikor az érdemes elnöknő kiváló ünnepeltetésben részesült. Az emberszeretet eme munkájában segitőtársai az érdemekben gazdag elnöknőnek: özv. Geiger Mórné alelnöknő, dr. Galambos Pálné, Grosz Simonné, dr. Székely Ignácné stb.

A harmadik testvéregylet a Szerb Nőegylet, amelynek elnöknője özv. Jócits Mladenné urasszony. A Szerb Nőegylet özvegyeket, betegeket segélyez és szegény iskolás gyermekeket ruház föl. Évente sikerült mulatságok rendezésével és tagsági díjakkal szerzi meg az erre szükséges tőkét. A nőegylet elnöknője és tagjai buzgó tevékenységet fejtenek ki a jótékonyosság terén, köztük különösen dr. Vlahovits Ivánné, dr. Vojnovits Vladánné szül. Jóvits Olga bárónő, Stepanov Jovánné, dr. Popovits Milánné stb. Az óbcesei Leányegylet is az emberbaráti tevékenység szolgálatában áll. Rendezni szokott előadásainak és mulatságainak jövedelmét szegények istápolására fordítja. Elnöknője Totits Olga urleány.

A jótékonyosság gyakorlásában még kitünik egy-két asztaltársaság is, meg a „varrónők társulata“, melyek karácsony táján osztják ki adományait, jórészt iskolás-gyermekek között.

Itt említjük meg a városi szegényházat, a mit Freund József gyáros és neje építettek és adtak át készen a városnak. A szegényházban közel száz elárvult gyermeket és vagyontalan aggastyánt ápolnak a gondozással megbízott, jólelkű apáca nénikék. Freund József különben Óbecsének legbökezűbb jótévője. A diszes, tágas és példásan berendezett szegényházon kívül az izraelita templom mellé egy fűthető imaházat építtetett, melynek felavatása 1909 október 15-én volt. Még egy nagy alkotást helyezett kilátásba a város képvisellete előtt ez a művelt lelkű és jótékony gyáros, és pedig hogy a szegény betegek részére modern kórház-épületet emeltet. Helye már ki is van jelölve a szegényház és a vasuti indóház előtti térségen.

Nem tisztán jótékonyági, de emberbaráti intézmény is az Önkéntes Tűzoltó-Egylet, a mely 30 éve örökdió becsülettel és tagjai önfeláldozásával a község tűzbiztonsága felett dicséretes eredménnyel és az önkéntes tagok főleg iparosok kitartó buzgalomával. Ez idő szerint az egylet főparacsnoka id. Gerber Nándor sörgyáros, a ki lelkesen karolja föl az egylet ügyeit. Nagy tevékenységű paracsnoka tűzoltóinknak Osztrogonác Ferenc tanító, a ki mint alaposan képzett, szaktanfolyamot végzett tűzoltó tiszt példás ügybuzgalommal vezeti a szakszerű kiképzést, a melynek eredményeként több versenydíj nyeresémnyel dicsekedhetnek tűzoltóink. A szép sikerrel működő tűzoltó-egyletnek bájos zászlóanyja özv. Gombos Béláné, a ki élénken érdeklődik az egylet tevékenysége iránt; mig diszelnőke dr. Balaton Gyula járási főszolgabíró.

Szép feladatot teljesített a Lövész-egylet és a kebelében volt ifjúsági Sport-egylet is, a mely 30 éves fönállása után ez évben szűnt meg, most a község az eddig adott területet megvonta tőle és így létföltételében támadta meg. Az egylet által szépen gondozott liget és épület (vigadó) most mint népkert áll rendelkezésre a nagyközönségnek.

Még pár szót az egyes kultur-tényezőkről. Első helyre soroljuk itt a helyi sajtót. Óbecsének ez idő szerint egyetlen helyi lapja a „Óbecse és Vidéke“ című társadalmi hetilap, amelyről és munkásairól külön helyen emlékezik meg e diszmű.

Az ott említett hirlapírókon kívül mint jelesebb tollforgatókat meg kell említenünk: dr. Szászy István orvost, aki jeles poéta, ügyes tollú író és mint népdalköltő is eléggé ismert, több önálló kötete jelent már meg; — azután dr. Balaton Gyula főszolgabíró, a ki főleg közgazdasági cikkeivel és memorandumaival, külön tanulmányaival tesz közhasznú szolgálatot; — Faragóné Galambos Margitka szép-irodalmi tevékenységet fejt ki; — Szücs János tanító, mint nevelésügyi író; — Balaton Géza, mint tankönyvíró ismertek; — Kovács Ferenc plébános pedig tudományos, főleg növényteni cikkeivel tűnt föl a szakművekben.

A népkulturát szolgáló, Óbecsén következő iskolák vannak: népiskolák és pedig község által föntartott, de felekezeti jelleggel róm. kath., gör. kel. és izr. népiskolák, összesen 37 tanteremmel. Valamennyi jól felszerelten, derék, munkás és képzett tanárokkal ellátva teljes megelégedésre neveli, tanítja Óbecsének közel 2000 mindennapi tankötelessét; — gazdasági ismétlő iskola, ahová a 12—15 éves gyermekek járnak és gyakorlati oktatásban részesülnek; — iparostanonc iskola 5 osztályllyal, kétszázon felüli tanonccal. Az iskola a magyarosítás érdekében nagy eredménnyel működik, mert a környékről ide özönlő szerb és horvát inasokat magyar szóra, hazafias érzelmekre tanítja; — polgári fiu- és leányiskolák, ahová a szomszéd községekből is sok növendék bejár. Meg kell említenünk, hogy a polgári leányiskola eredetileg társulati volt, amelynek létesítése körül dr. Milkó Ignác és Boromisza Tivadar elévülhetetlen érdemet szereztek, később a község átvette. A fiuiskola igazgatója Ugray György, aki szép zenetudása révén kedvelt tagja a társaséletnek és sok jótékony hangverseny sikeréhez járult hozzá, — míg a leányiskola igazgatója Pataj Izabella, alapos tudásu, művelt urleány. Mindkét polgári iskola itt a nemzetiségi vidéken szép eredményü kulturmissziót teljesít. Most indult meg mozgalom arra, hogy kereskedelmi tanonc-iskola létesüljön, mert szépen fejlődő kereskedelmünk követelősen sürgeti ezt.

Minden iskolának van könyvtára, de ez ifjusági könyvtáraknak mintegy betetőzéseként a városnak külön igen értékes könyvtára van, amelyet minden polgár igénybe vehet. A városházán külön helyiségben van elhelyezve és közel 4000 kötetet foglal magában. Ime, e röpke ismertetésből is látható, hogy Óbecse a szépen fejlődő községek élén méltán foglalhat helyet, mert érzékkel, képességgel és oly alkotásokkal bír, amelyek a kulturfejlődésben szebb, biztató jövő fölé emelik.

A TÁRSASKÖR. A Társaskör megalakult 1899 december 30-án az óbecsei intelligens elem nagyszámu támogatásával. Azóta tagjainak száma folyton növekszik; jelenleg mintegy 150 rendes és 40 pártoló tagja van. Neveli a társadalmi érintkezést, még pedig vallás és nemzetiség különbsége nélkül, elősegíti a különféle társadalmi elemek tömörülését és összetartását, módot és alkalmat nyújt a szellemi művelődésre és szórakozásra, hirlapok, folyóiratok, tudományos és szórakoztató

Csia Károlyné

Brettschneider Mathild

Vlahovits Iréne

ÓBECSE

özv. Geiger Mórné

Barna István

Herczog Mór

Tripolszky Béla

Dr. Milkó Ignác

Steckert Frigyes

Prenner István

Závodszky Endre

AZ ÓBECSEI MAGYAR NÉPKÖR 40 ÉVES TAGJAI

munkák beszerzése által. 1906. évben a kör, a községgel párosulva, tágas, kényelmes és modern beosztású otthont építtetett magának s így az egészségi viszonyoknak, a jó izlésnek s a kis város igényeinek a lehetőségig megfelelt.

Tisztikara: Elnök: Hetessy Kálmán. Alelnök: Dr. Milkó Ignác. Igazgató: Dr. Galambos Pál. Háznagy: Dr. Kovacsits Kálmán. Titkár: ifj. Gerber Károly. Pénztáros: Szmik Gyula. Ügyész: Dr. Vojnovics Vladan. Választmánya: Dr. Balaton Gyula, dr. Tripolszki János, Vissy Károly, Dungyerszki Bogdán, dr. Gombos Dezső, Szonomár Elek, Freund József, Vojta János, Jung Antal, dr. Székely Ignác, Paudek Antal, Koch Herman.

A SZERB NŐK KÖZMŰVELŐDÉSI EGYLETE. A Szerb Nők Közművelődési Egylete 1874-ben alakult, hogy támogassa az óbecsei szerb nemzetiségbeli gör. kel. vallású női ifjúság szellemi és testi nevelését. Felállított egy kisdédóvodát is, melyet 20 év óta tart fenn; segélyezése folytán több tanítónőt és óvónőt kitaníttatott, a szegény gyermekeket pedig felruházta és egyébként is segélyezi.

Tagjainak száma 45, kizárólag az intelligens elemekből. Elnöke: Özv. Joczics Emilia. Alelnöke: Dr. Vlahovics Ivánné. Választmányi tagjai: Dr. Vojnovics Vladánné szül. báró Jóvícs Olga. Ivánovics Sándorné, dr. Martinovics Pálné, özv. Mikovics Miléva, Milovánov Lyubóné, Piroski Szvetozárné, dr. Popovics Milánné, Sztepanov Jovánné. Pénztárnoka: Özv. Hadnagyev Christina, Titkára: Sztepanov Jován, gör. kel. lelkész.

A JÓTÉKONY MAGYAR NŐEGYLET. Ahol legnagyobb a szükség, ott legközelebb van az Isten keze. Az óbecsei Jótékony Magyar Nőegylet megalakulása ezen közmondást igazolja. Az 1894-ik silány gazdasági év a kiscgazdának a magot is alig adta meg, a szegény arató-munkásnak pedig alig 2 hétre adott munkát. Még be sem állt a tél, már elfogyott a kereset. A tél közepén már igen sok családban beállott a nyomor.

Városunk több nemeslelkű urnője, kik a jobb esztendőben is a tél beálltával fel szokták keresni a nyomorban sanyalódókat: megdöbbentek azon, mit 1895 telén tapasztaltak. A külterületen minden 3—4. házban felütötte tanyáját az éhség, a nyomor. Könnyű volt belátni, hogy itt néhány urinő segítségével vajmi keveset ér. Az általános szükség tömeges, együttes akciót kívánt.

Terék Károlyné, a jótékonyágáról régóta ismert urinő 1895 január 6-ára összehívatta házához a város urnőit, kik a kétségbeesés helyett a mentőakciót egy jótékonycélu táncmulatsággal megindították. Ennek a táncvigalom rendezésének következménye lett az óbecsei Jótékony Magyar Nőegylet megalakulása. Tripolszky Lászlóné, Frenner Ferencné, Jung Antalné, Bárány Béláné, Szilágyi Ferencné, Göndör Ferencné és még többen azon buzgólkodtak, hogy egyletté alakulva, a jótékonytságot ne csak időszerűleg, hanem állandóan gyakorolják.

Március 24-én már 88 taggal megalakult az óbecsei Jótékony Magyar Nőegylet, elfogadtatott az alapszabály, melyet Fonyó Pál plébános, Finta Ignác polg. isk. igazgató és Losonczi Antal tanító, már az előkészítő gyűlés megbízásából kidolgoztak. Megválasztatott a tisztikar. Első elnök lett Tripolszky Lászlóné, alelnök: Balaton Gézané és Frenner Ferencné, gondnokok: Terék Károlyné, Dörner Mártonné, Barna Istvánné és Gébell Józsefné, egyleti orvos: dr. Szászy István, ügyész: dr. Szilágyi Ferenc, pénztáros: Wéber Miklósné, helyi védnök: Fonyó Pál, titkár: Finta Ignác és Losonczi Antal. Hogy Terék Károlyné az egyesület megalakítása körül mily buzgóságot fejtett ki, mutatja az, hogy érdemei elismerésül már az alakuló gyűlésen tiszteletbeli elnökké választatott Ginder Ignácnéval együtt. De nem kisebb buzgósággal működött Finta Ignác is, kinek érdemei a május 25-iki gyűlésen megörökítették. A város felosztott 4 részre a gondnokok közt, kiknek ideális teendőjük az volt, hogy kerületekben személyesen keressék fel a nyomort és tegyenek javaslatot annak enyhítésére.

A kezdet, mint mindenütt, itt is nehéz volt, mert szerény anyagi eszközökkel rendelkezvén, a segítő akciót csak szerényen lehetett kifejezni. Eleinte meg kellett elégedni azzal, hogy a beteg családfőnek ingyen orvosságot küldött a nőegylet. Emellett az árvákra és lelencekre terjesztette ki figyelmét s ahol a gondviselést hiányosnak találta, közbevetette magát és gondosabb ápolást követelt.

Már az 1895. év szünidején 2 kültéri iskolában gyermekmenhelyet állított föl. E célra nyári mulatságot rendezett, megkereste a város képviselőtestületét és a város pénztárait, felírt Császka György érsekhez, az országszerte jótékonyaságáról ismert egyházfejedelemhez s nem nyugodott, míg a szükséges költség egybe nem gyűlt.

A buzgóságot siker koronázta. Julius 2-án ünnepélyesen megnyitotta a 2 menház, melynek sikerében a tisztikar kivül osztoztak még Szonomár Elekné és Kovács Ferencné.

Már az első tél kezdetén működési körébe vonta a szegény iskolás gyermekeknek ingyen ruhával való ellátását. 50 iskolás gyermeket ruházott fel. Ezen jótékonyaságot állandósította, úgy hogy 1—2 év kivételével minden évben 50—60, sőt 1903-ban 100 iskolás gyermeket ruházott fel. A politikai községet megsürgette, hogy óvodák felállítása által feleljen meg a törvény követelményének. Perselyeket készíttetett, s azokat egyes családoknál helyezte el, hogy mikor szórakoznak, mulatnak, emlékezzenek meg a szegény szűkölködőkről. E perselyekben összegyűlt pénz mai nap is egyik tekintélyes jövedelmét képezi a nőegyletnek. A polg. leányiskola kezdetben társulati jellegű volt. Ennek támogatásában a nőegylet is kivette a maga részét. 1897-ben népkonyha felállítását elhatározta.

A Polg. Magy. Dalkör zászlószentelése alkalmából az „óbecsei hölgyek versenydíja” címen Vissy Károlyné buzgólkodása folytán kitűzött első díj eszméje a nőegyletből indult ki.

1902. év dec. 19-én gyászt ült a Magyar Nőegylet. Elvesztette jóságos vezetőjét, szívét: elnökét. A választmány 2 koszorút tett a koporsóra, gyászjelentést adott ki, bokros érdemeit jegyzőkönyvben megörökítette, a temetésen és gyászmisén testületileg vett részt, végül a gyász jeléül táncvigalmat egy évig nem rendezett. Tripolszky

Dzsigsurszky Zorka

Dzsigsurszky Perszida

Ivanity Jovanka

Glavosky Boszilyka

Béliťy Perszida

Mikina Irina

Hadnagyev Angelina

Dzsiginzsky Lyuba

Szentomaski Milanka

Zsikity Sztáka

AZ ÓBECSEI SZERB IPAROS DALKÖR

Vujity Sztojan

Veliczki Zsiva

Csiply Dusán

Kojity Pánta

Hadnagyev Sándor

Szentomaski Pál

Budisin Lyubomir

Doroszlavacski Gyura

Hadnagyev Lázár

Boskovity Gyóka

AZ ÓBECSEI SZERB IPAROS DALKÖR.

Hadnagyev Darinka

Katyanszka Perszida

Szentomaska Zóra

Glavasky Lyubomír

Obrovácsi Sándor

Hadnagyev Demeter

Damjanovity Matkó

Glavasky Éva

Maletina Mára

Hadnagyev Évicze

AZ ÓBECSEI SZERB IPAROS DALKÖR

Apity Pera

Vardity Ávram

Galetin Dusán

Szaboticsky Szteván

Andryasev Milán

Drágin Jása

Drágin Ilija

Czrvenkov Pera

Béliy Zsarkó

AZ ÓBECSEI SZERB IPAROS DALKÖR.

Lászlónénak nagy érdemei voltak. A semmiből életre keltette az egyletet, számtalan jótékonysága mellett az egylet anyagi ügyeit takarékosága által virágzó állapotba hozta. Áldott jó szive szeretetreméltóságával a nőegyleti tagok ragaszkodását kivívta. Sikerei elérésében részese volt nagyműveltségű leánya, Szabados Károlyné.

A megürült elnöki állás 1903 márc. 8-án töltetett be. A közgyűlés bizalma egyhangulag Vissy Károlyné urnő felé hajlott, ki már addig is számtalan jelét adta buzgóságának, áldozatkészségének. Vallásossággal párosult jó szive, lekötelező kedves modora, magas műveltsége, előkelő állása mind praedestinálták ezen állásra. És hogy a közgyűlés méltó utódot talált Vissy Károlynében, már az első évben kitünt. Azóta pedig a ragaszkodás valóságos bálványozássá fokozódott. Dacára annak, hogy a segélyezettek száma megháromszorozódott, az egylet vagyonát megötszörözte. Mulatságai, melyeket rendezett, nagyszabásúak voltak. Népünnepélyei élő állat sorsjátékkal, virágsátor, versenyekkel stb. egybekötve, nemcsak az egész Tiszamentén eseményszámba mentek, hanem a lakosság legszélesebb rétegét is bevonták a jótékonyság hálójába. Egy-egy mulatsága 1000, 2000, sőt az 1906. évi népünnepély 2780 kor. tiszta jövedelmet hozott. De jövedelmet nemcsak a mulatságból, hanem leleményes módon más uton is szerzett az egyletnek. Császka György érseket megnyerte a Nőegylet fővédnökének, a mi nemcsak fényt és diszt kölcsönzött az egyletnek, hanem az egylet bármily ténykedésében anyagi segítséget is jelentett. Ginder Ignácné az ő közbenjárására 2000 koronás alapítványt tett a Nőegyletnek. Több alapítótagot, sok rendes és pártoló tagot szerzett.

A Nőegylet hozzájárult Veres Pálné szobrának költségeihez, Gulyás Imre szegény, de szorgalmas tanuló részére segélyt, a Céllovészegylet 25 éves jubileumára versenydíjat, Csupor Gyula a költő, író s a lángszavu szónok siremlékére hozzájárulást szavazott meg. A Nemzeti Szövetség működése idejében, a szegény iskolás gyermekek felruházására közadakozás útján figyelemre méltó alap gyűlt össze, elnökünk ezt is megszerezte a Nőegylet részére. Jankovits Györgynek szeme operálására szükséges összeget folyósította; majd midőn az operáció nem adta vissza látását, állandó havi segélyt szavazott meg.

Az 1904. év nov. 27-iki választmányi gyűlésen kegyelettel adózott nagynevű és jótévő fővédnöke, Császka György áldott emlékének, érdemeit jegyzőkönyvben megörökítvén.

1905-ben a Nőegylet vagyona elérte a 10 ezer koronát, tehát jubileumot ült. Belépett tagul a Magyar Nőegyletek Orsz. Szövetségébe. 1906-ban a házi szegények között kiosztott állandó havi segély összege 933 koronát tesz ki. Napközi otthon felállítását is elhatározta. Városey Gyula kalocsai érseket fővédnökül megnyervén, diszoklevéllel tüntette ki. 1907 május havában fényes sikerű cabarett-estélyt rendezett a József főherceg Szanatórium Egylet javára. A magas színvonalon álló műsor s a szereplők sikere megérdemelné, hogy róluk egyenkint megemlékezzünk. Ám a helyszűke miatt le kell mondanunk erről. A tiszta jövedelem 882 korona volt.

Az 1907. nov. hóban tartott vál. gyűlés kettős gyászt iktatott jegyzőkönyvébe. Ginder Ignácné, az alapítványt tevő, nemeslelkű urnő és szeretett elnökünk áldott

emlékü, drága édesanyja elhunyt feletti fájdalmas részvétét örököltte meg. A Nőegylet ezzel ohajtotta kifejezni, mennyire azonosítja magát szeretett elnökével: az ő gyásza a Nőegylet gyásza is. Ez évben a szegényházban karácsonyfa-ünnepélyt és felruházt tartott. Az elárvult Lakatos-család legidősebb leányának szabászati tanfolyam elvégzéséhez az anyagi segílyt megadván, őt kenyérkeresővé tette. Ez évben a havi állandó segílyt élvezők száma 19, a kiosztott havi segíly 57 K. volt; ezek száma 1908-ban már 26-ra emelkedett. Ma már az évi segíly meghaladja az 1000 koronát. Mindezekből látható, hogy a Nőegylet mily nemesen teljesíti hivatását és évenként sok betegnek, özvegynek, árvának szájára fel könyeit.

Miként a sótalan étel, ugy ezen rövid történelem is iztelen lenne, ha elhallgatnók, hogy az Óbecsei Jótékony Magy. Nőegylet nemcsak jótékony egylet, hanem hazafiasan vezetett jótékony egylet. Hazafias mozgalmakban mindig testületileg vesz részt és jótékonyágnak minősíti a hazafias ünnepélyek költségeihez való hozzájárulást. Az Erdélyi Kárpát Egyesület részére tagok gyűjtését kimondotta. Március 15-iki ünnepélyen évről-évre résztvesz és költségeihez hozzájárul. Szintugy résztvett az ezeréves ünnepélyen. Az ezredéves kiállításra 10 tanulót saját költségén felküldött a kiállítás megtekintésére. A millennium emlékére felemelt honvéd-emlék és szabadságszoborra tagjai gyűjtöttek s azonkívül egy multság tiszta jövedelmének felét, 281·20 koronát átengedtek; a szabadságszobor leleplezésén résztvett s arra koszorút helyezett. Erzsébet királyné gyászos tragédiája feletti fájdalmát megörököltte s szobrára gyűjtést rendezett. Rákóczi-ünnepélyen résztvett s költségeihez hozzájárult. A Tulipán-szövetségbe belépett s kimondotta a hazai ipartermékek pártolását.

Ezek után nem kell külön rámutatni, hogy a Nőegylet által elért fényes sikerek kinek a munkája, hogy babér kit övezzen és nem kell nagy jóstehetség hozzá annak megjövendőlésére, hogy Vissy Károlyné az egyletet a virágzás legmagassabb fokára fogja emelni.

A Nőegylet 15 éves életében elnöke volt Tripolszky Lászlóné 8 évig, Vissy Károlyné 7-ik éve. Védnöke: Fonyó Pál és Jauch Ferenc, kinek az egylet adminisztrálásában s az ünnepélyek fényének emelésében tekintélyes része volt. Alelnöke: Balaton Gézáné, Frenner Ferencné, Szűcs Jánosné, Gortva Lázárné, Szonomár Elekné. Pénztárnok: Wéber Miklósné, ki 15 év óta az elnök valóságos jobb keze. Titkár: Finta Ignác, Ugray György, Terék Mátyás és Losonczi Antal, utóbbi szintén az egylet fennállása óta. Orvos: Dr. Szász István 15 év óta. Gondnok: Terék Károlyné, Dörner Mártonné, Barna Istvánné, Gébell Józsefné, Reisli Sándorné, Terék Veronka, Jung Antalné, Závodszy Endréné és Schumacher Rudolfné. Jelenlegi tisztviselők: Elnök: Vissy Károlyné. Védnök: Jauch Ferenc. Alelnök: Szűcs Jánosné és Szonomár Elekné. Pénztárnok: Wéber Miklósné. Gondnok: Reisli Sándorné, Schumacher Rudolfné, Jung Antalné és Závodszy Endréné. Titkár: Losonczi Antal és Terék Mátyás. Orvos: dr. Szász István. Ügyész: Boromisza Tivadar. Választmányi tagok: Gombos Béláné, Boromisza Tivadar, dr. Balaton Gyuláné, Szmik Gyuláné, Frenner Istvánné, Losonczi Antalné, Mihályi Sándorné, Vojta Jánosné, Wrhovszky Árpádné, Szabados Károlyné, dr. Szász Istvánné, Ötvös Jánosné, dr. Kovacsich Kálmánné, Karakasevits Simonné, Pikker Árpádné, Terék Károlyné, dr. Tripolszky Jánosné, Frenner Ferencné, Fárba Józsefné és Dörner Mártonné.

LOSONCZI ANTAL.

Fehér Sándor

Oszlár András

Velő Pál

Mucsi Vince

Uborka Mihály

Ricz Mihály

AZ ÓBECSEI R. KATH. FÖLDMIVES IFJUSÁGI EGYLET ELŐLJÁRÓI.

Sági Ferenc

Simovics József

Terék Mátyás

Jauch Ferenc

Budai József

Varga József

AZ ÓBECSEI R. KATH. FÖLDMIVES IFJUSÁGI EGYLET ELŐLJÁRÓI.

A „SEGITSÉG“ EGYLET. A mind nehezebb megélhetés az embereket arra viszi, hogy ne csak szórakozási, közművelődési, jótékonyági, hanem segélyzői egyleteket is alakítsanak, amelyek arra valók, hogy észrevétlen, apró tőkegyűjtéssel legyenek segítségére tagjaiknak.

Ilyen egylet az óbecsei „Segítség“ is, amely tagjai után 2000 korona segélyösszeget fizet ki elhalálozás esetén, tehát éppen akkor, amidőn a családot a legnagyobb csapás, a kenyérkereső elvesztése éri.

A „Segítség“ 1905 májusában alakult meg dr. Balaton Gyula főszolgabíró elnöklésével, Fárbás József és Wéber Miklós buzgalma és agitálása alapján.

A „Segítség“ egylet rövid 4 évi fennállása óta 150 ezer korona segélyösszeget fizetett ki, sok szegény családot emelvén ki a nyomorból.

Ez időszerint a tisztikar következő: Elnök: dr. Balaton Gyula; alelnök: Reisli Sándor, jegyző-pénztáros: Fárbás József; ügyész: dr. Müller Károly; ellenőr: Wéber Miklós.

R. K. OLVASÓKÖR. A r. k. olvasókört dr. Benda József apátplébános alapította 1867-ben. Jelenleg szép otthona van a Plébánia-utcában. Könyvtára több száz kötetből áll. Dr. Császka György, kalocsai érsek, 1000 koronát ajándékozott a körnek. A tagok száma: 100.

Tisztikara a következő: Elnök: Jauch Ferenc plebános. Világi elnök: Kovács József. Jegyző és pénztárnok: Laczkovics Antal tanító. Könyvtárnok: Nagy András főlegyházi. Gazda: Cseszák István.

G. KEL. SZERB EGYHÁZI DALÁRDA. A g. kel. szerb egyházi dalárda a Bácsbodrog vármegyében levő szerb dalegyletek között egyike a legrégebbeknek.

1878. évben alakult meg a magyar királyi belügyminisztérium jóváhagyása mellett. A dalárda jelszava: Énekkel magasztald az Istent és lelkesítsd a népet: Célja: az egyházi és világi énekek és dalok ápolása. Éppen azért az isteni tisztelet alkalmával az egyházi dalokat összhangzatosan énekli a hívek lelki épülésére és minden évben hangversenyt rendez, amelyen hírneves zeneszerzőknek a legszebb szerzeményeit szokta előadni.

Az 1903. évben megünnepelte keletkezésének 25-ik évfordulóját rendkívüli hangverseny rendezése által, amely fényesen sikerült. 1909. évi augusztus 28-án avatta föl nagyszerű, gazdagon feldíszített zászlaját, mely boldogult özv. Jovánovics Györgyné adománya. A dalegylet tagjai: disz-, pártoló- és rendes tagok. Jelenleg az énekkar 27 tagból áll. A dalárda állandó virágzását legnagyobb mértékben az óbecsei g. kel. szerb tanítónök és tanítók összetartó buzgalmának köszöni, de ezek közt is legtöbb érdem illeti ez irányban Milovánov Lyuba karmestert. A dalegylet vagyona 5000 korona.

A dalárda tisztikara: Elnök: dr. Popovits Milán, községi ügyvezető orvos, aki nemcsak nagy lelkesedéssel és buzgalommal vezeti a dalárda ügyeit, hanem maga is igen jó énekes. Alelnök: Popovits János, tanító. Jegyző: Mihajlovits Vladán, tanító. Karnagy: Milovánov Lyuba, tanító. Pénztárnok: Popovits Tódor, kereskedő.

SZERB OLVASÓ-EGYLET. A szerb olvasó-egylet alakult 1866-ban és pedig az alapszabályok szerint, hogy a szellemi tehetségek képeztesse s az ezzel karöltve járó műveltség, valamint a jó társalgás az óbecsei és környékbeli lakosok között előmozdittassék. Tagjainak száma a 100-at meghaladja. Szép szerb, magyar és német művekből álló könyvtára van. Elnöke Sztepanov Jován lelkész.

A KATHOLIKUS LEGÉNYEGYLET. A Katholikus Legényegylet 1893. évben alakult Fonyó Pál óbecsei plebánossága idejében. Virágzásának tetőfokát 1901—4. években érte el Jauch Ferenc belvárosi plebánosnak, mint elnöknek, buzgó vezetése mellett. Ez időben alig volt Óbecsén keresztény iparos, vagy kereskedő-segéd, aki ez egyletnek tagja nem lett volna, akik minden este szorgalmasan jártak az egyletbe, mint a felnőttek iskolájába, hallgatni a vezetőség, de különösen Jauch Ferenc plebános oktatásait.

1907. évben a szociáldemokrácia szellemében létesült szakszervezetek az egylet tagjait magukhoz hódították. Az egyletben 2 éven keresztül üresek voltak az azelőtt zsufozásig megtelt szobák, de üres lett annak pénztára is; a ház vételekor felvett kölcsönnek még a kamatait sem fizethette, a házat nem javíthatta, megsemmisülésnek indult minden. Az egylet előljárósága a forgalmas értékes helyen lévő rozszant egyleti házat ez év elején jó áron eladta s helyette a Szegedi-utcában másikat vett. Az eladási árból az új ház ára, sőt még az adósság is ki lett fizetve.

Remélhető, hogy a szépen berendezett új házban az egylet új életre kel s ismét virágzóvá lesz.

Az egylet tisztikara: Egyházi elnök: Jauch Ferenc belvárosi plébános. Világi elnök: Hajdu Nándor közs. pénztáros. Titkár: Feszli György hírlapíró. Jegyző: Terék Mátyás anyakönyvv. Pénztáros: Csizovszky István segédlelkész. Dékán: Pénzes György. Zászlósok: Berna Ferenc, Serfőző János.

AZ ÓBECSEI SZERB IPAROS DALKÖR. Az óbecsei Szerb Iparos Dalkör 1896-ban alakult s jelenleg 39 tagot számlál. Az egylet alakulása után 4 évig működött, karnagy hiányában teljes 4 évig szünetelt. Míg 1904-ben Hadnagyev Demeter fiatal tanítóban új karnagyot nyervén, azóta szakadatlanul működik. Az egylet célja: 1. Hogy szegény és öregség vagy betegség következtében munkaképtelenné lett tagjait anyagilag segélyezze, de amennyiben anyagi körülményei engedik, más szegény és elaggott iparosokat is anyagilag támogatni. 2. Hogy tagjait, de különösen a fiatalokat kiképezze. Az egylet céljának megfelelőleg számtalan esetben jótékonytságot tanusított, midőn több szegény elaggott iparost anyagilag támogatott.

Tisztikara: Damjanovity Márk elnök, Glaváski Lyubó alelnök, Szubotitsky Szteván jegyző, Obrovácsky Sándor pénztárnok. Karnagy: Hadnagyev Demeter néptanító. Választmányi tagok: Budisin Lyubó, Boskov Gyóka, Csiplyity Dusán, Galetin Dusán, Szentomaski Pál, Hadnagyev Vásza, Drágin Jása, Szávity Radivoj és Andrijásev Milán.

Lukács András

Kádár András

Losonczy Antal

Laczkovics Antal

Schumacher József

Sándor Ignác

Markovics József

Sándor Imre

Jankovics Jenő

Neogrady József

Csupor Gyula

Lukács József

Barátius János

Fárbás József

Antal Sándor

Knecht Antal

Tribl Gyula

Brettschneider János

Schumacher Rezső

Pisztor József

Nikolt Ferencz

Ó-BECSEI POLGÁRI MAGYAR DALKÖR.

Tényi Nándor

Barátius László

Rajky István

Sándor Ferenc

Komenda János

Komáromi Lajos

Füleký Antal

Bachmann Béla

Schannen Béla

Papp Károly

Göndör Ferenc

Janek Vilmos

Dr. Szász István

Boromisza Tivadar

Antal József

Kiss János

Gáspár Bálint

Osztrogonác Ferenc

Hajdú Nándor

Sági Mihály

Ó-BECSEI POLGÁRI MAGYAR DALKÖR.

A CÉLLÖVÉSZ-EGYLET. A Céllövész-egylet 1878-ban alakult meg, hogy kettős célt szolgáljon: a férfiakat a fegyverforgatásban, céllövésben gyakorolni és az uri közönségnek kellemes nyári szórakozó helyet föntartani.

A megalakításban Dömötör Zuard és Csupor Gyula ügyvédek fáradoztak és miután Óbecse község 5 hold területet az „Árpád-liget”-ből használatra 30 évi időtartamra átadott, az alakuló közgyűlés 1878. év május 26-án meg is lett tartva. Következő évben Krvarics Hugó tánctermet épített, a liget-rész parkirozva lett és föl-épült a lőház is.

A lövészetet nagy kedvvel és érdeklődéssel űzte a közönség 1888-ig, amikor annyira közömbös lett a lövés gyakorlása, hogy költség-kimélelsből be is szüntették. Néhányszor kísérletet tettek a lövészet beállítására, de nem vezetett eredményre és így a Lövölde csak nyári kiránduló és szórakozó hely lett. De ezen feladata teljesítésében is megbénult, mióta Óbecse képviselőtestülete a Tiszamente legszebb ligetét, az Árpád-ligetet barbár módra kivágatta. A kukorica és burgonya bosztánok mentén nem szívesen sétál le a közönség a Lövölde helyiségébe és bizony a máskor hangos mulatóhely évek óta pang, üresen áll a szép táncterem, a vendéglős és cukrász szomorúan bóbiskolva gondol azokra a szép időkre, amikor vasárnaponként tánc és mulatozás verte föl a gyönyörűen parkirozott nyári mulatót.

Ez évben a végső csapást mérték a Lövöldre. A község — letelvén a 30 év — megtagadta a terület átengedését és így az egylet valószínűleg teljesen fel fog a közel jövőben oszlani.

A vezetőség tagjai ezek: Főlövészmeister, mint elnök: Vojta János főmérnök, aki 9 éve tölti be teljes meglegedésre tisztét. Alelnök: dr. Balaton Gyula főszolgabíró, 12 év óta szakadatlanul. Titkár: Fárbás József lapszerkesztő, aki 1891. év óta tölti be ez állást. Gazda: Balaton Géza 1895-től kezdve, aki erélyes és szakszerű kormányzással gyönyörű állapotban tartotta fenn a parkot és az épületeket. Pénztáros 9 év óta Losonczy Antal, aki buzgó ellenőrzéssel elérte azt, hogy tekintélyes tőkét szerzett az egylet.

Eme pénztármaradványból 1000 koronás alapítványt adott a Lövölde a Magyar Népkörnek könyvtára jókarban tartására és fejlesztésére.

Még azt említjük meg, hogy 1903-ban a Lövölde szép ünnepélylyel ülte meg 25 éves fennállását, amikor 70 oldalra terjedő füzetben kiadta történetét, amit egyes tollal Fárbás József titkár irt meg a választmány megbízásából.

A POLGÁRI MAGYAR DALKÖR. A zene, a dal művelése is egyik hőmérője egy város társadalmi kulturájának. Óbecsén 1888. év május havában kelt életre az a kicsiny, de lelkes társaság, amely Óbecsei Polgári Magyar Dalkör elnevezés alatt indult munkába a magyar dal kultiválására és ezzel a társasélet élénkítését, bensőségteljes voltát szolgálta. Egyben uttörője is lett sok olyan hazafias mozgalomnak és tevékeny kulturális alkotásnak, amelyek becsületére válnak alkotóiknak.

Ott a déli Tisza kanyargó partján, ahol félszázad előtt az idegen szó volt az uralkodó; ahol a nemzetiségek törhetlennék látszó gyűrűje keríti be a magyarságot;

ott, ahol a szabadságharc megmérhetetlen magyar vért követelt: — ott diadalünnep volt egy életrevaló és munkára, küzdelemre képes magyar dalos-egylet megteremtése és ez alkotás elkerülhetetlen kultur-mozzanat lesz mindenha Óbecse fejlődési történetében.

Az óbecsei magyar dalkör megalkotásában Györy László adótiszt (most Kiskunfélegyháza adótárnoka), hordta elől a zászlót és néhány lelkes barátjával 1888 május 31-én Gortva Lázár banktisztviselő elnöklése alatt testet öltött az ige, melynek bölcsőjénél Keszler Simon iparos, Laczkovics Károly közs. jegyző (most Magyarakanizsa h. polgármestere) Oboleczky Gyula hivatalnok, Jódal Gyula gépész, Fárbas József tanító buzgólkodtak.

A kisvárosi előítélettel fölvette a harcot 30 kitartó férfiú és Rully János nyug. tanító karnagysága alatt az első fellépését azon év Szent István napján tartotta, amikor az óbecsei önkéntes tűzoltó egylet zászlószentelését magasztos ének-karával, előadásával emelte. Ez a husz év előtti fényes siker megvetette alapját a dalkörnek, újabb és újabb tagok léptek a dalművelés sorompójába és segítették a magyar műdal terjesztését, elősegítették a hazafias tevékenységet. Mert dalkörünk ott volt és ott van ma is mindig, ahol a hazafias, avagy nemes társadalmi mozgalmat támogatni kell. Március Idusát, október 6-át, más neves évfordulókat csak azóta ünnepli Óbecse vonzóan és nagyszabásu ünnepekkel, amióta a dalkör ebben vezető szerepet tölt be. Ott volt a dalkör a „Honvéd-émlék“ megteremtésénél és leleplezésénél, a „Szabadság-szobor“ tökegyűjtésénél és ünnepélyes felavatásánál, a társadalmi egyletek ünneplésénél, az egyházi ének művelésénél stb. stb.

A dalkör alapításakor következő volt a tisztikar: Elnök: Gortva Lázár, alelnök: Jung Antal, jegyző: Fárbas József, ügyész: dr. Grünbaum (Galambos) Pál, karnagy: Rully János, pénztáros: Györy László.

A lelkesedéssel megalakított és évről-évre szép sikerrel működő dalkörre azonban hamarosan eljött a megpróbáltatás ideje. Rully karnagyot a betegség munkaképtelenné tette és nem volt Óbecsén senki, aki betöltse helyét. Ekkor a lelkes alapítók pályázatot irtak ki a karnagyi állásra. Messze vidékről került Árvay Ferenc ide, aki alatt aztán női kar is alakult a dalkör kebelében. Majd mükedvelői osztályt létesített az ifjúság, amely szintén szép sikerrel működött. A színiosztályban Kovács Ferenc, Csopor Gyula, Göndör Ferenc és Szmik Gyula lelkes vezetése mellett nem egy művészi értékkel bíró előadás vált nevezetessé. 1890. év őszén Révfy Géza lett a karnagy (most temesvári zenetanár és neves zenekari író), aki kiváló zenei tudásával fényt szórt az egyletre. 1892-ben Losonczy Antal tanító választatott meg karnagygyá, aki mai napig mérhetlen buzgalmu vezetője és lelke a dalkörnek. Ujvidéken volt országos dalverseny keretében (1895). díjat (ezüst serleg) nyert a dalkör, majd aztán Topolyán, Magyarakanizsán, Kulán, Csurogon, Adán, Törökbecsén nagyszabásu hangversenyeket adott, úgy, hogy a 90-es években Bácsország legélénkebb és legjobb híru dalköre az óbecsei volt. A dalkör 11 éves főnnállásakor gyönyörű és értékes disz zászlót kapott Ginder Ignác és neje óbecsei birtokosok ajándékaként. A zászlószentelés napja (1899 május 22.) egész Óbecse társadalmának ünnepe volt és azóta ily nagyszabásu és páratlan sikerű, az egész Délvidék képviselőjében lefolyt ünnep nem is volt még Óbecsén.

Pénzes György

Feszli György

Hajdu Nándor

Terék Mátvás

Jauch Ferencz

Csizovszky István

AZ ÓBECSEI RÓMAI KATHOLIKUS LEGÉNYEGYLET ELŐLJÁRÓSÁGA

Csiplity Mária

Lozanov Milána

Jovanovics Mária

Vujics Velykó

Szokolovics György

Szilajdin Szveta

Zsivkovity Vida

Szomborszky Iszidora

Borota Darinka

ÓBECSEI SZERB EGYHÁZI DALEGYESÜLET

Mihajlovics Milorád

Milovanov György

Belics János

Rajkovics Vida

Szokolovics Iszidora

Mravits Vera

Pekarovics Péter

Hadnagyev Döme

Dr. Martinovics Pál

ÓBECSEI SZERB EGYHÁZI DALEGYESÜLET.

A költőlelkületű Csopor Gyula elhalálozásával megürült elnöki széket a közgyűlés Osztrogonác Ferencel töltötte be 1901-ben, aki azóta lelkes kitartással, buzdító példaadással tömöríti együvé a dalkedvelőket és a sűrűn mutatkozó akadályok között is tőle megszokott biztos kézzel vezeti az együletet. Elnöksége alatt első teendője volt a kegyelet lerovása, amennyiben a dalkör indította meg Csopor Gyula volt elnök siremlékének létesítését és szép ünnepélylyel megtartott leleplezését. A dalkör anyagi megszilárdítása is az ő nevéhez fűződik, mert özv. Ginder Ignácné urnő 3000 koronás és özv. Gortva Lázárné 1000 koronás alapítványai az ő hathatós közbenjárásának köszönhetők. Mig az ország sok dalosköre adóssággal küzd, addig az óbecsei dalkör vagyona meghaladja a tizezer koronát.

Tisztikara most a következő : Elnök : Osztrogonác Ferenc, alelnök : Ugray György, jegyző : Fárász József, karnagy : Losonczy Antal, pénztáros most halt el, zászlótartó : Nikolt Ferenc, igazgató : Szmik Gyula, ügyész : Boromisza Tivadar. Három olyan tagja van, aki alapítás óta állandóan tagja : Osztrogonác Ferenc, Fárász József (ki emellett alapítás óta fáradhatlan jegyzője) és Bachmann Béla.

A dal kitartó művelőit szeretetteljes összetartás fűzi össze és ebben van fennállásának sikere.

FÁRBÁS JÁNOS.

AZ IZRAELITA NŐEGYLET. Az izraelita nőegyletet 1878-ban alapították. Célja : szegény özvegyek és árvák segélyezése, ugyszintén szegény leányok kiházasításának segélyezése. Tagjainak száma 70. Segélyezésre évenként 1200 koronát költ. 1904-évbén ünnepelte az egylet a város és a vármegye élénk részvétele mellett fennállásának 25 éves jubileumát.

Eddigi elnöknői : Özv. Grünbaum Fülöpné és Engelsman Lipótné 2—2 évig, 27 év óta pedig dr. Milkó Ignácné tölti be e tisztséget. Alapító tagjai : Özv. Grünbaum Fülöpné, özv. Freund Salamonné, Strausz Salamon, dr. Milkó Ignácné és özv. Weinberger Rozália. Alapítványok : 1. Strausz Salamon-féle alapítvány. 2. Dr. Milkó Ignácné nevét viselő jubileumi alapítvány.

MAGYAR NÉPKÖR. A 19 évig tartó abszolutizmus nem volt képes kiölni a magyar ember szívéből a magyar érzést. Alig derengett az alkotmányosság éltető napja, országszerte támadtak fel a magyar társaskörök, egyesületek és olvasóköri. Az óbecsei Magyar Népkör keletkezése is ebbe az időbe esik. Mint szórakoztató, közművelődést terjesztő, hazafias bánatot közvetítő társas egylet, megvolt a Magyar Népkör már az abszolutizmus idejében is, cím, alapszabály, tisztikar és tagdíj nélkül. A „rátz-betsei“ (egykoru postás feladó vevényen Óbecse helyett „Rátz-Betse“ szerepel.) jó magyarok akkor is összejártak egy vendéglőbe eszmecserére, honfiui bánataik kiöntésére, szórakozásra.

Amint az alkotmányos élet napja felragyogott, Óbecse magyarsága között is feltámadt a vágy, hogy más községbeli magyarok példájára nyilvános egyesületté alakuljanak. Lázár József, Tavassy Antal, Bende József, Tripolszky Béla, Szonomár János, Grünbaum Fülöp, Vissy Kristóf, Obláth Áron, Volarich Elek, Horváth Mihály, Hidler

Antal, Sötét Pál, Károlyi József, Makó András, Barna István, Závodszyk Endre stb. voltak a mozgalom vezetői.

A megalakuláshoz Lázár József adta meg a lökést, aki 1868. dec. 6-án kelt felhívásában röviden vázolta a kör célját, aláírásra szólította fel a magyarságot. Már 2 hét múlva, dec. 20-án 178 taggal megalakult a Magyar Népkör. Első ideiglenes elnöke Tripolszky Béla, jegyzője Késmárky Gyula lett. A legsürgősebb intézkedések megtételére id. „bizottmány“ választott. Ez a bizottmány dec. 22-én elkészítette az alapszabály tervezetét, 1869. január 1-ére megrendelte a következő lapokat: Pesti Napló, Hon, Magyar Állam, Magyar Ujság, Pester Lloyd, Hirmondó, Arany Trombita, Vasárnapi Ujság, Politikai Ujdonságok, Magyarország és Nagyvilág, Honvéd, Üstökös, Bolond Miska, Kikeriki; és helyiséget bérelt.

1869. január 6-án a közgyűlés elfogadván a bizottmány által kidolgozott alapszabályt, hivatalosan is megalakult és megválasztotta első tisztviselőit. Elnök lett: Tripolszky Béla, alelnök Terék György, igazgató Lázár József, jegyző Késmárky Gyula, pénztáros Grünbaum Fülöp, könyvtárnok Kovács György. Az alapszabályok 1869. április 10-én Szilágyi József akkori államtitkár aláírásával hagyattak jóvá.

Az alapszabályok a lefolyt 40 év alatt négy ízben szenvedtek módosítást: 1879-ben, 1889-ben, 1891-ben és 1896-ban. Kezdetben a Népkör 2 évről 2 évre alakult. Később 3 évről 3 évre. És csak az 1891-iki módosításban mondatott ki az alakulás egyszer s mindenkorra.

1869-ben Kovács György 10 kötet könyvet ajándékozott a Magyar Népkörnek. Ez képezte alapját a sok viszontagságon keresztül ment, de azért folyton gyarapodó s ma már kb. 1600 kötetben 3000 műből álló könyvtárnak. Ajándékozás után gyarapították a könyvtárt még: Csupor Gyula, Fárbás József, Zsótér Andor, Szegheő Géza, a Magyar Hírlap, Kereskedelmi Közlöny és Losonczy Antal. Érdekes történelmi adat, hogy 1869-ben Bizsek Kornél törökbecsei joghallgatót a Népkör megbízta, hogy az országgyűlésről tudósításokat küldjön.

Kezdetben a tagdíj 5 forint volt, 1870-ben 4 forintra, 1881-ben 2 forintra szállított le. 1907-ben pedig 5 koronára emeltetett.

Abban az időben a Magyar Népkör volt a társadalom központja. Nem lévén más egyesület, az általa rendezett bálók igen látogatottak és anyagilag igen sikerültek voltak. E bálók jövedelmeit leginkább a szegény iskolás gyermekek felruházására és a könyvtár gyarapítására fordították. A jótékonyt 1894-ig gyakorolta. Ekkor több ízben rendezett báljai deficitel végződve, azok rendezésével felhagyott.

Igen hosszúra nyúlna azon jótékonytársaságok felsorolása, melyeket a Népkör tagjai egyes nyomorba jutott emberrel tettek, ezek között legtöbb a tűzkárosult, balesetsújtott; intézmények közül pedig a vakok, siketnémák intézetére, szanatóriumra stb. sőt egy ízben a Poroszországba hurcolt francia foglyok segélyezésére kb. 150 forintot gyűjtött.

Voltak a Magyar Népkörnek is sulyos napjai, a mikor a létért kellett küzdenie. Egy ízben a tagok száma 17-re apadt le. De ezt is kiheverte szerencsésen. 1881-ben már kiszakíthatott 500 forintot tőkéjéből és külön könyvtári alapot csinált

Szomborszky Mária

Bogdanovics Györgyné

Perics Thodora

Szoboticski Dranko

Csiplicity Ádám

Pakarovics Milan

Oszvald Olga

Szokolonics Mária

Gavanszky Milosné

ÓBECSEI SZERB EGYHÁZI DALEGYESÜLET.

Popovics János

Bogdanovics György

Popovics Mladen

Katyanszki István

Koujovics Péter

Szokolcsics Milivoj

Gavanszky Milos

Dr. Popovics Milán

ÓBECSEI SZERB EGYHÁZI DALEGYESÜLET

belőle. A Népkör újra felvirágzása Zsótér Andor elnök érdeme, ki 4 évi buzgó működés után ismét élénkséget öntött belé. 1882-ben kezdte a Magyar Népkör megünnepelni márc. 15-ét. Arany János szobrára 5 frtot adakozott. Innen kezdve mindig gyakrabban rendezett hazafias mozgalmat vagy ünnepélyt. A véderőjavaslat és a honossági törvényjavaslat ellen felirt az orsz. képviselőhöz. A 48-ban elesett honvédek siremlékére 50 forintot szavazott meg. Ő felsége 25 éves uralkodói jubileumát fényesen megülte. Hazafias ünnepet rendezett Kossuth Lajos 90 és 100 éves évfordulójára, Jókai 50 éves írói jubileumára, 1894-ben a Népkör fennállásának 25 éves jubileumát zászlószenteléssel ünnepelte meg, amikor egyszersmind jubiláris könyvtárt alapított. Mozgalmat indított egy Óbecsén felállítandó Kossuth-szobor iránt. Midőn ez kivihetetlennek bizonyult, Szabadság-szobrot állított fel s a 48-as honvédek sirját a temetőben emlékkövel ellátta. Kossuth Lajos halála felett kegyelettel adózott. 1895-től kezdve már a március 15-iki mellett az október hatodikának megünnepelését is kimondotta. Megünnepelte Magyarország ezeréves fennállását. Megörökitette honfiúi örömét a király által adományozott 10 szobor alkalmából. Névmagyarosító osztálya révén a névmagyarosításra buzditott szép sikerrel. Erzsébet királyné tragédiája felett gyászünnepet rendezett, Petőfi-ünnepélyt tartott.

Óbecsén 3 évig magyar bíró volt, 3 évig pedig szerb. Ez a paritás! Mikor szerb volt a bíró, a községi ügykezelés minden ágában a magyar nyelv rovására a szerb nyelvet előtérbe helyezte. A Magyar Népkör ez ellen 1900-ban ünnepélyesen óvást emelt. Ennek az lett az eredménye, hogy a magyar nyelv minden téren az őt megillető jogához jutott a községi ügykezelésben. Mozgalmat indított a magyar iparpártolás iránt is. Megünnepelte a királyság és a keresztény vallás 900 éves és a szabad sajtó 50 éves jubileumát. Thán Károly világhírű tudóst, a város szülöttét, 40 éves jubileuma alkalmából üdvözölte. Azon házat, melyben 1848-ban a hős Damjanich János lakott, emléktáblával jelölte meg s azt pompával leleplezte. Özv. Damjanich Jánosné minden év október 6-iki hazafias ünnepély alkalmából üdvözölte. Majd fogadalmyszerű aláírásban kötelezte tagjait, hogy okt. 6-át ne csak megünnepeljék, hanem ezen ünnepet vidéken is terjesszék. Bujdosó nagy fejedelmünk, II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazatérésekor Szegedre 100 tagból álló zarándoklatot rendezett, a koporsóra koszorút helyezett s onnan visszajövet lélekemelő nyilvános ünnepélyt tartott. A Népkör felvirágzása körüli érdemeik elismeréseül disztaggá választotta annak alapítóját: Lázár Józsefet, első elnökét Tripolszky Bélát, Zsótér Andort, ki a megsemmisüléstől megmentette. Ugyancsak disztaggá választotta 30 éves jubileuma alkalmából azon életben levő 10 egyént, kik megszakitás nélkül tagjai voltak. Ezek voltak: Barna István, Gombos Béla, dr. Milkó Ignác, Ginder Ignác, Sötét Pál, Frenner István, Závodszyk Endre, Herczeg Mór, Stichert Frigyes és Kellner Lázár. Ezen 12 disztag közül a 40 éves jubileumot megérte Tripolszky Béla, Frenner István, Závodszyk Endre, dr. Milkó Ignác, Stichert Frigyes, Herczeg Mór és Barna István, kiknek arcképéből a 40 éves tagság emlékére csoportképet készíttetett. Ezt a képet mi is bemutatjuk. A Breckában (Boszniában) lakó magyarok által alakított Magyar-Egyesület részére gyűjtés útján több mint 100 kötetre menő könyvet ajándékozott.

Elnöke volt: Tripolszky Béla 4 évig, Szonomár János 5 évig, Zsótér Andor 5 évig, Feszli Ignác 2 évig, Gortva Lázár 9 évig, Szonomár Elek 4, Csupor Gyula 3 évig. De az ő 3 évi elnökösködéséhez fűződnek a legszebb hazafias ünnepélyek. Költő, író és lángszavu szónok volt, ki magasröptű, mély érzéssel telt gyönyörű nyelvezetű beszédével lebilincselte a hallgatóságot. Ő az egyetlen, kit a halál az elnöki székből ragadott ki. Érdemei elismerésül a kör arcképét megfestette, sirja fölé közadakozás útján diszes siremléket emelt. Ugyanezzel örökitette meg alapítója emlékét is.

Dr. Balaton Gyula 3 évig volt elnöke, Reisli Sándor 4 évig, Paudek Antal 1 évig és a jelenlegi elnök ismét Reisli Sándor. Pénztárnoka volt Grünbaum Fülöp 2, Löwy Gyula 4, Feszli Ignác 5, Kellner Lázár 2, Frenner Ferenc 7, Szonomár Elek 3, Paudek Antal 1, Gébell József 10, Gyarmathy Béla 2, Hajdu Nándor 2 és Obláth Sándor a jelenlegi 2-ik éve pénztáros. A könyvtárnoki tisztség igen kényes és oly változatos, hogy szinte alig lehet pontos adattal szolgálni. Leghosszabb ideig volt a 19 könyvtáros közül Göndör Ferenc 5 és a jelenlegi Komenda János 7 évig. Jegyzői közül kiemelendők: Késmárky Gyula, dr. Milkó Ignác, Galambos Sándor, Horváth Mihály és Losonczy Antal, ki már 17-ik éve tölti be nagy ambícióval e tisztelet. Ügyésze volt: Károlyi József 8, Csupor Gyula 11 és Boromisza Tivadar 21 évig. Jelenlegi ügyésze dr. Müller Károly.

Óbecsén a közmívelődési és jótékonyági egyesületek száma 17. Azért a Magyar Népkör hivatása soha sem fog elévülni. Könyvtárával igazi világító fáklyát, hazafias szellemével melegítő napot képez Óbecse társadalmában.

— I. —L.

I. RÓM. KATH. FÖLDMIVES IFJUSÁGI EGYLET. Az I. Róm. Kath. Földmives Ifjusági Egyletet a földmives ifjak művelődésére alakította Jauch Ferenc óbecsei belvárosi plébános 1903 január 25-én dr. Balaton Gyula főszolgabíró, Vissy Károly kir. közjegyző és dr. Paukovich Ottó nyug. kir. táblai bíró támogatásával. Az egylet még alakulási évében házat vásárolt, melynek vételárához a kalocsai érsek 1000 koronával, Jauch Ferenc plébános pedig 2000 koronával járult hozzá.

Az egyleti tagok száma évről-évre szaporodik, jelenleg 490 tagja van. A tagok művelődésére van az egyletnek 1300 kötetes könyvtára, melyhez dr. Darányi Ignác m. kir. földmívelésügyi miniszter eddig a Népkönyvtár I—III. sorozatát, összesen 150 kötetet adományozott. Az egylet minden évben március 15-én hazafias ünnepélyt rendez. Adventben karácsonyi pásztorjátékokat, farsangban pedig szini előadásokat tart, amelyek nagyon látogatottak, egy-egy szindarabot 3—4-szer kell ismételni, hogy azt minden érdeklődő láthassa.

Az egylet felvirágoztatása körül legnagyobb érdeme van Jauch Ferenc plébános egyleti elnöknek, ki szabad idejének legnagyobb részét az egyleti házban az ifjak tanítására, oktatására fordítja, az egyletet hasznos könyvekkel és újságokkal ellátja, ezen kívül még anyagilag is támogatja.

Hogy eddig mennyire érte el az egylet kitűzött céljait, eléggé megvilágítja helybeli két orvosnak az utóbbi időben tett azon egybehangzó nyilatkozata, mely

szerint amióta ezen egyesület fennáll, jövedelmük évenként 400—400 koronával csökkent.

Az egyesület védnöke: Várossy Gyula kalocsai érsek. Disztagja: dr. Darányi Ignác m. kir. földmivelésügyi miniszter és Zundl Péter prépost, főtanfelügyelő. A jelenlegi tisztikara: Egyházi elnök: Jauch Ferenc plébános. Világi elnökök: Budai József kisbirtokos és Nacsá Sándor. Jegyző: Varga József tanító. Pénztáros: Terék Mátyás anyakönyvv. Ellenőr: Sági György. Könyvtárnokok: Ricz Mihály, Sági Ferenc. Felügyelők: Mucsi Vince, Kovács Sándor, Koródi József, Fehér Sándor. Zászlósok: Velő Pál, Uborka Mihály, Domonkos András földmives ifjak.

AZ ÓBECSEI SAJTÓ. Negyedszázad előtt, mikor még a nagyobb városokban, megyei központokon is újdonság volt egy-egy élénk heti-lap, Óbecsén már megnyilatkozott a vágy, hogy a társadalmi és községi ügyeknek a sajtó útján legyen egy szószólója.

A lapteremtés eszméje Lévai Lajos nyomdatulajdonosé, aki nem nyugodott addig, míg alkalmas embert nem talált a leendő lap vezetésére. Mert abban az időben keresve sem lehetett találni ilyen kényes hivatalra vállalkozót. Nem azért, mintha tollforgató és írói tehetséggel megáldott ember nem lett volna Óbecsén. Sőt országos nevű költők: Szulik József prépost-plébános, Csupor Gyula ügyvéd, azután jó tollú írók: Zsótér Andor földbirtokos, Szücs János tanító stb. működtek az irodalom terén, de egyik sem vállalta a szerkesztést, mert tisztában voltak azzal, hogy egy helyi lap szerkesztése nem csak munkát kíván, hanem kényes dolog is.

De nem csüggedt Lévai és talált is nemsokára szerkesztőt dr. Grünbaum (Galambos) Pál személyében s erre megszületett az „Óbecse és Vidéke“.

Lévai Lajos, mint laptulajdonos és kiadó 20 éven át mindig büszke önérzettel és soha nem lohadó kedvvel csüggett e régi bácskai újságon, s azt mindig olyan nivón tartotta, hogy a vidéki hetilapok mintaképül szerepelt.

Személyek üldözése, egyoldalú irányzat, éles hang, alacsony nivóju viták, avagy a lap tekintélyét alacsonyító piaci herce-hurcák soha sem találtak itt teret. Sajnos, a derék kiadó, a lap egyik erős támasza, 1898-ban kidőlt, hirtelen halál ragadta el az élők sorából.

A lap első felelős szerkesztője dr. Galambos Pál volt. Az ifju ügyvéd, mint óbecsei fiu, irodája megnyitásával egyszerre a közkedveltséget is megnyerte és Lévainak éles, kutató szeme ezt észrevéve, rögtön megnyerte a rég tervezgetett lap vezérének. Így indult meg az „Óbecse és Vidéke“ első száma 1888 július hó 1-én.

Dr. Galambos Pál ifju hévvel és igazán tartalmas szellemi tőkével fogott a lap szerkesztéshez és finom, meggyerő modora csakhamar tömörítette köréje az óbecsei írói gárdát. Vidéki heti lapot aligha tudna még egyet felmutatni az ország, ahol 22 éves főnnállás mellett ugyanazon kiadó, ugyanazon szerkesztő és ugyanazon főmunkatárs kitartóan és egyetértésben végzik kulturfeladatukat. Dr. Galambos vérbeli újságíró, aki sohasem fáradt, bár folyton munkában van, sohasem izgatott, habár ezerfelé szólítja elfoglaltsága, sohasem kimerült, bár nem kerül a dolgot. Ez az ő szólása:

„Csak szóljatok, hogy mit irjak!“ — és nincs rá eset, hogy elhárítaná magától azt a munkát, amit a lapja érdekében kívánnak tőle.

A XXII. évfolyamu hetilapnak, amely egyedül áll Óbecsén, még egy kitartó: munkása Fárbás József főmunkatárs, aki huszadik éve szakadatlanul rója egymás mellé a betűket. Óbecse első és még ma is egyedül álló helyi lapjának címképe itt van :

Ada és Mohol.

Irta PILLER GYÖRGY

MIDŐN a József kir. herceg Szanatórium Egyesület szerkesztő-titkárától megbízást nyertem e diszmű ada—moholi részének összegyűjtésére, beszerzésére, megvalloim hirtelenül, nem is sejtettem, hogy mit vállaltam magamra. Csak a mikor közelebbről kezdtem foglalkozni a dologgal, tapasztaltam, hogy ez bár nem éppen olyan könnyű, de igen szép és kedves feladat. S így, amennyire szerény tehetségemtől kitelik, iparkodni fogok, hogy a képekben bemutatott egyéneket szűk kereten belül megismertessem, jellemezzem társadalmi, működésüket röviden méltányoljam.

Előre is figyelmeztetem a nyájas olvasót, hogy ne várjon holmi dátumoktól, számadatoktól dagadó stereotip életrajzokat. Kérem itt, elsősorban is hölgyekről van szó. Már pedig ha hű életrajzi leírásokat nyújtanék, akkor ott kellene lennie hol, mikor ment férjhez, stb. Udvarias ember ezen adatok beszerzésére nem vállalkozik. De feleslegesek is. Egészen biztosra vehetjük, hogy mindenki valahol, valamikor született, kisebb-nagyobb sikerrel több-kevesebb iskolát végzett. Mindezekhez kinek miköze? A fő az, hogy a „tizenharmadik“ iskolában, az élet iskolájában hogyan állja meg helyét.

Az egész föld egy óriási méretű színpad, melyen az élet, a folyton ismétlődő végnélküli dráma, játszódik le. Millió és millió apró epizód láthatatlan szálai észrevétlenül egymásba szövődnek s ezek együtt alkotják a nagy életdrámát. Minden helységben játszódik le egy-egy jelenet. Szerencsés az a község, a hol a főszerepek jobb kezekbe vannak letéve. Ada közszereplői méltók a tapsra. Hadd léptessem fel őket sorban. Mint mindenütt, itt is hölgyeké az elsőség.

Wolf Józsefné, az aranyos, jó „Wolf-néni“. A József kir. herceg Szanatórium Egyesület javára tartott első mulatság rendező hölgybizottságának is ő volt az elnöknője. Az ő vezetése alatt alakult meg a „Kath Nőegylet“, melynek azóta elnöknője. Rang- és kor-, vallás- és nyelvkülönbség nélkül mindenkinek bizalmát bírja. Dacára, hogy már éveken át egy roszindulatu kór a szobáiba zárja, figyelme mégis mindenre kiterjed. Finom lelke, tapintata minden körülmények között megtalálja a helyes utat. A csüggedőt buzdítja, a sértettet kiengeszteli, a bánatost megvigasztalja, a szenvedőn

enyhit, a megszorulton segít. A női szívek igazi remeke. Méltó partnerje özv. Senk Antalné, a „Kath. Nőegylet“ társelnöknője. Az előbbinek nemcsak munkájában, hanem kitűnő tulajdonságaiban is osztozik, úgy hogy külön jellemezni fölösleges.

Popovics Józsefné, a leglelkesebb matróna, kit valaha ismertem. 20 év előtt megalakította a szerb nőegyletet s azóta élethossziglanra megválasztott elnöknője. Évei már megközelítik azt a számot, melylyel az emberi kor végső határát szokás jelölni, de azért oly fiatal hévvel, oly lángoló lelkesedéssel érdeklődik és foglalatoskodik a közjó körül, mintha most kezdené az életet. Kedvenc eszméje, hogy a tödővészesek, üdülő betegek és szórakozni vágyó egészségesek számára egy fényes park létesítenék. A helyi lapokban hasáboakat íratott e témáról, szónokolt, agitált mellette. Sajnos, a képviselőtestület szűkkeblűségén hajótörést szenvedett az eszme.

Dr. Herczl Fülöpné és dr. Stein Adolfné, mindketten több éven viselték az izr. nőegyletben az elnöki tisztséget, de jelenleg is első sorban láthatók ott, ahol a jó szívre, az áldozatkészségre apellálnak.

Ha volna elegendő időm és nem félnék, hogy hosszadalmas leszek, talán sohasem fogynék ki derék, bájos hölgyeinkről szóló leírásokból. Mennyi szépet, dicsőt lehetne még írni. Itt van még a mindig vig kedélyű Kuglits Jánosné, a mindenhez értő Szepcsevity Lyubomirné, a minden iránt melegen érdeklődő Király Lajosné, a sziporkázó szellemével bármely társaságot felvillanyozó Aradszky Ulászlóné, azután még néhányan a lelkes fiatal gárdából: Dr. Balányi Sándorné, Ofner Józsefné, Kádár Jenőné, Piller Györgyné, kik mindannyian mint a nemescélú egyesületeknek alapító, illetve választmányi tagjai, az általános közjónak lankadhatatlan buzgalmu munkásai, a játékonyságnak igazi lánglelkű apostolai.

Ezek mind asszonyok, hát ha még a lányokra kerülne a sor?! Se hossza, se vége nem lenne, azért bele sem fogok. Egyetlen-egyét azonban ki nem hagyhatok: Prokopovics Izabella óvónőt, a kath. nőegyletnek pénztárnoknőjét. Legyen nőegyletről, szanatóriumról, tulipán-egyesületről vagy bármi jótékonycélról szó, ott látjuk élénken sürgölődni-forgolódni, tenni-venni, míg csak az ügyet sikerre nem viszi.

És most hadd kössünk ismeretséget az adai társaság férfijaival is:

Popovics József 47 év óta községünknek gör. kel. plébánosa, a gör. kel. hitközségnek elnöke, tiszteletbeli esperes, volt szentszéki ülnök. A régi jó időből való kedves, patriárka alak. Hivatását, működését mindig meg tudta egyeztetni a magyar hazafisággal. Kitűnően birja a magyar nyelvet úgy szóban, mint írásban. Felekezeti és nemzetiségi különbség nélkül a legnagyobb köztisztelőben részesül. Ha fontos üggyről van szó, befolyásos szava felhangzik illetékes helyen.

Latky József róm. kath. plébános. Mint a rk. hitközségnek és iskolaszéknek, a P. M. Olvasó-Körnek és Kath. Körnek elnöke, mint megyei és községi képviselő és ugyszólván minden bizottságnak tagja, tevékenysége és befolyása igen sokfelé érvényesül. Közéletünknek egyik kimagasló vezérférfia és emellett a társaságnak kedvelt alakja. Aminő hatalmas, impozáns külső alakja, éppen olyan erős szelleme is. Nem törődve az esetleg őt méltatlanul érintő támadásokkal, tántoríthatatlanul, teljes odaadással küzd a jó ügyekért. Nagy érdemeket szerzett a helybeli rk. templom meg-

Wolf Józsefné

Kádár Jenőné

Aradszky Ulászló

Wolf József

Dr. Stein Adolfné

Dr. Herzl Fülöpne

Kádár Jenő

Ofner József

Aradszky Ulászlóné

Király Lajosné

Dr. Herczl Fülöp

ADA

Gyetvay Béla

Latky József

Dr. Burtik Győző

Piller Györgyné

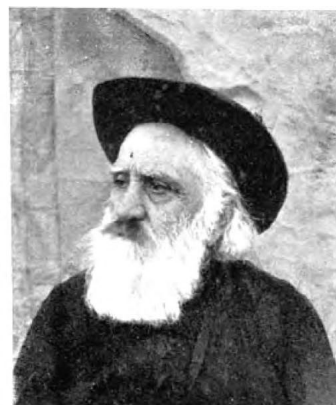

Burkovics Istvánné

Dr. Stein Adolf

ADA

Popovits József, gör. kel. plébános

ujítása körül. A „Magyar Országos Tűzoltó Szövetség“ XIII-ik országos (millenniumi) közgyűlésén egyhangulag a tűzoltóság országos főpapjává kiáltotta ki.

Wolf József községi bíró, bornagytermelő. Mint nyugalmazott r. k. tanító, a közbizalom már harmadizben a gazdasági bírói székbe ültette. Az ő bölcs és tapintatos vezetése alatt Ada állandóan a fejlődés, haladás és felvirágzás útján halad. E téren szerzett érdemei elévülhetetlenek. Az iparos-tanonciskola felügyelő-bizottságának elnöke.

Király Lajos, községi vezető jegyző. A szorgalmas, lelkiismeretes hivatalnoknak mintaképe s a mellett minden társadalmi mozgalomnak tevékeny részese. A közlakosság bizalmának és szeretetének birtokosa. Hivatalában pontos, érintkezésében nyájas, társaságban kedélyes.

Aradszky Ulászló, községi adóügyi jegyző és anyakönyvvezető. Fölöttes hatóságának nyilatkozata szerint irodája mintaszerű. A gör. kel. hitközségben és a magánéletben is nagy szerepet játszik s páratlan szabadkai származású házigazda. Mint kitűnő finánc-kapacitás, az Adavidéki Közgazdasági Bank r. t. vezérigazgatója. Mellékfoglalkozása bornagytermelés.

Mikor ezelőtt 9 évvel Adára jöttem, egy igen aranyos humoru bácsinak mutattak be. Azonnal kérdezte tőlem, miért nem nősülök meg? Azt feleltem, majd ha valakit megszeretek s az hozzám jön, akkor elveszem. „Öcsém-uram! — válaszolta ő — adok magának egy jó tanácsot: kövesse az én példámat. Lásza, én már negyedszer nősültem s mindig azt vettem el, akit szerettem, de mindig olyat szerettem, akinek volt valamije“. Ez a kedélyes bácsi nem volt más, mint a mi Kuglits János bátyánk. A tanügy terén vagy 45 évig működött. Amellett volt ő kataszteri bizottsági elnök, megyei virilista (nem csoda, ha ilyen praktikus nősülési politikát követett), községi bíró, minden küldöttségnek tagja s az életkedvtől duzzadó egészséges humornak kifogyhatatlan forrása. Nálánál különben még senkisem határozta meg, hogy mi a jó és jobb. Gyetvay Béla, ny. tanító, a r. k. hitközségnek és iskolaszéknek világi elnöke, az iparos-tanonc iskola felügyelő-bizottságának alelnöke. Bokros érdemeket szerzett úgy a tanügy, mint társadalmi működése terén. A derék, jó „Béla bácsi“ a puritán becsületességnek, tisztességnek példányképe s csak természetes, hogy minden oldalról az őt megillető tisztelet és becsülés környékezi.

Dr. Burtik Győző, községi orvos. Nem csak a gyakorlat, hanem az elmélet terén is ismert nevet vívott ki magának. Mély tudásról tanuskodó szakszerű értekezései és felszólalásai illetékes körökben méltó feltűnést keltettek. Politikai és társadalmi életünknek egyik főtényezője. A vármegye előbb a tb. járási, majd a tb. vármegyei főorvosi címmel tüntette ki.

Dr. Herczl Fülöp községi orvos, a szabadkai m. k. állami menház adai telepének orvosa. Humanizmusa közismert, gazdagnak, szegénynek egyforma szívélyességgel és előzékenységgel áll rendelkezésére. Mint orvos és mint társadalmi ember egyaránt üdvös befolyásu, közkedvelt egyén.

Dr. Stein Adolf, köz- és váltó ügyvéd, az izr. hitközségnek és iskolaszéknek elnöke, az Egyesült Ada-Moholi Takaréknak vezérigazgatója, a Magyar Polgári Olvasókörnek alelnöke, községi virilista. Egyéb kitűnő tulajdonai mellett, azt hiszem, e címek

is elég bizonyítékok arra, hogy a közmunkából kiveszi a maga részét. Működése nem szorul külön dicséretre.

Ofner Adolf, az Ada-Moholi Hitelintézetnek vezérigazgatója. Mint két gőzmalomnak tulajdonosa, a hazai ipar fejlesztése körül szerzett érdemeket. Az Ofner-féle moholi liszt még a fővárosban is kitűnő hirnévnek örvend. Az önk. tűzoltótestületbe beállt mint köztűzoltó s fokról-fokra emelkedve, mint pénztáros azzal bucsuzott a testülettől, hogy nagy alapítványt tett a tüzeseteknél magukat kitüntető tűzoltók jutalmazására.

Idősb Árpásy János, rk. tanító, a gazdasági ism. iskola igazgatója, a Bács-Tiszavidéki rk. tanítóegylet jegyzője, az adai községi hitelszövetkezetnek könyvelő-helyettese, az országos gazdasági munkás- és cselédségélypénztár helyi bizottságának intézője. Sok tanügyi értekezést és hirlapi közgazdasági cikket irt. Mint az irva-olvasási módszerek alapos buvára, most dolgozik egy új módszer megállapításán. Róla el lehet mondani, hogy egész élete nem állt egyébből, mint szakadatlan munkálkodásból.

Dr. Balányi Sándor, köz- és váltóügyvéd. Ha benne valamit gáncsolni akarnánk, legfőljebb azt lehetne mondani, hogy nem igazi fiskális vér. Mert bárminő „zsiros ügy” is kínálkozik neki, ha az nem bír az igazság alapjával, békés elintézésre utasítja. Volt tűzoltó-főparancsnok, kaszinói elnök és községi ügyész. Jelenleg is az Adavidéki Közgazdasági Bank r.-t. ügyésze.

Ofner József. A derék apának méltó fia. Jelenleg a tűzoltóságnak lelkes főparancsnoka. Mint az Ada-Moholi villamossági részvénytársaságnak igazgatója, orosz-lánrésze van abban, hogy ma Adán villany ég, mert az ő kezdeményezése, agitációja és utánjárása folytán létesült az. Társaságban élénk és jó pajtás.

Kovács Ferenc, rk. népiskolai, ipartanonciskolai és gazdasági ism. iskolai tanító. Az önk. tűzoltótestületnek titkára, a rk. hitközségnek és iskolaszéknek, nemkülönben a kaszinónak jegyzője, no meg a függetlenségi eszméknek lelkes harcosa. Bizony, a mi csintalan Ferkó pajtásunk nélkül bajos volna Adán valamit elképzelni. Pusztithatatlan jó kedvével földeríti még a legborusabb kedélyt is.

Szlepcevity Lyubomir, gör. kel. s. lelkész. Neveltetési körülményeinél fogva, mikor Adára jött, nagyon gyengén birta a magyar nyelvet. Érezte, hogy arra szüksége van s önszorgalmából annyira képezte magát, hogy rövid idő alatt folyékonyan társalgott. Ezeremester, ki mindenhez ért, a jónak nem elrontója s mindenki által kedvelt egyén.

Kádár Jenő, tartalékos huszárhadnagy, akadémiát végzett, kitűnően képzett gazda, megyei és községi virilista, ki dacára ifju éveinek, képzettségénél és vagyonánál fogva előkelő helyet tölt be az adai társadalomban s a jótékonyág gyakorlásában mindig előljár.

Burkovics István, rk. népiskolai és ipartanonciskolai rajztanító. Működését hasonlíthatom a fa gyökérzetéhez, nem látszik s mégis ez táplálja és tartja fenn a terebély fát. Ő is kevés külső zajjal, de annál bensőbb hatással folyik be az adai tanügyi és társadalmi élet mozgalmaiba. Minden közművelődési és jótékonyági egyesület tagja s válságos időben mindig kisegít nyugodt, okos tanácsával.

Kuglits Jánosné

Kovács Ferencné

Piller György

Mátyi Szlobodánné

Prokopovits Izabella

özv. Senk Antalné

Király Lajos, Ada

Kováts Ferenc

Popovits Józsefné

Szlepcsevity Lyubomirné

Nagy Gergely

Id. Árpássy János

Trenka István

Dr. Raffay János

Dr. Raffay Jánosné

Trenka Istvánné

Ofner Ignác

MOHOL

Joszimovics Dusán

Berez Lajosné

Jozsimovics Dusánné

Dr. Ofner Jenő

Dr. Ofner Tivadar

Matity Szlobodán

Ludaity Szávó

MOHOL

Nagy Gergely 18 év óta az önk. tűzoltó testületnek szakképzett, buzgó alparancsnoka, 1886 óta az ipartestületnek elnöke. Önzetlen működését legjobban jellemzi az, hogy tiszteletdíjait mindig arra fordította, hogy az elaggott iparosok, illetve iparosok árváinak, özvegyeinek segélyezésére alapot létesítsen, mely ma már 6000 koronára rug.

Végül engedjék meg, hogy az udvariasság szabályainak eleget tegyek s magamat is bemutathassam. Cimem van elég. Legkedvesebbek azok, amelyek így hangzanak: Gyurka fiam, Gyurka pajtás, Gyurka gyerek, ami Gyurkánk.

Ám, aki teljesen ismerni óhajt, annak számára álljon itt a teljes névjegyem: Piller György, rk. népiskolai tanító, okleveles kántor, tanfolyamot végzett gazdasági ism. iskolai szak- és reál-, nemkülönben ipartanonc-iskolai tanító. A szabadkai m. kir. állami gyermekmenhely adai telep bizottságának elnöke, a Bács-Tiszavidéki rk. tanító egyesület karnagya és számvizsgáló tagja, a M. P. Olvasó-kör igazgatója, a Kath. Nőegyesület titkára, az önk. tűzoltó testület pénztárnoka, az adai rk., gör. kel. és izr. tanítók és óvónők helyi szövetségének elnöke, az óvoda felügyelő-bizottság és egészségügyi bizottságnak választott tagja, a rk., iskolaszéknek, a közs. iskolaszéknek és az ipartanonc-iskola felügyelő bizottságnak a tantestületek által kiküldött tagja.

No de talán — elég is lesz ebből.

*

A moholi társadalom élén ezek a vezérek állanak:

Dr. Raffay János, ügyvéd a köz- és váltóügyekben, moholi benszülött. Keresett ügyvéd, mert ügyvédi gyakorlatában fölve a becsületes ügy becsületes képviselte. Vagyonos, tősgyökeres nemes magyar család sarja. Tizenketten élnek még ma is egy apa és anya gyermekei. Társadalmilag is igen tisztelt és kedvelt, mert páratlan jó barát és vadászcimborá. Megyebizottsági tag, tb. vármegyei főügyész, a r. k. hitközség és a Moholi Segélyegyesület Szövetkezet ügyésze.

Dr. Raffay Jánosné, született Istvánffy Vilma, édes atyja: Istvánffy István, törökbecsei királyi közjegyző hazafiúi erényeit örököelve, valódi igaz magyar honleány. Páratlan gondos édesanya. Hat élő gyermekének gondos és szeretetteljes nevelése közben is minden hazafias, közművelődési és főként közjótékonyági mozgalmakban tevékeny és hathatós részt vesz. Előkelő rokonsága és összeköttetéseivel sok hasznos dolognak mozgatója. Köztiszteletnek s az ebből eredő szeretetnek örvend összes ismerősei körében.

Joszimovics Dusánné és Mátity Szlobodánné, a moholi szerb női világnak főbb szereplői, a jótékonyágnak lelkes művelői.

Michler Ferenc, r. kath. plébános. Igazi vezérszerepre hivatott férfiú. Fényes észtehetség, ragyogó szónoki képesség, mélyen érző szív, fenkölt gondolkodás, arany kedély. páratlan szeretetreméltóság, bátor fellépés, tántorithatatlan elvhűség. Azt hiszem, ilyen tulajdonságok mellett nem kell fejtegetnem, hogy mint pap és mint ember egyaránt eredménydusan tölti be hivatását.

Joszimovics Dusán 12 éve Mohol községének gör. kel. plébánosa. A szerb hitközségnek vezető férfja és a szerb társadalmi életnek kimagasló alakja. A vendégszerető bácskai házigazdának tipikus példánya.

Mátity Szlobodán, az „Ada-Moholi Hitelintézet“ moholi fiókjának pénztárnoka, a „Moholi Kölcsönös Takarékszövetkezet“ könyvelője. Vagyonos, befolyásos községi képviselő, ki a közügyek terén nagy érdemeket szerzett.

Berecz Lajos r. k. tanító, moholi benszülött. Doroszlón és születési helyén 35 év óta működik. A hosszuleányi és faddi nemesi előnévvel bíró családból származik, de predikátumait nem használja, talán azért, mert lelke nemessége külön predikátumok nélkül is dokumentálva van. Nincs Moholon az a hazafias, közművelődési és társadalmi mozgalom, melyben vezérszerepet ne játszanék. A Bács-Tiszavidéki Tanító-egyesület alelnöke, a Moholi Segélyegylet Szövetkezet könyvelője, lelke.

Berecz Lajosné, szül. Palotai Nyári Jolán, boldogemlékü Nyári Sándor, Bácsordas község volt jóhirű orvosának leánya. Azon szerencsések közé tartozik, kik felett az évek elhaladnak anélkül, hogy testükön és lelkükön mélyebb nyomokat hagynának. A legszeretreméltóbb magyar háziasszony és a legérzőbb, minden szép, jó és nemes iránt hevülő, gyengéd női szív.

Trenka István, községi vezető jegyző. Nagy tudásával és ügyes munkásságával a község anyagi viszonyait annyira rendbe hozta, hogy kevés község találkozik hazánkban, mely e tekintetben Mohollal kiállhatna versenyre. A haladásnak embere, ami — befolyásos állását tekintve — nagy előnnyel bír a község fejlődésére. Kitűnő vadász és kedves társadalmi ember.

Trenka Istvánné szül. Natkovszky Gizella. Ahol áldozatot kell hozni, jótékony-ságot gyakorolni, ott mindig az első helyen található. A társadalmi állásánál fogva neki osztályrészüln jutott szerepkört pompásan tölti be. Kedves, modern magyar uri-asszony.

Ofner Ignác nagybirtokos és fiai dr. Ofner Tivadar és dr. Ofner Jenő. Mily kedves kép. A vagyon és intelligencia együttes képviselői. Az atya, ki egy munkás-élet határáról büszkén tekinthet fáradozásának dús gyümölcsére és nagy reményekre jogosító fiaira. A fiuk, kik nem elégszenek meg az atyjuk által szerzett óriási vagyonnal, hanem ahhoz még megszerzik a legmagasabb képzettséget is. Mindhárman a moholi közéletnek oszlopos tagjai, a közművelődésnek és haladásnak bajnokai.

Ludaity Száva, gör. kel. szerb tanító, ki a magyar nyelv sikeres tanításáért jutalomban is részesült. Ugy a gör. kel. hitközségben, mint a társadalomban előkelő helyet foglal el és általános köztiszteletben áll. Községi választott képviselő, hitközségi jegyző.

Özv. Hipp Dezsőné

Zarándy Zoltánné

Dr. Róth Leóné

Paupert Rezsőné

Hondl Imréné

NĚMETPALÁNKA

Klebovich Sándorné

Özv. Deiszler Sándorné

Horovitz D. L.-né

Özv. Laniács Jánosné

Özv. Sorok Gyuláné

Özv. Petrovicsné Kapp Hortense

Diamant Juliska

NÉMETPALÁNKA

pacséri Császár Péterné

Dr. Zsiross Aladárné

Dr. Cziráky Gáborné

Dr. Garami Béláné szül. Beér Piroska

Dr. Fárnek Dezsőné

TOPOLYA

Kiss Lajosné

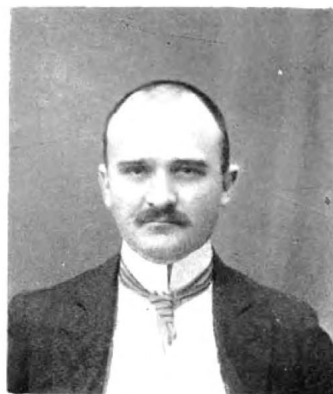
Dr. Mannheim Árminné

Koch Hajnalka

Koch Bernát, vezérigazgató

Dr. Zsiross Aladár

Varga István

TOPOLYA

Mannheim Erzsike

Özv. Pinterovits Ernőné

Feldmann Árminné

Dr. Gerich Endre

Dr. Gerich Endrené

Garay Endrené

PETRŐCZ

Társasélet Apatinban.

Irta RÓZSA DEZSŐ.

Az apatini társadalom egyesülései között kétségtelenül a legelőkelőbb helyet foglalta el a „magyarországi vöröskereszt egyeslet apatini fiókja“, mely éveken keresztül fényes erkölcsi és anyagi eredményeket produkált s a budapesti központnak számottevő eszközöket bocsájtott rendelkezésére. Fájdalom, hogy néhány év előtt a rendes tagok egy nagyobb részének indolenciája folytán, vagyonát a központnak beszolgáltatva, működését egyelőre felfüggesztette. A helybeli humanitárius intézkedések közül az esetenkénti segélyezéseket leszámítva, nevezetesebb a szegényházban berendezett s teljesen felszerelt négy ágyas szoba, mely létrejöttét az elnökség s különösen sipeki Balás Vincéné urasszony tevékenységének köszönhetette, ki az egyeslet elnöknője volt.

Az „óvoda-egyeslet“ szintén nagy s magasztos missziót teljesítő egyesülése volt Apatinnak, mely mindaddig, míg az óvodák állami kezelésbe nem vették, tisztán társadalmi uton tartotta fenn a kisdédóvókat s ruházta a szegény gyermekeket. Elnöknője sipeki Balás Vincéné, választmányi tagjai Dombovits Antalné és Dr. Longauer Lajosné urasszonyok voltak.

Az „Uri Casinó“, mely legrégibb egylete Apatinnak s mely tiszteletbeli elnökként Schmausz Endrét tiszteli, — leszámítva a társadalmi s jótékonyági téren elért eredményeit, már azért is igen nevezetes szerve a kulturális fejlődésnek és együttélésnek, mivel szoros összefüggésben áll a jelenlegi egyik legkiválóbb s népszerűbb közművelődési egyesülettel, a Szabad Lyceum egyesülettel. Megteremtője s mintegy lelke ez utóbbinak szintén Schmausz Endre, ki fáradhatatlan buzgalommal tartja ébren az érdeklődést a nagyhatsznu s nemes célú egyeslet működése iránt.

Utoljára hagytuk, pedig legelől kellett volna emliteni az „AVÉ“-t („apatini vegyes énekkar“-t). Ezen egyeslet címét meghazudtolva, olyan jótékonyági programot mutat fel, hogy eredményei igazán tiszteletreméltóak. 1902-ben alakult s rohamosan felvirágozva minden jótékonyági vagy közművelődési aktusból kivette és kiveszi részét. A szegény iskolásgyermekek jutalmazásán kívül, a melyre külön alapja van; például 1908 nyarán egy előadás után 245 koronát juttatott a bácsililiomosi tüzkáro-

sultaknak; gyűjt és estélyeket rendez a József kir. herceg Szanatorium Egylet javára; az apatini templom világítási céljára már 2000 koronán felüli összeget teremtett; ruházza a szegény gyermekeket; a szabadságharci emlékünnepeken évente részt vett s a Szabad Lyceum előadásain is rendszeresen működik. Elnöknői sipeki Balás Vincéné és Dombovits Antalné urasszonyok s karnagyja: Schäffer Jakab.

Most pedig sorjában bemutatjuk a szép Apatin társadalmi, kulturális és jótékonyági életének vezéralakjait. Számosan vannak s rohamosan fejlődő községünk diszei ők, akiknek köszönhető, hogy nagy Bácsországnak e félreeső, ugyyszólván elzárt községében is lelkes támogatást talál minden törekvés, a mi magyar nemzeti kulturánk előbbvitelét vagy a jótékonyág szent ügyét akarja szolgálni.

Köztük az elsőnek is elseje Schmausz Endre, nyug. főispán, a Lipót-rend és a vaskorona-rend lovagja. 1881 január 10-étől — 1895 augusztus 11-éig Bács-bodrog vármegye alispánja volt s mint ilyen országos hírnevet szerzett energikus és mintaszerű adminisztratív tevékenységével. 1895 augusztus 12-től — 1904 október hó 8-ig Baja és Szabadka városok főispánja volt, ezen időtől pedig szülőhelyén, Apatinban lakik. Ajtaja minden szegény és elhagyott előtt nyitva áll s nemesen érző szíve senkit nem bocsájt el tanács, segély vagy utbaigazítás nélkül. Közéleti tevékenysége fáradhatatlan még ma is. Ő, mint az „apatini urikaszinó-egyesület“ örökös diszelnőke, alapította négy év előtt a „Szabad Lyceum“-egyletet, mely igen sok tagot számlál s különösen az őszi és téli időnyben sűrűn tartott felolvasó s más estélyeivel, valóban hézagpótló társadalmi faktorja Apatinnak.

Sipeki Balás Vincéné urasszony, az apatini societásnak évek sora óta legfáradhatlanabb s a közért legönzetlenebbül lelkesedő tagja. Neve ott szerepelt s szerepel ma is minden szép és nemes társadalmi mozgalomnál, minden humánus és kulturális cél előtt s igazán bámulatraméltó, hogy mintaszerű háziasszonyi és családanyai egyénisége mily harmónikusan olvad bele közéleti s társadalmi állandó nemes szereplésébe. Elnöknője volt az „apatini vöröskereszt-egylet“-nek; a „községi óvoda-egylet“-nek; elnöknője ma az „Ávé“-nak s tagja a „Szabad Lyceum“-nak. Hátatellen gondol nemes alakjára a József kir. herceg Szanatorium Egyesület is, melynek apatini fiókját ő alapította s vezeti lankadatlan buzgalommal.

Sipeki Balás Vince, nyug. m. kir. főerdőmester a „Ferenc József-rend“ lovagja, a „Szabad Lyceum“ tagja. A jóság megtestesülése, a társaság közkedvelt „Balás bácsi“-ja, ki fennkölt lelkü neje oldalán szintén mindenkor bőven kivette részét a társadalmi s emberbaráti munkálkodásból.

Dombovits Antalné urasszony az „Ávé“ társelnöknője, az előkelő Dombovits család számos, nemesen érző hölgytagja közül egy, ki boldog családi életének mintegy következeként, áldott jó szívének egész melegével karolja körül a szegényeket, szűkölködőket és szenvedőket; fáradtságot s költséget nem kimélve ott szerepel minden jótékony szövetkezésnél, hol az elhagyottak könnyeit kell letörölni. A megszűnt „Vörös kereszt“ és „Óvoda egyesület“-eknek szintén igazgatósági tagja volt; minden jótékonyági gyűjtő-akció élén áll s igazán bámulatraméltó egyéniségének altruistikus tulajdonsága, mely másoknak minden szenvedését s ügyét-baját a magáé elé helyezi.

Sipeki Balás Vincéné

Dr. Thim Józsné

Smausz Endre

Sipeki Balás Vince

Czinkler Kálmánné

APATIN

Dombovits Antalné

Dr. Margitay Valér

Dr. Thim József

Rujer Ferencné

Margitay Valérné

Rujer Ferenc

APATIN

Czinkler Kálmán

Piukovics Imréné

Oláh Jánosné

Dr. Telegdi Sándor

Domborovits Antal

Ihrig Károlyné

Mayer Anna

APATIN

Dambovits Antal a „Szabad Lyceum“ tagja, distingvált uri ember, ki községi bíró korában igen sok üdvös alkotást létesített a község érdekében.

Rujer Ferencné urasszony, a Szabad Lyceum tagja, nemes szivü, bájos teremtés, ki minden más érdem nélkül is bejuthatna e diszes társaságba, a „legszebb apatini asszony“ titulusa alatt. De gyönyörű exterieurjéhez méltó a lelke is, mert könnyörülő érzéssel mindig készen áll mások szenvedéseit enyhíteni s résztvenni a társadalom apostolainak önzéstelen munkásságában. Angyali két kis leányát igyekszik magához hasonlóvá nevelni s családi körét mint hitves s mint anya, nemes szívének aranyos fényével teszi állandóan derüssé s ragyogóvá.

Rujer Ferenc, mérnök, ármentesítő társulati igazgató, a Szabad Lyceum műszaki tekintélye, ki a szakértelmet igénylő minden kérdésben állandó készséggel áll — sógorával, Czinkler Kálmánnal együtt, az elnökség rendelkezésére. Mellesleg igazgatója az „apatin-szándi ármentesítő és belvizszabályozó társulat“-nak s mint e hosszú nevü, de hasznos célú egyesület teljhatalmu intézője, kiváló technikai tudásával, már jó egy-néhány ezer hold bácskai földet szabadított ki az öreg Duna szerelmes öleléséből s mentett meg a földművelésnek. Ezenkívül most még „villam“-ban is utazik, mert a szellemi felvilágosítás nehéz munkája mellett nemsokára a valóságos éjszakát is meg fogja világosítani Apatinban.

Dr. Margittay Valér és neje, mindketten tagjai a Szabad Lyceumnak, melynek életében igen nagy szerepök van, valamint a társadalmi életben is. A férj a királyi járásbíróság vezetője, de bokros bírói elfoglaltsága dacára, többször szakít magának időt, hogy tudományos vagy irodalmi kérdésekről disszertáljon a lyceumi estélyeken, s ezen szerepléseit mindenkor a magas szellemi nivó, életfilozófia s széleskörű olvasottság jellemzik. Neje hasonlóképen ő hozzá, nagyon képzett s művelt uri nő, jóságos lényéhez a természet igen bőkezű volt, mert feltűnően bájos külsővel is megajándékozta.

Dr. Longauer Lajos és neje, tagjai a Szabad Lyceumnak s korábban választmányi tagjai voltak a Vöröskereszt-Egyletnek s az Óvodaegyletnek. A férj mint községi orvos elismert tekintély nemcsak Apatinban, hanem a messze vidéken is, ki rendkívül humánus gondolkodásával s jó szívével igen sok betegén segít, míg nemeslelkü neje mindenben kezére jár s könnyűvé teszi hivatását. Fogékonyak minden társadalmi mozgalom iránt s mindketten teljesen reászolgáltak azon közbecsülésre, sőt szeretetre, mely személyöket méltán övedzi.

Dr. Thim József és neje, tagjai a Szabad Lyceumnak. A férj járásorvos, tb. megyei főorvos s az orsz. közegészségügyi tanács tagja, ki már több külföldi kitüntetésnek is részese. Szerkesztője a „Közegészségügyi Kalauz“-nak s mint ilyen rendkívül alapos ismerője a magyar orvosi közigazgatásnak. Igazgatója a „Járási általános takarékpénztár“-nak, s bárha sokoldalú tevékenysége nagymértékben absorbeálja idejét, mégis sűrűn szerepel a társaságbeli összejöveteleken s estélyeken, hol nemcsak passzív, de aktív részt is kér magának. Műveltlelkü neje minden tekintetben méltó ő hozzá s az előkelő pozícióhoz, melyet elfoglalnak.

Oláh János és neje. Az egész község szeretett bátyája s Oláh nénije. Mindketten a jóság és emberszeretet inkarnációi s János bátyánk igazán eltévesztette a

hivatását, lévén ő — bírósági végrehajtó. Magas koruk dacára igen agilisan vesznek részt a társaséletben s tagjai a Szabad Lyceumnak, melynek estélyein rendszeren meg is jelennek, de azonkívül más jótékonycélu mozgalmaknak is állandó előmozdítói.

Dr. Récsei János ügyvéd és neje, tagjai a Szabad Lyceumnak s állandó adakozók a közjótékonyosság oltárán. Önzetlenül gondolkozó fiatal pár, ki azonban fiatal-sága dacára már vezető pozíciót foglal el a községben. Ő nagysága azonkívül, mint arcképéről látható, egyike a legszebb apatini asszonyoknak.

Sipeki Balás Editke, Csility Anna, Mayer Rózika s Annuska, a bájos testvér-pár; Száhl Juliska, Stefán Mici: az Avé (apatini vegyes énekkar) tagjai. Az egyület már röviden ismertettük s most csak viruló szépségü s ifjuságu nőtagjaiból mutatunk be néhányat. No meg a karnagyot, Schäffer Jakab tanítót. De mikor ezt tesszük, lehetetlen őt is nem jellemezni néhány szóval. Mint tanító már „ex offo“ jóságos lénynek kell lennie, de az ő lelkében a jóság és felebaráti szeretet postulatumai tetézett mértékben lakoznak! Az „Avé“ genezisétől kezdve ott állt bölcsőjénél, s olyan gyöngéd szeretettel becézte s gondozta, hogy legnagyobbbrészt csak e gondos-ságnak lehet tulajdonítani, hogy a satnya kis teremtséből, az apatini kulturintézmények elsőrangú tényezője lett. De hivatásán belül s hivatásán kívül is még sok nagy olyan eredményt mutat fel Schäffer Jakabnak, az egyszerű magyar tanítónak élete, hogy az apatini társadalom osztatlan s teljes tisztelettel adózik e nemes gondolkozásu s tiszta lelkü ember egyéniségének.

Égi Irma és Aranka az ÁVÉ-nak ugyan tagjai, de őket nem úgy mutatjuk be, hanem mint az apatini kisdédóvók hosszú évek során át tapasztalt kitünő és ambiciózus vezetőit s különösen Irma, a megszűnt óvoda-egyletnek igen nagy szolgálatot tett lelkiismeretes s gondos működésével. Az apatini szülők hálásak is a két érdemes nővérnek, mert általános tisztelet s szeretet veszi őket körül.

Czinkler Kálmán mérnök, ármentesítő társulati igazgató, a Szabad Lyceum tagja. Szintén fontos s nagy tevékenységet fejt ki a lyceumi estélyek alkalmával, sógorához, Ruyer Ferenchez hasonlóan s rendszerint ő a mestere a vetített képekkel kísért előadásoknak. Egyénileg rendkívül szeretetreméltó s előzékeny gentleman, ki társadalmilag köztiszteletnek örvend. Hivatali tevékenysége szintén áldásos és sok ártéri földbirtokos hálájára méltó.

Czinkler Kálmánné urasszony, a Szabad Lyceum tagja. Egyik kedves és tiszteletre-méltó tényezője az apatini társaságnak s számottevő alakja a fenkölt gondolkozásu apatini jótékony hölgyek nemes gárdájának.

Schmausz Margitka és dr. Schmausz Dezső, Piukovits Imre községi jegyző és neje, Szörényi János polgári iskolai tanár, Rátay Dezső gyógyszerész és neje, Korponai János bírósági jegyző és neje, dr. Telegdy Sándor ügyvéd, Ihrig Károlyné urasszony, valamennyien a Szabad Lyceum egylet tagjai s mint ilyenek mozdítják elő az egylet sikereit. Különösen kiemelendők: dr. Schmausz Dezső, ki kitünő szín-játszó tehetségével a kabaret-előadások egyik legfőbb attrakciója; Szörényi János tanár s dr. Telegdy Sándor ügyvéd, kik már több ízben tartottak a lyceumi estélyeken magvas és szellemes előadásokat.

Oláh János

Szörényi János

Mayer Rozika

sipeki Balás Edith

Piukovics Imre

APATIN

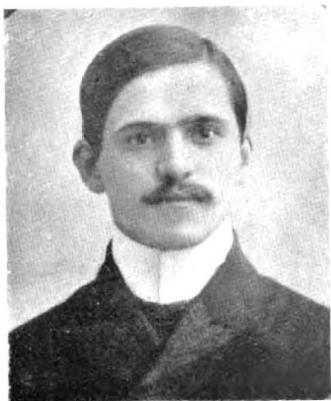
Dr. Schmausz Dezső

Schmausz Margitka

Korponai Jánosné

Rátay Dezső

Schäffer Jakab

Stefán Mici

Csilitz Anni

APATIN

Égi Irma

Rátay Dezsőné

Dr. Récsei János és neje

Dr. Longauer Lajos és neje

APATIN

Magyarkanizsa.

Az őz Bácska legfiatalabb városa Magyarkanizsa. Csak mint város fiatal (az elmúlt 1909. esztendő elején alakult át rendezett tanácsu várossá); mint jó magyar nagyközség maga is ősi erőssége Bácsmegye nemzetiségi vidékén a magyar kulturának és lelkes lobogtatója a jótékonyság zászlajának.

A várost minden viszonyában elég kimerítően megírták már szintén bácska írók egy monografiában, mely alig egy éve jelent meg Bácsbodrogvármegye minden községéről. Mi csak a kanizsai egyesületi életet s annak vezéregyéniségeit mutatjuk itt be rövid pár vonásban. Felsoroljuk e végből a társadalom s kultúra, meg a jótékonyság előharcosait, mindeniknél feljegyezve munkakörét s tevékenységét az illetőnek. Ebből magából látszik legjobban, mily buzgón s mennyi irányban serénykednek a jó kanizsaiak a közművelődés és jótékonyság mezőin.

Vezetőjük mind a két téren a Roxer-család: Dr. Roxer Gyula orvos és felesége. Ami nemes, szép vagy jótékonysági törekvés felbukkant Kanizsán, élén látták mindannyinak propagálásában Roxerékat a kanizsaiak. Soha nem kimélnék ők időt és fáradságot, ha sikerre kell vinni Kanizsán bármily társadalmi vagy jótékony akciót. Egész életüket joformán a köz ily szolgálatainak szentelik már hosszú évek óta, önzetlenül, tisztán nemes szívük sugallatára hallgatva. Jutalmuk érte a páratlan köztisztelet és szeretet, mely városszerte körülveszi nemes alakjukat.

Maga Roxerné urnő elnöke a József kir. herceg Szanatórium Egylet kanizsai bizottságának, elnöke a Keresztény nőegyletnek, választmányi tagja a Vöröskeresztnek, rendes tagja az Izraelita nőegyletnek, helyi megbízottja a Gyermekligának. Férje a város legelfoglaltabb embere, titkára a Szanatórium-egyletnek, Nő-egyletnek, a műkedvelők társulatának, a Kaszinónak, elnöke a Teniszkлубnak, az Erzsébet-liget bizottságának, választmányi tagja a Vöröskeresztnek, megbízottja a Gyermekligának stb. A mellett legkeresettebb orvosa az egész környéknek.

Mellettük főleg a következő hölgyek és urak veszik ki legjobban részüket a közművelődés és jótékonyság munkájából.

Kafga Gyula kiérdemült postamester, nyugdíjazott takarékpénztári igazgató és nyugdíjazott szabadságharcbeli honvéd-százados, az arany érdemkereszt tulajdonosa. Kafga Gyuláné, az ókanizsai keresztény nőegylet és a vöröskereszt-egylet rendes tagja.

Weiszberger Ignác takarékpénztári igazgató. Weiszberger Ignácné, az ókanizsai izraelita nőegylet alelnöknője, a szanatóriumi bizottságnak választmányi és a vöröskereszt-egylet rendes tagja.

Kráhl Lajos takarékpénztári vezértitkár, cégjegyzett aligazgató és neje Kráhl Lajosné, szanatóriumi egyesületi választmányi tag, a vöröskereszt-egylet helybeli bizottságának alelnöknője, az ókanizsai keresztény nőegylet rendes tagja, az izraelita nőegyletnek tagja.

Deutsch Zsigmond ügyvéd, takarékpénztári ügyész és neje Deutsch Zsigmondné, az ókanizsai izraelita nőegyletnek és a vöröskereszt-egyletnek tagja.

Dr. Dukay Adolf ügyvéd, a szanatórium-egyesület rendes tagja.

Dr. Székely Ferenc városi orvos. A liga kiküldöttje és neje dr. Székely Ferencné.

Dr. Kuthy Béla városi orvos, a szanatórium-egyesület rendes tagja. Dr. Kuthy Béláné, a szanatórium-egyesület rendes tagja.

Tripolszky József gyógyszerész, az ókanizsai műkedvelő társulat és a magyar-kanizsai polgári dalkör elnöke. Tripolszky Józsefné, az ókanizsai keresztény nőegylet alelnöknője, a szanatórium-egyesület helyi bizottságának választmányi tagja, a vöröskereszt-egylet rendes tagja.

Beer Emil gyógyszerész és neje Beer Emilné, az ókanizsai izraelita nőegyletnek és az ókanizsai keresztény nőegyletnek tagja.

Dr. Király Sándor ügyvéd, városi polgármester. Dr. Király Sándorné, a keresztény nőegylet és a vöröskereszt-egylet rendes tagja.

Laczkovics Károly, városi főjegyző, a szanatórium-egyesület rendes tagja és neje, Laczkovics Károlyné, az ókanizsai keresztény nőegylet választmányi és a vöröskereszt-egylet rendes tagja.

Huszágh István, városi adóügyi és pénzügyi tanácsnok, a keresztény nőegylet rendes tagja, a vörös-kereszt egylet titkára, az önkéntes tűzoltó egylet pénztárosa, a tejszövetkezet elnöke, ipartestületi biztos és a fürdő részvénytársaság elnöke. Huszágh Istvánné, a vöröskereszt-egyesület helyi fiókjának alelnöknője, a keresztény nőegylet és szanatóriumi bizottság választmányi tagja.

Popovits Gyókoné, városi gazdasági tanácsnok neje, az ókanizsai keresztény nőegylet alapító-, a vöröskereszt-egyesület és a szanatórium-egyesületnek rendes és választmányi tagja.

Szerdahelyi Károly városi árvaszéki ülnök, nyugalmazott házközösségi főszolgabíró. Szerdahelyi Károlyné, a vöröskereszt-egylet rendes tagja.

Aczél Aurél városi számvevő. Aczél Aurélné, városi számvevő neje.

Fratricsevics János városi rendőrkapitány. Fratricsevics Jánosné, az ókanizsai keresztény nőegylet választmányi- és Vöröskereszt-Egylet rendes tagja.

Dégay Kálmán polgári fiúiskolai igazgató-tanár és neje Dégay Kálmánné.

Dr. Roxer Gyuláné

Dr. Király Sándorné

Dr. Székely Ferencné

Dr. Kozics Elemérné

özv. Flesch Józsefné

Popovits Gyókóné

MAGYARKANIZSA

Dr. Király Sándor, polgármester

Dr. Roxer Gyula

Kafa Gyuláné

Huszágh Istvánné

Kafa Gyula

Huszágh István

MAGYARKANIZSA

Szappanos Béla, polgári iskolai rajztanár, a Kaszinó pénztárosa. Szappanos Béláné, a Vöröskereszt-Egyletnek rendes tagja.

Katona Sándor polgári iskolai tanár, a Kaszinó és a Vöröskereszt-Egylet elnöke, az iparostanonc-iskola igazgatója. Leánya: Katona Ilonka, a Szanatórium-Egyesület pénztárosa, az ókanizsai keresztény nőegylet rendes tagja.

Kocsis Samu polgári iskolai tanár, az ókanizsai keresztény nőegylet rendes tagja, a Magyarkanizsai ifjúsági közmivelődési egyesület elnöke, a Polgári dalkör szakbírálója.

Fernbach Gyula polgári iskolai tanár, a Keresztény nőegylet rendes tagja, a Tennis (sport) egyesület játékmestere és pénztárosa.

Lékóné Mihály Julia óvónő, a Keresztény nőegylet alapító tagja és pénztárosa, a gyermekkliga lelkes pártolója.

Gergei Erzsike városi óvónő, a Keresztény nőegylet választmányi tagja, a Vöröskereszt-Egylet pénztárosa, a gyermekkliga lelkes hive.

Kohn Gerzsonné Friedländer Róza városi óvónő, az Ókanizsai jótékony izraelita nőegylet és a Keresztény nőegyletnek rendes tagja, a gyermekkliga lelkes harcosa.

Bednárz Károly városi főkertész, a Sport-Tennis klub elnöke, az Erzsébetligeti bizottság elnöke, a Vöröskereszt-Egylet rendes tagja. Bednárz Károlyné, a Szanatórium-Egyesület választmányi tagja, a Vöröskereszt-Egylet és a Keresztény nőegylet rendes tagja.

Kafga Andor postamester, a Kaszinó választmányi tagja, az Ókanizsai műkedvelő társulat pénztárosa. Kafga Andorné, a Keresztény nőegylet és Vöröskereszt-egetlet választmányi tagja, a gyermekkliga megbízott kiküldöttje.

Grüner Ármin kereskedő, a Kaszinó választmányának tagja. Grüner Árminné, a Szanatórium-Egyesület, az Izraelita jótékony nőegylet, a Keresztény nőegylet és a Vöröskereszt-Egylet rendes tagja.

Grüner Henrik kereskedő, Kaszinó választmányi tag. Grüner Henrikné, a Szanatórium-Egylet, Vöröskereszt-Egylet és az Izraelita nőegylet rendes tagja.

Lungovits Mihályné, a Keresztény nőegylet, a Vöröskereszt-Egylet és a Szanatóriumegyesület rendes tagja.

Özv. Klapszia Arthurné, m. kir. sóbányafőnök özvegye, az Ókanizsai keresztény nőegylet és a Vöröskereszt-Egylet választmányi tagja, a Szanatórium-Egyesület rendes tagja.

Özv. Dobrovólny Jaroszlávné, uradalmi számtartó özvegye, az Ókanizsai keresztény nőegylet és a Vöröskereszt-Egylet választmányi-, a Szanatórium-egyesületnek rendes tagja.

Szilágyi György magánzó, az Ókanizsai keresztény nőegylet rendes tagja és neje, Szilágyi Györgyné, az Ókanizsai keresztény nőegylet alapító- és a Vöröskereszt-egetlet rendes tagja.

Özvegy Flesch Józsefné, a Szanatórium-Egyesület magyarkanizsai bizottságának elnöknője, az Ókanizsai izraelita nőegylet pénztárosa.

Szilágyi György és neje

Tripolszky Józsefné

MAGYARKANIZSA

Dr. Kuthy Béláné

Fernbach Gyula

Dr. Székely Ferenc

Szappanos Béláné

Veiszberger Ignác

Bednárz Károly

MAGYARKANIZSA

Katona Sándor

Fratricsevis Jánosné

Lungovits Mihályné

Tripolszky József

Fratricsevis János

Klapszics Arturné

Özv. Dobrovolny Jánoszlávné

MAGYARKANIZSA

Szerdahelyi Károly

Szappanos Béla

Gersei Erzsike

Aczél Aurélné

Dr. Kuthy Béla

Aczél Aurél

MAGYARKANIZSA

Szerdahelyi Károlyné

Grüner Henrikné

Grüner Henrik

Kocsis Samu

Lékóné Mihály Julia

Kohn Gersonné

MAGYARKANIZSA

Kafka Andor és neje

Kráhl Lajos és neje

Dégay Kálmán és neje

Bednár Károlyné

MAGYARKANIZSA

Beer Emil és neje

Laczkovits Károly és neje

Grüner Ármin és neje

Deutsch Zsigmond és neje

Szivác.

SZÁZHARMINC gazda s öt zsellér fölkerekedett ezelőtt száz esztendővel a német Zwei-Brücken hercegségben s átkocsikázott mindenestül megtapasztalni szép Magyarországot. József császár hívta őket telepéseknek a csaknem lakatlan közép- és déli Bácskába, ahol még a török uralom alatt kipusztult vagy rabláncra került a lakosság. Napi járóföldre sem akadt az óriás Bácskában ember s az őserejü drága földek vadjára heverték. Mária Terézia, de még inkább a „kalapos király“ kezdte aztán benépesíteni birodalma e kincses területét, leginkább németekkel. Egész rajok származtak be akkor hozzánk ebből a szép, értelmes, művelt és gazdag népből. Hatalmas községeknek vetették meg alapját az üresen maradt Bácsországbán s előnyösen jellemző rájuk, hogy egyetlen telepítési kísérletük se valloított kudarcot. Valamennyije ma is hatalmas s viruló községe Bácsországnak. Ujverbásztól kezdve le egész Titelig, jobbra és balra sűrűn találkozunk ily népes és gazdag német telepített községekkel, melyek közt tekintélyes helyet foglal el Ujszivác is.

Ezt a fasoros, tiszta, tágas utcájú gazdag falut legidősebb Eimann János telepítette 1786-ban tiszta németekből s őrizte is meg, nevelte is föl új hazájukban szeretett népét a változó idők forгатagjai között. Valósággal nevelő-apjuk s tanító-mester vezérük voltak az Eimannok hosszú századon át népüknek s ma is azok. Szivác vezérférfia, mondhatnók törzsfőnöke ma is egy Eimann, egyenes leszármazottja az ősi telepítőnek: Eimann Károly. Megható az a tisztelet és rajongás, melylyel a hálás és okos nép ma is körülveszi a községalapító családját, viszont minden tiszteletre-méltó az a lelkes buzgóság és mondhatni kormányzói gondosság is, melylyel az Eimannok betöltik hangadó pozíciójukat Sziváccon. Nemcsak politikában, hanem a köz-művelődés fejlesztésében és a társadalmi élet irányításában is fáradhatlan vezére népének Eimann Károly s családja, mint ahogy az volt a többi Eimann is. Apáról

fiura szállt Szivácon ez a népgondozó, községfejlesztő vezérszerep s ennek köszönhető, hogy a falu egyik legpéldásabb s legboldogabb községe Bácskának. De ennek köszönhető az is, hogy a tősgyökeres német telepítvény összes lakossága máig hű magyar hazafi maradt, ellenállván minden elidegenítő csábításnak. Megtanulta nyelvünket is mind szóban, mind írásban s négy tantermében buzgón fáradozik a magyar kultúra fejlesztésén. Példaszerű az a törekvés és áldozatkészség, amelylyel a sziváci német neveltetí gyermekeit. Az egyszerű földmives szülők gyermekeiből ma már egész sereg pap, ügyvéd, mérnök, bíró, jegyző lett s így Szivác is, mint annyi más derék német községünk, alaposan hozzájárult az új magyar értelmiség megteremtéséhez.

A sziváciak egyforma lélekkel buzgólkodnak a jótékonyság terén is és szives-örömet adakoznak minden igazi jótékonycélra. E téren a sziváci társadalmat az Eimann-család nőtagjai vezetik, élükön Eimann Károlyné urnővel, a ki nemcsak vezére, de megteremtője is a község több jótékony intézményének. Fáradhatlan munkakészség s angyali jószíve kalauzolják a nemes urnőt buzgó munkálkodásában s vezérlete alatt szeretettel és áldozatkészen kiveszi részét a jótékonyság áldozati munkájából az az egész tábor, kiknek arcképeit itt mutatjuk be a szives olvasónak. Legszebben a József kir. herceg Szanatórium Egyesület fejlődik s dolgozik a sziváci jótékony egyletek között is, szintén Eimann Károlyné urnő elnöksége alatt. A szegénysorsu tüdőbetegek támogatása körül legbuzgóbb segítőtársai az elnöknőnek Szántó Irén, Löbl Leona férjezett dr. Adler Miksáné, Jagerovics Kamenkóné, özvegy Schwábáchné urnő, dr. Neugebauer Dávid s még számosan.

Eimann Dóra

Eimann Károlyné

Dr. Kemény Lajosné

SZIVÁC

Jágerovitsné Majszky Jelica

Merkel Fülöp és neje

Bundula Jánosné

SZIVÁC

Merkel Julianna

Mohácsy Béla és neje

Hunszinger Péter

SZIVÁC

Magyary Pál

Müller Katica

Löbl Leona

Perndl Adorján, gyulafalvi plébános

Eimann Gyula

Katona Józsefné

Schlézinger Mórné

SZIVÁC

Horváth Mariska

Schwepler Márton

Hetteszheimer Ernő

Modrics Rózsika

Papp Gizella

Kovácsfy Antal

SZIVÁC

Bató Gizella

Ozvald Mártonné

Eimann Károly

Vinderstein Péter

özv. Márczi Jánosné

Szántó Irén

SZIVÁC

Dr. Buday Pálné, Kula

Dr. Ormay Kálmánné, Kula

Serer Jánosné, Kula

Merkel Károlyné, Szivác

Székely Sándor és családja, Szivácon. A három pöttyöm gyerek is gyako
Szanatorium Egyesületnek

...olja már is a jótékonyágot; mind a hárman tagjai a József kir. herceg
, derék szüleikkel együtt.

Az „elkésettek“!

Munkánk végén egy pótlólagos arcképcsarnokot kell még összeállítanunk. A városaikból kiszakítva, ide kell iktatnunk néhány urnőt és urat, mert vagy a diszmű vidéki szerkesztői késtek el ez arcképek beküldésével, vagy a cinkografus feledkezett meg lázas munkájában arról, hogy terminusra elkészítse kliséjüket, vagy maguk az illetők küldötték be későn fotográfiájukat. Szóval — peccatur intra et extra muros! Ám mi vétkeznénk igazában, ha a bácskai társadalom e szerepvivő tagjait közönségünknek be nem mutatnánk. Nélkülök sok tekintetben hiányos lenne képünk, melyet a Bácska uri társaságáról hüen akartunk megfesteni. Azért az „elkésettek“ számára itt nyitottunk külön csarnokot s ebbe iktatjuk be valamennyit.

Parcsetics Ernő, Zombor

Szleptyevity Ljubomir, gör. kel. felkész, Ada

Szilágyi Mórné, Zombor

Dr. Vlahovits Ivánné, Óbecse

Hadzsits Antal, Újvidék

Dr. Kosztics Lázár, Zombor

Klebovich Sándor, Németpalánka

Burkovics István, Ada

Halász Magda, Zombor

Ilhig Károlyné, Apatin

Korponai János, Apatin

Gavrilovits Milutin, Zombor

Schwarz Mici és Margit, Ujvidék

Szücs Margitka és Bözsike, Zenta.

Dr. Balányi Sándor és neje, Ada

Ofner Adolf, Ofner Józsefné, Ada

Ertl János és neje, szül. Bésán Cornélia, Hódság

Kovács Erzsike és Macuska, Zenta

Trischler Ferenc és neje, szül. Willmann Valerie, Hódság

Horváth József és neje, Temerin

Berecz Lajos és Michler Ferenc, Mohol

Szál Juliska, Apatin

Dr. Milkó Ignácné, Óbecse

Özv. Jusits Lajosné, Hódság

Vigh Ágostonné, Temerin

Kilbinger Ferenc, Baja

Weiszberger Ignác, Magyarkanizsa

Égi Aranka, Apatin

Füzesabonyi Császár Mariska, Óbecse

Endrei Sománé, Zenta

Schossberger Ignácné, Temerin

Dr. Dukay Adolf, Magyarkanizsa

Lányi Viktor, Szabadka

Dr. Glückstahl Adolfné, Zenta

Herman Ninácska, Temerin

Hibaigazítás.

A *zombori* arcképcsarnokban Frey Ferenc helyett Frey Imre,
a *zentai* arcképcsarnokban Szlávonity Nada és Lenke helyett
Szlávnity Nada és Lenke,

a *zentai* arcképcsarnokban gyergyószárhegyi Veress Árpádné
helyett gyergyó-*zaárhegyi* Veress Árpádné,

az *újvidéki* arcképcsarnokban Dr. Demetrovics Viadimir
helyett *Vladimir* olvasandó.

A *zentai* arcképek közé *Katona Ilonkái* tévedésből került
a magyarkanizsaiak köréből.

